

Nr. 17 – 2013
Side 2833–2988

NORSK LOVTIDEND

Avd. I

Lover og sentrale forskrifter mv.

Nr. 17 – 2013
Utgitt 3. februar 2014

Innhold

	Side
Lover og ikrafttredelser. Delegering av myndighet	
2013	
Des. 13. Lov nr. 105 om endr. i lønnsgarantiloven, permitteringslønsloven, forskotteringsloven og folketrygdloven	2833
Des. 13. Lov nr. 106 om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven)	2834
Des. 13. Lov nr. 107 om endr. i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer	2849
Des. 13. Lov nr. 108 om endr. i lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter	2850
Des. 13. Lov nr. 109 om endr. i lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter.....	2850
Des. 13. Lov nr. 110 om opphev. av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven).....	2850
Des. 13. Lov nr. 111 om endr. i lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane.....	2851
Des. 13. Lov nr. 112 om endr. i lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven).....	2851
Des. 13. Lov nr. 113 om endr. i lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)	2851
Des. 13. Lov nr. 114 om endr. i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven)	2852
Des. 13. Lov nr. 115 om endr. i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).....	2853
Des. 13. Lov nr. 116 om endr. i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)	2853
Des. 13. Lov nr. 117 om endr. i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).....	2854
Des. 13. Lov nr. 118 om opphev. av lov 17. desember 1999 nr. 94 om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)	2860
Des. 13. Lov nr. 119 om endr. i stiftelsesloven	2860
Des. 13. Lov nr. 120 om endr. i lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv.	2860
Des. 13. Lov nr. 121 om endr. i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven)	2860
Des. 13. Lov nr. 122 om endr. i lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven).....	2861
Des. 13. Lov nr. 123 om endr. i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven)	2861
Des. 13. Lov nr. 124 om endr. i lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven).....	2862
Des. 13. Lov nr. 125 om endr. i lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)	2863
Des. 13. Lov nr. 126 om endr. i lov 24. juni 2011 nr. 39 om elsertifikater	2864
Des. 13. Lov nr. 127 om endr. i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).....	2864
Des. 13. Lov nr. 128 om endr. i lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)	2864
Des. 13. Lov nr. 129 om endr. i havressurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking)	2865
Des. 13. Lov nr. 130 om endr. i tinglysingsloven.....	2865
Des. 13. Lov nr. 131 om endr. i rettsgebyrloven, kraftledningsregisterloven og tinglysingsloven	2866
Des. 17. Lov nr. 132 om endr. i utlendingsloven (gjennomføring av Dublin III-forordningen).....	2867
Des. 17. Lov nr. 133 om endr. i pengespilloven (endring av tippenøkkelen m.m.).....	2868
Nov. 25. Deleg. av avgjørelsesmyndighet i enkeltsaker etter lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte (Nr. 1413).....	2932
Des. 13. Ikrafts. av lov 21. juni 2013 nr. 62 om endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister) (Nr. 1443)	2960
Des. 13. Ikrafts. av lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven) (Nr. 1444)	2960
Des. 13. Delegering av myndighet til Finansdepartementet etter tjenestepensjonsloven (Nr. 1445) ..	2961
Des. 13. Utsatt ikrafttredelse av lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) og lov 21. juni 2013 nr. 82 om endringer i politiregisterloven mv. (Nr. 1449).....	2964
Des. 13. Deleg. av myndighet til å fastsette særskilt ordning for døvemenigheter og andre kategorialmenigheter (Nr. 1453)	2966

Des.	13.	Endr. i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom departementene (Nr. 1455).....	2967
Des.	13.	Ikrafts. av lov 13. desember 2013 nr. 130 om endringer i tinglysingsloven (Nr. 1472).....	2987
Des.	13.	Deleg. av myndighet etter lov om tinglysing § 38 annet ledd (Nr. 1473).....	2987
Des.	13.	Ikrafts. av lov 13. desember 2013 nr. 131 om endringer i rettsgebyrloven, kraftledningsregisterloven og tinglysingsloven (Nr. 1474).....	2987
Des.	13.	Deleg. av myndighet etter lov om registrering av elektriske kraftledninger § 16 annet ledd (Nr. 1475).....	2987
Des.	13.	Deleg. av myndighet etter lov om tinglysing § 12b (Nr. 1476).....	2987
Des.	13.	Ikrafts. av lov 21. juni 2013 nr. 84 om endringer i straffeprosessloven (bording av skip ved terrorhandlinger m.m.) (Nr. 1477).....	2988
Des.	13.	Ikrafts. av lov 13. desember 2013 nr. 129 om endringer i havressurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking) (Nr. 1479).....	2988
Des.	17.	Ikrafts. av lov 17. desember 2013 nr. 132 om endringer i utlendingsloven (gjennomføring av Dublin III-forordningen) (Nr. 1480).....	2988

Forskrifter

2013

Des.	9.	Forskrift om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2014 (deltakerforskriften) (Nr. 1419).....	2938
Des.	10.	Forskrift om fiske etter røye på Svalbard i 2014 (Nr. 1423).....	2948
Des.	10.	Forskrift om regulering av fisket etter sei i Nordsjøen og Skagerrak i 2014 (Nr. 1424).....	2950
Des.	11.	Forskrift om regulering av fisket etter hestmakrell i 2014 (Nr. 1436).....	2954
Des.	11.	Forskrift om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2014 (Nr. 1437).....	2955
Des.	11.	Forskrift om regulering av fisket etter tobis i 2014 (Nr. 1438).....	2956
Des.	11.	Forskrift om regulering av fisket etter øyepål i 2014 (Nr. 1439).....	2956
Des.	12.	Forskrift om nivå på motsyklisk kapitalbuffer (Nr. 1440).....	2957
Des.	12.	Forskrift om regulering av fisket etter torsk i Nordsjøen og Skagerrak i 2014 (Nr. 1447).....	2961
Des.	11.	Forskrift om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2014 (Nr. 1463).....	2974
Des.	11.	Forskrift om utmåling og lempning av overtredelsesgebyr (Nr. 1465).....	2979
Des.	11.	Forskrift om melding av foretakssammenslutninger mv. (Nr. 1466).....	2981

Endringsforskrifter

2012

Des	3.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter uer i Svalbards territorialfarvann og indre farvann (Nr. 1465).....	2869
-----	----	---	------

2013

Nov.	18.	Endr. i forskrift om rett til dekning av utgifter ved pasienters reise for undersøkelse eller behandling (syketransportforskriften) (Nr. 1412).....	2932
Des.	2.	Endr. i forskrift om forebygging av, kontroll med og utryddelse av overførbare spongiforme encefalopatis (TSE) (Nr. 1414).....	2932
Des.	5.	Endr. i forskrift til merverdiavgiftsloven (merverdiavgiftsforskriften) (Nr. 1415).....	2934
Des.	5.	Endr. i forskrift om målenheter og måling (Nr. 1416).....	2934
Des.	6.	Endr. i forskrift om utøvelse av fisket i sjøen (Nr. 1417).....	2937
Des.	9.	Endr. i avfallsforskriften (kriterier for avfallsfasens opphør for visse typer metallskrap og glass) (Nr. 1418).....	2937
Des.	9.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2013 (Nr. 1420).....	2946
Des.	9.	Endr. i forskrift om periodisk kontroll av kjøretøy (Nr. 1421).....	2947
Des.	10.	Endr. i forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 (Nr. 1422).....	2948
Des.	9.	Endr. i forskrift om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, deler og utstyr (kjøretøyforskriften) (Nr. 1431).....	2951
Des.	9.	Endr. i forskrift om kjøretøyverksteder (Nr. 1432).....	2951
Des.	10.	Endr. i forskrift om bruk av kjøretøy (Nr. 1433).....	2953
Des.	10.	Endr. i forskrift om periodisk kontroll av kjøretøy (Nr. 1434).....	2953
Des.	11.	Endr. i forskrift om samtrafikkvevnen i jernbanesystemet (samtrafikkforskriften) (Nr. 1435).....	2953

Des.	13.	Endr. av forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften) (Nr. 1441)	2957
Des.	13.	Endr. av vedtak 31. mai 2013 nr. 541 om endring av vedtak 11. februar 2000 nr. 99 om delegering av Kongens myndighet etter deltakerloven (Nr. 1442).....	2960
Des.	13.	Endr. i forskrift til lov av 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) (Nr. 1446)	2961
Des.	12.	Endr. i forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester (Nr. 1448)	2963
Des.	13.	Endr. i politiregisterforskriften mv. (Nr. 1450)	2964
Des.	13.	Endr. i forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå i folketrygden fra 1. mai 2013 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger (Nr. 1451).....	2965
Des.	13.	Endr. i forskrift om pseudonymt register for individbasert pleie- og omsorgsstatistikk (Nr. 1452).....	2966
Des.	13.	Endr. i forskrift om undersøkelse av sjøulykker (Nr. 1454).....	2967
Des.	2.	Endr. i forskrift om narkotika (narkotikaforskriften) (Nr. 1462).....	2973
Des.	11.	Endr. i forskrift om krav til kalibrering av skipstanker som brukes til beregning av økonomisk oppgjør (Nr. 1464).....	2978
Des.	11.	Endr. i forskrift om forvalter (Nr. 1467)	2983
Des.	11.	Endr. i forskrift om gebyr til Statens jernbanetilsyn for godkjenning av og tilsyn med innretninger til bruk i tivoli og fornøylesparker (Nr. 1468)	2984
Des.	12.	Endr. i forskrift om samhandel med levende fjørfe og rugeegg i EØS (Nr. 1470).....	2985
Des.	13.	Endr. i forskrift om miljørettet helsevern (Nr. 1471)	2986
Des.	13.	Endr. i påtaleinstruksen (Nr. 1478)	2988

Diverse

2013

Okt.	25.	Anskaffelsesregelverk for forsvarssektoren (ARF) (Nr. 1411)	2869
Mars	5.	Deleg. av departementets myndighet til Statens legemiddelverk etter narkotikaforskriften (Nr. 1461).....	2972
Des.	12.	Opph. av forskrift om måling av hektolitermassen av korn (Nr. 1469).....	2985

Rettelser

Oversikt over rettelser	3. omslagsside
Bestillinger, adresseendringer m.v.	4. omslagsside

NORSK LOVTIDEND

Avd. I Lover og sentrale forskrifter mv.

Utgitt i henhold til lov 19. juni 1969 nr. 53.

Utgitt 3. februar 2014**Nr. 17**

---

13. des. Lov nr. 105 2013

Lov om endringer i lønnsgarantiloven, permitteringslønsloven, forskotteringsloven og folketrygdloven

Prop.23 L (2013–2014), Innst.62 L (2013–2014), Lovvedtak 26 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 9. og 12. desember 2013. Fremmet av Arbeidsdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lover:

- 1 Lov 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.
- 2 Lov 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering.
- 3 Lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven).
- 4 Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).

I

I lov 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v. skal § 1 tredje til femte ledd lyde:

Kravene dekkes av garantien i den utstrekning de har fortrinnsrett etter dekningsloven kapittel 9, men med følgende begrensninger:

- 1) Garantien er i det enkelte tilfelle begrenset til et beløp som svarer til to ganger folketrygdens grunnbeløp på fristdagen.
- 2) Etter konkursåpning dekkes krav som nevnt i andre ledd i inntil én måned regnet fra konkursåpningstidspunktet.
- 3) Det gis kun dekning for feriepenger som er opptjent i samme år som året for fristdagen i konkursen og året før.

Følgende krav dekkes av garantien, med samme beløpsbegrensning som i tredje ledd nr. 1, selv om de ikke har fortrinnsrett etter dekningsloven kapittel 9:

- 1) krav på vederlag som nevnt i dekningsloven § 9–3 første ledd nr. 1 første ledd bokstav c og d, og
- 2) lønnskrav som er forfalt i løpet av de siste 12 måneder før fristdagen. Dekningsloven § 9–3 første ledd nr. 1 tredje ledd første punktum og § 9–3 andre ledd gjelder ikke. Garantien dekker også krav på renter inntil fristdagen og inndrivelseskostnader for krav etter dette ledd.

For banker og forsikringselskaper under offentlig administrasjon gjelder bestemmelsene i dekningsloven kapittel 9 tilsvarende så langt de passer. Som fristdag regnes den dagen vedtak om offentlig administrasjon ble truffet.

Nåværende fjerde og femte ledd blir nye sjette og sjuende ledd.

II

I lov 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering skal § 3 (1) første ledd tredje punktum lyde:

Arbeidsgiverperiodens lengde er 20 arbeidsdager.

III

I lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott gjøres følgende endringer:

§ 4 tredje ledd skal lyde:

Retten til forskott faller bort dersom inntekten til den som har rett til å motta forskott på vegne av barnet overstiger 320 ganger forhøyet bidragsforskott per barn per måned etter § 5 første ledd tredje punktum. Departementet gir forskrift om hva som skal regnes for forskottsmottakers inntekt.

§ 5 nytt andre ledd skal lyde:

For personer som mottar forhøyet forskott etter første ledd tredje punktum, skal forskottet for hvert barn som har fylt 11 år, økes med ytterligere en tredjedel av forskottsbeløpet etter første ledd første punktum.

§ 5 nåværende andre og tredje ledd blir nye tredje og fjerde ledd.

§ 6 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Det kan da ytes forskott på bidrag fra hver av foreldrene, svarende til forhøyet forskott etter § 5 første og andre ledd.

IV

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 2–11 nytt tredje ledd skal lyde:

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for en norsk statsborger som er arbeidstaker i en mellomfolkelig organisasjon i Norge, så langt grunnlaget for en slik ordning følger av en folkerettslig avtale som Norge er bundet av.

§ 15–7 skal lyde:

Årlig overgangsstønad utgjør 2,25 ganger grunnbeløpet.

§ 15–9 andre ledd skal lyde:

Overgangsstønaden skal ikke reduseres hvis arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Stønaden reduseres med 45 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet.

§ 22–19 andre ledd skal lyde:

Stønader etter folketrygdloven kapittel 5 som utgjør mindre enn 200 kroner, skal ikke utbetales. Dersom medlemmet innen 6 måneder får rett til ytterligere stønadsbeløp etter kapittel 5, og summen av stønadsbeløpene utgjør minst 200 kroner, kan vedkommende kreve at beløpene slås sammen og utbetales under ett.

V

Ikrafttredelse og overgangsregler

1. Endringene i lønnsgarantiloven § 1 trer i kraft 1. januar 2014. Endringene gjelder bare for bo der begjæring om konkurs kommer inn til tingretten etter lovens ikrafttredelse, forsikringsselskaper og banker der vedtak om å sette institusjonen under offentlig administrasjon treffes etter dette tidspunkt, insolvente dødsbo der dødsfallet finner sted etter dette tidspunkt og insolvente selskaper der kjennelse om tvangsavvikling i medhold av aksjeloven § 16–15 og allmennaksjeloven § 16–15 er avsagt etter dette tidspunkt.
2. Endringen i permitteringslønnsloven § 3 trer i kraft 1. januar 2014 og får virkning for permitteringer som settes i verk etter ikrafttredelsen. Departementet kan i forskrift gi overgangsregler.
3. Endringene i forskotteringsloven § 4, § 5 og § 6 trer i kraft 1. juli 2014.
4. Endringene i folketrygdloven § 2–11 trer i kraft straks. Endringene i folketrygdloven § 15–7 og § 15–9 trer i kraft 1. april 2014 og blir gjort gjeldende for nye tilfeller. Fra 1. januar 2017 vil endringene gjelde alle som får overgangsstønad. Departementet kan i forskrift gi overgangsregler. Endringer i folketrygdloven § 22–19 trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Lov nr. 106 2013

Lov om tjenstepensjon (tjenstepensjonsloven)

Prop.199 L (2012–2013), Innst.35 L (2013–2014), Lovvedtak 23 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lover:

- 1 Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).
- 2 Lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven).
- 3 Lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven).
- 4 Lov 21. desember 2005 nr. 124 om obligatorisk tjenstepensjon.

Kapittel 1. Virkeområde. Definisjoner

§ 1–1. Virkeområde

(1) Loven gjelder tjenstepensjonsordninger etter loven her og foretak som har eller oppretter slik pensjonsordning.

(2) Pensjonsordning etter loven her kan opprettes ved avtale med følgende pensjonsinnretninger:

- a. selskap som har tillatelse fra norske myndigheter til å drive livsforsikringsvirksomhet her i riket,
- b. pensjonskasse som har tillatelse fra norske myndigheter til her i riket å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring,
- c. selskap som er etablert i en annen stat innenfor EØS-området og som her i riket har adgang til å drive livsforsikringsvirksomhet,
- d. pensjonskasse som er etablert i annen stat innenfor EØS-området, og som har adgang til her i riket å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring.

(3) Loven gjelder også for Svalbard.

§ 1–2. *Definisjoner*

I loven betyr:

- a. barn: medlemmets barn, herunder stebarn og fosterbarn.
- b. beregningsgrunnlag: det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen.
- c. foretak: aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste.
- d. forsikrede: pensjonsordningens medlemmer, deres ektefelle, barn, registrert partner og samboer når de er sikret eller mottar pensjon etter regelverket.
- e. konsern: konsern som nevnt i aksjeloven § 1–3 og allmennaksjeloven § 1–3, likevel slik at morselskapet ikke må være aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
- f. medlemmer: arbeidsgiveren og de arbeidstakere som oppfyller opptaksvilkårene i regelverket for pensjonsordningen. Som medlem regnes også alderspensjonist som har tatt ut alderspensjon fra ordningen rett etter avsluttet arbeidsforhold, samt arbeidstaker som er blitt ufør mens han var i foretakets tjeneste, og som det betales årlig premie for i henhold til forsikring av premiefritak ved uførhet.
- g. pensjonsbeholdning: kapitalbeholdning bestående av summen til enhver tid av tilførte innskudd og premier, dødelighetsarv og avkastning.
- h. pensjonsordning: tjenestepensjonsordning som nevnt i § 1–1.
- i. pensjonsplan: den del av regelverket som gjelder beregning og innbetaling av årlige innskudd og premier og oppbygging av pensjonsbeholdning for de enkelte medlemmer, samt beregning og utbetaling av årlige pensjonsytelser.
- j. pensjonsreguleringsfond: pensjonsordningens fond for premie til dekning av årlig regulering av pensjoner under utbetaling.
- k. regelverket: pensjonsforsikringsavtalen med tilhørende vilkår og pensjonsplan.
- l. reguleringsfond: pensjonsordningens fond for midler til dekning av årlig regulering av medlemmenes pensjonsbeholdninger.

§ 1–3. *Forskrifter*

Kongen kan fastsette nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven her.

Kapittel 2. Opprettelse av pensjonsordninger

§ 2–1. *Adgang til å opprette pensjonsordning*

(1) Et foretak kan opprette pensjonsordning i samsvar med reglene i loven her for å sikre arbeidstakere i foretaket og andre forsikrede alderspensjon i tillegg til ytelser fra folketrygden. Regelverket for pensjonsordningen skal i sin helhet være i samsvar med bestemmelsene i loven her med tilhørende forskrifter.

(2) Foretaket skal tegne forsikring som gir rett til innskuddsfritak ved uførhet i samsvar med uføregraden. Forsikringen skal omfatte alle medlemmer som ikke har fylt 67 år. Premien for slik forsikring skal beregnes slik at foretaket ikke skal betale årlig innskudd til alderspensjon for medlemmer som blir uføre, og at innskuddsfritaket reduseres forholdsmessig etter uføregraden.

(3) Foretaket kan i tillegg som del av pensjonsordningen tegne særskilt forsikring etter foretakspensjonsloven som kan gi uførepensjon til medlemmer som helt eller delvis mister ervervsevnen og/eller ytelser til barn og andre etterlatte av medlemmer som dør. Innskuddspensjonsloven § 2–4 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 2–2. *Minstekrav*

(1) Et foretak kan opprette pensjonsordning i henhold til loven her dersom foretaket har:

- a. minst to personer i foretaket som begge har en arbeidstid og lønn som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling,
- b. minst én arbeidstaker uten eierinteresse i foretaket som har en arbeidstid og lønn i foretaket som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling, eller
- c. personer i foretaket som hver har en arbeidstid og lønn som utgjør 20 prosent eller mer av full stilling, og som til sammen utfører arbeid som tilsvarer minst to årsverk.

(2) Pensjonsordning kan også opprettes i pensjonskasse som er i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av forsikringsvirksomhetsloven. Har pensjonskassen mindre enn 50 medlemmer, skal vedtektene for pensjonskassen inneholde særlige bestemmelser om gjenforsikring av forsikringsrisiko og begrensning av risiko knyttet til kapitalforvaltningen slik at medlemmenes rett til pensjon er betryggende sikret. Finanstilsynet kan gi forskrift om dette.

(3) Dersom foretaket ved utløpet av et kalenderår ikke oppfyller vilkårene i første ledd, og foretaket heller ikke innen ett år igjen oppfyller vilkårene, skal pensjonsordningen opphøre og avvikles. Pensjonsordning i pensjonskasse som i en periode på seks måneder ikke oppfyller vilkårene i annet ledd, skal opphøre og avvikles eller videreføres som pensjonsforsikring i samsvar med første ledd.

§ 2–3. *Pensjonsplan*

Det skal fastsettes en pensjonsplan for pensjonsordningen. Planen skal angi reglene om beregning og innbetaling av årlige innskudd og premier og oppbygging av pensjonsbeholdning for de enkelte medlemmer, samt reglene om beregning og utbetaling av årlig pensjon.

§ 2-4. Styringsgruppe

- (1) Foretak som har pensjonsordning som omfatter 15 eller flere medlemmer, skal opprette en styringsgruppe for pensjonsordningen på minst tre personer. Minst én av personene skal velges av og blant medlemmene.
- (2) Styringsgruppen skal uttale seg om saker som gjelder forvaltningen og praktiseringen av pensjonsordningen. Regelverket skal behandles av styringsgruppen før det vedtas eller endres.

§ 2-5. Pensjonsinnretningens plikter

- (1) En pensjonsinnretning kan bare overta tjenestepensjonsordning etter loven her når forsikringsavtalen og pensjonsordningen er i samsvar med loven her med tilhørende forskrifter. Dersom foretaket har annen pensjonsordning, skal pensjonsinnretningen påse at samtlige pensjonsordninger sett i sammenheng er i samsvar med relevant regelverk.
- (2) Bestemmelsene i første ledd gjelder for pensjonskasser så langt de passer.

§ 2-6. Ligningsforhold

- (1) Det skal fremgå av regelverket for pensjonsordningen, premiekvitteringer og meldinger til ligningsmyndighetene at dokumentene gjelder tjenestepensjonsordning etter loven her.
- (2) Premiekvitteringer og meldinger til ligningsmyndighetene skal inneholde spesifiserte opplysninger om de innbetalinger som foretaket har foretatt av årets premie, tilskudd til premiefond og tilskudd til pensjonsregulering.
- (3) Er årets premie betalt ved overføring fra premiefondet, skal dette angis særskilt. Tilsvarende gjelder ved tilbakeføring av premiefondsmidler til foretaket.
- (4) Pensjonsinnretningen og foretaket er ansvarlig for at opplysninger som nevnt i denne paragrafen er riktige. Det samme gjelder institusjon som forvalter premiefond.

§ 2-7. Tilsyn

- (1) Finanstilsynet fører tilsyn med tjenestepensjonsordninger.
- (2) Finner Finanstilsynet at en pensjonsordning er eller forvaltes i strid med lov eller forskrift, kan Finanstilsynet pålegge pensjonsinnretningen å rette på forholdet innen en fastsatt frist.
- (3) Finner Finanstilsynet at en beregning eller fordeling av midler er foretatt i strid med gjeldende regler, kan Finanstilsynet kreve at beregningen eller fordelingen endres innen en fastsatt frist.
- (4) Dersom frist gitt i medhold av annet og tredje ledd ikke overholdes, kan Finanstilsynet gi nærmere retningslinjer for virksomheten, oppnevne nytt styre eller styringsgruppe for pensjonsordningen, eller bestemme at pensjonsordningen skal opphøre og avvikles.
- (5) Bestemmer Finanstilsynet at pensjonsordningen skal opphøre, skal tilsynet gi melding om vedtaket til Skattedirektoratet.

§ 2-8. Informasjon til arbeidstakerne

- (1) Foretaket skal gi arbeidstakerne en skriftlig oversikt over regelverket for pensjonsordningen. Det skal redegjøres for regelverkets bestemmelser om pensjonsytelser og om arbeidstakernes rettigheter.
- (2) Foretaket skal gi arbeidstakerne skriftlig opplysning om endringer av betydning i regelverket.
- (3) Kongen kan gi forskrift om hvilken informasjon som skal gis fra pensjonsinnretning eller foretak i tilknytning til ordningen.

§ 2-9. Adgang til å ha kombinerte pensjonsordninger

- (1) Et foretak som har pensjonsordning for alderspensjon etter loven her, kan supplere denne med en pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven eller foretakspensjonsloven (kombinerte pensjonsordninger).
- (2) For kombinerte pensjonsordninger etter første ledd gjelder følgende:
  - a. samtlige ansatte som omfattes av regelverkets bestemmelser om medlemskap i pensjonsordningen etter loven her, skal være medlem av begge pensjonsordningene,
  - b. innskuddspensjonen skal utgjøre et tillegg til alderspensjon etter loven her,
  - c. regelverket i pensjonsordningene skal utformes med sikte på at forskjellsbehandling mellom arbeidstakere unngås så langt det er mulig når det gjelder samlet pensjon sett i forhold til lønn og tjenestetid i foretaket,
  - d. et foretak kan ikke samtidig ha kombinerte pensjonsordninger og parallelle pensjonsordninger etter § 2-10, foretakspensjonsloven § 2-9 eller innskuddspensjonsloven § 2-10.
- (3) Kongen kan gi forskrift om utformingen av kombinerte pensjonsordninger. Innskudd i det enkelte år til sikring av innskuddspensjon skal medregnes ved anvendelsen av grensene i § 4-7.
- (4) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av pensjonsbevis ved opprettelse av kombinerte pensjonsordninger etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i premiefondet. Dersom midlene i premiefondet ikke er tilstrekkelige skal kostnadene dekkes ved innbetaling fra foretaket.
- (5) Foretaket kan tegne uførepensjon i tilknytning til pensjonsordningen etter loven her.
- (6) Forsikring av rett til premie- eller innskuddsfritak ved uførhet skal knyttes til begge pensjonsordningene.
- (7) Foretaket kan tegne pensjon til etterlatte i tilknytning til pensjonsordningen etter loven her.
- (8) Et foretak som har ordning med ytelsesbasert alderspensjon etter foretakspensjonsloven, kan supplere denne med pensjonsordning etter loven her i samsvar med bestemmelsene gitt i eller i medhold av foretakspensjonsloven § 2-12.

§ 2–10. Parallell pensjonsordninger

- (1) Et foretak med pensjonsordning etter loven her kan samtidig ha en ytelsesbasert eller engangsbetalt foretakspensjonsordning og en innskuddspensjonsordning (parallell pensjonsordninger).
- (2) For et foretak som har parallell pensjonsordninger gjelder følgende:
  - a. ingen arbeidstaker kan på samme tid være medlem av mer enn en av ordningene,
  - b. regelverket for ordningene skal utformes slik at alderspensjonsytelsene står i et rimelig forhold til hverandre og slik at urimelig forskjellsbehandling av grupper av arbeidstakere unngås,
  - c. rett til ytelser ved uførhet og til etterlatte skal være utformet på samme måte i ordningene.
- (3) Bestemmelsene i annet ledd gjelder tilsvarende ved endring av regelverket for en eller flere av pensjonsordningene.

§ 2–11. Arbeidstakernes valgrett

- (1) Når et foretak oppretter parallell pensjonsordninger, skal hver enkelt arbeidstaker ha rett til å velge hvilken pensjonsordning vedkommende skal være medlem av. Det kan likevel fastsettes i regelverket at arbeidstakerorganisasjoner som har medlemmer ansatt i foretaket kan velge ordning for sine medlemmer. Det skal fastsettes i regelverket hvilken ordning arbeidstaker som ikke foretar noe valg etter første punktum skal være medlem av.
- (2) Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for arbeidstaker som blir ansatt i foretaket.
- (3) En arbeidstaker kan ikke velge å bli medlem av en pensjonsordning dersom reglene om medlemskap som gjelder for ordningen er til hinder for at arbeidstakeren opptas som medlem.

§ 2–12. Flytting av medlemskap

- (1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om i hvilke tilfeller en arbeidstaker kan flytte sitt medlemskap fra den ene til en av de andre pensjonsordningene.
- (2) En arbeidstaker skal i alle tilfelle ha rett til flytting av medlemskap ved vesentlig endring av innskudds- eller ytelsesplan eller av regelverket for øvrig i en av pensjonsordningene, dersom endringen er av betydning for fremtidige rettigheter i ordningen.
- (3) Ved flytting av medlemskap gjelder bestemmelsene om opphør av medlemskap i kapittel 6 tilsvarende. Grensen på 12 måneder i § 6–1 annet ledd gjelder samlet medlemskap i de to ordningene.

Kapittel 3. Medlemskap i pensjonsordningen**§ 3–1. Krav til regelverket**

- (1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om medlemskap og opptak av medlemmer.
- (2) I regelverket kan det gjøres unntak eller fastsettes særlige vilkår for særlige grupper av arbeidstakere. Bestemmelsene må være i samsvar med loven her med tilhørende forskrifter.

§ 3–2. Alminnelige regler om medlemskap

- (1) Pensjonsordningen skal omfatte alle arbeidstakere i foretaket som har fylt 20 år. Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsen i første punktum. Det kan fastsettes lavere alder i regelverket.
- (2) Arbeidstakere som er medlemmer av en annen pensjonsordning som foretaket betaler premie eller avgift til og som gir pensjonsopptjening av minst tilsvarende verdi, skal ikke være medlemmer av pensjonsordningen, med mindre annet er fastsatt i regelverket.
- (3) Pensjonsordningen kan også omfatte arbeidsgiveren og annen person som må anses som innehaver av foretaket. Bestemmelsene i § 3–4 gjelder tilsvarende. Finanstilsynet kan gi forskrift om hvilke personer som skal omfattes av dette ledd.
- (4) Personer som ikke er pliktige medlemmer i folketrygden med medlemskap som omfatter opptjening av pensjonsrettigheter, kan ikke være medlem av pensjonsordningen. Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsen i første punktum.

§ 3–3. Nye arbeidstakere

- (1) En arbeidstaker som ansettes av foretaket og som fyller vilkårene for medlemskap i pensjonsordningen, opptas som medlem fra første arbeidsdag i foretaket.
- (2) Forsikringsvirksomhetsloven kapittel 11 gjelder ved flytting til pensjonsordningen av pensjonsbeholdning og andre midler knyttet til pensjonsbevis for opptjent pensjon.

§ 3–4. Arbeidstakere i deltidstilling

- (1) Arbeidstaker som har mindre enn 20 prosent av full stilling i foretaket, skal ikke være medlem av pensjonsordningen, med mindre annet er fastsatt i regelverket.
- (2) Pensjonsopptjeningen for arbeidstaker i deltidstilling skal utgjøre en forholdsmessig del av den pensjon som ville være opptjent dersom arbeidstakeren hadde hatt fulltidstilling.

§ 3–5. Sesongarbeidere

- (1) Arbeidstaker som er sesongarbeider og som i løpet av et kalenderår utfører arbeid i foretaket som tilsvarer mindre enn 20 prosent av tilsvarende fulltidstilling, skal ikke være medlem av pensjonsordningen, med mindre annet er fastsatt i regelverket.

(2) I regelverket kan det fastsettes at en sesongarbeider bare skal opptas som medlem dersom det arbeid som er utført i løpet av de siste tre år, for hvert år minst utgjør 20 prosent av fulltidsstilling.

§ 3–6. Arbeidstakere med permisjon

(1) Arbeidstaker som har permisjon for et fastsatt tidsrom og som forutsettes å gjenoppta arbeid i foretaket etter endt permisjon, skal være medlem av pensjonsordningen i permisjonstiden.

(2) Bestemmelsene i første ledd kan fravikes for permisjon i henhold til avtale ved at det i regelverket fastsettes:

- særlige regler om pensjon mens permisjonen varer, eller
- at medlemskapet skal opphøre fra permisjonstidspunktet.

Det samme gjelder for permisjon i henhold til lov dersom arbeidstakeren er medlem av en annen pensjonsordning i permisjonstiden.

(3) Regelverket kan fastsette at arbeidstakere som er permitterte som følge av driftsinnskrenkninger mv., skal være medlemmer av pensjonsordningen.

§ 3–7. Arbeidstakere som ikke er arbeidsføre

Arbeidstaker som ikke er arbeidsfør på den tid arbeidstakeren ellers skulle opptas som medlem, skal først bli medlem av pensjonsordningen når arbeidstakeren begynner å arbeide i stillingen, med mindre annet er fastsatt i regelverket.

§ 3–8. Eldre arbeidstakere

(1) En arbeidstaker skal tas opp som medlem av pensjonsordningen etter bestemmelsene i §§ 3–3 til 3–7 frem til fylte 75 år. Dette gjelder selv om arbeidstakeren ved ansettelsen mottar alderspensjon fra folketrygden eller fra annen kollektiv pensjonsordning.

(2) Arbeidstaker som etter uttak av alderspensjon fra pensjonsordningen fortsatt har fulltids- eller deltidstilling i foretaket, har fortsatt rett til pensjonsopptjening i pensjonsordningen frem til fylte 75 år.

Kapittel 4. Alderspensjon

I. Alminnelige regler

§ 4–1. Retten til alderspensjon

Det enkelte medlem i pensjonsordningen opptjener rett til alderspensjon gjennom årlig oppbygging av en pensjonsbeholdning. Retten til pensjonsbeholdningen faller bort ved medlemmets død.

§ 4–2. Krav til pensjonsplanen

(1) Pensjonsplanen skal inneholde bestemmelsene om beregning og innbetaling av årlige innskudd og premier fra foretaket, om oppbygging av de enkelte medlemmers pensjonsbeholdning, samt om beregning og utbetaling av årlig pensjon.

(2) I pensjonsplanen skal årlig innskudd fra foretaket være fastsatt som en bestemt prosent, jf. § 4–7, av de enkelte medlemmenes lønn i foretaket inntil 12 ganger grunnbeløpet i folketrygden (G). Det kan fastsettes i pensjonsplanen at det for medlemmers lønn mellom 7,1 G og inntil 12 G skal innbetales et tilleggsinnskudd.

(3) Årlig innskudd for medlemmene skal være høyere for kvinner enn for menn. Tillegget til årlig innskudd for kvinner skal settes slik at den årlige pensjon som innskuddene ventes å gi, er uavhengig av medlemmets kjønn. Kongen kan gi forskrift om beregning av slike tillegg til årlige innskudd.

(4) Årlig innskudd for medlem i deltidstilling skal utgjøre en forholdsmessig del av det innskuddet ville vært dersom medlemmet hadde fulltidsstilling.

§ 4–3. Beregning av lønn

(1) Et medlems lønn er den lønn som medlemmet mottar fra foretaket i løpet av året.

(2) Endring i lønn skal tillegges virkning i pensjonsplanen fra det tidspunkt endringen trer i kraft.

(3) Det kan i pensjonsplanen fastsettes at det skal ses bort fra godtgjørelse for overtid, skattepliktige naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser eller andre varierende eller midlertidige tillegg, eller at det i stedet at det skal gjøres et fradrag på inntil 10 prosent av lønn etter første ledd.

§ 4–4. Endring av pensjonsplanen

(1) Før en endring i pensjonsplanen vedtas, skal endringen forelegges styringsgruppen til uttalelse, jf. § 2–4.

(2) Det kan ikke gjennomføres endringer i pensjonsplanen og beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen som medfører reduksjon av medlemmers rett til alderspensjon på tidspunktet for endringen.

II. Pensjonsopptjening. Kostnader og risikopremier

§ 4–5. Årlig oppbygging av pensjonsbeholdning

(1) Pensjonsbeholdningen for det enkelte medlem skal tilføres årlig innskudd for medlemmet i samsvar med pensjonsplanen etter hvert som årets innskudd innbetales av foretaket. Dersom det er fastsatt i pensjonsplanen, kan foretaket i et bestemt år tilføre pensjonsbeholdningen et beløp som tilsvarer inntil 2 prosent av årets lønn som tillegg til årets innskudd etter pensjonsplanen. Summen av innskuddene kan ikke overstige maksimalgrensene etter § 4–7.

(2) Pensjonsinnretningen skal hvert år tilføre pensjonsbeholdningen for medlemmene de midler som frigjøres i pensjonsinnretningen ved bortfall av pensjonsforpliktelser overfor medlemmer som før uttak av pensjon er død i løpet av året. Som grunnlag for fordelingen mellom de enkelte medlemmer benyttes pensjonsinnretningens beregningsgrunnlag.

(3) Utbetaling i henhold til forsikring som gir et medlem rett til innskuddsfritak ved uførhet etter § 2–1 annet ledd, skal tilføres pensjonsbeholdningen.

(4) Den avkastning som oppnås ved forvaltningen av midlene i pensjonsbeholdningen i opptjeningsperioden, skal årlig tilføres pensjonsbeholdningen, med mindre annet er fastsatt i medhold av § 4–6. Midler for regulering av pensjonsbeholdningen i henhold til reglene i § 4–6 skal i tilfelle årlig tilføres pensjonsbeholdningen.

§ 4–6. Valgfri garantert regulering av pensjonsbeholdningen

(1) Det kan fastsettes i pensjonsplanen at det enkelte medlems pensjonsbeholdning i opptjeningsperioden skal reguleres årlig, enten i samsvar med alminnelig lønnsvekst, beregnet som i folketrygden, eller i samsvar med den gjennomsnittlige lønnsutviklingen i foretaket.

(2) Regulering av pensjonsbeholdningen som nevnt i første ledd gjelder likevel ikke for medlemmer som har tatt ut full pensjon eller har fratrudd sin stilling i foretaket. Ved delvis uttak av pensjon gjelder reguleringen den del av pensjonsbeholdningen som ikke er omregnet til alderspensjonsytelser.

(3) Midler til regulering av pensjonsbeholdningen etter første ledd skal dekkes av årlig avkastning av de midler som er knyttet til medlemmenes pensjonsbeholdninger. Årlig avkastning som overstiger årets midler til regulering, skal tilføres pensjonsordningens reguleringsfond. Dersom årets avkastning ikke er tilstrekkelig, dekkes midler til regulering ved overføring av midler fra reguleringsfondet. Udekket del av reguleringen skal dekkes av foretaket.

(4) Første til tredje ledd gjelder også regulering av pensjonsbeholdninger som forvaltes i egen investeringsportefølje ved investeringsvalg for foretaket etter reglene i § 5–5.

(5) Kongen kan gi forskrift om en øvre grense for størrelsen på reguleringsfondet. Overskytende midler skal tilføres premiefondet.

§ 4–7. Grenser for årlig innskudd

(1) Foretakets innskudd etter § 4–5 første ledd kan i pensjonsplanen ikke settes høyere enn 7 prosent av medlemmets samlede lønn inntil 12 G i det enkelte år. Tilleggsinnskudd for medlemmets lønn mellom 7,1 G og 12 G kan i pensjonsplanen ikke settes høyere enn 18,1 prosent av slik lønn i det enkelte år. Kongen kan gi forskrift om høyere proSENTsats for stillinger med rett til uttak av tjenestepensjon før fylte 62 år.

(2) Tillegget til årlige innskudd for kvinner, jf. § 4–2 tredje ledd, regulering som foretaket skal dekke etter §§ 4–6 tredje ledd og 4–14 første ledd samt kostnader og risikopremier som omfattes av § 4–8, kommer i tillegg til prosentgrensene i første ledd.

(3) Kongen kan gi forskrift om høyeste avkastningsprosent for avkastning som i et år skal tilføres pensjonsbeholdningen etter § 4–5 fjerde ledd eller i tilfelle reguleringsfondet etter § 4–6 tredje ledd. Avkastning ut over fastsatt proSENTsats skal tilføres premiefondet.

§ 4–8. Årlige kostnader og risikopremier

Betaling for administrasjon og forvaltning av pensjonsordningen, årlig premie for innskuddsfritak ved uførhet etter § 2–1 annet ledd samt årlig vederlag for avkastningsrisiko etter § 5–1 annet ledd og i tilfelle etter § 5–7 skal årlig dekkes av foretaket som tillegg til årlige innskudd til alderspensjon.

III. Uttak av alderspensjon mv.

§ 4–9. Alder ved uttak av alderspensjon

(1) En arbeidstaker kan tidligst ta ut alderspensjon ved fylte 62 år. Kongen kan gi forskrift om adgang til uttak av alderspensjon før fylte 62 år for stillinger som:

- a. medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning for de ansatte, eller
- b. krever at de ansatte har særlige fysiske eller psykiske egenskaper for at arbeidet skal bli tilfredsstillende utført på forsvarlig måte.

(2) Det kan ikke stilles som vilkår i regelverket at alderspensjon bare kan eller må tas ut samtidig med uttak av alderspensjon fra folketrygden. Det kan heller ikke stilles som vilkår at arbeidstakeren ikke har heltids- eller deltidsstilling i foretaket eller hos annen arbeidsgiver.

§ 4–10. Utbetalingstid

(1) Alderspensjon skal ytes fra uttak av alderspensjon etter § 4–9 og så lenge arbeidstakeren lever, med mindre annet følger av annet ledd eller § 4–16. Livsvarig alderspensjon kan ikke omdannes til tidsavgrenset alderspensjon etter reglene i § 4–16.

(2) Det kan likevel fastsettes i pensjonsplanen at utbetalingstiden kan settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Et medlem og pensjonsinnretningen kan også avtale at alderspensjon bare skal ytes i det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig pensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Ved omregningen etter dette ledd gjelder § 4–12 femte ledd.

§ 4-11. Beregning av årlige alderspensjonsytelser

(1) Årlig alderspensjon beregnes på grunnlag av medlemmets pensjonsbeholdning og forventet gjenstående levetid ut fra beregningsgrunnlaget på uttakstidspunktet. Ved uttak av pensjon skal en forholdsmessig del av reguleringsfondet etter § 4-6 tredje ledd på dette tidspunkt tilføres medlemmets pensjonsbeholdning.

(2) Årlig pensjonsytelse beregnes for hvert årskull slik at nåverdi av den enkeltes samlede pensjonsytelser er uavhengig av uttakstidspunktet.

§ 4-12. Uttak av alderspensjon og omregning av pensjonsytelser

(1) Medlemmet skal gi pensjonsinnretningen melding om fra hvilket tidspunkt alderspensjon skal utbetales. Dersom det ikke er sendt melding om uttak av alderspensjon innen fylte 75 år, skal pensjonen uansett utbetales.

(2) Medlemmet kan i meldingen bestemme at uttaket av alderspensjon bare skal gjelde en del av pensjonsbeholdningen. Graden av uttak kan likevel ikke være mindre enn det som er nødvendig for at samlet årlig pensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp.

(3) Medlemmet kan på ethvert tidspunkt etter uttakstidspunktet og fram til fylte 75 år endre uttaksgraden til fullt uttak av pensjon. Medlemmet kan også endre uttaksgraden ved fylte 67 år og deretter på tidspunkter fastsatt i regelverket. Ved fylte 75 år skal uttaket uansett endres til fullt uttak.

(4) Dersom et medlem endrer uttaksgraden, skal pensjonsytelsen beregnes på nytt etter reglene i § 4-11 ut fra medlemmets samlede pensjonsbeholdning på omregningstidspunktet. Har et medlem stoppet uttak av pensjon, beregnes pensjonsytelsen ved senere uttak av pensjon etter reglene i § 4-11 ut fra medlemmets samlede pensjonsbeholdning på det nye uttakstidspunktet.

(5) Settes utbetalingstiden ned etter reglene i § 4-10 annet ledd, beregnes alderspensjonen ut fra pensjonsbeholdningen på forsikringsteknisk grunnlag ut fra beregningsgrunnlaget på uttakstidspunktet.

(6) Medlem som mottar uførepensjon, kan ikke samtidig ta ut alderspensjon i den utstrekning samlet uførepensjon og alderspensjon overstiger en pensjonsgrad på 100 prosent. Blir arbeidstaker ufør etter uttak av alderspensjon, reduseres alderspensjonsutbetalingen slik at pensjonsgraden ikke overskrider 100 prosent.

§ 4-13. Pensjonsopptjening etter pensjonsuttak

(1) Pensjonsopptjening som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak av full pensjon, omregnes til årlig pensjon etter reglene i § 4-11 på grunnlag av forventet gjenstående levetid ut fra beregningsgrunnlaget på omregningstidspunktet. Det omregnede beløpet legges til årlig pensjonsytelse.

(2) Omregningen foretas med virkning fra 1. januar året etter at opptjeningen fant sted.

(3) Ved gradert uttak av pensjon skal pensjonsopptjening som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak, omregnes til pensjon når uttaksgraden endres.

§ 4-14. Årlig avkastning. Regulering av pensjoner under utbetaling

(1) Det kan fastsettes i pensjonsplanen at foretaket årlig skal betale for regulering av pensjoner under utbetaling. Slik regulering skal være i samsvar med alminnelig lønnsvekst og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Årlig pensjonsregulering dekkes av årets avkastning av midlene i pensjonsbeholdningene til de medlemmer som har tatt ut pensjon. Årlig avkastning som overstiger årets pensjonsregulering skal tilføres pensjonsordningens pensjonsreguleringsfond. Dersom årlig pensjonsregulering ikke kan dekkes av årets avkastning eller ved overføring av midler i pensjonsreguleringsfondet, skal udekket del av pensjonsreguleringen dekkes av foretaket.

(2) Dersom pensjonsplanen ikke inneholder bestemmelse som nevnt i første ledd, skal årlig avkastning av midlene i det enkelte medlems pensjonsbeholdning i utbetalingsperioden utbetales som tillegg til medlemmets pensjonsytelse i de påfølgende år. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om beregning og utbetaling av slike tillegg.

(3) Ved gradert uttak av pensjon foretas forholdsmessig utbetaling av tillegg etter fjerde ledd.

(4) Kongen kan gi forskrift om en øvre grense for størrelsen på pensjonsordningens pensjonsreguleringsfond. Overskytende midler skal tilføres premiefondet.

§ 4-15. Opplysningsplikt om pensjonsytelser

(1) Pensjonsinnretningen skal i løpet av det året en arbeidstaker fyller 61 år, gi vedkommende informasjon om beregnet årlig pensjonsytelse ved uttak av pensjon fra hvert av årene fra fylte 62 år til fylte 67 år, henholdsvis med og uten fortsatt pensjonsopptjening. Det skal også gis informasjon om retten til pensjonsopptjening ved arbeid etter fylte 67 år.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende når pensjonsinnretningen mottar melding etter § 4-12 om uttak av pensjon før fylte 67 år. Er utbetalingstiden redusert etter § 4-16 annet ledd, skal pensjonsinnretningen gi arbeidstakeren skriftlig informasjon om adgangen til å redusere uttaket fra folketrygden og andre pensjonsleverandører.

(3) Informasjonen etter første og annet ledd skal gis skriftlig og på en oversiktlig og lett forståelig måte.

(4) Kongen kan gi forskrift om pensjonsinnretningers opplysningsplikt.

IV. Pensjonsordning med tidsavgrenset alderspensjon**§ 4-16. Tidsavgrenset utbetalingsperiode**

(1) Det kan fastsettes i pensjonsplanen at alderspensjonen skal opphøre ved fylte 80 år eller senere, men ikke i noe tilfelle før alderspensjon har vært utbetalt minst i 10 år. Medlemmet kan kreve tidsavgrenset alderspensjon omdannet til livsvarig alderspensjon.

(2) Ved uttak av pensjon beregnes årlig pensjonsytelse ut fra pensjonsbeholdningen og forventet utbetalingsperiode på uttakstidspunktet etter reglene i § 4–11 annet ledd. Utbetalingstiden kan settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp, jf. § 4–10 annet ledd.

(3) Ved endret uttaksgrad skal pensjonsytelsen beregnes på nytt ut fra medlemmets samlede pensjonsbeholdning og forventet utbetalingsperiode på endringstidspunktet. Tilsvarende gjelder ved omdanning til livsvarig alderspensjon.

V. Tilskudd fra arbeidstakerne

§ 4–17. Tilskudd fra arbeidstakerne

(1) Ved avtale mellom foretaket og minst to tredeler av medlemmene i pensjonsordningen eller fagforeninger som representerer minst to tredeler av medlemmene, kan det fastsettes at medlemmene selv skal innbetale et årlig innskudd til pensjonsordningen. Avtalen skal fastsette om medlemmene skal ha adgang til å reservere seg mot å delta i tilskuddordningen, og i tilfelle vilkårene for reservasjonsretten. Minst to tredeler av medlemmene i pensjonsordningen må bli med i ordningen om årlige innskudd fra arbeidstakerne.

(2) Avtalen skal fastsette årlig innskudd fra medlemmene som en bestemt prosent av det enkelte medlems lønn inntil 12 G, samt angi hvordan innskudd fra medlemmene skal innbetales. Det årlige innskudd i prosent av lønn kan ikke settes høyere enn halvparten av lovens grenser for årlig innskudd i § 4–7 for lønn inntil 12 G. Samlet årlig innskudd for hvert medlem fra medlemmet selv og fra foretaket skal ikke overstige de grenser for årlig innskudd som følger av § 4–7.

(3) Årets innskudd fra et medlem skal tilføres medlemmets pensjonsbeholdning etter hvert som innskudd blir innbetalt. Det kan avtales at inntil en forholdsmessig del av de premier og kostnader som foretaket skal dekke etter § 4–8, skal dekkes av de medlemmer som omfattes av tilskuddordningen. Dette skjer i tilfelle ved fradrag i årlig avkastning av pensjonsbeholdningen.

(4) De bestemmelser som etter avtalen skal gjelde for arbeidstakernes tilskuddordning, skal inntas i pensjonsplanen for pensjonsordningen. Arbeidstakere som ansettes etter etablering av tilskuddsordningen, skal være med i ordningen.

Kapittel 5. Pensjonsordningens midler

I. Alminnelige regler

§ 5–1. Pensjonsordningens midler

(1) Pensjonsordningens midler omfatter summen av medlemmenes pensjonsbeholdninger til enhver tid, premiefondet og i tilfelle pensjonsordningens reguleringsfond og pensjonsreguleringsfond. Midler knyttet til pensjonsbevis omfattes ikke av pensjonsordningens midler.

(2) Pensjonsinnretningen skal garantere at pensjonsordningens midler ikke reduseres som følge av negativt avkastningsresultat, med mindre annet følger av § 5–4. Overfor medlemmene av pensjonsordningen gjelder dette selv om pensjonsinnretningen og foretaket har inngått avtale etter § 5–5 om at pensjonsordningens midler skal forvaltes som egen investeringsportefølje med rett til investeringsvalg for foretaket.

(3) Pensjonsordningens midler skal disponeres i samsvar med regler gitt i eller i medhold av loven her.

(4) Pensjonsordningens midler kan overføres til annen pensjonsinnretning ved flytting av pensjonsordningen etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 11.

§ 5–2. Forholdet til foretaket

(1) Pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra foretakets midler.

(2) Midlene hefter ikke for foretakets forpliktelser. Midlene kan ikke ved pantsettelse eller på annen måte benyttes til å sikre eller å dekke foretakets kreditorer.

(3) Midler i premiefond kan likevel tilbakeføres til foretaket etter reglene i § 5–12.

II. Kapitalforvaltning

§ 5–3. Forsvarlig kapitalforvaltning

Pensjonsordningens midler skal forvaltes på forsvarlig måte i samsvar med de regler for kapitalforvaltning som til enhver tid gjelder for pensjonsinnretningen.

§ 5–4. Individuell investeringsportefølje

(1) I pensjonsordninger hvor pensjonsbeholdninger under opptjening ikke skal gis garantert regulering, kan foretaket fastsette i regelverket at det skal opprettes egen pensjonskonto for hvert medlem, og at hver pensjonskonto skal tilordnes en egen investeringsportefølje som tilsvarende pensjonsbeholdningen til det enkelte medlem. Foretaket og pensjonsinnretningen skal inngå avtale om hvordan investeringsporteføljen skal settes sammen og om den adgang medlemmene skal ha til å endre sammensetningen. Styringsgruppen skal gis anledning til å uttale seg før avtalen inngås.

(2) Avkastningen ved forvaltningen av investeringsporteføljen skal hvert år tilføres pensjonskontoen. Medlemmet bærer risikoen for at verdien av investeringsporteføljen blir redusert, hvis ikke annet er fastsatt i regelverket eller ved avtale med pensjonsinnretningen.

(3) Kostnadene ved administrasjon og forvaltning av pensjonsordningen dekkes av foretaket etter § 4–8. Særskilte kostnader ved endring av investeringsporteføljen og for særskilt avkastningsgaranti etter § 5–7 skal dekkes av det enkelte medlem og kan belastes pensjonskontoen.

(4) Ved uttak av pensjon beregnes medlemmets årlige pensjon på grunnlag av verdien på uttakstidspunktet av medlemmets pensjonsbeholdning. Reglene i §§ 4–9 til 4–13, § 4–14 annet og tredje ledd og § 4–15 gjelder tilsvarende. Kostnader og risikopremier i utbetalingsperioden dekkes etter reglene i § 4–8. Medlemmet kan likevel kreve at pensjonsbeholdningen fortsatt skal forvaltes som egen investeringsportefølge etter reglene i første til annet ledd i paragrafen her. I så fall beregnes årlig pensjonsytelse ut fra investeringsporteføljens verdi og forventet gjenstående levetid ved hver utbetaling. Kongen kan gi forskrift om beregning og utbetaling av årlig alderspensjon når pensjonsbeholdningen forvaltes som egen investeringsportefølge.

§ 5–5. Investeringsvalg for foretaket

(1) Pensjonsinnretningen og foretaket kan ved pensjonsordning med vilkår om regulering av pensjoner under opptjening etter reglene i § 4–6 avtale at pensjonsordningens midler skal forvaltes som egen investeringsportefølge med rett til investeringsvalg for foretaket. Avtalen medfører ingen begrensninger i foretakets forpliktelser overfor medlemmene i pensjonsordningen i henhold til regelverket eller loven her.

(2) Negativt avkastningsresultat på investeringsporteføljen skal dekkes av foretaket, med mindre annet følger av pensjonsinnretningens avkastningsgaranti etter § 5–7.

(3) Årets avkastningsresultat benyttes til oppregulering av pensjonsbeholdningene og i tilfelle overføring til reguleringsfondet etter reglene i § 4–6 tredje ledd, og til oppregulering av pensjoner under utbetaling og i tilfelle overføring til pensjonsreguleringsfondet etter reglene i § 4–14.

(4) Er avkastningsresultatet negativt eller ikke tilstrekkelig til å dekke årets regulering av pensjonsbeholdninger etter § 4–6 tredje ledd eller regulering av pensjoner under utbetaling etter § 4–14 første ledd, skal de midler som trengs for å sikre arbeidstakernes pensjonsrettigheter overføres fra premiefondet eller foretaket.

(5) Avtalen skal fastsette hvordan investeringsporteføljen skal være sammensatt og hvilken adgang foretaket har til å endre sammensetningen. Avtalen skal inneholde regler om foretakets plikt til å dekke negativt avkastningsresultat som ikke dekkes ved overføring fra premiefondet.

§ 5–6. Sammensetning og registrering av investeringsportefølge

(1) En investeringsportefølge sammensettes i samsvar med retningslinjer for kapitalforvaltningen i pensjonsinnretningen og kan bestå av:

- a. andeler i verdipapirfond,
- b. andeler i en særskilt investeringsportefølge, og
- c. kontanter og tilsvarende likvider.

(2) Eiendeler tilordnet den enkelte investeringsportefølge skal registreres slik at det til enhver tid er klart hvilke eiendeler som inngår i porteføljen.

(3) Ved endring av en investeringsporteføljens sammensetning skal markedsverdien av eiendelene legges til grunn ved avregningen.

§ 5–7. Avkastningsgarantier

(1) Pensjonsinnretningen kan ved avtale påta seg garantiansvar utover det som følger av § 5–1 for avkastningen som vil bli oppnådd ved forvaltningen av pensjonsordningens midler. For midler som forvaltes som en egen investeringsportefølge etter §§ 5–4 eller 5–5, kan garantiansvaret knyttes til en negativ presentsats. Pensjonsinnretningen skal kreve særskilt årlig vederlag for dekning av garantirisikoen i henhold til den pristariff som gjelder på avtaletidspunktet.

(2) Avtalen skal angi den årlige avkastningsprosent som gjelder for garantien. Det kan ikke avtales høyere avkastningsprosent enn 3 prosent. Finanstilsynet kan i forskrift fastsette en høyere eller lavere prosentgrense for avkastningsgarantier.

(3) Det skal også fremgå av avtalen hvilke deler av pensjonsordningens midler som omfattes garantien.

(4) Kongen kan gi forskrift om avkastningsgarantier over perioder på inntil fem år.

§ 5–8. Kontoinformasjon

(1) Pensjonsinnretningen skal hvert år gi de enkelte medlemmer opplysning om:

- a. pensjonsbeholdningen ved årets utgang, samt midler tilført pensjonsbeholdningen som innskudd og premie, dødelighetsarv og avkastning i løpet av året,
- b. årets regulering av pensjonsbeholdning eller pensjonsytelser, herunder reguleringspremie som er dekket av avkastning av pensjonsbeholdningen,
- c. pensjonsytelse utbetalt i løpet av året,
- d. risikopremier og andre kostnader belastet avkastningen, og
- e. tap som er belastet investeringsporteføljen ved forvaltning av pensjonsordningens midler eller pensjonsbeholdningen i egen investeringsportefølge.

(2) Kongen kan gi forskrift om hvilken informasjon som skal gis fra pensjonsinnretningen.

III. Premiefond

§ 5–9. Premiefond for pensjonsordningen

- (1) Foretaket skal ha et premiefond for pensjonsordningen.
- (2) Midler i premiefondet skal forvaltes av pensjonsinnretningen i samsvar med de regler for kapitalforvaltningen som til enhver tid gjelder for pensjonsinnretningen. Avkastningen på midler knyttet til premiefond skal årlig tilføres premiefondet.
- (3) Premiefondet kan flyttes til annen pensjonsinnretning eller institusjon etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 11.
- (4) Midler i premiefond opprettet av samme foretak skal anses som ett fond knyttet til foretakets pensjonsordninger.

§ 5–10. Premiefondets midler

Premiefondet skal tilføres:

- a. alle tilskudd til premiefondet som omfattes av skatteloven § 6–46 tredje ledd bokstav b,
- b. avkastningen av midlene i premiefondet etter § 5–9 annet ledd,
- c. avkastning som tilordnes premiefondet etter § 4–7 tredje ledd,
- d. midler knyttet til pensjoner som ikke kommer til utbetaling,
- e. for mye betalt innskudd for medlemmer som slutter i foretaket i løpet av året, og
- f. pensjonsbeholdning for medlem som ved fratredelse fra foretaket har kortere tjenestetid enn 12 måneder, jf. § 6–1 annet ledd annet punktum.

§ 5–11. Bruk av premiefondet

- (1) Premiefondet kan bare brukes til dekning av:
  - a. årets innskudd og premier, samt kostnader som skal dekkes av foretaket etter reglene i kapittel 4,
  - b. kostnader i henhold til § 2–9 fjerde ledd,
  - c. midler til sikring av arbeidstakernes pensjonsrettigheter i henhold til § 5–5 fjerde ledd, og
  - d. kostnader i henhold til § 7–7 fjerde ledd.
- (2) Foretaket kan ikke bruke midler i premiefondet til formål som nevnt i første ledd bokstav b, med mindre premiefondet fortsatt vil være tilstrekkelig til å sikre at årets og neste års innskudd og premier mv. etter første ledd bokstav a blir betalt.

§ 5–12. Overføring til foretaket

- (1) Er premiefondet ved årets utgang større enn seks ganger gjennomsnittet av årets og de to foregående års innskudd og premier med kostnader og risikopremier for den eller de pensjonsordninger foretaket har, skal foretaket sørge for at det overskytende beløp tilbakeføres til foretaket.
- (2) Foretaket kan bestemme at midler i premiefondet som overstiger halvparten av grensen etter første ledd, skal overføres til foretaket. Før beslutning om overføring treffes av foretaket, skal spørsmålet forelegges styringsgruppen for pensjonsordningen eller styret i pensjonskassen til uttalelse, jf. § 2–4 (2).

Kapittel 6. Opphør av medlemskap. Pensjonsbevis

I. Alminnelige regler

§ 6–1. Opphør av medlemskap

- (1) Et medlem som slutter i foretaket uten samtidig å ta ut alderspensjon fra ordningen, opphører ved fratredelsen å være medlem av pensjonsordningen.
- (2) Medlemmet beholder sin rett til pensjonsbeholdningen ved fratredelsen. Er medlemmets tjenestetid ved fratredelsen kortere enn 12 måneder, skal pensjonsbeholdningen tilføres premiefondet.
- (3) Pensjonsbeholdningen kan ikke utbetales til medlemmet annet enn som pensjonsytelser etter kapittel 4.

§ 6–2. Pensjonsbevis

- (1) Pensjonsinnretningen skal utstede pensjonsbevis som sikrer medlemmet rett til pensjonsbeholdningen etter § 6–1 annet ledd.
- (2) Det skal knyttes administrasjonsreserve til pensjonsbeviset. Har medlemmet fratrudd sin stilling i foretak med pensjonsordning hvor det er valgt garantert regulering etter § 4–6, skal pensjonsbeholdningen tilføres en forholdsmessig del av pensjonsordningens reguleringsfond, jf. § 4–6 tredje ledd.
- (3) Er pensjonsbeholdningen mindre enn halvparten av folketrygdens grunnbeløp og medlemmet har pensjonsbevis fra tidligere arbeidsforhold, kan medlemmet likevel bare kreve å få pensjonsbeholdningen overført til dette pensjonsbeviset eller kreve overføring til individuell pensjonsavtale etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning.
- (4) Pensjonsbeviset skal utstedes av livsforsikrings-selskapet som har tegnet forsikringen. Er pensjonsordningen i en pensjonskasse, utstedes pensjonsbevis etter reglene i § 6–3. Pensjonsbevis kan utstedes elektronisk dersom arbeidstakeren uttrykkelig godtar dette.

§ 6-3. Særregler for pensjonskasser

(1) En pensjonskasse kan inngå avtale med et livsforsikringsselskap som nevnt i § 1-1 annet ledd om at selskapet skal utstede pensjonsbevis til medlemmer som slutter i foretaket. Pensjonskassen skal inngå slik avtale dersom pensjonskassen etter sin tillatelse ikke har adgang til å utstede pensjonsbevis.

(2) Når pensjonsbevis ikke skal utstedes av et livsforsikringsselskap, utstedes pensjonsbeviset av pensjonskassen.

§ 6-4. Forsikringsforholdet etter at det er utstedt pensjonsbevis. Kontoinformasjon

(1) Pensjonsbeviset utgjør et eget rettsforhold mellom den som har mottatt pensjonsbeviset (innehaveren) og pensjonsinnretningen som har utstedt det. Midlene knyttet til et pensjonsbevis kan overføres til annen pensjonsinnretning som nevnt i § 1-1 annet ledd, etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 11.

(2) Fortsettelsesforsikring som nevnt i forsikringsavtaleloven § 19-7 skal tegnes på samme vilkår som pensjonsbeviset. Årlig premie kan likevel ikke overstige det beløp som ble innbetalt til pensjonsbeholdningen siste år arbeidstakeren var medlem av pensjonsordningen, justert etter den alminnelige lønnsvekst.

(3) Pensjonsinnretningen skal hvert år gi innehavere av pensjonsbevis opplysning om pensjonsbeholdningen som minst angir:

- a. pensjonsbeholdningen ved årets utgang, samt midler tilført pensjonsbeholdningen i løpet av året som avkastning, dødelighetsarv og premie etter annet ledd,
- b. pensjonsytelse utbetalt i løpet av året,
- c. risikopremie belastet årets avkastning,
- d. kostnader og tap som er belastet investeringsporteføljen ved forvaltning av pensjonsbeholdningen i egen investeringsportefølge.

(4) Kongen kan gi forskrift om hvilken informasjon som skal gis fra pensjonsinnretningen etter tredje ledd.

§ 6-5. Sammenslåing av pensjonsbevis

(1) Arbeidstaker som har flere pensjonsbevis, kan kreve at pensjonsbevisene blir slått sammen, og at nytt pensjonsbevis blir utstedt på grunnlag av samlet pensjonsbeholdning. Det nye pensjonsbeviset utstedes av den pensjonsinnretning som har utstedt pensjonsbevisene eller som de øvrige pensjonsbevisene er flyttet til etter § 6-4 første ledd.

(2) For pensjonsbevis som gir rett til utbetaling av pensjon når krav om sammenslåing fremsettes, foretas omregning som nevnt i § 4-13 første ledd. Samlet forsikringsteknisk kontantverdi skal være den samme før og etter omregningen.

(3) Kongen kan gi forskrift om sammenslåing av pensjonsbevis.

§ 6-6. Utenlandske statsborgere

Utenlandske statsborgere som har hatt bopel her i riket i mindre enn tre år, som slutter i foretaket med rett til opptjent pensjon og som deretter bosetter seg i utlandet, kan bruke midlene knyttet til pensjonsbeviset til å sikre pensjonsrettigheter i utenlandsk pensjonsinnretning.

§ 6-7. Registrering av pensjonsbevis

Kongen kan gi forskrift om registrering av pensjonsbevis.

II. Forvaltning av pensjonsbevis**§ 6-8. Forvaltning av pensjonsbeholdningen mv.**

(1) Pensjonsbeholdning knyttet til pensjonsbevis forvaltes av pensjonsinnretningen etter ellers gjeldende regler.

(2) Pensjonsinnretningen skal garantere at midlene knyttet til pensjonsbeviset til enhver tid minst tilsvarer pensjonsbeholdningen. Reglene i § 5-7 om særskilt avkastningsgaranti gjelder tilsvarende.

(3) Pensjonsbeviset skal hvert år tilføres en forholdsmessig del av de midler som frigjøres i pensjonsinnretningen ved bortfall av pensjonsforpliktelser overfor medlemmer som før uttak av pensjon er død i løpet av året. Årlig avkastning av midler i pensjonsbeholdningen tilføres pensjonsbeholdningen hvert år etter fradrag for pensjonsinnretningens årlige vederlag for avkastningsrisiko.

(4) Årlige kostnader ved administrasjon og forvaltning av pensjonsbeviset dekkes av administrasjonsavsetning knyttet til pensjonsbeviset.

(5) Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ikke pensjonsbevis med pensjonsbeholdning forvaltet som egen investeringsportefølge etter reglene i § 6-10.

§ 6-9. Uttak av pensjon

(1) Reglene om uttak av alderspensjon i § 4-9 til § 4-12, § 4-14 annet og tredje ledd og § 4-15 gjelder tilsvarende for pensjonsbevis.

(2) Det kan bare foretas gradert uttak etter § 4-12 annet og tredje ledd dersom pensjonsinnretningen samtykker til dette.

§ 6–10. Pensjonsbevis med investeringsvalg

(1) Ved utstedelse av pensjonsbevis eller senere kan innehaveren og pensjonsinnretningen avtale at midler tilsvarende pensjonsbeholdningen og i tilfelle administrasjonsreserven knyttet til pensjonsbeviset, skal forvaltes som egen investeringsportefølje tilordnet pensjonsbeviset. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal settes sammen og hvilken adgang innehaveren skal ha til å endre sammensetningen. En slik avtale kan bare omfatte midler tilsvarende pensjonsbeholdningen og administrasjonsreserve knyttet til pensjonsbeviset.

(2) Pensjonsbeviskontoen skal tilføres avkastningen av investeringsporteføljen. Pensjonsbeviset skal hvert år tilføres en forholdsmessig del av de midler som frigjøres i pensjonsinnretningen ved bortfall av pensjonsforpliktelser overfor medlemmer som før uttak av pensjon er død i løpet av året. Innehaveren bærer risikoen for at verdien av investeringsporteføljen blir redusert, hvis ikke annet er fastsatt ved særskilt avkastningsgaranti etter reglene i § 5–7.

(3) Pensjonsinnretningen kan kreve vederlag for administrasjon og forvaltning av pensjonsbeviset, for innehaverens bruk av rett til å endre investeringsporteføljen, og for eventuell avkastningsgaranti knyttet til pensjonsbeviset. Vederlaget kan dekkes ved belastning av pensjonsbeviskontoen. Kongen kan gi forskrift om vederlag knyttet til pensjonsbeviset og om dekning av vederlag ved belastning av pensjonsbeviskontoen.

(4) Ved uttak av alderspensjon gjelder reglene i § 4–9 til § 4–13, § 4–14 annet og tredje ledd og § 4–15 tilsvarende. Årlig alderspensjon beregnes med utgangspunkt i investeringsporteføljens verdi og forventet gjenstående levetid på uttakstidspunktet. Midlene knyttet til pensjonsbeviset skal på uttakstidspunktet overføres til alminnelig forvaltning i kollektivporteføljen, med mindre innehaveren krever at midlene knyttet til pensjonsbeviset fortsatt skal forvaltes som egen investeringsportefølje. Hvis pensjonsbeviset fortsatt skal forvaltes som egen investeringsportefølje, skal årlig alderspensjon beregnes ut fra investeringsporteføljens verdi og forventet gjenstående levetid ved hver utbetaling. Kongen kan gi forskrift om beregningen og utbetalingen av årlig alderspensjon fra pensjonsbeviset.

(5) Før det inngås avtale om utstedelse av pensjonsbevis tilordnet egen investeringsportefølje, skal pensjonsinnretningen skriftlig opplyse innehaveren om at:

- a. investeringsporteføljen tilordnet pensjonsbeviset vil bli forvaltet for innehaverens regning og risiko,
- b. pensjonsytelsene bestemmes ut fra verdien av porteføljen på tidspunktet for uttak av pensjon,
- c. pensjonsinnretningens ansvar for avkastningsresultatet og verdiutviklingen over tid bortfaller, med mindre annet er avtalt, og at
- d. pensjonsinnretningen har rett til årlig vederlag som nevnt i tredje ledd.

For hvert forhold det opplyses om etter bokstav a til d, skal det samtidig opplyses skriftlig om hvilke vilkår som gjelder for et pensjonsbevis som undergis alminnelig forvaltning.

(6) Pensjonsinnretningen har plikt til å kartlegge innehaverens behov og ønske om risiko og til å opplyse om eventuelle forhold som tilsier at en avtale om forvaltning av pensjonsbeviset i egen investeringsportefølje ikke vil være i innehaverens interesse. Før det inngås avtale om utstedelse av pensjonsbevis tilordnet egen investeringsportefølje, skal pensjonsinnretningen i alle tilfelle gi innehaveren råd om sammensetningen av investeringsporteføljen tilpasset blant annet gjenstående tid til uttak av alderspensjon og størrelsen av midlene knyttet til pensjonsbeviset. Når innehaveren har nådd en alder med få år igjen til rett til uttak av pensjon, skal pensjonsinnretningen gi råd om risikoreduserende tiltak. En skriftlig sammenfatning av de råd som pensjonsinnretningen gir etter leddet her, skal sendes innehaveren. Kongen kan gi forskrift om pliktig informasjon og rådgivning.

(7) § 6–5 om sammenslåing av pensjonsbevis gjelder tilsvarende for pensjonsbevis med investeringsvalg.

Kapittel 7. Konsernforhold. Sammenslåing, deling og opphør av foretak. Avvikling og omdanning av pensjonsordning mv.**§ 7–1. Konsernforhold**

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 12 om konsernforhold mv. gjelder tilsvarende så langt de passer. Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.

§ 7–2. Sammenslåing av foretak

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 13 om sammenslåing av foretak mv. gjelder tilsvarende så langt de passer. Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.

§ 7–3. Deling av foretak mv.

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 14 om deling av foretak mv. gjelder tilsvarende så langt de passer. Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.

§ 7–4. Opphør av pensjonsordningen

(1) Foretaket kan bestemme at pensjonsordningen skal opphøre. Før beslutning treffes skal spørsmålet om opphør forelegges styringsgruppen og styret i pensjonskassen, jf. § 2–4 (2).

(2) Pensjonsordningen skal opphøre når det treffes vedtak om at virksomheten i foretaket skal avvikles. Det samme gjelder når det følger av bestemmelse i eller i medhold av loven her at pensjonsordningen skal opphøre.

(3) Sluttes foretaket å betale innskudd til pensjonsordningen, og foreligger det ikke midler i premiefondet til dekning av innskudd og premier, skal ordningen opphøre.

§ 7-5. Avvikling av foretaket

(1) Skal foretaket avvikles fordi dets virksomhet overføres til annet foretak, gjelder reglene om sammenslåing av foretak i foretakspensjonsloven kapittel 13 tilsvarende så langt de passer dersom minst to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning samtidig overføres til det andre foretaket. Medlemmer som ikke overføres, skal sikres rett til pensjonsbevis etter reglene i kapittel 6.

(2) Skal mindre enn to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning overføres til det andre foretaket, skal pensjonsordningen opphøre og avvikles etter reglene i § 7-6.

§ 7-6. Avvikling av pensjonsordningen

(1) Når pensjonsordningen opphører, skal avkastning frem til opphørstidspunktet tilføres pensjonsbeholdningen til det enkelte medlem.

(2) Premiefondet fordeles mellom medlemmene på grunnlag av innskudd og premie for hvert medlem i opphørsåret. Ingen skal likevel tildeles mer fra premiefondet enn det som trengs for å sikre fortsatt innbetaling av innskudd og premie i inntil 5 år eller i tilfelle en kortere periode fram til uttak av alderspensjon fra pensjonsordningen ved fylte 67 år. Resten av premiefondet tilbakeføres til foretaket.

(3) Reglene i kapittel 6 gjelder tilsvarende. Midler tildelt et medlem fra premiefondet tillegges opptjent pensjonsbeholdning.

(4) Ved avvikling av pensjonskasse skal egenkapitalen etter sluttregnskapet anvendes som fastsatt i vedtektene. For øvrig kan egenkapitalen med Finanstilsynets samtykke utbetales til foretaket.

§ 7-7. Omdanning til foretakspensjonsordning eller innskuddspensjonsordning

(1) Et foretak som vil opprette pensjonsordning etter lov om foretakspensjon eller lov om innskuddspensjon i stedet for pensjonsordning etter loven her, skal avvikle pensjonsordningen etter reglene i §§ 7-4 til 7-6. Premiefond knyttet til pensjonsordningen skal likevel overføres som premiefond eller innskuddsfond for den nye pensjonsordningen.

(2) Det kan fastsettes i regelverket for den nye pensjonsordningen at opptjent pensjonsbeholdning benyttes som premiereserve for medlemmenes alderspensjonsrettigheter i pensjonsordning etter lov om foretakspensjon. Lov om foretakspensjon §§ 4-11 annet og tredje ledd, 4-12 og 4-13 gjelder tilsvarende. Bestemmelsen i leddet her gjelder ikke når pensjonsordningen er opprettet med investeringsvalg.

(3) Annet ledd gjelder ikke arbeidstakere som på grunn av alder ikke har rett etter regelverket til å bli medlem av foretakspensjonsordningen eller innskuddspensjonsordningen, eller som for øvrig ikke har rett til å bli medlem av foretakspensjonsordningen etter reglene i lov om foretakspensjon kapittel 3 eller innskuddspensjonsordningen etter reglene i innskuddspensjonsloven kapittel 3, med mindre annet er fastsatt i regelverket. Tjenestepensjonsordningen etter loven her videreføres for slike arbeidstakere.

(4) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av pensjonsbevis ved omdanning etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i premiefondet og deretter ved innbetaling fra foretaket dersom midlene i premiefondet ikke er tilstrekkelige.

Kapittel 8. Sluttbestemmelser**§ 8-1. Ikrafttredelse. Overgangsregler**

- (1) Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen bestemmer. De enkelte deler av loven kan settes i kraft til ulik tid.
- (2) Kongen kan gi overgangsregler.

§ 8-2. Endringer i andre lover**I**

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 4-2 annet ledd skal lyde:

(2) Uten hensyn til bestemmelsen i første ledd c, skal livrenteforsikring som nevnt i forsikringsavtaleloven § 10-2 e medtas ved fastsettelse av skattepliktig formue, forutsatt at forsikringen er tegnet i selskap som har eller har hatt tillatelse til å drive forsikringsvirksomhet her i landet. Dette omfatter likevel ikke rettigheter etter folketrygdloven, foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og tjenestepensjonsloven, samt rettigheter etter offentlige tjenestepensjonsordninger og andre pensjonsordninger som er pålagt i lov eller i medhold av lov. Det samme gjelder kollektiv livrenteforsikring som nevnt i forsikringsavtaleloven § 10-1 g, samt uforfalt krav i tilknytning til uførepensjon under utbetaling.

§ 6-46 overskriften skal lyde:

§ 6-46. Tilskudd til pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon, lov om innskuddspensjon og lov om tjenestepensjon fra arbeidsgiver, selvstendig næringsdrivende mv.

§ 6-46 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) Arbeidsgiver gis fradrag for tilskudd til tjenestepensjonsordninger etter tjenestepensjonsloven. Fradraget omfatter:

- a. den skattepliktiges andel av årlig innskudd og premie,

- b. tilskudd til premiefond med inntil 50 prosent av gjennomsnittet av det beløp som er nevnt under bokstav a og den skattepliktiges andel av årets premie i de to foregående årene, likevel bare så langt fondet ikke overstiger seks ganger gjennomsnittet av det beløp som er nevnt under a og den skattepliktiges andel av premie i de to foregående år,
- c. den skattepliktiges andel av tilskudd til regulering av pensjonsbeholdningen etter tjenstepensjonsloven § 4–6 tredje ledd og til regulering av pensjoner under utbetaling etter § 4–14 første ledd,
- d. årlige kostnader og risikopremier i henhold til tjenstepensjonsloven § 4–8.

§ 6–46 tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 6–46 femte og sjette ledd skal lyde:

(5) Fradrag kan kreves når premien, tilskuddet eller innskuddet etter første, annet og tredje ledd er endelig betalt til pensjonsordningen innen tre måneder etter utgangen av vedkommende inntektsår.

(6) Fradrag etter første, annet, tredje og femte ledd gis bare hvis arbeidsgiver har avtale med det selskapet mv. der pensjonsordningen er tegnet, om at dette ukrevet innberetter opplysninger om utbetalinger fra pensjonsordningen til ligningsmyndighetene i henhold til ligningsloven.

§ 6–47 første ledd bokstav b skal lyde:

- b. den trygdedes tilskudd til pensjonsordning i arbeidsforhold, som omhandlet i § 6–46 første ledd a og e, § 6–46 annet ledd bokstav a, § 6–46 tredje ledd bokstav a og § 6–46 femte ledd.

II

I lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven) gjøres følgende endringer:

§ 2–9 skal lyde:

§ 2–9. Adgang til å ha parallelle pensjonsordninger

(1) Et foretak med pensjonsordning etter loven her kan samtidig ha en pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven og pensjonsordning etter tjenstepensjonsloven (parallelle pensjonsordninger). Et foretak kan også ha to pensjonsordninger etter loven her dersom den ene har ytelsesbasert og den andre engangsbetalt alderspensjon.

(2) For et foretak som etter første ledd har flere pensjonsordninger, gjelder følgende:

- a) ingen arbeidstaker kan på samme tid være medlem av mer enn en av ordningene,
- b) regelverket i ordningene skal utformes slik at alderspensjonsytelsene står i et rimelig forhold til hverandre og slik at urimelig forskjellsbehandling av grupper av arbeidstakere unngås,
- c) rett til ytelser ved uførhet og til etterlatte skal være utformet på samme måte i ordningene.

(3) Bestemmelsene i annet ledd gjelder tilsvarende ved endring av regelverket for en eller flere av pensjonsordningene.

§ 2–11 første ledd skal lyde:

(1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om i hvilke tilfeller en arbeidstaker kan flytte sitt medlemskap til en av de andre pensjonsordningene.

§ 2–12 første og annet ledd skal lyde:

(1) Et foretak som har ordning med ytelsesbasert alderspensjon etter loven her, kan supplere denne med en pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven, en pensjonsordning etter tjenstepensjonsloven eller en pensjonsordning med engangsbetalt alderspensjon etter loven her (kombinerte pensjonsordninger).

(2) For kombinerte pensjonsordninger etter første ledd gjelder følgende:

- a) samtlige ansatte som omfattes av regelverkets bestemmelser om medlemskap i pensjonsordningen med ytelsesbasert alderspensjon, skal være medlem av begge pensjonsordningene,
- b) innskuddspensjonen, tjenstepensjonen eller den engangsbetalte alderspensjonen skal utgjøre et tillegg til ytelsene i den ytelsesbaserte alderspensjonsordningen,
- c) regelverket i pensjonsordningene skal utformes med sikte på at forskjellsbehandling mellom arbeidstakere unngås så langt det er mulig når det gjelder samlet pensjon sett i forhold til lønn og tjenestetid i foretaket,
- d) et foretak kan ikke samtidig ha kombinerte pensjonsordninger og parallelle pensjonsordninger etter § 2–9, tjenstepensjonsloven § 2–10 eller innskuddspensjonsloven § 2–10.

§ 15–6 skal lyde:

§ 15–6. Omdanning til innskuddspensjonsordning eller tjenstepensjonsordning og lukking

(1) Et foretak som har pensjonsordning etter loven her og som i stedet vil opprette pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven eller tjenstepensjonsloven, skal avvikle pensjonsordningen etter reglene i kapitlet her. Premiefond knyttet til pensjonsordningen kan likevel overføres som innskuddsfond for den nye pensjonsordningen.

(2) Foretaket kan velge å videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for arbeidstakere som er medlem av denne ordningen på tidspunktet for opprettelsen av ny innskuddspensjonsordning eller tjenstepensjonsordning. Arbeidstakerne skal kunne velge å gå over til ny innskuddspensjonsordning eller tjenstepensjonsordning. § 15–5 femte ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

(3) Foretaket kan velge å kun videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for arbeidstakere som er medlem av ordningen på tidspunktet for opprettelse av ny innskuddspensjonsordning eller tjenstepensjonsordning, og som da har 15 år eller mindre igjen til opptjeningsalderen. I så fall skal også medlemmer som er uføre eller arbeidsuføre med rett til sykepenger inngå i den videreførte ordningen. Ved slik videreføring av foretakspensjonsordning, omfattes ikke disse arbeidstakere av annet ledd annet punktum. Medlemmer som nevnt i annet punktum skal ved friskmelding uten rett til uførepensjon gå over til innskuddspensjonsordningen eller tjenstepensjonsordningen. § 15–5 femte ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

(4) Foretaket kan etter avtale med arbeidstakerne eller deres organisasjoner videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for medlemmer som er uføre eller arbeidsuføre med rett til sykepenger på tidspunktet for opprettelse av ny innskuddspensjonsordning eller tjenstepensjonsordning. Medlemmer med rett til uførepensjon med en uføregrad på 100 prosent skal likevel sikres ved fripolise. Medlemmer som nevnt i første punktum skal ha rett til å velge å gå over til ny innskuddspensjonsordning eller tjenstepensjonsordning. De skal gå over til innskuddspensjonsordningen eller tjenstepensjonsordningen ved friskmelding uten rett til uførepensjon, og det skal da utstedes fripolise fra den videreførte ytelsesbaserte foretakspensjonsordningen. § 15–5 femte ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

(5) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av fripoliser ved omdanning og lukking etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i premiefondet og deretter ved innbetaling fra foretaket dersom midlene i premiefondet ikke er tilstrekkelig.

III

I lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) gjøres følgende endringer:

§ 2–10 skal lyde:

§ 2–10. Adgang til å ha parallelle pensjonsordninger

(1) Et foretak med pensjonsordning etter loven her kan samtidig ha ytelsesbasert eller engangsbetalt foretakspensjonsordning og pensjonsordning etter tjenstepensjonsloven (parallelle pensjonsordninger).

(2) For foretak som har parallelle pensjonsordninger etter første ledd gjelder følgende:

- a) ingen arbeidstaker kan på samme tid være medlem av mer enn en av ordningene,
- b) regelverket i ordningene skal utformes slik at alderspensjonsytelsene står i et rimelig forhold til hverandre og slik at urimelig forskjellsbehandling av grupper av arbeidstakere unngås,
- c) rett til ytelser ved uførhet og til etterlatte skal være utformet på samme måte i pensjonsordningene.

(3) Bestemmelsene i annet ledd gjelder tilsvarende ved endring av regelverket for en eller flere av pensjonsordningene.

§ 2–12 første ledd skal lyde:

(1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om i hvilke tilfeller en arbeidstaker kan flytte sitt medlemskap til en av de andre pensjonsordningene.

§ 2–13 skal lyde:

§ 2–13. Adgang til å ha kombinerte pensjonsordninger

Et foretak som har ordning med ytelsesbasert alderspensjon etter foretakspensjonsloven eller tjenstepensjonsordning etter tjenstepensjonsloven, kan supplere denne med pensjonsordning etter loven her i samsvar med bestemmelsene gitt i medhold av foretakspensjonsloven § 2–12 eller tjenstepensjonsloven § 2–9.

§ 5–2 første ledd skal lyde:

(1) Innskuddsplanen skal fastsettes slik at pensjonsinnskuddene ikke utgjør en større del av lønn for høytlønte enn for lavtlønte. Det kan likevel fastsettes at innskudd som andel av lønn for hvert medlem kan beregnes på grunnlag av en prosentsats for lønn inntil 12 G og et tilleggsinnskudd i prosent av lønn for lønn mellom 7,1 og 12 G.

§ 5–3 første ledd bokstav d skal lyde:

- d. et beløp for hvert medlem beregnet på grunnlag av ulike prosentsatser for medlemmets lønnsgrunnlag for henholdsvis lønn inntil 7,1 G og de deler av lønnen som ligger mellom 7,1 og 12 G.

§ 5–4 første ledd skal lyde:

(1) Kongen kan fastsette nærmere regler om at innskuddene i et år ikke skal overstige et fastsatt beløp for hvert medlem eller en fastsatt prosent av medlemmets lønn. Det kan fastsettes ulike prosentsatser for medlemmets lønn inntil 12 G og for tilleggsinnskudd for lønn mellom 7,1 og 12 G.

§ 11–2 tredje ledd skal lyde:

(3) Har et foretak som deltar i sammenslåingen pensjonsordning etter foretakspensjonsloven eller tjenstepensjonsloven, kan den tidligere ordningen videreføres for medlemmene av ordningen på tidspunktet for sammenslåingen.

§ 11–3 ny overskrift skal lyde:

§ 11–3. *Foretaket som skal ha foretakspensjonsordning eller tjenestepensjonsordning*

§ 11–3 første ledd skal lyde:

(1) Skal foretaket etter sammenslåingen ha pensjonsordning etter foretakspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven, gjelder reglene i henholdsvis foretakspensjonsloven kapittel 13 eller tjenestepensjonsloven kapittel 10.

Ny § 14–3 skal lyde:

§ 14–3. *Omdanning til tjenestepensjonsordning*

Ved omdanning av pensjonsordning etter loven her til pensjonsordning etter tjenestepensjonsloven, gjelder §§ 14–1 første, annet og fjerde ledd og 14–2 tilsvarende så langt de passer.

IV

I lov 21. desember 2005 nr. 124 om obligatorisk tjenestepensjon (OTP-loven) gjøres følgende endringer:

§ 2 første ledd skal lyde:

(1) Foretak som angitt i § 1 første ledd skal ha pensjonsordninger etter foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven som sikrer arbeidstakere i foretaket alderspensjon i samsvar med kravene i loven her.

§ 3 første ledd skal lyde:

(1) Arbeidstaker i foretak med plikt til å etablere tjenestepensjonsordning etter § 2 har krav på at tjenestepensjonsordning etableres i samsvar med loven her. Dette gjelder ikke arbeidstaker som kan holdes utenfor foretakets pensjonsordning etter reglene i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven.

§ 4 skal lyde:

§ 4. *Minstekrav til pensjonsordning med innskuddspensjon eller tjenestepensjon*

(1) Oppretter et foretak en pensjonsordning med innskuddspensjon skal foretaket etter innskuddsplanen hvert år betale innskudd til alderspensjon for medlemmene. Innskuddet skal minst utgjøre 2 prosent av den lønn mellom 1 og 12 G som det enkelte medlem mottar fra foretaket i løpet av innskuddsåret, jf. innskuddspensjonsloven § 5–5. Kongen kan fastsette nærmere regler om beregning av innskudd.

(2) Oppretter et foretak en pensjonsordning etter tjenestepensjonsloven, skal foretaket etter pensjonsplanen hvert år betale innskudd til alderspensjon for medlemmene. Årlig innskudd skal minst utgjøre 2 prosent av lønn mellom 1 og 12 G som det enkelte medlem mottar fra foretaket i løpet av premieåret, jf. tjenestepensjonsloven § 4–3. Kongen kan gi forskrift om beregning av årlig innskudd.

(3) Det skal i regelverket for pensjonsordningen fastsettes at det for medlemmer som blir uføre skal være innskuddsfritak ved uførhet i samsvar med uføregraden dersom uføregraden er 20 prosent eller mer. Uføregraden fastsettes etter reglene i foretakspensjonsloven § 6–2. Innskuddsfritaket løper så lenge uføregraden er 20 prosent eller mer, men ikke lenger enn til medlemmet fyller 67 år. Foretaket dekker premiekostnadene ved innskuddsfritak ved uførhet i tillegg til innskudd etter første ledd.

(4) Kostnadene ved administrasjon av pensjonsordningen skal dekkes av foretaket i tillegg til innskuddet etter første og annet ledd. Kostnader ved endring av investeringsporteføljen etter innskuddspensjonsloven § 3–3 første ledd skal dekkes av kontohaveren.

(5) Paragrafen her gjelder tilsvarende for pensjonsordninger med engangsbetalt alderspensjon etter foretakspensjonsloven.

(6) Kongen kan gi forskrift til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her.

§ 5 første ledd skal lyde:

(1) Oppretter et foretak en pensjonsordning med ytelsesbasert foretakspensjon, skal pensjonsplanen være utformet slik at den minst vil gi alderspensjon i samsvar med det minstekrav som følger av annet eller tredje ledd. § 4 tredje ledd gjelder tilsvarende for premiefritak under uførhet, men likevel slik at det kan benyttes samme minstekrav til uføregrad som for uførepensjon etter pensjonsordningen.

13. des. Lov nr. 107 2013

Lov om endring i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 1 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer.

I

I lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer gjøres følgende endring:

§ 25 annet ledd siste punktum oppheves.

II

Endringen under I trer i kraft straks.

13. des. Lov nr. 108 2013**Lov om endring i lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 2 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter.

I

I lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter gjøres følgende endring:

Ny § 5a skal lyde:

Reglene i tolloven §§ 13–5, 13–6 og 16–16 om pålegg om bokføring og vedtak om tvangsmulkt gjelder tilsvarende når tollmyndighetene utøver kontroll i medhold av forskrift gitt med hjemmel i denne lov § 1.

II

Endringen under I trer i kraft straks.

13. des. Lov nr. 109 2013**Lov om endring i lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 3 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter.

I

I lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter gjøres følgende endring:

Ny § 5a skal lyde:

Reglene i tolloven §§ 13–5, 13–6 og 16–16 om pålegg om bokføring og vedtak om tvangsmulkt gjelder tilsvarende når tollmyndighetene utøver kontroll i medhold av forskrift gitt med hjemmel i denne lov § 1.

II

Endringen under I trer i kraft straks.

13. des. Lov nr. 110 2013**Lov om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven)**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 4 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Følgende lov oppheves:

Lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven).

I

Lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven) oppheves. Opphevelsen gis virkning for gaver som ytes 1. januar 2014 eller senere og arv etter dødsfall som skjer 1. januar 2014 eller senere.

Opphevelsen gis likevel virkning for:

- a. Arv etter forsvunne personer når dødsformodningsdagen i henhold til lov om forsvunne personer m.v. av 23. mars 1961 nr. 1 er endelig fastsatt, 1. januar 2014 eller senere.
- b. Arv etter førstavedøde når utdeling av midler fra uskifte, skifte av uskiftebo eller lengstlevendes død skjer 1. januar 2014 eller senere.

- c. Midler som består i inntektsnytelse, for eksempel livrente, løpende kapitalavkastning, bruksrett, grunnavgift mv. når første termins forfall eller bruksrettens inntreden skjer 1. januar 2014 eller senere.
- d. Midler som er nevnt i arveavgiftsloven § 10 første ledd annet punktum slik den lød per 31. desember 2013, når det etterskuddsvis rådighetservervet av inntektsnytelsen skjer 1. januar 2014 eller senere.
- e. Livsforsikringspoliser som ikke kan kreves gjenkjøpt og av andre midler hvis vesentlige verdi er avhengig av en betingelse, jf. arveavgiftsloven § 10 annet ledd første punktum slik den lød per 31. desember 2013, når betingelsen inntreffer 1. januar 2014 eller senere.
- f. Livsforsikringspoliser som ikke kan kreves gjenkjøpt, så lenge det er uvisst hvilken form eller størrelse selskapets ytelser vil få, 1. januar 2014 eller senere.

II

Loven trer i kraft straks.

13. des. Lov nr. 111 2013

Lov om endring i lov 6. juni 1975 nr. 29 om eideomsskatt til kommunane

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 5 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 6. juni 1975 nr. 29 om eideomsskatt til kommunane.

I

I lov 6. juni 1975 nr. 29 om eideomsskatt til kommunane gjøres følgende endring:

§ 8 C–1 tredje ledd skal lyde:

(3) Er verdet (taksten) for bustader sett ned ved likninga etter skatteloven § 4–10 første ledd andre eller tredje punktum, utgjer skattegrunnlaget det justerte verdet multiplisert med 2,67 for primærbustad og 1,11 for sekundærbustad.

II

Endringen under I trer i kraft straks med virkning fra og med skatteåret 2016.

13. des. Lov nr. 112 2013

Lov om endring i lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven)

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 6 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven).

I

I lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven) gjøres følgende endring:

§ 6 annet ledd første punktum skal lyde:

Erververen av grunnbokshjæmmel og meglerforetak som bistår med oppgaver som nevnt i lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling § 6–9 første ledd nr. 1, 2 eller 4, er i forhold til avgiftsmyndigheten ansvarlig for at riktig avgift, tilleggsavgift og renter blir betalt.

II

Endringen under I trer i kraft straks.

13. des. Lov nr. 113 2013

Lov om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 7 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven).

I

I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 3–13 nr. 7 oppheves.

Nåværende § 3–13 nr. 8 blir § 3–13 nr. 7.

§ 5–11 nr. 1 og nr. 2 skal lyde:

1. Oppgaver som nevnt i dette kapittel skal for personlige skattytere inneholde fødselsnummer (elleve siffer). For selskaper, samvirkeforetak, foreninger, sammenslutninger mv. skal oppgaven inneholde organisasjonsnummer, eller når slikt ikke finnes, annen identifikasjon etter regler gitt av Skattedirektoratet. Skattedirektoratet kan bestemme at oppgaven skal inneholde utenlandsk identifikasjonsnummer.

2. Den opplysningspliktige kan kreve at skattyter oppgir sitt fødsels- eller organisasjonsnummer. Den opplysningspliktige kan også kreve at skattyter som har utenlandsk identifikasjonsnummer, oppgir dette. Den opplysningspliktige kan registrere slik identifikasjon også på grunnlag av opplysninger fra andre enn skattyter.

§ 5–12 ny nr. 4 skal lyde:

4. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser for å gjennomføre forpliktelse om automatisk utveksling av opplysninger som følger av overenskomst med fremmed stat, jf. lov 28. juli 1949 nr. 15. Adgangen til å gi forskrift etter første punktum omfatter også andre forpliktelser som følger av samme overenskomst.

§ 10–4 nr. 1 annet punktum skal lyde:

Satsen skal være 10 prosent når de uriktige eller ufullstendige opplysningene gjelder poster som er oppgitt ukrevet av arbeidsgiver eller andre etter kapittel 5 eller 6.

§ 10–6 nr. 2 siste punktum oppheves.

§ 10–8 nr. 1 første punktum skal lyde:

Den som ikke gir opplysninger etter kapittel 5 eller § 6–3 nr. 3 eller 4 innen de fastsatte frister, kan ilegges et gebyr.

II

I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 5–4 skal lyde:

§ 5–4. *Om finansielle instrumenter mv.*

1. Plikt til å gi opplysninger om finansielle instrumenter og andre finansielle produkter har:

- a. verdipapirregistre,
- b. verdipapirforetak,
- c. andre som tar del i forvaltningen eller omsetningen av finansielle instrumenter eller andre finansielle produkter for andres regning som ledd i sin forretningsvirksomhet.

2. Opplysningene skal vise investors samlede beholdning av finansielle instrumenter og andre finansielle produkter. Det skal blant annet gis opplysninger om forhold som kan få betydning for skattleggingen, slik som erverv, realisasjon og annet eierskifte, samt avkastning i løpet av inntektsåret. Departementet kan i forskrift bestemme at det skal gis opplysninger om forhold som nevnt for tidligere år og opplysninger som viser registrerte transaksjoner på en eller flere av investors konti i en bestemt periode.

§ 5–9 bokstav c skal lyde:

- c. forvaltningsselskaper, verdipapirfond og andre investeringsenheter om innskudd som er gjort i investeringsenheten, herunder opplysninger om avkastning og realisasjon,

III

Endringene under I trer i kraft straks.

Endringene under II trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

13. des. Lov nr. 114 2013

Lov om endring i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven)

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 8 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven).

I

I lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) gjøres følgende endring:

§ 11 åttende ledd oppheves.

II

Endringen under I trer i kraft straks.

13. des. Lov nr. 115 2013**Lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 9 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) gjøres følgende endring:

§ 3–15 annet ledd bokstav c skal lyde:

- c) barns inntekt som inngår ved beregning av personinntekt hos barnets foreldre, jf. skatteloven § 2–14.

II

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) gjøres følgende endringer:

§ 3–15 annet ledd bokstav b skal lyde:

- b) overgangsstønad etter folketrygdloven § 16–7 og § 17–6.

§ 23–3 annet ledd nr. 1 bokstav b skal lyde:

- b) overgangsstønad etter folketrygdloven § 16–7 og § 17–6,

§ 23–3 annet ledd nr. 2 ny bokstav g skal lyde:

- g) overgangsstønad etter folketrygdloven § 15–6.

III

Endringen under I trer i kraft straks.

Endringene under II trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2014 for enslig mor og far som får innvilget overgangsstønad etter folketrygdloven § 15–6 tidligst fra 1. april 2014. For enslig forsørger som mottar overgangsstønad 31. mars 2014 eller tidligere, skatlegges overgangsstønaden som pensjonsinntekt og kvalifiserer til skattlegging etter skatteloven § 17–1 om skattebegrensning ved lav alminnelig inntekt. Endringene under II gis virkning for alle mottakere av overgangsstønad etter folketrygdloven § 15–6 fra og med inntektsåret 2017.

13. des. Lov nr. 116 2013**Lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 10 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven).

I

I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) gjøres følgende endringer:

Ny § 3–3d skal lyde:

§ 3–3d. *Rapportering om betalinger til myndigheter m.v.*

Regnskapspliktige som driver virksomhet innen utvinningsindustrien, skal utarbeide og offentliggjøre en årlig rapport med opplysninger om sine betalinger til myndigheter på land- og prosjektnivå. Det samme gjelder regnskapspliktige som driver skogsdrift innen ikke-beplantet skog. Det skal i årsberetningen opplyses om hvor rapporten er offentliggjort.

Plikten til å utarbeide en årlig rapport etter første ledd første og annet punktum gjelder ikke for regnskapspliktige som utarbeider en årlig rapport etter tilsvarende utenlandsk regelverk. Det samme unntaket gjelder dersom opplysninger etter første ledd første punktum er tatt inn i morforetakets årlige rapport om konsernets betalinger til myndigheter utarbeidet som konsernrapportering etter reglene i denne paragraf med tilhørende forskrift eller etter tilsvarende utenlandsk regelverk.

Departementet kan i forskrift fastsette at rapporteringsplikten etter første ledd bare skal gjelde for regnskapspliktige over en gitt størrelse og betalinger over gitte terskelverdier, samt fastsette andre unntak fra første ledd. Departementet kan i forskrift også fastsette at rapporten skal inneholde andre opplysninger enn betalinger til myndigheter, hva som anses som tilsvarende utenlandsk regelverk, samt gi nærmere regler om definisjoner, offentliggjøring og konsernrapportering.

§ 3–5 tredje ledd skal lyde:

Underskrift på årsberetningen etter bestemmelsens første ledd og påtegnet forbehold etter bestemmelsens annet ledd skal anses å omfatte redegjørelsen for foretaksstyring, opplysninger i redegjørelsen for samfunnsansvar og rapport om betaling til myndigheter mv., jf. § 3–3b, § 3–3c første ledd og § 3–3d, når det er henvist til slike redegjørelser eller slik rapport i årsberetningen.

§ 8–2 første ledd første punktum skal lyde:

Senest én måned etter fastsetting av årsregnskapet skal regnskapspliktige sende et eksemplar av årsregnskapet, årsberetningen, revisjonsberetningen og eventuelt rapport om betalinger til myndigheter mv. etter § 3–3d til Regnskapsregisteret, vedlagt et oversendelsesbrev.

II

Endringene under I trer i kraft fra 1. januar 2014, med virkning for regnskapsår påbegynt 1. januar 2014 og senere.

13. des. Lov nr. 117 2013

Lov om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 11 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 9–14 niende ledd fjerde punktum skal lyde:

Det må stilles betryggende sikkerhet for skatteforpliktelsen og påløpte renter dersom det ved uttaket eller på et senere tidspunkt foreligger en reell risiko for at skatte- og rentekravet ikke kan inndrives.

§ 9–14 niende ledd femte punktum og nytt sjette punktum skal lyde:

Avgjørelsen av om det foreligger reell risiko som nevnt i fjerde punktum, treffes med endelig virkning av Skattedirektoratet. Dersom det ikke lenger foreligger reell risiko som nevnt i fjerde punktum, skal Skattedirektoratet etter krav fra skattyteren treffe avgjørelse om at sikkerhetsstillelse ikke er påkrevet.

Nåværende femte punktum blir nytt syvende punktum.

II

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 4–31 første ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

For personlig skattyter som har alminnelig skatteplikt til Norge etter § 2–1, skal fradrag for gjeld ikke reduseres som følge av at skattyter eier bolig eller fritidsbolig i annen EØS-stat der skatteavtalen mellom Norge og den annen stat bygger på unntaksmetoden for unngåelse av dobbeltbeskatning. Når skattyter har krav på og helt eller delvis krever fradrag for gjelden i den annen EØS-stat, avkortes gjeldsfradraget i Norge tilsvarende, likevel begrenset oppad til en andel som svarer til forholdet mellom samlet verdi av skattyters faste eiendom og eiendeler som nevnt i første punktum, og verdien av skattyters samlede eiendeler.

§ 4–31 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Ved fordeling av gjeld etter forrige punktum, skal eiendom som nevnt i første ledd annet punktum bare tas med i verdien av skattyters samlede eiendeler.

§ 4–31 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Ved fordeling av gjeld etter forrige punktum, skal eiendom som nevnt i første ledd annet punktum bare tas med i verdien av skattyters samlede eiendeler.

§ 6–3 fjerde ledd siste punktum skal lyde:

Foreldrefradrag etter § 6–48 og særfradrag etter §§ 6–80 til 6–85 tas ikke i betraktning ved fastsettelse av underskudd til fremføring.

§ 6–20 tredje ledd oppheves.

Nåværende fjerde til sjette ledd blir tredje til femte ledd.

§ 6–20 fjerde ledd skal lyde:

(4) Innbefatter kontingent som nevnt i første ledd forsikringspremie, kommer også denne delen av kontingenten til fradrag innenfor beløpsgrensen i tredje ledd i den utstrekning premien ikke overstiger grenser som fastsettes av departementet.

§ 6–90 første ledd bokstav c skal lyde:

c. særfradrag etter §§ 6–80 til 6–83,

§ 6–91 første ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

For personlig skattyter som har alminnelig skatteplikt til Norge etter § 2–1, skal fradrag for gjeldsrenter ikke reduseres som følge av at skattyter eier bolig eller fritidsbolig i annen EØS-stat der skatteavtalen mellom Norge og den annen stat bygger på unntaksmetoden for unngåelse av dobbeltbeskatning. Når skattyter har krav på og krever helt eller delvis fradrag for gjeldsrentene i den annen EØS-stat, avkortes fradraget i Norge tilsvarende, likevel begrenset oppad til en andel som svarer til forholdet mellom samlet verdi av skattyters faste eiendom og eiendeler som nevnt i første punktum, og verdien av skattyters samlede eiendeler.

§ 6–91 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Ved fordeling av gjeldsrenter etter forrige punktum, skal eiendom som nevnt i første ledd annet punktum bare tas med i verdien av skattyters samlede eiendeler.

§ 6–91 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Ved fordeling av gjeldsrenter etter forrige punktum, skal eiendom som nevnt i første ledd annet punktum bare tas med i verdien av skattyters samlede eiendeler.

§ 10–41 annet ledd skal lyde:

(2) Inntekter og tap som nevnt i § 2–38 annet ledd, inngår ikke i inntekten som fastsettes etter denne paragraf. Bestemmelsene i § 2–38 tredje, fjerde og syvende ledd gjelder tilsvarende. Det skal likevel inntektsføres 3 prosent av utbytte som nevnt i § 2–38 annet ledd a.

§ 10–65 annet ledd skal lyde:

(2) Inntekter og tap som nevnt i § 2–38 annet ledd, inngår ikke i inntekten som fastsettes etter denne paragraf. Bestemmelsene i § 2–38 tredje, fjerde og syvende ledd gjelder tilsvarende. For deltaker som omfattes av § 10–67 annet ledd, skal likevel 28 prosent inntektsføres. Det skal også inntektsføres 3 prosent av utbytte som nevnt i § 2–38 annet ledd a. Bestemmelsen i § 2–38 sjette ledd c gjelder tilsvarende.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 10–67 første ledd skal lyde:

(1) For deltaker som ikke omfattes av § 10–12 første og tredje ledd, er mottatt utbytte ikke skattepliktig i den utstrekning det samlede utbyttet ligger innenfor den samlede inntekten som er skattlagt i medhold av § 10–65 eller er unntatt beskatning etter § 10–65 annet ledd.

§ 10–68 første ledd annet punktum skal lyde:

Aksjens inngangsverdi skal også oppreguleres med inntekt som er unntatt beskatning etter § 10–65 annet ledd.

III

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 2–5 annet ledd ny bokstav c skal lyde:

c. inntekt knyttet til avfallshåndtering, herunder innsamling, transport, mottak, oppbevaring, behandling, etterkontroll av avfall mv., samt inntekt fra omsetning og levering av produkter av avfall, herunder elektrisk energi og fjernvarme mv. Dette gjelder likevel ikke håndtering av husholdningsavfall fra kommunens egne innbyggere, som utgjør kommunens lovpålagte plikt etter forurensningsloven §§ 29, 30 og 31, jf. § 34. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i første og annet punktum, herunder gi regler om definisjon av avfallshåndtering og om den nærmere fordeling av inntekter og kostnader mellom den skattefrie og den skattepliktige delen av avfallshåndteringen, samt om begrensnings av fradragsrett for renter etter skatteloven § 6–40 fjerde ledd.

§ 4–10 første ledd tredje punktum skal lyde:

Verdien av annen bolig (sekundærbolig) og næringsseiendom skal settes ned etter krav fra skattyter dersom den overstiger 72 prosent av eiendommens dokumenterte omsetningsverdi.

§ 4–10 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Prosentandelen er 25 for primærbolig og 60 for sekundærbolig.

§ 6–13 tredje ledd skal lyde:

(3) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder gi regler om fradrag for merutgifter for personer med hjem i utlandet.

§ 6–32 første ledd bokstav a første punktum skal lyde:

Minstefradrag i lønnsinntekt, jf. skatteloven § 6–31 første ledd bokstav a, c, d og annet ledd, gis med 43 prosent av summen av slik inntekt.

§ 6–32 første ledd bokstav b skal lyde:

Minstefradrag i pensjonsinntekt, jf. § 6–31 første ledd bokstav b, gis med 27 prosent av summen av slik inntekt.

§ 6–41 skal lyde:

§ 6–41. Begrensning av rentefradrag mellom nærstående

(1) Reglene i denne paragraf om begrensning av fradrag for netto rentekostnader på gjeld til nærstående person, selskap eller innretning gjelder for

- a. selskap og innretning som nevnt i § 2–2 første ledd,
- b. selskap som nevnt i § 10–40 ved fastsettelse av overskudd og underskudd etter § 10–41,
- c. selskap og innretning som nevnt i § 10–60 ved fastsettelse av overskudd og underskudd etter § 10–65 og
- d. selskap og innretning som ikke er hjemmehørende i riket, men er skattepliktig etter § 2–3 eller petroleumsskatteloven § 1, jf. § 2.

(2) I netto rentekostnader etter denne paragraf inngår rentekostnader som nevnt i § 6–40, fratrukket renteinntekter. Gevinst og tap på sammensatte obligasjoner som ikke skal dekomponeres i en obligasjonsdel og en derivatdel for skattemessige formål, regnes i sin helhet som renteinntekt eller rentekostnad. Det samme gjelder for gevinst og tap på fordring som er utstedt til høyere eller lavere kurs enn innløsningskursen. Gevinst og tap som nevnt i foregående punktum regnes ikke som renteinntekt eller rentekostnad for innehaver som har ervervet fordringen i annenhåndsmarkedet.

(3) Dersom netto rentekostnader overstiger 5 millioner kroner, kan de ikke fradras for den delen som overstiger 30 prosent av alminnelig inntekt eller årets udekkede underskudd før begrensning av fradrag etter denne paragraf, tillagt rentekostnader og skattemessige avskrivninger, og redusert med renteinntekter. Avskjæring av rentefradrag etter foregående punktum foretas bare for et beløp inntil størrelsen på netto rentekostnader på gjeld til nærstående person, selskap eller innretning. Det gis ikke fradrag for ytterligere fremført underskudd, jf. § 14–6, eller konsernbidrag, jf. § 10–4, etter at det er foretatt avskjæring av rentefradrag etter dette ledd. Dersom årets netto rentekostnader ikke overstiger 5 millioner kroner, men summen av årets netto rentekostnader og netto rentekostnader til fremføring fra tidligere inntektsår etter syvende ledd overstiger 5 millioner kroner, kan skattyter kreve fradrag for fremførte netto rentekostnader og årets netto rentekostnader innenfor grensen etter dette ledd.

(4) Med nærstående etter denne paragraf menes

- a. selskap eller innretning som låntakeren, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent,
- b. person, selskap eller innretning som, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer låntaker med minst 50 prosent,
- c. selskap eller innretning som nærstående etter b, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent, og
- d. nærstående person etter b sine foreldre, søsken, barn, barnebarn, ektefelle, samboer, ektefelles foreldre og samboers foreldre, samt selskap eller innretning som disse, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent.

Person, selskap eller innretning regnes som nærstående etter tredje ledd dersom kravet til eierskap eller kontroll etter dette ledd har vært oppfylt på noe tidspunkt i inntektsåret.

(5) For selskap eller innretning som er skattepliktig etter skatteloven § 2–3 eller petroleumsskatteloven § 1, jf. § 2, skal ved anvendelsen av denne paragraf de samlede faktiske gjeldsrentene i den norske virksomheten regnes som renter på gjeld til nærstående og renter på gjeld til ikke-nærstående i samme forhold som forholdet mellom selskapets eller innretningens gjeld til nærstående og gjeld til ikke-nærstående vurdert etter fjerde og sjette ledd på selskapets eller innretningens hånd. Gjeld til nærstående etter foregående punktum settes til gjennomsnittet av slik gjeld per 1. januar og 31. desember i inntektsåret. Tilsvarende settes gjeld til ikke-nærstående til gjennomsnittet av slik gjeld per 1. januar og 31. desember i inntektsåret.

(6) Om den gjelden som ligger til grunn for rentekostnaden er opptatt hos en part som ikke er nærstående, anses gjelden likevel som opptatt hos en nærstående part så langt

- a. en nærstående part har stilt sikkerhet for gjelden, eller
- b. den part som er nærstående har en fordring på en ikke-nærstående part, og fordringen har sammenheng med gjelden.

(7) Netto rentekostnader som etter tredje ledd ikke er fradragsberettiget, kan fradras i alminnelig inntekt i påfølgende ti år. Fradrag etter foregående punktum gis bare så langt netto rentekostnader ligger innenfor grensen for fradrag etter tredje ledd. For selskap som nevnt i § 10–40 og selskap og innretning som nevnt i § 10–60, fremføres netto rentekostnader etter første punktum til fradrag i påfølgende ti år ved fastsettelse av overskudd og underskudd etter §§ 10–41 eller 10–65. For selskaper mv. som nevnt i foregående punktum skal netto rentekostnad til fremføring reduseres med 30 prosent av årets underskudd i selskapet eller innretningen, etter begrensning av fradrag etter denne paragraf. Netto rentekostnader til fremføring etter dette ledd anses å komme til fradrag før årets netto rentekostnader.

(8) Denne paragraf gjelder ikke for finansinstitusjoner etter finansieringsvirksomhetsloven § 1–3 og § 2–1. Videre gjelder denne paragraf ikke gjeld til finansinstitusjon som midlertidig er nærstående til låntaker, jf. forretningsbankloven § 19 annet ledd, sparebankloven § 24 fjerde ledd, finansieringsvirksomhetsloven § 3–16 tredje ledd og forsikringsvirksomhetsloven § 6–1 annet ledd og § 7–10 første ledd. Foregående punktum omfatter bare låneavtaler inngått før finansinstitusjonen og låntaker ble nærstående.

(9) Denne paragraf gjelder ikke for selskap som er omfattet av petroleumsskatteloven § 3 d.

(10) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, og gi nærmere regler om hvilke poster som skal inngå som renteinntekter og rentekostnader, samt hvilke nærstående parter som skal omfattes av sjettede ledd a.

Nåværende § 6–41 blir ny § 6–52.

§ 6–44 skal lyde:

§ 6–44. Reise mellom hjem og arbeidssted mv.

(1) For reiser til hjem innenfor EØS-området gis fradrag for reise mellom hjem og arbeidssted og besøksreiser etter § 6–13 etter forskrift fastsatt av departementet med utgangspunkt i reiseavstand og reisehyppighet. Fradrag er begrenset til den del av beløpet som overstiger 15 000 kroner, og gis ikke for den del av reiselengden som overstiger 75 000 km i året.

(2) For reiser til hjem utenfor EØS-området gis fradrag for dokumenterte utgifter til transport med andre transportmidler enn privatbil. Når skattyter kan dokumentere bruk av privatbil til hjemreisen, gis fradrag for utgiftene ved dette etter satser fastsatt av departementet i forskrift. Fradrag gis ikke for den del av samlede reiseutgifter som overstiger 92 500 kroner i året og er begrenset til den del av beløpet som overstiger 15 000 kroner.

(3) Departementet kan i forskrift gi regler om hva som skal anses som reise mellom hjem og arbeidssted, og hva som skal anses som yrkesreise.

§ 8–15 fjerde ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Bestemmelsen i § 6–41 om begrensning av rentefradrag for nærstående gjelder tilsvarende for fradragsberettiget del av faktisk rentekostnad.

§ 10–65 annet ledd skal lyde:

(2) Inntekter og tap som nevnt i § 2–38 annet ledd, inngår ikke i inntekten som fastsettes etter denne paragraf. Bestemmelsene i § 2–38 tredje, fjerde og syvende ledd gjelder tilsvarende. For deltaker som omfattes av § 10–67 annet ledd, skal likevel 27 prosent inntektsføres. Det skal også inntektsføres 3 prosent av utbytte som nevnt i § 2–38 annet ledd a. Bestemmelsen i § 2–38 sjettede ledd c gjelder tilsvarende.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 10–67 annet ledd skal lyde:

For deltaker som nevnt i § 10–12 første og tredje ledd, skal 73 prosent av mottatt utbytte, etter at utbyttet er økt med den andel av aksjonærens fradrag etter § 16–20 annet ledd som vedrører utbyttet, legges til grunn som utbytte ved beskatningen.

§ 14–43 nytt fjerde ledd skal lyde:

Driftsmiddel som nevnt i saldogruppe d, kan i ervervsåret, i tillegg til avskrivning etter første ledd, avskrives med inntil 10 prosent av kostpris. Tilsvarende gjelder påkostning på driftsmiddel i saldogruppe d, jf. § 14–40 tredje ledd.

Ny § 14–73 skal lyde:

§ 14–73. Betinget skattefritak ved ekspropriasjon av landbrukseiendom

(1) Gevinst ved ekspropriasjon av landbrukseiendom eller del av slik eiendom kan kreves fritatt for beskatning så langt skattyter bruker vederlaget til erverv av eller påkostning på areal, bygg eller anlegg som brukes i skattyterens næringsvirksomhet eller annen inntektsgivende aktivitet. Det kan etter denne bestemmelsen ikke reinvesteres i bolig- eller fritidseiendom. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for salg og makeskifte i tilfeller der erververen kunne krevd objektet avstått ved ekspropriasjon og ved odelsløsning. Departementet kan i forskrift gi regler om presisering og avgrensning av reinvesteringsområdet etter første og annet punktum.

(2) § 14–70 tredje, fjerde og åttende ledd gjelder tilsvarende.

§ 15–5 annet ledd skal lyde:

Fradraget gis ved skatteberegningen med 15 000 kroner i klasse 1 og 2, men får ikke virkning ved beregning av trygdeavgift og toppskatt.

§ 16–10 tredje ledd skal lyde:

(3) Innbetalt sparebeløp kan ikke overstige 25 000 kroner per inntektsår. Samlet innbetalt sparebeløp på kontoen kan ikke overstige 200 000 kroner. For ektefeller som lignes under ett for begges samlede formue og inntekt gjelder beløpsgrensene i dette ledd for hver av dem. Sparebeløp fra barn som lignes under ett med foreldrene, jf. § 2–14, kommer bare til fradrag i skatt på inntekt som lignes særskilt.

§ 16–40 annet ledd skal lyde:

- (2) Følgende kostnader gir grunnlag for fradrag, dersom de også er fradragsberettiget etter kapittel 6:
- Skattytters kostnader til egenutført forsknings- og utviklingsprosjekt, begrenset til 8 millioner kroner i inntektsåret. Prosjektet må være godkjent av Norges forskningsråd.
  - Skattytters kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekt utført av forskningsinstitusjoner godkjent av Norges forskningsråd, begrenset til 22 millioner kroner i inntektsåret. Prosjektet må være godkjent av Norges forskningsråd. Samlet fradragsgrunnlag etter bokstav a og b skal ikke overstige 22 millioner kroner i inntektsåret.

IV

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 6–32 første ledd bokstav a annet punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder for minstefradrag i arbeidsavklaringspenger og minstefradrag i overgangsstønad etter folketrygdloven § 15–6.

§ 17–1 første ledd bokstav c skal lyde:

- c) mottar overgangsstønad etter §§ 16–7 eller 17–6 i folketrygdloven, eller

V

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endring:

§ 14–23 skal lyde:

§ 14–23. Renteelement ved mengdegjeldsbrev

- (1) Innehaver av mengdegjeldsbrev inntekts- eller fradragsfører renteelement som ligger i at mengdegjeldsbrevet skal innfris til en høyere eller lavere kurs enn kursen på ervervstidspunktet i det året mengdegjeldsbrevet er realisert.
- (2) Utsteder av mengdegjeldsbrev inntekts- eller fradragsfører renteelement som nevnt i første ledd i det året mengdegjeldsbrevet er innfridd.

VI

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 5–2 første ledd tredje punktum skal lyde:

Skatteplikten gjelder ikke slik gave som er nevnt i § 9–7 fjerde ledd.

§ 9–7 skal lyde:

§ 9–7. Inngangsverdi mv. for formuesobjekt ervervet ved arv eller gave

- (1) Dødsbo og enarving skal tre inn i arvelaters inngangsverdier, skjermingsgrunnlag, negativ beregnet personinntekt og øvrige skattemessige posisjoner (skattemessig kontinuitet). Det samme gjelder for gjenlevende ektefelle som overtar boet uskiftet i den utstrekning boets eiendeler skal anses som arvet.
- (2) Den som erverver et formuesobjekt ved utlodning av dødsbo, trer inn i de inngangsverdier og skatteposisjoner knyttet til formuesobjektet som gjaldt for dødsboet. Rettigheter og plikter i henhold til regler om skjermingsgrunnlag, negativ beregnet personinntekt, negativ saldo, tom positiv saldo, positiv og negativ gevinst- og tapskonto, betinget skattefrie gevinster, skattemessig underskudd og andre skatteposisjoner som er knyttet til virksomhet, skal overtas av den som overtar avdødes virksomhet i den grad skatteposisjonene er knyttet til denne virksomheten. Skattemessig underskudd i virksomhet kan likevel bare gå over på arving som har overtatt ansvaret for avdødes gjeld i virksomheten. Hvor slike skatteposisjoner som nevnt i annet punktum ikke er knyttet til et formuesobjekt eller virksomhet, skal hver skatteposisjon overtas av loddeierne i samme utstrekning som de er loddeiere i boet når de overtar ansvaret for avdødes gjeld.
- (3) Gavemottaker skal tre inn i givers inngangsverdier og øvrige skatteposisjoner som er knyttet til formuesobjekter overført ved gave. Gavemottaker som overtar giverens virksomhet, skal også tre inn i de skattemessige posisjoner som er nevnt i annet ledd annet punktum og som er knyttet til virksomheten. Skattemessig underskudd kan likevel bare overtas når gavemottakeren har overtatt ansvaret for giverens gjeld i virksomheten.
- (4) Ved gave, herunder gavesalg og arveforskudd, av formuesgjenstand eller varebeholdning knyttet til giverens virksomhet, gjelder § 5–2 ikke når gavemottakeren er arveberettiget etter lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. (arvelova) kapittel 1 og 2, og vedkommende overtar hele eller deler av virksomheten.

(5) Bestemmelsene i første til tredje ledd gjelder ikke for bolig, fritidsbolig og alminnelig gårdsbruk eller skogbruk, når arvelater eller giver kunne realisert slike eiendommer uten gevinstbeskatning på dødsfalls- eller gavetidspunktet etter § 9–3 annet, tredje eller fjerde ledd eller etter § 9–13. Når fritak for gevinstbeskatning som nevnt gjelder en del av en eiendom, gjelder første punktum kun for denne del. Inngangsverdien for slik eiendom som er ervervet ved arv eller gave eller på skifte med medarvinger, settes til antatt salgsverdi på ervervstidspunktet. For alminnelig gårdsbruk eller skogbruk settes inngangsverdien til tre fjerdedeler av antatt salgsverdi.

(6) Ved overdragelse av formuesobjekter i næring mot delvis vederlag (gavesalg) til en som er arveberettiget etter lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. (arvelova) kapittel 1 og 2 og vedkommende overtar hele eller deler av virksomheten, kan overdrager velge å unnlate inntektsoppgjør og i stedet la reglene i tredje ledd komme til anvendelse.

(7) Ved arv og gave av aksjer og andeler i selskap som nevnt i § 10–10, jf. § 10–1, fra person omfattet av § 10–12 til arving eller gavemottaker som omfattes av § 10–12, gjelder § 10–33. Ved arv og gave av andel i deltakerlignet selskap gjelder § 10–46, jf. § 10–33.

(8) Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder om opplysningsplikt ved erverv av formuesobjekt som nevnt i femte ledd og valgadgang som nevnt i sjette ledd.

§ 14–48 første ledd skal lyde:

(1) Før dødsbo under offentlig skifte sluttes, skal negativ saldo i gruppe a, c, d og j, samt gevinstsaldo på gevinst- og tapskonto, føres til inntekt. Tilsvarende skal tapssaldo på gevinst- og tapskonto og positiv saldo i gruppe a, c, d og j hvor tilhørende driftsmiddel er realisert, føres til fradrag. Første og annet punktum gjelder ikke så langt skatteposisjoner som nevnt er overtatt av arving etter reglene i § 9–7.

VII

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endring:

§ 6–32 første ledd bokstav a annet punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder for minstefradrag i arbeidsavklaringspenger, uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 og uføreytelser fra andre ordninger samt minstefradrag i overgangsstønad etter folketrygdloven § 15–6.

VIII

Endringene under I trer i kraft straks, med virkning for uttak fra norsk beskatningsområde foretatt fra og med 15. mai 2012.

Endringene under II trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2013.

Endringene under III trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2014.

Endringene under IV trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2014 for enslig mor og far som får innvilget overgangsstønad etter folketrygdloven § 15–6 tidligst fra 1. april 2014. For enslig forsørger som mottar overgangsstønad 31. mars 2014 eller tidligere, skatlegges overgangsstønaden som pensjonsinntekt og kvalifiserer til skattlegging etter skatteloven § 17–1 om skattebegrensning ved lav alminnelig inntekt. Endringene under IV gir virkning for alle mottakere av overgangsstønad etter folketrygdloven § 15–6 fra og med inntektsåret 2017.

Endringene under V trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2014 for mengdegjeldsbrev utstedt fra og med 1. januar 2014.

Endringene under VI trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2014. For formuesobjekt som er ervervet ved gave som er ytet før 1. januar 2014 og ved arv etter dødsfall som skjer før 1. januar 2014, kan inngangsverdien og skjermingsgrunnlaget ved senere inntektsoppgjør – herunder ved beregning av avskrivning eller ved realisasjon – ikke settes høyere enn til det beløpet som er lagt til grunn ved arveavgiftsberegningen. Det er arveavgiftsverdien før fradrag etter arveavgiftsloven § 14 femte ledd slik denne lyder per 31. desember 2013 som skal legges til grunn.

Endringen under VII trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

IX

Ved ikrafttredelse av innføringen av § 2–5 annet ledd ny c gjelder følgende overgangsregel:

Inngangsverdi for driftsmidler mv. som inngår i skattepliktig virksomhet, jf. skatteloven § 2–5 annet ledd c første punktum fastsettes til enten:

- a) anskaffelsesverdi, tillagt senere påkostninger, eller
- b) markedsverdi per 1. januar 2014.

Anskaffelsesverdi etter bokstav a reduseres med beregnede avskrivninger etter de avskrivningsregler og avskrivningssatser som gjelder for vedkommende driftsmiddel, for eiertiden frem til og med inntektsåret 2013.

Departementet kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne overgangsregelen.

13. des. Lov nr. 118 2013**Lov om opphevelse av lov 17. desember 1999 nr. 94 om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 12 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Følgende lov oppheves:

Lov 17. desember 1999 nr. 94 om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

I

Lov 17. desember 1999 nr. 94 om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) oppheves.

II

Loven trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2014.

13. des. Lov nr. 119 2013**Lov om endring i stiftelsesloven**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 13 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven).

I

I lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser gjøres følgende endring:

§ 7 fjerde ledd siste punktum oppheves.

II

Endringen under I trer i kraft straks.

13. des. Lov nr. 120 2013**Lov om endring i lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv.**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 14 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv.

I

I lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. gjøres følgende endring:

§ 7 første ledd annet punktum skal lyde:

Fristen for 3. periode, mai og juni, er likevel 31. august.

II

Endringen under I trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Lov nr. 121 2013**Lov om endringer i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven)**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 15 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven).

I

I lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring gjøres følgende endringer:

§ 13 annet ledd første punktum skal lyde:

Regnskapsmateriale som nevnt i første ledd nr. 1 til 4 skal oppbevares i Norge i fem år etter regnskapsårets slutt.

§ 13 femte ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan i forskrift fastsette krav om lengre oppbevaringstid for nærmere angitte typer primærdokumentasjon enn det som følger av annet ledd når det finnes nødvendig av hensyn til pliktig regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll.

Nåværende § 13 femte ledd første punktum blir nytt annet punktum.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
3. Kongen kan fastsette overgangsregler.

13. des. Lov nr. 122 2013**Lov om endringer i lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven)**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 16 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven).

I

I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1–1 tredje ledd bokstav c skal lyde:

- c) tvangsmulkt etter § 5–16, lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver § 43, merverdiavgiftsloven § 21–1, ligningsloven § 10–6, lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter § 5a, lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter § 5a og tolloven § 16–16.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) gjøres følgende endring:

§ 10–51 bokstav c skal lyde:

- c) forsinkelsesavgift etter ligningsloven § 10–1 og gebyr etter ligningsloven §§ 10–8 og 10–9

III

Endringen under I trer i kraft straks.

Endringen under II trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Lov nr. 123 2013**Lov om endringer i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven)**

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 17 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven).

I

I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) gjøres følgende endringer:

Ny § 5–5a skal lyde:

§ 5–5a. Rapportering om betalinger til myndigheter mv.

Utstedere som driver virksomhet innen utvinningsindustrien, skal utarbeide og offentliggjøre en årlig rapport med opplysninger om sine betalinger til myndigheter på land- og prosjektnivå. Det samme gjelder utstedere som driver skogsdrift innen ikke-beplantet skog. Det skal i årsberetningen opplyses om hvor rapporten er offentliggjort.

Utstederens årsrapport skal inneholde erklæring fra de personene som er ansvarlig hos utstederen, med tydelig angivelse av navn og stillingsbetegnelse, om at rapport etter første ledd, etter deres beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med kravene i denne bestemmelsen med tilhørende forskrift.

Plikten til å utarbeide en årlig rapport etter første ledd første og annet punktum gjelder ikke for utsteder som utarbeider en årlig rapport etter tilsvarende utenlandsk regelverk. Det samme unntaket gjelder dersom opplysninger etter første ledd første punktum er tatt inn i morforetakets årlige rapport om konsernets betalinger til myndigheter utarbeidet som konsernrapportering etter reglene i denne paragraf med tilhørende forskrift eller etter tilsvarende utenlandsk regelverk.

Departementet kan i forskrift fastsette at rapporteringsplikten etter første ledd bare skal gjelde for utstedere over en gitt størrelse og betalinger over gitte terskelverdier, samt fastsette andre unntak fra første ledd. Departementet kan i forskrift også fastsette at rapporten skal inneholde andre opplysninger enn betalinger til myndigheter, hva som anses som tilsvarende utenlandsk regelverk, samt gi nærmere regler om definisjoner, offentliggjøring og konsernrapportering.

§ 5–12 annet ledd første punktum skal lyde:

(2) Opplysninger nevnt i §§ 5–5, 5–5a og 5–6 skal sendes Finanstilsynet elektronisk samtidig som offentliggjøring etter første ledd skjer.

§ 5–13 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Kravet om å gi opplysninger på norsk etter første og annet ledd gjelder ikke for rapporter som nevnt i verdipapirhandelloven § 5–5a tredje ledd.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

II

Endringene under I trer i kraft fra 1. januar 2014, med virkning for regnskapsår påbegynt 1. januar 2014 og senere.

13. des. Lov nr. 124 2013

Lov om endringer i lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven)

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 18 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven).

I

I lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven) gjøres følgende endringer:

Ny § 13–5 skal lyde:

§ 13–5. Pålegg om bokføring

(1) Tollmyndighetene kan pålegge bokføringspliktige som omfattes av § 13–4 å oppfylle sin plikt til å innrette bokføringen, spesifikasjonen, dokumentasjonen og oppbevaringen av regnskapsopplysninger i samsvar med regler gitt i eller i medhold av lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring.

(2) Pålegg om bokføring rettes til styret i selskap, samvirkeforetak, forening, innretning eller organisasjon og sendes hvert medlem. Det skal settes en frist for oppfyllelse. Fristen skal være minimum fire uker og ikke lenger enn ett år.

Ny § 13–6 skal lyde:

§ 13–6. Klage over pålegg om bokføring

(1) Den som får pålegg om bokføring etter § 13–5, kan klage over pålegget.

(2) Klage, som kan være muntlig, må fremsettes straks når den pålegget angår er til stede, og ellers innen tre dager.

(3) Den som har gitt pålegget skal enten omgjøre det eller snarest mulig legge klagen fram for nærmeste overordnede forvaltningsorgan til avgjørelse.

(4) Pålegget skal etterkommes selv om klagen ikke er avgjort, hvis ikke den som ga pålegget gir utsetting. Utsetting bør gis hvis den som ga pålegget finner at klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av pålegget.

Nåværende § 13–5 til § 13–10 blir § 13–7 til ny § 13–12.

Ny § 16–16 skal lyde:

§ 16–16. Tvangsmulkt

(1) Tollmyndighetene kan ilegge den som ikke har etterkommet pålegg om bokføring etter § 13–5 innen den fastsatte fristen, en daglig løpende tvangsmulkt fram til utbedring skjer. Tvangsmulkten skal normalt utgjøre ett rettsgebyr per dag, jf. lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 1 annet ledd. I særlige tilfeller kan tvangsmulkten settes lavere eller høyere, men oppad begrenset til 10 rettsgebyr per dag. Samlet tvangsmulkt kan ikke overstige 1 million kroner.

(2) Vedtak om tvangsmulkt rettes til styret i selskap, samvirkeforetak, forening, innretning eller organisasjon og sendes hvert medlem i rekommandert brev. Tvangsmulkten kan inndrives både hos medlemmene av styret og hos selskapet, samvirkeforetaket, foreningen, innretningen eller organisasjonen.

II

I lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven) gjøres følgende endringer:

§ 3–3 skal lyde:

§ 3–3. Meldeplikt ved ankomst til bestemmelsessted i tollområdet

(1) Føreren av et fartøy eller luftfartøy plikter å melde fra til tollmyndighetene om ankomst til sted i tollområdet. Fører av motorvogn og tog kan pålegges tilsvarende meldeplikt. Melding kan gis av andre på førerens vegne.

(2) Departementet kan gi forskrift om meldeplikten etter denne paragraf, herunder om når og hvordan melding skal gis, hva meldingen skal inneholde og om unntak fra meldeplikten.

§ 3–6 første ledd annet punktum skal lyde:

§§ 3–2 til 3–4 får tilsvarende anvendelse for ankomst til et annet sted i tollområdet.

III

I lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven) gjøres følgende endringer:

Kapittel 8 overskriften skal lyde:

Kapittel 8. Preferansetoll – varers opprinnelse

§ 8–6 skal lyde:

§ 8–6. Ikke-preferensiell opprinnelse

(1) Med ikke-preferensiell opprinnelse menes opprinnelse fastsatt på annet grunnlag enn særskilt avtale med fremmed stat eller organisasjon om preferansetollbehandling, eller der opprinnelse fastsettes som vilkår for ensidig preferanseordning.

(2) Regler om ikke-preferensiell opprinnelse får anvendelse ved

- a) tollmessig bestevilkårsbehandling etter Generalavtalen om tolltariffer og handel artikkel I,
- b) utstedelse av opprinnelsesbevis for vare som ikke omfattes av frihandelsavtale,
- c) iverksettelse av handelstiltak etter kapittel 10.

(3) Departementet kan gi forskrift om fastsettelse av ikke-preferensiell opprinnelse etter denne paragraf, herunder om krav til opprinnelsesbevis og utvidelse av reglens anvendelsesområde til opprinnelsesmerking, offentlige innkjøp og handelsstatistikk.

IV

Endringene under I trer i kraft straks.

Endringene under II trer i kraft 1. januar 2014.

Endringene under III trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

13. des. Lov nr. 125 2013

Lov om endringer i lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 19 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven).

I

I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) gjøres følgende endringer:

§ 11–1 tredje ledd skal lyde:

(3) Ved omsetning av gull med en finhetsgrad på minst 325 tusendeler til næringsdrivende eller offentlig virksomhet skal mottakeren av varene eller tjenestene beregne og betale merverdiavgift. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Nåværende § 11–1 tredje og fjerde ledd blir fjerde og nytt femte ledd.

§ 11–1 nytt sjettede ledd skal lyde:

(6) Departementet kan gi forskrift om hvilke objekter som omfattes av tredje ledd første punktum.

§ 11–4 første ledd tredje punktum skal lyde:

Dette gjelder også merverdiavgift oppgitt når mottakeren plikter å beregne og betale merverdiavgift etter § 11–1 annet eller tredje ledd.

§ 15–6 annet ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder mottakere av gull som plikter å beregne merverdiavgift etter § 11–1 tredje ledd annet punktum.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

II

Endringene under I trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Lov nr. 126 2013

Lov om endring i lov 24. juni 2011 nr. 39 om elsertifikater

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 20 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 24. juni 2011 nr. 39 om elsertifikater.

I

I lov 24. juni 2011 nr. 39 om elsertifikater gjøres følgende endring:

§ 26 annet ledd annet punktum skal lyde:

Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nåværende § 26 annet ledd annet punktum oppheves.

II

Endringen under I trer i kraft straks.

13. des. Lov nr. 127 2013

Lov om endring i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 21 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endring i følgende lov:

Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endring:

§ 6–50 femte ledd annet punktum skal lyde:

Det gis maksimalt fradrag for gaver etter denne paragraf med til sammen 16.800 kroner årlig.

II

Endringen under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2014.

13. des. Lov nr. 128 2013

Lov om endringer i lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)

Prop.1 LS (2013–2014) og Prop.1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Innst.4 L (2013–2014), Lovvedtak 22 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 5. og 10. desember 2013. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lov:

Lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven).

I

I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) gjøres følgende endringer:

§ 6–6 første ledd skal lyde:

(1) Omsetning og leasing av kjøretøy som bare bruker elektrisitet til framdrift, er fritatt for merverdiavgift. Fritaket gjelder bare kjøretøy som omfattes av Stortingets vedtak om engangsavgift § 5 første ledd bokstav i og som er registreringspliktige etter vegtrafikkloven.

§ 6–6 annet ledd skal lyde:

(2) Omsetning av batteri til kjøretøy som nevnt i første ledd, er fritatt for merverdiavgift.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 6–6 nytt fjerde ledd skal lyde:

(4) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med leasing av kjøretøy etter første ledd og batteri til kjøretøy etter annet ledd.

§ 7–1 skal lyde:

Det skal ikke beregnes merverdiavgift ved innførsel av varer som nevnt i § 3–6 bokstav d, § 3–7 fjerde ledd, § 3–18, §§ 6–1 til 6–3, § 6–6 første og annet ledd og § 6–15.

II

Endringene under I gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

13. des. Lov nr. 129 2013

Lov om endringer i havressurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking)

Prop.28 L (2013–2014), Innst.55 L (2013–2014), Lovvedtak 27 (2013–2014). Stortingets første og andre gongs behandling hv. 9. og 12. desember 2013. Fremja av Fiskeri- og kystdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgjande lov:

Lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevende marine ressursar (havressurslova).

I

I lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevende marine ressursar blir det gjort følgjande endringar:

§ 55 skal lyde:

§ 55. *Kontrollavgift og avgift til fiskeriforskning og overvaking*

Departementet kan fastsetje forskrifter om kontrollavgift og avgift til fiskeriforskning og overvaking.

Slike forskrifter kan innehalde føreseger om plikt til å svare avgift, korleis ho skal krevjast inn og om opplysningsplikt for den som leverer og den som tek imot fangst når dette er avgjerande for omfanget av avgiftsplikta.

Skuldig avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

II

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

13. des. Lov nr. 130 2013

Lov om endringer i tinglysingsloven

Prop.6 L (2013–2014), Innst.59 L (2013–2014), Lovvedtak 29 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 9. og 12. desember 2013. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgjande lov:

Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing.

I

I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing gjøres følgende endring:

§ 38 annet ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utlevering og annen behandling av grunnbokens opplysninger, herunder om virksomheters tilgang til, salg av og annen behandling av slike opplysninger.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

13. des. Lov nr. 131 2013

Lov om endringer i rettsgebyrloven, kraftledningsregisterloven og tinglysingsloven

Prop.5 L (2013–2014), Innst.63 L (2013–2014), Lovvedtak 28 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 9. og 12. desember 2013. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Endringer i følgende lover:

- 1 Lov 1. juli 1927 nr. 1 om registrering av elektriske kraftledninger.
- 2 Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing.
- 3 Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr.
- 4 Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova).

I

I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd annet punktum oppheves. Nåværende tredje punktum blir annet punktum.

§ 5 a nr. 4 oppheves. Nåværende nr. 5 blir nr. 4.

§ 21 oppheves.

§ 22 oppheves.

§ 23 oppheves.

§ 23 a skal lyde:

For anke mot tinglysings- og registreringsavgjørelser etter tinglysingsloven, burettslagslova og kraftledningsregisterloven betales 6 ganger rettsgebyret.

II

I lov 1. juli 1927 nr. 1 om registrering av elektriske kraftledninger gjøres følgende endringer:

§ 16 nytt annet til sjette ledd skal lyde:

For registrering eller anmerkning i kraftledningsregisteret skal det betales et gebyr. Kongen gir forskrift om størrelsen på gebyret og om gjennomføringen av innbetalingen. Kongen kan fastsette fritak fra plikten til å betale gebyr.

Gebyret skal betales av den som har begjært forretningen. Den som har begjært en bestemt forretning, må også betale for andre gebyrpliktige forretninger som nødvendig følger med den forretningen som er begjært.

Er en forretning begjært av en person eller en myndighet på vegne av en annen, blir begge ansvarlige for gebyret. Har staten begjært en forretning på vegne av noen, kan staten kreve refusjon av denne med mindre noe annet følger av lov.

Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune og kommune er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav som nevnt i første punktum innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.

Gebyravgjørelser som gjelder registrering og anmerkning, kan ankes etter de regler som gjelder for overprøving av registreringsavgjørelser under forretningen. Anke har ikke oppsettende virkning. Underinstansen skal tilrettelegge saken for overinstansen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for overinstansen. Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.

III

I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing gjøres følgende endringer:

Ny § 12 b skal lyde:

For tinglysing, registrering eller anmerkning i grunnboken skal det betales et gebyr. Departementet skal gi forskrift om størrelsen på gebyret og om gjennomføringen av innbetalingen. Departementet kan fastsette fritak fra plikten til å betale gebyr.

Gebyret skal betales av den som har begjært forretningen. Den som har begjært en bestemt forretning, må også betale for andre gebyrpliktige forretninger som nødvendig følger med den forretningen som er begjært.

Er en forretning begjært av en person eller en myndighet på vegne av en annen, blir begge ansvarlige for gebyret. Ved tinglysing av skjøte og andre dokumenter som har sammenheng med salg av fast eiendom, er meglerforetak som bistår avtalepartene med oppgaver som nevnt i lov 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling § 3–9 første ledd nr. 1, 2 eller 4, også ansvarlig for gebyret uavhengig av om meglerforetaket har begjært forretningen. Har staten begjært en forretning på vegne av noen, kan staten kreve refusjon av denne med mindre noe annet følger av lov.

Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune og kommune er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav som nevnt i første punktum innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.

Gebyravgjørelser som gjelder tinglysing, registrering og anmerkning kan ankes etter de regler som gjelder for overprøving av tinglysingsavgjørelser under forretningen. Anke har ikke oppsettende virkning. Underinstansen skal tilrettelegge saken for overinstansen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for overinstansen. Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.

Departementet kan i forskrift bestemme at det skal betales for tilgang til tjenester for utskrifter av, elektroniske søk i og massive uttrekk av grunnboken. Departementet kan i forskrift bestemme prisene for tjenestene og gi regler for gjennomføringen av innbetalingen.

IV

I lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av egedoms- og rettsløve på fast egedom m.m. gjøres følgende endring:

§ 9–7 nr. 11 oppheves.

V

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

17. des. Lov nr. 132 2013

Lov om endringer i utlendingsloven (gjennomføring av Dublin III-forordningen)

Prop.26 L (2013–2014), Innst.67 L (2013–2014), Lovvedtak 30 (2013–2014). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 13. og 16. desember 2013. Fremmet av Justis- og beredskapsdepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Endringer i følgende lov:

Lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven).

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 32 skal lyde:

§ 32. Internasjonalt samarbeid mv. om behandling av søknader om opphold av beskyttelsesgrunner

En søknad om oppholdstillatelse etter § 28 kan nektes realitetsbehandlet dersom søkeren

- a. har fått asyl eller annen form for beskyttelse i et annet land,
- b. kan kreves mottatt av et annet land som deltar i Dublin-samarbeidet, jf. fjerde ledd,
- c. kan kreves mottatt av en annen nordisk stat etter reglene i den nordiske passkontrolloverenskomsten,
- d. har reist til riket etter å ha hatt opphold i en stat eller et område hvor utlendingen ikke var forfulgt, og hvor utlendingen vil få en søknad om beskyttelse behandlet.

I tilfeller som nevnt i første ledd bokstav b, c og d skal søknaden om oppholdstillatelse etter § 28 likevel tas til realitetsbehandling dersom utlendingen har en tilknytning til riket som gjør at Norge er nærmest til å realitetsbehandle den. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om når en søknad som faller inn under første ledd, skal realitetsbehandles.

Adgangen til å nekte realitetsbehandling etter første ledd gjelder likevel ikke dersom § 73 er til hinder for det.

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 604/2013 (Dublin III-forordningen) gjelder som norsk lov. Forordningen fastsetter kriterier og mekanismer for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse som fremlegges i en medlemsstat av en tredjelandsborger eller en statsløs person.

§ 90 annet ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Dersom utlendingen har fått vedtak om overføring til et annet land i medhold av Dublin III-forordningen, jf. § 32 fjerde ledd, og vedkommende har begjært utsatt iverksetting, kan ikke vedtaket iverksettes før Utlendingsnemnda har tatt stilling til begjæringen om utsatt iverksetting eller behandlet klagen på vedtaket.

§ 91 nytt niende ledd skal lyde:

Bestemmelsen gjelder ikke for utlendinger som overføres fra Norge til et annet land i henhold til Dublin III-forordningen, jf. § 32 fjerde ledd.

§ 98 annet ledd første punktum skal lyde:

I den utstrekning Norge er forpliktet til det som deltaker i Schengensamarbeidet, jf. § 9 annet ledd, og Dublin-samarbeidet, jf. § 32 fjerde ledd, kan utlendingsmyndighetene uten hinder av taushetsplikt oversende opplysninger om enkeltpersoner til myndighetene i land som deltar i samarbeidet, som ledd i eller til bruk ved behandlingen av saker om grensekontroll, visum, bortvisning, utvisning, beskyttelse etter reglene i kapittel 4, vern mot utsendelse etter kapittel 9 eller oppholdstillatelse.

§ 100 tredje ledd skal lyde:

For behandling av fingeravtrykk i henhold til Dublin-samarbeidet, jf. § 32 fjerde ledd, gjelder reglene i § 101.

§ 101 første ledd skal lyde:

Som ledd i Dublin-samarbeidet, jf. § 32 fjerde ledd, kan fingeravtrykk tas av en utlending som har fylt 14 år, og som

- a. søker oppholdstillatelse etter § 28,
- b. uten å bli bortvist blir anholdt i forbindelse med ulovlig passering av en ytre Schengengrense, eller
- c. oppholder seg ulovlig i riket.

§ 102 a første ledd bokstav f skal lyde:

- f) lette anvendelsen av Dublin III-forordningen, jf. § 32 fjerde ledd, og

§ 106 første ledd bokstav b skal lyde:

- b) det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen vil unndra seg iverksettingen av et vedtak som innebærer at utlendingen plikter å forlate riket. Pågrepelse og fengsling kan også skje dersom det er vesentlig fare for at utlendingen vil unndra seg iverksettingen av et vedtak som innebærer at utlendingen skal overføres til et annet europeisk land i medhold av Dublin-samarbeidet, jf. § 32 fjerde ledd,

§ 106 nytt femte ledd skal lyde:

Når en utlending er fengslet etter første ledd bokstav b annet punktum, gjelder særskilte frister for gjennomføring av Dublin-prosedyrer, jf. Dublin III-forordningen artikkel 28 nr. 3, jf. § 32 fjerde ledd.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

17. des. Lov nr. 133 2013

Lov om endringer i pengespilloven (endring av tippenøkkelen m.m.)

Prop.205 L (2012–2013), Innst.45 L (2013–2014), Lovvedtak 25 (2013–2014). Stortingets første og andre gongs behandling hv. 9. og 12. desember 2013. Fremja av Kulturdepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Endringer i følgende lov:

Lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. (pengespilloven).

I

I lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. (pengespilloven) blir det gjort følgende endringer:

§ 10 andre ledd skal lyde:

Overskuddet fra spillevirksomheten i selskapet og datterselskap fordeles med 56 % til idrettsformål, 26 % til kulturformål og 18 % til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. Midlene til idrettsformål og samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, fordeles av Kongen. Av midlene til kulturformål fordeles 11,1 % av Stortinget og 14,9 % av Kongen.

§ 10 nytt femte ledd skal lyde:

Overskuddet fra spillet Nabolaget for spilleårene 2013 til og med 2016 kan i perioden 2014 til og med 2017 utbetales til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og som kan motta midler etter andre ledd. Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler for utbetaling og fordeling.

II

1. Lova tek til å gjelde 1. januar 2014.
2. Føreregna i pengespilloven § 10 femte ledd vert oppheva 1. januar 2018.

3. des Nr. 1465 2012**Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter uer i Svalbards territorialfarvann og indre farvann**

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 3. desember 2012 med hjemmel i lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard § 4, jf. forskrift 28. april 1978 nr. 20 om regulering ved fiske og fangst mv. i Svalbards territorialfarvann og indre farvann § 1, og lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevende marine ressursar (havressurslova) § 16, jf. lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone § 5. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 17. desember 2009 nr. 1593 om fisket etter uer i Svalbards territorialfarvann og indre farvann gjøres følgende endringer:

Overskrift (endret) skal lyde:

Forskrift om regulering av fisket etter uer i Svalbards territorialfarvann

§ 1 Generelt forbud (endret) skal lyde:

Det er forbudt å fiske uer i Svalbards territorialfarvann for norske og utenlandske fartøyer av ethvert slag som driver fiske i ervervsøyemed eller som bistår fiskeflåten, herunder lete- og forsøksfartøy.

§ 2 Bifangst (endret) skal lyde:

Ved fiske etter andre fiskeslag i Svalbards territorialfarvann er det tillatt å ha inntil 20 % uer i vekt i de enkelte fangster og ved landing.

*II**Ikrafttredelse*

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 2013.

25. okt. Nr. 1411 2013**Anskaffelsesregelverk for forsvarssektoren (ARF)**

Hjemmel: Fastsatt av Forsvarsdepartementet 25. oktober 2013 med hjemmel i delegeringsvedtak 20. august 2004 nr. 1208, jf. lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

Anskaffelsesregelverk for forsvarssektoren

Forsvarsdepartementet har foretatt en revisjon av anskaffelsesregelverket for forsvarssektoren (ARF). Revisjonen har vært nødvendig for å sikre at ARF reflekterer det nye EU-direktivet om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (direktiv 2009/81/EF). Direktivet er gjennomført i norsk rett i form av egen forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser under lov om offentlige anskaffelser. ARF reflekterer nå at forsvarssektoren blant annet må forholde seg til lov om offentlige anskaffelser, forskrift om offentlige anskaffelser og den nye forskriften om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser. I tillegg omfatter revisjonen en innholdsmessig forenkling og systematisering.

ARF ble opprinnelig iverksatt 1. september 2004, basert på en grundig revisjon av de tidligere Bestemmelser vedrørende Anskaffelser til Forsvaret (BAF). ARF ble deretter revidert per 14. mars 2008. ARF er en intern instruks og gjelder for Forsvarsdepartementet med underliggende etater, Forsvaret, Forsvarsbygg, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Forsvarets forskningsinstitutt.

Anskaffelser etter ARF skal sikre forsvarlig forvaltning og mest mulig ensartet praksis i anskaffelser til forsvarssektoren. Også anskaffelser etter ARF skal – med mindre noe annet er presisert fra Forsvarsdepartementets side – være basert på konkurranseprinsippet, forretningsmessighet og likebehandling. Regelverket skal bidra til å sikre at forsvarssektoren opptrer med høy etisk standard og integritet.

Investeringer og driftsanskaffelser i forsvarssektoren skal bidra til en balansert og kostnadseffektiv utvikling av sektoren i henhold til politiske vedtak, herunder når det gjelder beredskap og Forsvarets operative evne. Det er grunn til å understreke det særlige ansvar som påhviler forsvarssektorens ledere for å påse at anskaffelsesvirksomheten gjennomføres innenfor rammen av lov- og anskaffelsesregelverk.

Forsvarsdepartementet, 25. oktober 2013.

Fridthjof Sjøgaard
ekspedisjonssjef

Del I. Grunnleggende og administrative bestemmelser

Kapittel 1. Formål, virkeområde, ansvar og myndighet

§ 1-1. Formål

Anskaffelsesregelverket for forsvarssektoren (ARF) skal sikre en ensartet praksis og forsvarlig forvaltning i anskaffelser til forsvarssektoren. Videre skal ARF bidra til at Forsvarsdepartementet med underliggende etater tilrettelegger og gjennomfører anskaffelsesvirksomheten i forsvarssektoren på en slik måte at allmennheten har tillit til at forsvarssektoren opptrer med stor integritet, og at anskaffelsene skjer på en samfunnstjenlig måte.

§ 1-2. Anskaffelsesmyndigheter som omfattes

- (1) ARF gjelder for forsvarssektoren. Med forsvarssektoren menes Forsvarsdepartementet med underliggende etater.
- (2) ARF har rettslig status som intern instruks, og gir i seg selv ingen rettigheter til tredjepart, herunder leverandører eller potensielle leverandører. Dersom noen av bestemmelsene skal inngå som en del av avtale eller kontrakt, må dette uttrykkelig fremgå av avtaledokumentene.

§ 1-3. Anskaffelser som omfattes

- (1) ARF gjelder for investerings- og driftsanskaffelser til forsvarssektoren.
- (2) Tilsvarende gjelder ARF konkurranseutsetting av virksomhet, leie, leasing og næringslivssamarbeid.
- (3) ARF gjelder ikke ved tildeling av offentlig støtte eller ved egenregi.

§ 1-4. Anvendelsesområde for ARFs ulike deler

- (1) Bestemmelsene i ARF del I og del II gjelder for alle anskaffelser til forsvarssektoren.
- (2) Bestemmelsene i ARF del III gjelder i tillegg til ARF del I og II også for anskaffelser som gjennomføres i henhold til lov om offentlige anskaffelser (LOA) og forskrift om offentlige anskaffelser (FOA).
- (3) Bestemmelsene i ARF del IV gjelder i tillegg til ARF del I og II også for anskaffelser som gjennomføres i henhold til LOA og forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA). I tillegg gjelder kapittel 42 i de tilfeller leverandører fra tredjestater (ikke EØS-medlemsland) inngir tilbud på anskaffelser under LOA og FOSA.
- (4) Ved forsvarssektorens anskaffelser som faller inn under FOSAs anvendelsesområde, men som er under EØS-terskelverdiene i FOSA, kommer bestemmelsene i LOA, med enkelte unntak, og ARF del V, med unntak av kapittel 32, 33, 34, 35, 41 og 42, til anvendelse.
- (5) Ved forsvarssektorens anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, jf. LOA § 3, FOA og FOSA § 1-3 andre ledd bokstav a, kommer bestemmelsene i ARF del V til anvendelse i sin helhet.
- (6) Ved eventuell motstrid mellom bestemmelser i ARF og LOA, FOA og FOSA, vil LOA, FOA og FOSA ha forrang.

Kommentar:

Alle anskaffelser til forsvarssektoren skal følge LOA og FOA eller FOSA (herunder, der det er aktuelt, unntaksbestemmelsene i FOA og FOSA). Utgangspunktet er at enhver anskaffelse skal skje iht. konkurranseprinsippet med mindre andre hensyn er mer tungtveiende. Hvor FD eller anskaffelsesmyndigheten velger å anvende lovens eller forskriftenes unntaksbestemmelser, må dette påberopes i hvert enkelt tilfelle og begrunnes konkret. Vurderingen av de momenter som legges til grunn, skal beskrives i anskaffelsesprotokollen. For anskaffelser som godkjennes av Forsvarsdepartementet, vil valg av regelverk, eventuelt også nærmere begrunnelse for å anvende unntaksbestemmelser, fremgå av gjennomføringsoppdraget.

Når det gjelder investeringsprosjekter, er det FD som vurderer og beslutter anskaffelsesstrategi. Normalt vil denne vurderingen foretas i tidlig fase under arbeidet med fremskaffelsesløsning, eventuelt etter innspill fra anskaffelsesmyndigheten. FD har et særlig ansvar for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn, herunder for å vurdere om slike hensyn best ivaretas ved at enkeltanskaffelser ikke underlegges konkurranse, eventuelt underlegges begrenset konkurranse. I noen tilfeller vil anvendelse av unntaksbestemmelsene – eksempelvis ved rettet forespørsel til kun norske bedrifter – være påkrevd for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn. I andre tilfeller vil nasjonale sikkerhetshensyn vanskelig kunne påberopes, slik at hensynet til størst mulig grad av åpenhet og kostnadseffektivitet blir avgjørende. Hva som vil være mest tungtveiende i den samlede avveiningen – og derfor mest forsvarlig – må besluttes med basis i kunnskap om det enkelte prosjekt.

Anskaffelser som er faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, gir forsvarssektoren anledning til å gjennomføre en mer fleksibel anskaffelsesprosess enn anskaffelser etter LOA og FOA eller FOSA. Potensielle leverandører vil derfor kunne ha interesse av grunnlaget for denne beslutningen. Leverandørene kan få overprøvd forsvarssektorens bruk av LOA, herunder unntaksbestemmelsene i FOA og FOSA som vedrører avgjørelse om bruk av EØS-avtalen artikkel 123, for administrative organer som Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), EFTA Surveillance Authority (ESA), eller ved ordinær rettergang. Eventuelle stevninger skal oversendes Forsvarsdepartementet som rette adressat, se ARF § 5-4. Merk at ARF er en intern instruks, og ikke gir rettigheter til private, herunder leverandører eller andre tredjeparter.

Forsvarssektoren må kunne dokumentere at vilkårene for å benytte EØS-avtalen artikkel 123 er oppfylt. KOFA og domstolene kan ta stilling til hvorvidt det er rett anvendelse av EØS-avtalen artikkel 123. Det er derfor av vesentlig betydning at unntaket påberopes etter en grundig og konkret vurdering som kan dokumenteres i ettertid.

§ 1–5. PRINSIX

ARF regulerer både anskaffelser som følger forsvarssektorens prosjektmodell, PRINSIX, og anskaffelser som ikke følger PRINSIX.

§ 1–6. Ansvar og myndighet

(1) Forsvarsministeren har det konstitusjonelle ansvar for forvaltningen i forsvarssektoren og kan gripe inn i saksbehandlingen på ethvert trinn.

(2) Forsvarsdepartementet:

- a. gir de overordnede rammebetingelser for gjennomføring av anskaffelser,
- b. er ansvarlig for å stille resultatkrav og utføre overordnet kontroll innenfor forvaltningsområdet,
- c. angir gjennom strukturutviklingsplan (SUP) utgangspunkt og retning for styring og gjennomføring av de nødvendige prosesser for å fremskaffe eller sørge for tilgang til materiell, bygg og anlegg forankret i de fastsatte krav til kapasiteter og vedtatt styrkestruktur,
- d. har det overordnede ansvaret for det internasjonale myndighetssamarbeidet som er etablert på forsvarsmateriellsektoren,
- e. ivaretar kontakten mot andre lands forsvarsdepartementer, herunder har ansvaret for avtaler på myndighetsnivå,
- f. har ansvaret for å ivareta industrielle aspekter av spesiell betydning for nasjonal sikkerhetsinteresse knyttet til anskaffelsen, herunder spesielt om dette krever særskilte tiltak når det gjelder valg av anskaffelsesprosedyre og regelverk ifm. fremskaffelser av materiell, bygg og anlegg,
- g. har det overordnede ansvar for samarbeid mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien, og kan innvilge støtte til markedsførings tiltak etter en nærmere vurdering av statens økonomireglement og anskaffelses- og statsstøtteregelverket,
- h. inngår eventuelle industrisamarbeidsavtaler i forbindelse med anskaffelser av forsvarsmateriell fra utlandet i tilfeller der kapittel 42 kommer til anvendelse,
- i. godkjenner materiellprosjektene for videreføring i samsvar med forutsetningene for de bevilgninger og bestillingsfullmakter som er vedtatt av Stortinget. Bevilgninger og bestillingsfullmakter fordeles av departementet ved de årlige iverksettelsesbrev (IVB), eller ved særskilte tildelingskriv.

(3) Forsvarssjefen (FSJ) som etatssjef og de øvrige etatssjefer skal gjennomføre forsvarssektorens anskaffelser i henhold til gjeldende styringsdokumenter for anskaffelsesvirksomheten i forsvarssektoren.

(4) Anskaffelsesmyndigheten har, på grunnlag av foreliggende Gjennomføringsoppdrag, herunder normalt operative krav og brukerkrav, til oppgave å forberede og gjennomføre den konkrete anskaffelsen, samt gjennomføre kontraktsadministrasjon og foreta oppgjør. Anskaffelsesmyndigheten skal følge de til enhver tid gjeldende anskaffelsesregelverk og styringsdokumenter for anskaffelsesvirksomheten i forsvarssektoren.

§ 1–7. Endring av ARF – kompetanse og saksbehandlingsregler

(1) Retten til å endre ARF er forbeholdt Forsvarsdepartementet.

(2) Selve gjennomføringen av endringen til ARF kan Forsvarsdepartementet delegeres til underlagt etat.

(3) Vesentlige endringer i ARF skal forelegges Finansdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Riksrevisjonen til uttalelse. Slike endringsforslag kan ikke iverksettes av Forsvarsdepartementet før det er omforent med de berørte departementer. Dersom det ikke oppnås enighet om teksten i et endringsforslag mellom Forsvarsdepartementet på den ene side og de berørte departementer på den andre side, må endringsforslaget fremmes for regjeringen til avgjørelse.

Kapittel 2. Etiske retningslinjer og generelle krav til saksbehandlingen**§ 2–1. Generelt**

Ansatte i forsvarssektoren skal opptre i samsvar med god forretningsskikk og sikre en høy forretningsetisk standard i sin saksbehandling i alle faser i anskaffelsesprosessen.

§ 2–2. Etiske retningslinjer

(1) Det er den enkeltes ansvar å etterleve de etiske reglene. Sjefer har et særlig ansvar som kulturbærere og rollemodeller. Sjefer har også ansvar for at den enkelte medarbeider har kjennskap til de spesifikke etiske retningslinjer som finnes i etatene, og til å reagere ved brudd på disse.

(2) Med ansatte i forsvarssektoren menes i denne bestemmelsen både ansatte i og innleid personell (herunder konsulenter) til forsvarssektoren.

(3) Etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren fremgår av vedlegg 1.

(4) Forsvarssektorens ansatte skal etterleve de til enhver tid gjeldende etiske retningslinjer for forsvarssektoren og etiske retningslinjer for statstjenesten. Forsvarssektorens ansatte kan pålegges karantenebestemmelser i den enkelte arbeidsavtalen.

§ 2–3. Taushetsplikt

Alle ansatte i forsvarssektoren er iht. forvaltningsloven § 13 og sikkerhetsloven § 12 pålagt taushetsplikt.

Kommentar:

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for forsvarssektoren må gjøre seg kjent med taushetsplikten sin, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite, når denne informasjonen er underlagt taushetsplikten. Eksempler på informasjon som er underlagt taushetsplikt er: 1) noens personlige forhold, eller 2) tekniske innretninger og fremgangsmåter, samt drifts- og forretningsforhold, som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningen angår, eller sikkerhetsgradert informasjon

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet, og informasjonen kan ikke benyttes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

§ 2-4. Habilitet

Forvaltningsloven § 6 – § 10 om habilitet gjelder for alle ansatte, og for enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for forsvarssektoren.

Kommentar:

Habilitetsreglene er av helt grunnleggende karakter for tilliten til forvaltningen og skal sikre korrekte avgjørelser, opprettholde tilliten til dem som fatter avgjørelsene, og beskytte beslutningstakerne mot at det sås tvil om deres troverdighet.

Alle ansatte må forholde seg i samsvar med lovens bestemmelser. Til offentlig ansatte må det stilles strenge krav til habilitet og objektivitet i tjenesten. I vurdering av habilitet skal det også vurderes om det finnes særegne forhold som er egnet til å svekke nødvendig tillit, og da i særlig grad den eksterne tillit utenfor forsvarssektoren. Ansatte som kan påvirke eller treffe beslutninger på forsvarssektorens vegne, må ikke ta del i behandling eller avgjørelse av noen spørsmål der vedkommende selv eller nærstående har personlige eller økonomiske særinteresser.

I henhold til forvaltningsloven er det opp til vedkommende selv å vurdere habilitetsspørsmålet, men dersom en part krever det skal vedkommende forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede. Dersom overordnede er inhabil kan avgjørelse i saken ikke treffes av direkte underordnet i samme forvaltningsorgan.

Er man inhabil kan man ikke tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak. Overført til anskaffelser betyr dette at hvis man er inhabil, kan man ikke tilrettelegge grunnlaget for valg av leverandør, eksempelvis evaluering av tilbud, samt tildele kontrakt.

§ 2-5. Varsomhet i forhold til leverandører med tilsatt personell fra forsvarssektoren

(1) Det skal utvises særlig aktsomhet overfor leverandører som i løpet av den senere tid har tilsatt personell, som i løpet av de siste to år har vært ansatt i forsvarssektoren. Personell som har vært ansatt i Forsvarsdepartementet eller i forsvarssektoren de siste to år, skal ikke benyttes i kontakt med forsvarssektoren. Samme retningslinjer gjelder for personer som har gått av med alderspensjon. Unntak kan gjøres av Forsvarsdepartementet hvis forbudet mot slik kontakt framstår som helt urimelig. Forsvarssektorens leverandører må aktivt gjøres oppmerksom på dette forhold. Det vises til § 7-4.

(2) Fra forsvarssektorens side må det tas spesielle hensyn i anskaffelsesprosessen, særlig ved evaluering og tildeling av kontrakt. Det kan være aktuelt å fritta personell i forsvarssektoren fra å delta i slike oppgaver, der de har vært nære kolleger med den/de som representerer en eller flere av aktuelle leverandører. Spesielt skal reglene om habilitet til forsvarssektorens saksbehandlere vurderes. Det vises til forvaltningslovens § 6 – § 10 og ARF § 2-3 og § 2-4.

Kommentar:

Bestemmelsen er et viktig virkemiddel for forsvarssektoren til særlig å fange opp og vurdere eventuelle problemstillinger knyttet til blant annet habilitet, likebehandling og reell konkurranse mellom leverandører. Eksempel på forhold som kan medføre unntak er at den etterspurte kompetansen ikke finnes internt i forsvarssektoren, det ikke er mulig å kunngjøre den etterspurte kompetansen i markedet, og det foreligger ikke hjemmel for avvisning ved mottatt tilbud fra leverandør som har ansatt tidligere personell i forsvarssektoren, før det har gått to år fra fratredelsestidspunktet.

§ 2-6. Effektivitetsplikt

Ansatte i forsvarssektoren plikter å bruke og ta vare på forsvarssektorens ressurser på den mest økonomiske og rasjonelle måte.

§ 2-7. Avveining

Det kreves en gjennomgående og fortløpende avveining mellom effektivitet og ressursbruk, grundighet, kvalitet og god forvaltningsskikk.

§ 2-8. Offentlighet og arkivering av saksdokument

(1) I henhold til lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) § 3 er forvaltningens saksdokumenter offentlige. Hovedregelen er at saksdokument, journaler og liknende register for organet er åpne for innsyn dersom ikke annet følger av lov eller forskrift med hjemmel i lov. Enhver kan hos vedkommende forvaltningsorgan kreve å få innsyn med det offentlige innholdet av dokumenter i en bestemt sak. Unntak fremgår av offentleglova, lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) med forskrifter, lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven), mfl.

(2) I henhold til arkivlova og forskrift om offentlige arkiv § 2–6 skal offentlige organ ha en eller flere journaler for registrering av dokumenter i de sakene organet oppretter. I journalen skal en registrere alle inngående og utgående dokumenter som etter offentleglova § 4 må regnes som saksdokumenter for organet, dersom de er gjenstand for saksbehandling og har verdi som dokumentasjon.

Kommentar:

Dokumenter og opplysninger knyttet til anskaffelser er å anse som arkivverdig dokument.

§ 2–9. Sikkerhetsgraderte anskaffelser

(1) Ved anskaffelse av varer og tjenester, herunder bygg- og anlegg, skal anskaffelsesmyndigheten vurdere behovet for å sikkerhetsgradere anskaffelsen eller deler av den, jf. sikkerhetsloven § 27 – § 29 og forskrift 1. juli 2001 nr. 753 om sikkerhetsgraderte anskaffelser. Det skal i vurderingen tas stilling til om anskaffelsen vil innebære utlevering av skjermingsverdig informasjon til leverandøren, om leverandøren får behov for å tilvirke skjermingsverdig informasjon, eller om informasjon om selve anskaffelsen må sikkerhetsgraderes.

(2) Nasjonal sikkerhetsmyndighet er fagansvarlig vedrørende spørsmål om sikkerhetsgraderte anskaffelser.

§ 2–10. Gaver og andre ytelser

(1) Tjenestemannsloven av 4. mars 1983 nr. 3 § 20 skal legges til grunn for alt personell involvert i anskaffelser. Følgende fremgår av bestemmelsen: «Ingen tjenestemann må for seg selv eller andre motta gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som er egnet til, eller av giveren er ment, å påvirke hans tjenstlige handlinger, eller som det ved reglement er forbudt å motta. Overtredelse kan medføre ordensstraff eller avskjed.»

(2) Deltakelse i middager eller andre tilstelninger i regi av forretningsforbindelse/mulig forretningsforbindelse som betales av vedkommende forretningsforbindelse, må foretas i henhold til de etiske retningslinjene som gjelder for næringslivsskontakt med forsvarssektoren (se vedlegg 1), og statens regler for representasjon og bevertning.

(3) Forbudet mot gaver gjelder også for statsansatte på tjenestereise eller oppdrag i utlandet. Dersom særskilte kulturelle forhold eller diplomatiske hensyn gjør at avslag kan virke fornærmende på giver, og således skade den norske statstjenestens interesser, kan en gave eller annen ytelse som ville være uakseptabel i Norge, likevel i visse tilfelle mottas hvis den er i samsvar med lokalt akseptert skikk. Mottakelse av slike gaver eller ytelser må imidlertid overlates til den statsansattes arbeidsgiver ved hjemkomst.

(4) Penger, eller verdier som kan sidestilles med penger, som for eksempel lån, rabatter mv., må aldri mottas, uansett hva som måtte være skikk i vedkommende land.

§ 2–11. Reiser

(1) Tjenestemannsloven § 20 gjelder også reiser, hotellopphold og bevertning. Alle reise- og hotellutgifter i forbindelse med utførelsen av tjenesten skal betales av forsvarssektoren. Reisen og dens godkjennelse skal foregå som en ordinær tjenestereise og det er ikke anledning til at en forretningsforbindelse skal stå for betaling av reisen med tanke på senere refusjon fra forsvarssektoren.

(2) Det er ikke tillatt å la forsvarssektorens forretningsforbindelser eller mulige forretningsforbindelser betale for reise, opphold, bevertning mv. Det er heller ikke tillatt å ta imot slike ytelser fra forsvarssektorens forretningsforbindelser, eller mulige forretningsforbindelser, for ledsager. Det skal allikevel være anledning til å motta en nøktern arbeidslunsj eller arbeidsmiddag betalt av forsvarssektorens forbindelse der situasjonen gjør dette naturlig (lengre møter mv.) i henhold til de etiske retningslinjer for næringslivsskontakt med forsvarssektoren.

(3) I forbindelse med sin tjenesteutøvelse vil statsansatte kunne bli invitert til måltider, forestillinger og reiser mv. Bespisning, og i en viss utstrekning også underholdning, vil kunne være naturlig ledd i programmet ved for eksempel offisielle besøk i utlandet eller i Norge. Dersom besøk utenlands eller innenlands skjer som ledd i forhandlinger om kontrakter eller for å få demonstrert produkter og/eller tjenester, skal imidlertid som hovedregel alle reise- og oppholdsutgifter dekkes av den virksomhet som sender sine ansatte på tjenestereise.

§ 2–12. Innsidehandel

(1) Med hjemmel i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel 29. juni 2007 nr. 75 er innsidehandel forbudt, dvs. at det eksempelvis er forbudt å misbruke prissensitiv, ikke allmenn tilgjengelig selskapsinformasjon gjennom kjøp og/eller salg av verdipapir.

(2) Ansatte som har kjennskap til slik informasjon om selskaper forsvarssektoren har forbindelse med, bør sterkt vurdere å avstå fra å eie aksjer i disse selskapene og må utvise stor forsiktighet ved kjøp av salg av aksjer.

§ 2–13. Korrupsjon

Med hjemmel i straffeloven av 22. mai 1902 nr. 10 § 276a, jf. § 276b, og § 276c, er korrupsjon og påvirkningshandel straffbart. Korrupsjon foreligger når ansatte i forsvarssektoren for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning sin stilling, verv eller oppdrag. Korrupsjon foreligger også når ansatte i forsvarssektoren gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning sin stilling, verv eller oppdrag. Straffen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. Straffen for grov korrupsjon er fengsel inntil 10 år.

§ 2–14. Deltagelse i markedsføring

Deltagelse av forsvarssektorens personell i markedsføring for spesielle produkter eller leverandører skal godkjennes av Forsvarsdepartementet. Forsvarsdepartementet kan etter søknad gi tillatelse til at relevant personell deltar i markedsføring av forsvars- og forsvarsrelaterte produkter. Personellet skal ikke under noen omstendigheter motta godtgjørelse for markedsføring. Reise og oppholdsutgifter skal dekkes av forsvarssektoren. Det vises for øvrig til ARF § 2–11.

§ 2–15. Forsvarssektoren som referanse

På anmodning fra leverandør kan forsvarssektoren og dets personell stå som referanse for et produkt, forutsatt at forsvarssektoren enten selv har anskaffet samme produkt fra samme leverandør eller har deltatt i utviklingen av produktet. Forsvarssektorens kontaktperson skal være en person som har den nødvendige kjennskap til produktet og forsvarssektorens erfaringer med dette. Slik referansevirksomhet skal være saklig og objektiv fra forsvarssektorens side, upåvirket av leverandørens oppfatninger av produktet, og skal godkjennes på relevant ledelsesnivå. Godtgjøring for å stille som referanse skal ikke mottas i noen form.

§ 2–16. Forhold til media

Henvendelser fra media skal henvises til enhetens ansvarlige person for pressekontakt. Har ikke enheten egen ansvarlig person for pressekontakt, skal forsvarssektorens sentrale organ for håndtering av pressen kontaktes før det gjøres utspill i media.

§ 2–17. Forbud mot å delta i konkurranse

- (1) Ansatte i forsvarssektoren kan ikke delta i konkurranse eller inngå kontrakt om anskaffelse med den administrasjon hvor han gjør tjeneste.
- (2) Det samme gjelder firma som helt eller i overveiende grad eies av slik ansatt. Forsvarssektoren er å betrakte som en administrasjon i denne forbindelse.
- (3) Ansatte i forsvarssektoren kan ikke opptre som konsulent eller som representant for leverandør overfor den administrasjon hvor vedkommende gjør tjeneste.
- (4) Det henvises for øvrig til forvaltningslovens habilitetsregler § 6 – § 10, jf. også ARF § 2–4.

§ 2–18. Rapportering av uregelmessigheter

Ansatte i forsvarssektoren har rett til å melde fra til nærmeste overordnede om alle forhold som kan innebære brudd på gjeldende regler og bestemmelser, jf. arbeidsmiljøloven § 2–4. I forhold som gjelder korrupsjon vil det være særlig viktig at det gis så nøyaktig og utfyllende informasjon som mulig om både giver og mottaker av den utilbørlige fordel. Personell som mener seg utsatt for korrupsjonsforsøk, utilbørlig press eller forsøk på dette, skal umiddelbart rapportere dette til nærmeste overordnede.

§ 2–19. Varsling om kritikkverdige forhold

Dersom rapportering til overordnede ikke fører frem, bør ansatte i forsvarssektoren varsle om kritikkverdige forhold iht. etatens retningslinjer for varsling eller offentlig kontroll- eller tilsynsmyndighet.

§ 2–20. Sanksjoner

- (1) En handling eller unnlattelse i tjenesten vil kunne bli bedømt som en tjenesteforsømmelse, og kan føre til tjenstlige reaksjoner. Handlinger eller unnlattelser i tjenesten kan også være så grove at de fører til påtale og straffereaksjoner.
- (2) Eksempelvis kan brudd på rettsregler og etiske normer bli å betrakte som brudd på en tjenesteplikt. Slike tjenestebrudd vil kunne medføre arbeidsrettslige/disiplinærrettslige konsekvenser. Ved alvorlige regelbrudd vil forsvarssektoren politianmelde forholdet. Brudd på tjenesteplikten vil også kunne få karrieremessige konsekvenser.

Kapittel 3. Etisk handel og sosialt ansvar**§ 3–1. Etisk handel og sosialt ansvar**

- (1) I enhver anskaffelse til forsvarssektoren som er over EØS- terskelverdiene, skal det fremgå av kontraktsvilkårene at leverandøren og underleverandører skal opptre i samsvar med grunnleggende krav til etisk handel og sosialt ansvar, herunder nasjonal lovgivning, FN-konvensjoner og ILO-konvensjoner.
- (2) Nasjonal lovgivning: Arbeidsretten og arbeidslovgivningen der produksjonen finner sted, skal etterleves. Av særlig relevante forhold fremheves lønns- og arbeidstidsbestemmelser, helse, miljø og sikkerhet, lovfestede forsikringer og sosiale ordninger, samt regulære ansettelsesforhold, inklusive arbeidskontrakter.
- (3) Forbud mot barnarbeid (FNs barnekonvensjon artikkel 32, ILO-konvensjoner nr. 138 og 182):
  - a. barn har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnytting i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- og utviklingsmuligheter,
  - b. minstealderen må ikke i noe tilfelle være under 15 år (14 eller 16 år i visse land),
  - c. barn under 18 år skal ikke utføre arbeid som setter helse eller sikkerhet i fare, inkludert nattarbeid,
  - d. dersom det foregår slikt barnarbeid, skal det arbeides for snarlig utfasing. Det skal samtidig legges til rette for at barna gis mulighet til livsopphold og utdanning inntil barnet ikke lenger er i skolepliktig alder.
- (4) Forbud mot tvangsarbeid/slavearbeid (ILO-konvensjoner nr. 29 og 105):
  - a. det skal ikke forekomme noen form for tvangsarbeid, slavearbeid eller ufrivillig arbeid,

- b. arbeiderne må ikke levere depositum eller identitetspapirer til arbeidsgiver, og skal være fri til å avslutte arbeidsforholdet med rimelig oppsigelsestid.
- (5) Forbud mot diskriminering (ILO-konvensjoner nr. 100 og 111): det skal ikke forekomme noen diskriminering i arbeidslivet basert på etnisk tilhørighet, religion, alder, uførhet, kjønn, ekteskapsstatus, seksuell orientering, fagforeningsmedlemskap eller politisk tilhørighet.
- (6) Organisasjonsfrihet og retten til kollektive forhandlinger (ILO-konvensjoner nr. 87 og 98):
- a. arbeiderne skal uten unntak ha rett til å slutte seg til eller etablere fagforeninger etter eget valg, og å forhandle kollektivt,
  - b. dersom disse rettigheter er begrenset eller under utvikling, skal leverandøren medvirke til at de ansatte får møte ledelsen for å diskutere lønns- og arbeidsvilkår uten at dette får negative konsekvenser for arbeiderne.
- (7) Anskaffelsesmyndigheten kan i tillegg til de bestemmelsene som er nevnt i andre til og med sjette ledd, benytte andre særlige vilkår som omhandler sosiale hensyn for gjennomføringen av kontrakten, forutsatt at disse er forenlige med EØS-avtalen og er angitt i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget.
- (8) Kontraktsvilkårene skal være en del av konkurransegrunnlaget og foreligge senest når anskaffelsen kunngjøres. Det skal inntas som kontraktsvilkår at leverandøren skal identifiseres med sine underleverandører ved mislighold av kontrakten mht. de ovenfor nevnte bestemmelser.
- (9) Den anskaffende myndighet er selv ansvarlig for å vurdere hvilke sanksjonsmidler som skal benyttes ved brudd på de ovenfor nevnte bestemmelser. Den anskaffende myndighet skal vurdere hvilke tiltak som er nødvendig for å følge opp at leverandøren og underleverandører opptrer i samsvar med de ovenfor nevnte bestemmelser.
- (10) Den anskaffende myndighet kan også benytte seg av denne bestemmelsen for anskaffelser under EØS-terskelverdiene i de tilfellene dette etter en konkret proporsjonalitetsvurdering er hensiktsmessig og relevant etter hva som skal anskaffes.

Kommentar:

Ved avdekking av mislighold på ovennevtekontraktsvilkår, bør oppdragsgiver vurdere om dette er å anse som et vesentlig mislighold, herunder også hvor misligholdet har sitt utspring i en underleverandørs forhold, og om det er grunnlag for å heve kontrakten med leverandøren.

§ 3–2. Samfunnsansvar – korrupsjonsforebygging

Ved enhver anskaffelse til forsvarssektoren som har en antatt verdi på over den til enhver tid gjeldende nasjonale terskelverdi for kunngjøring, skal anskaffende myndighet stille som kontraktsvilkår at leverandøren har iverksatt tiltak eller har systemer i sin virksomhet som skal forebygge korrupsjon og påvirkningshandel.

Kommentar:

Definisjonen av korrupsjon og påvirkningshandel følger av straffeloven § 276a og § 276c. Bestemmelsene tar sikte på å gjennomføre Norges folkerettslige forpliktelser etter Europarådets strafferettslige konvensjon 27. januar 1999 nr. 1 mot korrupsjon og tilleggsprotokollen av 22. januar 2003 til konvensjonen. Bekjempelse av korrupsjon og påvirkningshandel er av en så grunnleggende karakter, både for det offentlige og private, at det må sies å være et relevant kontraktsvilkår ved tildeling av kontrakter av en viss størrelse. Leverandører som tar forbehold mot kontraktsvilkåret kan få sitt tilbud avvist etter avvisningsbestemmelsene som følger av regelverket om offentlige anskaffelser. Det må her som ellers i de tilfellene en leverandør tar forbehold mot et kontraktsvilkår, vurderes om forbeholdet er av vesentlig karakter og grunnlag for avvisning. Avvisningsbestemmelsene som følger av regelverket om offentlige anskaffelser er gjort eksplisitt gjeldene også for anskaffelser som faller inn under EØS-avtalens artikkel 123, se ARF § 38–9.

Tiltak eller system som leverandøren kan vise til å ha iverksatt i sin virksomhet kan være etablering av internkontroll, utarbeidelse av etiske retningslinjer, opprettelse av varslingskanal og lignende, og som minimum går ut på å forebygge korrupsjon og påvirkningshandel.

Kapittel 4. Etisk egenerklæring for leverandører

§ 4–1. Etisk egenerklæring for leverandører til forsvarssektoren

(1) Ved enhver anskaffelse til forsvarssektoren som har en antatt verdi på over den til enhver tid gjeldende nasjonale terskelverdi for kunngjøring, skal «Etisk egenerklæring for leverandører til Forsvarsdepartementet med underliggende etater» vedlegges forespørselen/konkurransegrunnlaget, eller tilsendes leverandøren i god tid før tilbudsinnlevering. Hvis det gjennomføres flere anskaffelser fra den samme leverandøren i løpet av en periode på 1 år regnet fra datoen for inngåelse av den første kontrakten, er det ikke nødvendig å vedlegge den etiske egenerklæringen for de resterende anskaffelsene, før det har gått 1 år fra datoen for inngåelsen av den første kontrakten. Beregningen av anskaffelsens antatte verdi, skal foretas etter bestemmelsen om beregning av anskaffelsens verdi, som følger av forskrift om offentlige anskaffelser.

(2) Den etiske egenerklæringen følger som vedlegg 4 (norsk versjon) og vedlegg 5 (engelsk versjon).

Kapittel 5. Administrative bestemmelser

§ 5-1. Språkkrav

(1) Forsvarssektoren skal utarbeide dokumenter på norsk eller engelsk, og kreve at tilbud med tilhørende dokumentasjon utarbeides på norsk eller engelsk.

(2) Det må i det enkelte tilfelle vurderes hvilket språk som er mest hensiktsmessig å benytte ved anskaffelser. Ved valg av språk er det vesentlig at man benytter et språk som ikke reduserer konkurransen. Språk skal ikke benyttes for å favorisere eller diskriminere leverandører.

§ 5-2. Sluttbrukersertifikat – «End User Certificate»

Dersom en utenlandsk leverandør krever sluttbrukersertifikat – «End User Certificate» (EUC) skal vedkommende nasjons/leverandørs egne skjema nyttes for dette. Dersom leverandøren ikke stiller spesielle krav til utformingen skal forsvarssektorens standardpapir for EUC benyttes. Forsvarssektorens EUC-blanketter skal være fortløpende nummerert og utsteder skal føre kontroll med hvem som mottar sertifikatene.

§ 5-3. Forsikring

(1) Staten er selvassurandør og forsikring skal normalt ikke tegnes for forsvarssektorens regning, med mindre det foreligger særskilt grunnlag for å tegne enkelt forsikring.

(2) Vurdering om hvorvidt særskilt forsikring bør tegnes treffes av anskaffelsesmyndigheten. Endelig avgjørelse om hvorvidt særskilt forsikring skal tegnes, treffes av Finansdepartementet.

(3) Ved vurdering av om særskilt forsikring skal tegnes, skal det tas hensyn til leveransens totale kostnad, inkludert eventuell forsikring, holdt opp mot den økonomiske risiko Staten løper ved at forsvarssektoren eventuelt ikke tegner særskilt forsikring.

§ 5-4. Håndtering av juridiske spørsmål

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal ha nødvendig juridisk kompetanse i egen organisasjon til å håndtere juridiske spørsmål. Med juridiske spørsmål menes både generell juridisk rådgivning og behandling av enkeltsaker av juridisk karakter.

(2) Ved behov for bistand fra eksterne juridiske rådgivere, herunder Regjeringsadvokaten, skal anmodning om bistand fremsendes gjennom Forsvarsdepartementet. Det skal ikke inngås avtale om annen eksterne juridiske bistand utenom i samråd med Forsvarsdepartementet eller Regjeringsadvokaten.

(3) Varsel om søksmål, forliksklager og stevninger skal oversendes Forsvarsdepartementet som rette adressat. Kun Forsvarsdepartementet er bemyndiget til å kvittere for og svare på slike henvendelser.

(4) Klager fra Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) eller EFTA Surveillance Authority (ESA) skal videreføres fra Forsvarsdepartementet.

(5) Ved behov for å oversende varsel om søksmål, ta ut forliksklage eller eventuelt stevning skal saken fremsendes Forsvarsdepartementet for videre behandling.

§ 5-5. Fremsendelser til Forsvarsdepartementet

I forbindelse med iverksetting og gjennomføring av alle anskaffelser skal følgende saker med begrunnelse fremsendes til Forsvarsdepartementet for godkjenning:

- a. Når det avtales betalingsbetingelser med forskudd på over en tredjedel av kjøpesummen eks. mva., eller forskuddet utgjør mer enn 50 000 000 NOK eks. mva.
- b. Når anskaffelse som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123 er planlagt gjennomført uten konkurranse, uten at dette fremgår av fullmakt fra Forsvarsdepartementet, herunder Fremskaffelsesløsning eller Gjennomføringsoppdrag.
- c. Når det er tvil om en anskaffelse faller inn under FOSA eller om den faller inn under EØS-avtalen artikkel 123. Det skal begrunnes hvorfor anskaffelsen ikke kan følge FOSA.
- d. Ved frafall av dagmulkt, royalty eller fristforlengelse.
- e. I tilfeller hvor det er behov for endringer i forhold til Gjennomføringsoppdraget.
- f. Øvrige saker som anskaffelsesmyndigheten bør forstå skal fremsendes Forsvarsdepartementet for godkjenning, herunder anskaffelser som departementet har forbeholdt seg retten til å godkjenne, og sikkerhetsgraderte anskaffelser fra leverandør i land hvor Norge ikke har bilateral sikkerhetsavtale (MoU).
- g. Når anskaffelsen inneholder krav om industrielt samarbeid.
- h. Anskaffelsesmyndigheten skal kvartalsvis rapportere til Forsvarsdepartementet alle kontrakter som er tildelt etter:
  - a. FOA del II og III, FOSA del II som ikke er kunngjort,
  - b. ARF Del V § 34-1 andre ledd. Rapporten skal inneholde opplysninger om kontraktsgjenstand, verdi og leverandør og begrunnelse hvorfor den ikke er kunngjort.

§ 5-6. Prosedyre for fremsending

(1) Der det i Gjennomføringsoppdraget er bestemt at fullmakt til å inngå avtale/endringsavtale skal innhentes av Forsvarsdepartementet, skal saken fremsendes til Forsvarsdepartementet slik at den er Forsvarsdepartementet i hende senest 15 virkedager før vedståelsesfristen går ut.

(2) Alle avvik fra regler i ARF skal forklares. For øvrig må anmodningen inneholde alle opplysninger som har betydning for departementets behandling av saken.

(3) Øvrige anmodninger om godkjenning skal fremmes skriftlig, og må inneholde alle opplysninger som har betydning for departementets behandling av saken.

§ 5-7. Ekstern kvalitetssikring av prosjekter

Alle investeringsprosjekter med en antatt samlet kostnad på over 750 mill. kr skal gjennomgå ekstern kvalitetssikring. Kvalitetssikringen gjennomføres i henhold til rammeavtale med Finansdepartementet. Det er Forsvarsdepartementet sammen med Finansdepartementet som gjør avrop på rammeavtalen for det enkelte investeringsprosjekt. Forsvarsdepartementet kan bestemme at prosjekter med antatt kostnad lavere enn 750 mill. kr skal kvalitetssikres, men dette vil bare unntaksvis være aktuelt.

§ 5-8. Samarbeid med ekstern juridisk rådgiver, herunder Regjeringsadvokaten

(1) For alle anskaffelser med en kostnadsramme over 750 mill. kr skal det innhentes ekstern juridisk bistand. Anmodning om ekstern juridisk bistand skal skje av eller eventuelt gjennom Forsvarsdepartementet. Anmodningen skal fremsettes på et så tidlig tidspunkt at bistandsyter kan delta allerede i utformingen av kontraktstrategien.

(2) Bistand fra ekstern juridisk rådgiver eller Regjeringsadvokaten skal også benyttes i prosjekter med en kostnadsramme under 750 mill. kr der prosjektets karakter tilsier behov for slik bistand. Dette vil blant annet kunne være aktuelt i prosjekter som har en høy kostnadsramme, selv om den ikke er på 750 mill. kr, og i prosjekter med større elementer av utviklingsaktivitet. Det skal ikke inngås avtale om annen ekstern juridisk bistand utenom i samråd med Forsvarsdepartementet.

§ 5-9. Dagmulkt

(1) Forsvarssektoren kan unntaksvis frafalle dagmulkt eller gå med på fristforlengelse (som innebærer det samme som reduksjon eller frafall av mulkt).

(2) Reduksjon eller frafall av dagmulkt eller fristforlengelse medfører ettergivelse av kr 500 000 eks. mva. eller mer, skal saken fremsendes Forsvarsdepartementet før avgjørelse tas, jf. § 5-5.

(3) Rene force majeure-tilfeller vil alltid bli å betrakte som «formildende omstendigheter» som virker befriende for leverandøren. Som oftest følger dette direkte av kontraktsvilkårene. Slike tilfeller skal avgjøres av anskaffelsesmyndigheten.

(4) Det forhold at forsinkelsen i det enkelte tilfelle ikke er til skade for forsvarssektoren, er i seg selv ikke grunn til å avstå fra å innkreve dagmulkt.

§ 5-10. Rapportering til FLO

Alle avtaler som inneholder vilkår der royalty tilfaller forsvarssektoren, skal sendes til FLO Avdeling kontraktrevisjon.

§ 5-11. Anskaffelsesmyndigheten

(1) Anskaffelsesmyndighet skal benyttes som betegnelse på avdelinger og personer på alle nivå som er delegert fullmakt til å forplikte forsvarssektoren ved å inngå avtale om kjøp av varer og/eller tjenester.

(2) Anskaffelsesfunksjonen skal normalt være delt i to, den fagtekniske og den merkantile. Dette skal gjelde prinsipielt for alle innkjøp. Denne todelingen skal medvirke til at anskaffelsene blir balansert mellom de teknisk/operative krav og merkantile krav, samt at anskaffelsen foretas i samsvar med gjeldende regelverk. Den merkantile funksjon har et spesielt ansvar for å følge opp sistnevnte. Der det organisasjonsmessig ikke kan skilles mellom disse to funksjonene (for eksempel ved mindre avdelinger), kan begge funksjoner utøves av en og samme enhet/person.

(3) Funksjonene skal samarbeide tett i alle faser av anskaffelsesprosessen som beskrevet i regelverkets øvrige bestemmelser.

(4) Den fagtekniske funksjonen skal supplere de operative krav til leveransen med tekniske krav. Fagteknisk funksjon skal videre evaluere de tekniske egenskaper i tilbudet, samt godkjenne leveransen. Dersom anskaffelsen er organisert som et anskaffelsesprosjekt, skal prosjektlederen godkjenne leveransen.

(5) Den merkantile funksjonen skal utforme de merkantile og juridiske krav til anskaffelsen og ha kontakt med leverandørmarkedet. Innhenting av bindende tilbud skal kun foretas av den merkantile funksjon. Den merkantile funksjonen skal evaluere de merkantile og juridiske egenskaper ved tilbudet.

(6) Godkjenning av kontrakten skal gjøres av den som er gitt resultatansvar for de leveranser kontrakten bidrar til. Formell inngåelse gjennom underskrift av kontrakten skal ivaretas av merkantil funksjon.

(7) Kun representanter for merkantil funksjon har fullmakt til å underskrive på vegne av og forplikte forsvarssektoren. Slik signering skal kun skje av personell som er fast ansatt i forsvarssektoren, og som har signeringsfullmakt. Innleide konsulenter kan ikke, muntlig eller skriftlig, forplikte forsvarssektoren.

§ 5-12. Riksrevisjonen

(1) Riksrevisjonen er Stortingets kontrollorgan. Den har som oppgave å føre kontroll med at statens midler brukes og forvaltes på en økonomisk forsvarlig måte og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

(2) I henhold til lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen § 12 kan Riksrevisjonen, uten hinder av taushetsplikt, kreve enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument og foreta de undersøkelser som den finner nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver. Det er bl.a. nødvendig at Riksrevisjonen sikres adgang til de samme opplysninger mv. hos leverandørene som anskaffelses- og kontraktrevisjonsorganet må ha for sin kontrollvirksomhet.

§ 5-13. Samarbeid med øvrige statlige etater

(1) Anskaffelsesmyndighetene skal på forespørsel gi Statens organer opplysninger om leverandører og kontrakter såfremt forretningshemmeligheter derved ikke røpes og hensyn tas til militært hemmelighold, se sikkerhetsloven med forskrifter, offentleglova og forvaltningsloven. Organer som mottar opplysninger skal varsles om at de er ansvarlige for at de gitte opplysninger ikke misbrukes.

(2) Svar på forespørsler fremsatt på vegne av fremmede makters regjeringer og deres organer skal sendes gjennom Forsvarsdepartementet.

§ 5-14. Særlige fagområder

Forsvarssjefen som etatssjef og øvrige etatssjefer skal utforme interne retningslinjer som ivaretar behovet for at forsvarssektoren utfører kvalitetssikring, kodifisering, kontraktrevisjon, standardisering, og sikkerhetsgraderte anskaffelser i henhold til ARF, og for å oppfylle internasjonale forpliktelser innen disse fagområdene.

§ 5-15. Samarbeid med utenlandske myndigheter

(1) Ved innkjøp fra utlandet hvor innkjøpsprisen (kontraktsprisen) er betydelig, bør assistanse av vedkommende lands offentlige anskaffelsesmyndigheter søkes. Etablering av slik assistanse skal skje ved at anskaffelsesmyndigheten sender anmodning om assistanse til Forsvarsdepartementet som vil formidle den til vedkommende myndighet, hvis ikke annen fremgangsmåte skulle være fastsatt i regjeringsavtale.

(2) Anmodninger om tjenester innen kodifisering, kvalitetssikring og kostnadskontroll, som skal utføres av utenlandske myndigheter, fremmes gjennom FLO.

§ 5-16. Saksbehandling av royalti

(1) Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for å vurdere og avtalefeste bestemmelser om immaterielle rettigheter og royalti i alle avtaleforhold der det er relevant, jf. kapittel 24.

(2) Oppfølging av leverandørenes innrapportering og innbetaling i henhold til avtalens bestemmelser skal gjennomføres iht. etatens interne bestemmelser.

§ 5-17. Forsvarssektorens rammeavtaler

Forsvarssektorens rammeavtaler skal til enhver tid bekjentgjøres på hensiktsmessig medium, herunder Forsvarets intranett.

§ 5-18. Protokollføring

Det skal føres anskaffelsesprotokoll for alle anskaffelser, herunder avrop på rammeavtaler, når anskaffelsen eller det enkelte avrop har en antatt verdi på over 100 000 NOK eks. mva. Protokollplikten gjelder uansett om unntak fra FOA eller FOSA påberopes. Protokollen skal minimum inneholde det FOA eller FOSA krever etter sitt regelverk til protokollføring, avhengig av verdien på anskaffelsen. Anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123 følger protokollplikten som gjelder etter § 35-1 i del V.

§ 5-19. Kjøp fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

(1) FFI er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter som er underlagt Forsvarsdepartementet. FFI er unntatt fra Stortingets bevilgningsreglement og skal nettobudsjetteres.

(2) Selv om oppdragene ved FFI utføres som en del av den interne samhandel, skal det etableres skriftlige avtaler som presiserer rettighetsspørsmål og økonomiske forpliktelser, samt leverings- og betalingsvilkår etter relevante bestemmelser i ARF.

§ 5-20. Maler/blanketter/standarder og bruk av kontraktsstandarder

(1) Den enkelte etat i forsvarssektoren skal etablere og vedlikeholde relevante og gjeldende maler/blanketter/standarder, for gjennomføring av alle faser av etatens anskaffelsesvirksomhet. Blankettene/malene skal være tilgjengelige for anskaffelsesmyndigheten på hensiktsmessig måte. Etatene i forsvarssektoren skal samarbeide i nødvendig grad om etablering og vedlikehold av maler/blanketter/standarder. Anskaffelser som følger PRINSIX skal benytte PRINSIX-maler knyttet til konsept og definisjonsfasen.

(2) Der det finnes fremforhandlede og balanserte kontraktsstandarder, skal disse som hovedregel brukes ved inngåelse av kontrakter. Forsvarssektoren kan fastsette særlige vilkår for gjennomføringen av en kontrakt, forutsatt at disse er angitt i forespørselen/konkurransegrunnlaget og, for forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres i henhold til FOA og FOSA, er forenlige med EØS-avtalen.

Del II. Forsvarssektorens anskaffelser

Kapittel 6. Hovedprinsipper for anskaffelser

§ 6-1. Kartlegging av markedet (markedsundersøkelser)

(1) Det skal i tidlig fase av anskaffelser legges vekt på å kartlegge leverandørmarkedet, forutsatt at slik kartlegging ikke er i strid med FOA § 3-8 eller FOSA § 3-5. Kartleggingen skal:

- a. identifisere forskjellige leverandører og teknologier som kan løse forsvarssektorens behov,
- b. skaffe et grunnlag for å sette opp realistiske krav til materiell og tjenester som ikke er unødvendige kostnadsdrivende eller konkurransehemmende,
- c. gi et grunnlag for å anslå investerings- og driftskostnader av det som skal anskaffes,
- d. velge riktig kontraktstrategi og anskaffelsesprosedyre, herunder vurdere forhold relatert til forsvarssektorens behov for å opprettholde nasjonal kompetanse innen områder som er av betydning for nasjonal sikkerhet, samt sikkerhetspolitiske eller utenrikspolitiske hensyn.

(2) I de tilfellene det er behov for å innhente budsjettpriser, leveringstider og produksjonskapasiteter for planleggingsformål skal henvendelsene avsluttes med følgende merknad: «Forsvarssektoren har ikke til hensikt å foreta innkjøp på grunnlag av denne henvendelsen eller å betale for gitte opplysninger».

§ 6-2. Internasjonalt forskning- og utvikling- eller materiellsamarbeid

(1) Internasjonalt forskning- og utvikling- eller materiellsamarbeid skal vurderes, spesielt i anskaffelser hvor det er krav om interoperabilitet. Der hvor det kan oppnås fordeler ved interoperabilitet, bør slikt samarbeid søkes etablert med andre lands myndigheter.

(2) Regjeringen og Forsvarsdepartementet har inngått en rekke avtaler med andre land. Disse avtalene kan være av generell handelspolitisk karakter, eller være av spesiell karakter og omfatte kun militært materiell. Ved anskaffelser fra utlandet skal anskaffelsesmyndigheten vurdere om disse avtalene kommer til anvendelse i forbindelse med anskaffelsen. Føringer med hensyn til slike avtaler vil normalt fremgå av en Fremskaffelsesløsning og et Gjennomføringsoppdrag.

(3) Forsvarssektoren skal følge de til enhver tid gjeldende retningslinjer som Norge har forpliktet seg til gjennom sitt samarbeid med European Defence Agency (EDA).

§ 6-3. Levetidskostnader

Utforming av krav og valg av leverandør skal gjøres med tanke på lavest mulig levetidskostnader i investerings og driftsfasen. Dette gjelder ikke bare for det enkelte prosjekt/anskaffelse, men også i sammenheng med andre prosjekter/anskaffelser av tilsvarende karakter. Levetidskostnadsberegninger i de tidlige faser i PRINSIX skal i anskaffelsesfasen følges opp slik at det er mulig å identifisere anskaffelsens levetidskostnader og fordele dem i henhold til kategorisering og nedbryting gitt i Fremskaffelsesløsning. Se nærmere kapittel 10 om levetidskostnader.

§ 6-4. Krav til ytelser og leveranser

Behovet for varer og tjenester som skal dekkes bør så langt som mulig uttrykkes i form av funksjonelle krav, og ikke i form av et fabrikkat, en konkret teknisk løsning, eller en framstillingsprosess, se nærmere bestemmelsene i FOA og FOSA om krav til ytelsen og bruk av tekniske spesifikasjoner. Se også kapittel 12 om leveransebeskrivelser.

§ 6-5. Systemansvar

Ved anskaffelser skal det defineres hvem som har systemansvaret. Med systemansvar menes ansvar for at alle delesystemer/komponenter i et system er inkludert og at de fungerer sammen på en måte som realiserer systemets funksjonelle mål. Normalt skal systemansvaret plasseres hos leverandør. Forsvarssektoren skal ikke påta seg systemansvar med mindre det kan dokumenteres at det er mest fordelaktig.

§ 6-6. Krav til notoritet

(1) Alle avtaler som innebærer en forpliktelse for forsvarssektoren skal foretas skriftlig.

(2) Hvis det unntaksvis er nødvendig å inngå muntlig avtale, skal denne omgående bekreftes skriftlig, se § 9-5.

§ 6-7. Miljøhensyn

(1) Det skal under planlegging av den enkelte anskaffelse tas hensyn til miljømessige konsekvenser av anskaffelsen. Det skal så langt som mulig stilles konkrete miljøkrav til produktets ytelse og funksjon. Det skal kunne dokumenteres at slike vurderinger har blitt foretatt i forhold til de krav som normalt fremgår av Fremskaffelsesløsningen.

(2) Det vises til den enhver tid gjeldende handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlig sektor.

§ 6-8. Leie og leasing

(1) Leie og leasing er underlagt samme retningslinjer som for kjøp.

(2) Leie av materiell kan gjøres der det er mer økonomisk fordelaktig enn kjøp. Evaluering som konkluderer med valg av leie framfor kjøp skal dokumenteres, og kunne etterprøves. Leie bør spesielt vurderes ved kortvarige behov eller situasjoner hvor materiellet kun benyttes en kort periode årlig, eller når utstyret må erstattes med ny teknologi i løpet av relativt kort tid på grunn av teknologisk ukurans.

(3) Det kan forekomme tilfeller hvor leasing totalt sett fremkommer som en bedre økonomisk løsning enn kjøp eller leie. Vurderinger bak bruk av leasing er tilsvarende som for leie. Ved avtaler som går over lengre tid enn det er tildelt budsjettmidler for, skal avtalen inneholde mulighet for oppsigelse, som vil medføre at tildelingen ikke overskrides.

§ 6-9. Samarbeidsløsninger med eksterne

(1) En gjennomgående karakteristikk av alle samarbeidsformene er at forsvarssektoren definerer krav til en kapasitet i form av ytelse og kvalitet, mens den private part har ansvaret for å foreslå, utvikle (alene eller sammen med forsvarssektoren) og levere løsninger basert på disse kapasitetskravene.

(2) Regelverket for offentlige anskaffelser setter ikke faste grenser for hvor langvarige kontrakter som kan inngås, med unntak av rammeavtaler jf. FOA § 6–1 og § 15–1, og FOSA § 6–1. Kontrakter som ikke er rammeavtaler bør imidlertid ikke ha en lengre varighet enn nødvendig for å oppnå formålet. Relevante forhold som bør vurderes er behov for langsiktighet, usikkerhetskåndering, konkurranse, fare for monopoldannelser, samt partenes evne til å forutsi behov på lang sikt.

(3) Slike samarbeidsprosjekter er underlagt de samme regelverk og retningslinjer som øvrig anskaffelsesvirksomhet.

Kapittel 7. Gjennomføring av anskaffelser

§ 7–1. Identifisering av behov

(1) Alle anskaffelser i forsvarssektoren skal starte med en behovsvurdering, se også § 6–1. Behovsvurderingen skal normalt være beskrevet i Fremskaffelsesløsningen eller Gjennomføringsoppdraget i de tilfellene det er utarbeidet slike dokumenter. Omfanget av behovsvurderingen vil avhenge av anskaffelsens størrelse og kompleksitet. Behovet skal uttrykkes i form av hvilken funksjon eller ytelse som man ønsker dekket, ikke i form av en spesifikk løsning på behovet.

(2) For drift/etterforsyning vil det noen ganger være nødvendig med en mer eksakt beskrivelse av behovet, som for eksempel ved kjøp av reservedeler.

§ 7–2. Planlegging og kartlegging av anskaffelsesmuligheter

(1) Planlegging og kartleggingsaktiviteter skal tilpasses anskaffelsens størrelse og kompleksitet. For investeringsanskaffelser vil det ved det tidspunkt et anskaffelsesprosjekt er formelt godkjent, enten i form av et vedtak i Stortinget eller ved en beslutning i Forsvarsdepartementet, gis et Gjennomføringsoppdrag fra Forsvarsdepartementet til Forsvarsstaben. Gjennomføringsoppdrag er å anse som et iverksettingsbrev, og vil blant annet inneholde valgt fremskaffelsesstrategi, økonomiske rammer, krav om en eventuell opsjonstilnærming, prosjektets ytelsesmål, prosjektets fremdriftsplan, avsetning for usikkerhet, eventuelle føringer om gjenkjøp, samt fastsette om anskaffelsesmyndigheten skal innhente fullmakt fra Forsvarsdepartementet før forsvarssektoren forpliktes. Gjennomføringsoppdrag vil også inneholde eventuelle føringer for innhold i forespørselen.

(2) Før innkjøp besluttes skal anskaffelsesmyndigheten undersøke om angjeldende materiell allerede foreligger hos andre brukere i forsvarssektoren, og således kan skaffes internt.

(3) Før innkjøp besluttes skal det vurderes om leie eller leasing er mer fordelaktig for forsvarssektoren enn kjøp, jf. § 6–8.

(4) Forsvarssektoren skal anvende allerede inngåtte rammeavtaler som gjelder for forsvarssektoren.

(5) Før anskaffelsen starter skal forsvarssektoren kartlegge hvilke alternative forsyningskilder som foreligger. I tillegg til å gjennomføre markedsundersøkelser, jf. § 6–1, bør alternative forsyningskilder vurderes. Dette kan være anskaffelser gjennom NATO-avtaler, jf. § 34–1 fjerde ledd bokstav c–e, eller andre etater innenfor statsforvaltningen.

(6) I hvert enkelt tilfelle skal det vurderes om forholdene ligger til rette for innkjøps samarbeid nasjonalt, bilateralt eller multilateralt. Resultatet skal fremgå av anskaffelsesprotokollen.

§ 7–3. Valg av regelverk og anskaffelsesprosedyre

(1) Forsvarssektoren skal foreta valg av anskaffelsesregelverk og anskaffelsesprosedyre så tidlig som mulig i anskaffelsesprosessen.

(2) Alle anskaffelser skal uansett anskaffelsesløsning og prosedyreregulering så langt det er mulig baseres på reell konkurranse mellom kvalifiserte leverandører i markedet.

(3) Forsvarssektoren skal gjennom sine anskaffelser legge til rette for virksom konkurranse i produkt- og tjenestemarkedene. Anskaffelsene må ikke bidra til skadelige konkurransereguleringer eller etableringshindringer i markedet.

(4) For investeringsanskaffelser skal valg av anskaffelsesregelverk skisseres i Fremskaffelsesløsningen. Endelig valg av regelverk og anskaffelsesprosedyre skal for investeringsanskaffelser fastsettes av Forsvarsdepartementet i Gjennomføringsoppdraget.

(5) Valg av regelverk og anskaffelsesprosedyre skal for både drift- og investeringsanskaffelser nedfelles i anskaffelsesprotokoll og eventuelt i kontraktstrategien. For kontraktstrategi, se kapittel 8.

§ 7–4. Dokumentasjon/vedlegg til forespørsel/konkurransegrunnlag

(1) Alle dokumenter, herunder relevante vedlegg til ARF, samt eventuelle modeller og prøver som skal benyttes ved utarbeidelse av tilbudet, skal gjøres tilgjengelig for leverandørene i forbindelse med forespørsel/konkurransegrunnlag.

(2) Orientering til leverandørene om «Varsomhet, taushetsplikt og habilitet» skal vedlegges forespørselen/konkurransegrunnlaget til leverandørene ved alle anskaffelser til forsvarssektoren. Orienteringen fremgår av vedlegg 2 (norsk versjon) og vedlegg 3 (engelsk versjon).

§ 7–5. Tilbyderkonferanse

Anskaffelsesmyndigheten kan avholde tilbyderkonferanser i forbindelse med anskaffelser på følgende vilkår:

- a. tilbyderkonferanse skal holdes etter utsendelsen av forespørselen og før tilbudene er ferdig utarbeidet. Dette for at tilbydere skal ha tid til å sette seg inn i forespørselen før tilbyderkonferansen, og for at de skal få anledning til å gjøre bruk av de gitte opplysninger,
- b. tilbydere kan få anledning til å stille spørsmål eller undersøke modeller/prototyper av det materiell som skal anskaffes,
- c. informasjon om eventuelle tilbyderkonferanser skal så langt det er mulig være fastsatt i forespørselen. Det kan imidlertid kalles inn til tilbyderkonferanser på et senere tidspunkt forutsatt at alle potensielle tilbydere blir varslet i rimelig tid, og gis samme reelle mulighet til å delta,
- d. anskaffelsesmyndigheten kan kreve at spørsmål fra tilbydere skal foreligge skriftlig i tilstrekkelig tid før konferansen, slik at anskaffelsesmyndigheten kan vurdere disse, og svare alle tilbydere samtidig under tilbyderkonferansen,
- e. spørsmål og svar fra konferansen skal uten ugrunnet opphold sendes skriftlig til alle tilbydere etter konferansen.

§ 7-6. *Evaluering av eneleverandører*

(1) Dersom anskaffelsen bare kan foretas hos én leverandør i markedet, skal anskaffelsesmyndigheten gjøre en evaluering av pris og de andre vilkår som er tilbudt basert på sammenlignbare data og/eller gjennomføre en kostnadsanalyse, jf. kap. 17.

(2) De data mv. som sammenlignes må være faktisk sammenlignbare, herunder katalog-, liste- eller markedspriser for handelsvarer som selges i større kvanta på det åpne marked, eller tidligere avtalte priser hvor det tas hensyn til faktorer som vareslag, kvalitet, ytelse, leveringsbetingelser, kvanta mv.

Kapittel 8. Kontraktstrategier

§ 8-1. *Bakgrunn og innhold*

(1) Kontraktstrategier skal normalt være en videreføring og utdypning av de overordnede fremskaffelsesstrategier som er utformet og beskrevet før anskaffelsen gjennomføres, eksempelvis i Fremskaffelsesløsningen eller Gjennomføringsoppdraget.

(2) Forsvarssektorens anskaffelser er meget varierte når det gjelder verdi og kompleksitet, og de forskjellige anskaffelser krever forskjellig ressursbruk og framgangsmåter/virkemidler. En plan som viser hvordan forsvarssektoren skal nå målsettingene, og hvilke virkemidler man ønsker å benytte for å nå disse målene er betegnet som en «kontraktstrategi».

§ 8-2. *Hovedregel*

(1) Kontraktstrategien skal påbegynnes så tidlig som mulig i anskaffelsesprosessen, og være klar før forespørselen ferdigstilles.

(2) Planlegging og kartleggingsaktiviteter skal tilpasses anskaffelsens størrelse og kompleksitet, og omfanget av aktivitetene skal stå i forhold til innsparingspotensialet. Ved anskaffelser av nytt materiell/tjenester er det vesentlig at det legges ned mye arbeid i kontraktstrategien, se nærmere § 7-2.

(3) Det skal alltid utarbeides en formell kontraktstrategi der anskaffelsen følger PRINSIX og Fremskaffelsesløsning er utarbeidet.

(4) Kontraktstrategien må ses i sammenheng med forsvarssektorens metode for håndtering av usikkerhet. Relevante usikkerhetslementer og tilhørende tiltak bør tas inn i kontraktstrategien, se også kapittel 11 om håndtering av usikkerhet.

§ 8-3. *Forutsetninger for å utarbeide en kontraktstrategi*

(1) Forsvarssektorens overordnede mål ved anskaffelser kan normalt deles inn i samfunns mål, effektmål og resultatmål. Resultatmål deles normalt inn i (1) ytelse (hva som kreves for å dekke forsvarssektorens behov), (2) økonomi (forsvarssektorens kostnader ved å få dekket behovet) og (3) tid (når behovet må dekkes). Målene kan være i konflikt med hverandre, noe som krever en balansering og prioritering av målene. Målene skal brytes ned i delmål før kontraktstrategien utarbeides.

(2) Forsvarssektoren disponerer et stort antall virkemidler for å nå sine mål ved anskaffelser. Gjennomføringsoppdraget vil angi de overordnede retningslinjer for anskaffelsen. Det vil i enkelte tilfelle kunne være behov for å utdype eller konkretisere gjennomføringsoppdraget ved hjelp av følgende tilgjengelige virkemidler:

- a. flernasjonale samarbeidsløsninger,
- b. konkurranse mellom leverandører,
- c. alternative anskaffelsesprosedyrer,
- d. næringspolitiske aspekter, jf. ARF del V kapittel 41-42,
- e. leie og leasing,
- f. oppdeling av anskaffelsen i delanskaffelser,
- g. oppdeling av anskaffelsen i faser eller sammenslåing av faser (for eksempel utvikling og produksjon, drift og vedlikehold),
- h. spesifikasjonsmetoder (funksjon/ytelse/detalj, bruk av standarder osv.),
- i. kontraktstyper,
- j. kontraktsvilkår (garantiklausuler, innsyn, insitamenter, opsjoner, osv.),
- k. samarbeid innenfor forskning og utvikling,

- l. leverandøroppfølgings- og verifikasjonsteknikker (tid, økonomi, ytelse),
- m. evalueringsteknikker,
- n. innkjøpssamarbeid med andre etater nasjonalt, eller
- o. byttehandel/kjøp av brukt materiell.

(3) Bruk av virkemidler i en anskaffelse er regulert av lover og regler (LOA, FOA, FOSA, ARF osv.), den kompetanse og kapasitet som forsvarssektoren har eller kan skaffe til veie i forbindelse med anskaffelsen, og eventuelle direktiver gitt av overordnet myndighet eller av Forsvarsdepartementet (f.eks. gjennom Gjennomføringsoppdrag).

§ 8-4. Krav til kontraksstrategiens innhold

(1) Kontraktstrategien skal inneholde følgende hovedelementer: lover, regler og retningslinjer for anskaffelsen, vurdering av markedssituasjon, samt de mål man ønsker oppnådd, herunder delmål og relevante ytelser (tid, økonomi og ytelse).

(2) Det skal klargjøres hvilke lover, regler og retningslinjer som regulerer anskaffelsen. Det er vesentlig å avklare om anskaffelsen følger LOA, FOA eller FOSA, eller om anskaffelsen faller inn under EØS-avtalen artikkel 123.

(3) Det skal foretas en vurdering av markedssituasjonen, herunder mulige leveringskilder/tilbydere og deres kompetanse, med basis i markedsundersøkelser, jf. § 6-1. Det skal foretas en vurdering av hvordan nivået på forsvarssektorens ytelseskrav vil påvirke antall potensielle tilbydere, eventuelt faren for reduksjon av mulige tilbydere og derigjennom svekkelse av konkurransesituasjonen.

(4) Det skal foretas en vurdering av tid, herunder tidfesting av når forsvarssektorens behov må dekkes og hvilke virkemidler som skal benyttes. Virkemidler som kan benyttes er:

- a. ansporingsklausuler som dagmulk, bonus ved tidlige leveranser, milepælsbetaling eller tilsvarende,
- b. leverandøroppfølging ved bedriftsbesøk, framdriftsrapportering, stedlig representant eller tilsvarende,
- c. egen beslutningsdyktighet/hastighet i prosessen slik at forsvarssektoren tar beslutninger i tide som er kritiske for at leverandøren kan jobbe effektivt,
- d. samarbeidsmetoder som f.eks. forskning og utvikling, eller
- e. bruk av temporære løsninger for å dekke behov ved f.eks. leie/lån av utstyr før behovet kan dekkes permanent.

(5) Det skal angis anskaffelsens totaløkonomi, herunder:

- a. pris. Pris blir påvirket av blant annet leverandørens kostnader som resultat av kravspesifikasjon, konkurranse mellom leverandørene, leverandørens risiko forbundet med leveransen, forhandlings- og evalueringsteknikk med videre. Aktuelle virkemidler vedrørende pris kan blant annet være: å redusere kostnadsdrivende eller konkurransehemmende krav gjennom markedsundersøkelser, å øke konkurranse ved å kartlegge flere potensielle leverandører gjennom markedsundersøkelser, å øke konkurranse ved å øke anskaffelsesvolumet ved å slå sammen behovet fra flere brukere for en lengre tidsperiode slik at forsvarssektoren framstår som en storkunde, innkjøpssamarbeid med andre nasjoner, å redusere leverandørens risiko med entydige og realistiske krav og vilkår, forhandlingsforberedelser, eller kontraktstyper,
- b. endringskostnader. For en del prosjekter er endringer en vesentlig årsak til forsinkelser og kostnadsoverskridelser. Endringskostnadene er resultat av bl.a. antall endringer, tidspunktet for endringer og pris/kostnad for hver endring. Endringskostnadene vil normalt øke desto lengre ut i prosjektet endringer blir innført. Aktuelle virkemidler for å motvirke unødige endringskostnader kan blant annet være: tverrfaglig kvalitetssikring av behovsvurdering og spesifikasjoner, fokusering på definering av grensesnitt, bruk av opsjoner på alternative løsninger, innsyn/kostnadskontroll av endringskostnader, eller rask saksbehandling av endringer,
- c. drifts- og utfasingskostnader. Det skal vurderes hvordan drifts- og utfasingskostnader skal evalueres og om det er nødvendig å tegne en avtale om drift og vedlikehold med leverandøren i forbindelse med anskaffelsen. Aktuelle virkemidler kan blant annet være: levetidskostnadsvurderinger, samarbeid om vedlikehold med andre nasjoner, eller inngåelse av drifts- og vedlikeholdsavtaler mens det foreligger reell konkurranse, og
- d. forsvarssektorens interne anskaffelseskostnader. Dersom forsvarssektorens interne prosjekteringskostnader er betydelige, skal disse vurderes.

(6) Det skal angis krav til ytelse. For at forsvarssektoren skal få dekket sitt behov er det en forutsetning at behovet er kjent, at det er samsvar mellom behov og krav, og at leverandøren er i stand til å innfri de gitte krav til ytelse. Aktuelle virkemidler kan være: kjøp av kjent/utprøvd teknologi, videreutvikling av eksisterende teknologi, ta i bruk ny og mer effektiv teknologi, kjøp fra kvalifiserte leverandører, fastsettelse av realistiske krav gjennom markedsundersøkelser/samarbeid med leverandørmarkedet, leverandøroppfølging eller bruk av ytelsesansporing.

Kapittel 9. Kontraktinngåelse

§ 9-1. Kontraktsmaler

Anskaffelsesmyndigheten plikter å utarbeide, vedlikeholde og oppdatere til enhver tid gjeldende maler/blanketter/standarder for kontrakter.

§ 9-2. Kontrakten

(1) Forsvarssektoren skal utarbeide utkast til kontrakt til den enkelte anskaffelse. Kontrakt skal legges ved forespørsel/konkurransegrunnlag.

- (2) Kontrakten skal regulere partenes forpliktelser og rettigheter i forbindelse med en leveranse, og det skal fremgå klart hva partene har blitt enige om i kontrakten.
- (3) Kontrakten skal inneholde samtlige vilkår som gjelder for leveransen.
- (4) Kontrakten med den valgte leverandøren skal inneholde forsvarssektorens maksimale økonomiske forpliktelse, eventuelt som et betinget kostnadstak.
- (5) Gjennomføres kontrakten innenfor en rammeavtale skal det henvises til denne.

§ 9-3. Språkbruk

Kontrakten skal være klar, entydig og lett forståelig for alle som har behov for å forstå den. Den skal også kunne forstås av de som ikke har deltatt i anskaffelsesprosessen.

§ 9-4. Dokumentrang

Dersom kontrakten består av flere dokumenter skal det etableres en dokumentrang som fastslår hvilket dokument som gjelder dersom dokumentene strider mot hverandre. Standardrangering av dokumenter i en avtale er:

- a. spesielle kontraktsvilkår,
- b. alminnelige kontraktsvilkår,
- c. tekniske spesifikasjoner og kravformuleringer,
- d. tegninger (hvis relevant).

§ 9-5. Undertegning av kontrakter

(1) Kontrakter skal utferdiges i minimum 2 eksemplarer som signeres av representant fra anskaffelsesmyndigheten med fullmakt til å inngå avtalen. Kontraktene oversendes leverandøren som kontrasierer eksemplarene og returnere anskaffelsesmyndighetens eksemplarer.

(2) Alle inngåtte kontrakter skal identifiseres med et unikt nummer. Det skal fremgå hvor mange originaleksemplarer (normalt ett til hver av partene) som er undertegnet og hvorledes disse er fordelt.

§ 9-6. Returnering av tilbud/prøver

Prøver som ikke er forbrukt eller ødelagt under utprøving skal returneres tilbyderen på anmodning, og for tilbyders regning dersom annet ikke er fastsatt i forespørselen.

§ 9-7. Leveranseoppfølging

Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for nødvendig oppfølging av leverandøren etter kontraktsinngåelse. Leveranseoppfølging skal fremgå av kontrakten, og skal tilpasses eventuelle konsekvenser en forsinket eller mangelfull leveranse vil påføre forsvarssektoren. Leveranseoppfølging skal fokusere på forhold som påvirker leveringstid, ytelse og kostnader. Følgende tiltak kan benyttes:

- a. oppstartsmøte etter at kontrakt er inngått. Hensikten med oppstartsmøte er å verifisere at de personer som faktisk skal gjennomføre leveransen har lest og forstått avtalens innhold, gjennomgå leverandørens planer for leveransen, og etablere personlig kontakt mellom partene,
- b. fremsendelse av skriftlig rapportering om status og fremdrift av anskaffelsen. Rapportering og måling av fremdrift må gjøres i forhold til en avtalt plan for gjennomføring av anskaffelsen,
- c. bedriftsbesøk hos leverandører og underleverandører for å verifisere at leverandøren følger planer, prosedyrer osv.,
- d. egne innsynsklausuler i kontrakten som sikrer nødvendig tilgang hos leverandører/underleverandører.

Kommentar:

I tillegg til å fastslå status, sørger framdriftsrapportering for at leverandøren og forsvarssektoren regelmessig må fokusere på planen og identifisere hva som skal gjøres i den kommende perioden for at prosjektet skal kunne gjennomføres som planlagt. En rapportering bør minimum inneholde:

- oversikt over hva som er utført i siste rapporteringsperiode,
- oversikt over hovedaktiviteter som skal utføres i neste rapporteringsperiode,
- spesielle problemer som kan forsinke prosjektet,
- oversikt over hvilke svar/aksjoner som forsvarssektoren må gi/utføre for at prosjektet skal følge planen.

§ 9-8. Sluttoppgjør

(1) Hovedregelen er at forsvarssektoren foretar oppgjør når leverandøren har oppfylt de forpliktelser han har påtatt seg. De elementer som er involvert i selve oppgjørfsfasen er normalt:

- a. å bringe på det rene om avtalens vilkår er oppfylt,
- b. inngå sluttavtale,
- c. foreta selve sluttoppgjøret.

(2) Forsvarssektoren skal nøye vurdere at alle forpliktelser er oppfylt fra leverandørens side. I tillegg til selve hovedleveransen skal forsvarssektoren fastslå hvorvidt alle tilleggsytelser som levering av håndbøker og dokumentasjon i endelig og godkjent form, reservedelslister, kodifisering, gjennomføring av opplæring, garantiforpliktelser etc. er tilfredsstillende oppfylt før sluttoppgjør foretas. Der leverandøren har mottatt graderte dokumenter må det vurderes, og fremgå av kontrakten, når disse skal returneres til forsvarssektoren, jf. forskrift 1. juli 2001 nr. 753 om sikkerhetsgraderte anskaffelser. Anskaffelsesmyndigheten skal gjennomgå kontrakten før slutfaktura videresendes for betaling, for å klarlegge at det foreligger tilfredsstillende attestasjon for alle forpliktelser som påhviler leverandøren. Forsvarssektoren skal så hurtig som mulig foreta sine undersøkelser for å fastslå hvorvidt leverandøren har oppfylt alle sine forpliktelser, slik at sluttoppgjør kan skje uten unødig forsinkelse og innen avtalte frister. Hensynet til at alle aktuelle forhold blir tilstrekkelig klarlagt skal imidlertid være avgjørende.

(3) Når det er klarlagt at leverandøren har oppfylt alle sine forpliktelser, skal det for alle kontrakter som har vært gjenstand for kostnadsprøving, jf. kapittel 17, inngås en sluttavtale som fastsetter at ytterligere krav ikke eksisterer og fastslår sluttoppgjørets endelige beløp.

(4) Oppgjør skal foretas på grunnlag av kontraktens bestemmelser.

§ 9–9. Reklamasjoner/garantier

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal etablere og oppdatere rutiner for reklamasjoner og garantier, herunder oppfølging av forsinkelser og mangler.

(2) Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for å følge opp forsinkelser og mangler, samt de reklamasjon- og garantibetingelser som er inngått for levering av varer og tjenester. Forsinkelser og mangler som oppdages, skal meddeles leverandøren umiddelbart.

(3) Forsvarssektoren skal vurdere bistand i henhold til § 5–4 om håndtering av juridiske spørsmål ved påstand om mislighold av kontrakter.

Kommentar:

Anskaffelsesmyndigheten må iverksette rutiner sammen med brukerorganisasjonen for å ivareta garantirettigheter når materiellet overføres til linjeorganisasjonen.

§ 9–10. Lovvalg og verneting

(1) Forsvarssektoren skal kontraktsfastsette lovvalg og verneting.

(2) Forsvarssektorens kontrakter skal være regulert av norsk rett. Det kan avtales at tvisten først skal søkes løst ved forhandlinger. Fører forhandlinger ikke frem, skal tvisten avgjøres av de ordinære domstoler, med Oslo tingrett som verneting.

(3) I saker vedrørende internasjonale forhold, kan forhandlingssituasjonen kreve at forsvarssektoren avviker fra andre ledd dersom dette er nødvendig for å sikre norsk interesse i å oppnå et ellers tilfredsstillende forhandlingsresultat. Hvorvidt forsvarssektoren skal kunne akseptere et annet lands jurisdiksjon og/eller annet lands rettsregler må bero på en konkret helhetsvurdering.

Kapittel 10. Levetidskostnader

§ 10–1. Bakgrunn og innhold

(1) Forsvarssektoren skal identifisere og vektlegge levetidskostnader i forbindelse med alle anskaffelser av varer og tjenester.

(2) Levetidskostnadsvurderinger som utformes på bakgrunn av bestemmelsene i dette kapittelet vil normalt være en videreføring og utdypning av de levetidskostnadsvurderinger som er utformet og beskrevet i Fremskaffelsesløsningen.

(3) Med «levetidskostnader» menes de totale kostnader (anskaffelse, drift og avhending) til en enhet eller en kategori materiell, inklusiv kostnader til organisasjonsmessige tiltak og utdannelse.

§ 10–2. Mål og hensikt

For at forsvarssektoren skal utnytte sine drifts- og investeringsmidler på en best mulig måte, skal forsvarssektoren kjenne kostnadene en anskaffelse medfører innenfor investering, drift og avhending før en beslutning om anskaffelse tas. Beregningene skal gjennomføres i forskjellige faser i en anskaffelse og skal benyttes som grunnlag for flere viktige beslutninger, herunder:

- a. om materiellet/tjenesten skal anskaffes,
- b. kjøpe eller leie vurderinger,
- c. budsjettprosessen,
- d. utarbeidelse av kostnadseffektive krav til materiell,
- e. valg av leverandør/system,
- f. valg av tekniske løsninger ved utvikling av systemer, og

- g. planlegging og forberedelse av driften av det som skal anskaffes, herunder valg av vedlikeholds- og forsyningskonsept.

§ 10-3. *Investeringsanskaffelser*

(1) Ved anskaffelser som gjennomføres som prosjekter skal identifikasjon og beregninger av levetidskostnader gjennomføres i definisjonsfasen. Resultatet av beregningen av levetidskostnadene skal inngå som et sentralt element i Fremskaffelsesløsningen. De identifiserte kostnadene skal kategoriseres og nedbrytes i henhold til retningslinjer gitt fra Forsvarsdepartementet. Kategoriseringen og nedbryting skal benyttes videre i anskaffelsesprosessen slik at faktiske kostnader ved drift av materiellet kan vurderes mot de opprinnelige kostnadsberegninger.

(2) Ved gjennomføring av anskaffelsen skal forespørsel og kravspesifikasjon utarbeides slik at det ut fra tilbudene er mulig å identifisere anskaffelsens levetidskostnader og fordele dem i henhold til kategorisering og nedbryting gitt i Fremskaffelsesløsning. Tilbudene vil bare inneholde en del av kostnadene som vil inngå i en levetidskostnadsberegning. En rekke av kostnadene er interne kostnader som forsvarssektoren selv må kalkulere, hvor deler av grunnlaget er basert på innspill fra tilbyderne (f.eks. krav til bemanning). Levetidskostnad skal være et sentralt kriterium ved valg av leverandør. Dersom kravspesifikasjonen inneholder enkelte krav som er spesielt kostnadsdrivende med hensyn på levetidskostnader skal tilbyderne oppfordres til å tilby alternative tekniske løsninger.

§ 10-4. *Øvrige anskaffelser*

(1) Ved valg av system og leverandør skal levetidskostnader legges til grunn ved alle anskaffelser i forsvarssektoren. Omfanget av beregninger skal stå i forhold til den forventede besparelsen en eventuell beregning kan gi. Ved fastsettelse av omfanget av kartlegging/beregninger skal det tas hensyn til anskaffelsens størrelse, systemets levetid, de årlige driftskostnadenes størrelse sett i forhold til anskaffelsesverdien, og forventet størrelse på utfasing/avhendingskostnader. Det er vesentlig at levetidskostnadsberegninger påbegynnes tidlig i anskaffelsesprosessen. Nivået på levetidskostnadene må være kartlagt før det besluttes å iverksette en anskaffelse.

(2) Ved en del mindre anskaffelser vil drift- og avhendingskostnadene være ubetydelig sett i forhold til anskaffelseskostnaden, og detaljert beregning av drift/avhendingskostnader vil ikke være regningssvarende.

§ 10-5. *Generelle retningslinjer*

(1) Ved beregning av levetidskostnader bør nåverdimetoden benyttes ved valg mellom alternative teknologier eller leverandører. Ved neddiskontering av framtidige kostnader skal rentesats for kalkulatorisk rente legges til grunn, jf. kap. 17.

(2) I forbindelse med levetidskostnader vil størrelsen på en del kostnader være forbundet med usikkerhet. Det skal utvises forsiktighet ved å vektlegge kostnader som ikke kan verifiseres. Dette gjelder for eksempel kostnader som slår betydelig inn i totalvurderingen, og som først vil inntre om lang tid (flere år), eller kostnader som er estimert fordi det evaluerte systemet ikke har vært i reell drift under sammenlignbare forhold. For å håndtere usikkerheten knyttet til kostnadene, kan kostnadsanslagene uttrykkes ved hjelp av sannsynlighetsberegninger.

Kapittel 11. Håndtering av usikkerhet

§ 11-1. *Bakgrunn og innhold*

(1) Forsvarssektoren skal bidra til økt verdiskapning i samfunnet ved å sikre mest mulig kostnadseffektiv håndtering av usikkerhet ved anskaffelser.

(2) Usikkerhet er definert som «differansen mellom den informasjon som er nødvendig for å ta en sikker beslutning og den tilgjengelige informasjon». Usikkerhet deles i to hvor den negative delen kalles risiko, og den positive delen kalles muligheter.

(3) Forsvarssektoren skal regulere metodikk og detaljer ved håndtering av usikkerhet i veileder eller tilsvarende.

Kommentar:

Metodikk og detaljer ved håndtering av usikkerhet er regulert av:

- a. *forsvarssektorens metode for håndtering av usikkerhet beskrevet i PRINSIX som dekker alle usikkerhetselementer i en anskaffelse; og*
- b. *AQAP-2070 som dekker produktorisiko og leverandørrisiko.*

§ 11-2. *Hensikt*

(1) Hensikten med håndtering av usikkerhet ved anskaffelser er å bidra til en mest mulig kostnadseffektiv anskaffelse. Dette oppnås ved å avdekke de elementer som er beheftet med usikkerhet tidligst mulig, samt treffe nødvendige tiltak:

- a. for å redusere risiko for kostnadsoverskridelser, forsinkelser eller mangelfull ytelse, og
- b. for å kunne dra nytte av de muligheter som identifiseres for kostnadsreduksjoner, økt ytelse, forsering av leveranser osv.

(2) Usikkerhetselementer vil i stor grad være styrende for teknologivalg, bemanning av prosjekt, valg av anskaffelsesmetode, utforming av kravspesifikasjonen, kontraktsutforming, evalueringsmetodikk og kriterier for valg av leverandør, omfang av leverandør oppfølging, samarbeidsformer osv.

§ 11-3. Omfang av usikkerhetshåndtering

- (1) Alle prosjekter som er organisert etter PRINSIX skal benytte forsvarssektorens metode for håndtering av usikkerhet. Metoden skal benyttes i alle faser av et anskaffelsesprosjekt.
- (2) Ved anskaffelser som ikke er organisert etter PRINSIX, skal omfanget av usikkerhetsvurderinger tilpasses de konsekvenser en eventuell mangelfull eller forsinket leveranse medfører for forsvarssektoren.
- (3) Vurdering av produktrisiko og leverandørrisiko er nærmere beskrevet under kapittel 13 om kvalitetssikring.

§ 11-4. Ansvar og fagmyndighet for usikkerhetshåndtering

- (1) Ved prosjekter som er organisert etter PRINSIX skal Forsvarsdepartementet eller etatssjefen (avhengig av hvilken fase man befinner seg i) være ansvarlig for at prosjektet/prosjektene håndterer usikkerhet i henhold til gjeldende retningslinjer. I prosjektene er den som eier usikkerheten ansvarlig for håndtering av denne på sitt nivå.
- (2) For enkelte usikkerhetselementer er det utpekt fagmyndighet som skal vurdere leverandørens finansielle stilling/risiko og kvalitetsmessige vurderinger, se kapittel 18 om leverandøranalyse.

Kapittel 12. Leveransebeskrivelse**§ 12-1. Bakgrunn og hensikt**

- (1) En forutsetning for at leverandører skal kunne gi bindende tilbud, samt inngå bindende avtaler, er at det foreligger en entydig beskrivelse av den vare og/eller tjeneste som skal leveres. Denne beskrivelsen kalles en kravspesifikasjon.
- (2) Kravspesifikasjonen utarbeides på bakgrunn av mottatt Gjennomføringsoppdrag inklusive fremskaffelsesløsning.
- (3) Ved kompliserte anskaffelser utarbeides kravspesifikasjonen som et separat dokument med undervedlegg. For denne type anskaffelser inneholder PRINSIX utfyllende retningslinjer for form og innhold.
- (4) For enklere anskaffelser skrives kravspesifikasjonen i samme dokument som de kontraktsbetingelsene.

§ 12-2. Grunnleggende krav

- (1) Ved utarbeidelse av kravspesifikasjon skal følgende grunnleggende krav vurderes og legges til grunn: form og oppbygning, funksjon og ytelse, standarder, spesifisering av grensesnitt, dokumentasjon, gjenstand/prøve/modell, nivå på krav, språk og opsjoner, jf. § 12-3 til § 12-10.
- (2) Forsvarssektoren skal ikke stille krav som er kostnadsdrivende eller unødvendig konkurransehennende.
- (3) Mulige teknologier, tekniske ytelser og leverandører skal identifiseres for å kunne vurdere oppnåelighet av brukerkrav og eventuell usikkerhet knyttet til dette. Utforming av kravspesifikasjon vil kunne være avhengig av s-/kontraktstrategi og anskaffelsesprosedyre, og skal derfor ikke ferdigstilles før strategi/prosedyre er valgt.

§ 12-3. Form og oppbygging

- (1) Kravspesifikasjon skal utformes slik at krav, mål, toleranser, referanser etc. er entydige og lett forståelig for leverandører.
- (2) Kravet til at alle krav, mål, toleranser, referanser etc. er entydige og lett forståelige er vesentlig for at tilbydere skal kunne gi et bindende tilbud, og for at flest mulig tilbud som ankommer dekker forsvarssektorens behov.
- (3) Videre er det vesentlig ut fra hvordan uklarheter vil bli tolket i forbindelse med eventuelle tvister/uenighet om avtalens innhold. Den vanlige tolkingsregelen er at avtalen skal tolkes mot «den som utarbeidet dokumentet», dvs. den som har utstedt dokumentet. Forsvarssektoren skal sikre at:
  - a. kravene skal være utformet slik at det skal være mulig å verifisere at leverandørens løsning tilfredsstiller kravene. Verifikasjonsmetodene skal være avtalt mellom partene før kontraktsinngang,
  - b. dersom kravspesifikasjonen består av flere dokumenter, skal dokumentene rangeres. Ved utarbeidelse av forespørsler/kontrakter som består av flere dokumenter er det en risiko for at dokumentene inneholder motstridende opplysninger. Ved å rangere dokumentene håndterer man hvordan motstridende opplysninger skal tolkes (dvs. tekst i høyere rangert dokument går foran tekst i lavere rangert dokument),
  - c. dokumenter skal gis dato/revisjonsnummer. Endringer i dokumentene skal merkes slik at det lett kan identifisere hvilke endringer som er foretatt i dokumentene. Ved henvisninger til dokumenter skal dokumentets revisjonsnummer oppgis. Dette er nødvendig for å sikre sporbarhet i saksbehandling. Videre gir det leverandører og forsvarssektorens egne saksbehandlere langt større mulighet til å fange opp eventuelle endringer i dokumentet som kan ha konsekvenser for deres arbeid.

§ 12-4. Funksjon og ytelse

- (1) Forsvarssektorens kravspesifikasjon skal primært uttrykkes i form av funksjon-/ytelseskrav, ikke i form av fabrikat, varemerke, produksjonsmåte, patenter osv. Forsvarets standard kan benyttes dersom den foreligger, se nærmere bestemmelsene i FOA og FOSA om krav til ytelsen og bruk av tekniske spesifikasjoner.
- (2) Ved kjøp av reservedeler kan fabrikat/varemerke benyttes dersom:
  - a. garantiforpliktelser fra leverandør er avhengig at det benyttes deler av et spesielt fabrikat,
  - b. spesielle driftssikkerhetsmessige forhold gjør det nødvendig, eller
  - c. patenter/mønsterbeskyttelse eller andre opphavsrettslige forhold binder forsvarssektoren til ett spesielt fabrikat/leverandør.

(3) Dersom man av andre grunner ikke er i stand til å beskrive leveransen uten å oppgi fabrikat, varemerke, produksjonsmåte, patenter osv., skal beskrivelsen etterfølges av ordene «eller tilsvarende».

(4) Ved å uttrykke krav i form av funksjons-/ytelseskrav oppnår man økt konkurranse fordi flere alternative tekniske måter for å dekke forsvarssektorens behov kan tilbys. Videre oppnås lavere kostnader og bedre løsninger fordi man overlater til leverandørene å finne den mest kostnadseffektive måte å dekke forsvarssektorens behov på. Derne utnytter man i større grad leverandørenes kompetanse til å finne gode løsninger og reduserer muligheten for favorisering av spesielle leverandører ved å styre leveransene til disse ved å stille spesielle krav til teknisk løsning.

§ 12-5. *Standarder*

Dersom forsvarssektoren må definere spesielle krav til materialer i kravspesifikasjonen, herunder utførelse, teknisk løsning med videre, skal dette gjøres gjennom henvisninger til åpne leverandøruavhengige standarder som STANAG, AQAP, Forsvarets Standard, ISO, DIN, Norsk Standard osv., jf. kapittel 16 standardisering. Ved å benytte åpne leverandøruavhengige standarder som STANAG, AQAP sikres overholdelse av internasjonale avtaler (EØS-avtalen og STANAGs), økt konkurranse fordi flere leverandører kan tilby, redusert fare for misforståelser vedrørende krav, redusert arbeidsmengde med å utarbeide krav, samt mulig å benytte standardmaler og sjekklister for beskrivelse av materiell.

§ 12-6. *Spesifisering av grensesnitt*

(1) Dersom forsvarssektoren har behov for å spesifisere grensesnitt mot forsvarssektorens eksisterende utstyr, utstyr som leveres av andre leverandører eller utstyr som skal anskaffes i fremtiden, skal grensesnittet beskrives eksakt og entydig. Grensesnitt skal, så langt det er mulig, spesifiseres i form av åpne og leverandøruavhengige standarder.

(2) En stor del av endringskostnader og problemer i forbindelse med anskaffelser skyldes uklare beskrivelser av utstyrets grensesnitt. Ofte er dette ikke tilstrekkelig brakt på det rene på anskaffelsestidspunktet, og blir derfor uklart definert, eller ikke definert i det hele tatt. For å kunne kjøpe tilstøtende utstyr på konkurranse, bør det utstyret som anskaffes ha mest mulig «åpne» grensesnitt. Ved å benytte åpne leverandøruavhengige standarder ved spesifisering av grensesnitt reduserer man muligheten for å spesifisere seg inn i en framtidig eneleverandørsituasjon.

§ 12-7. *Dokumentasjon*

(1) Dokumentasjon, som leverandøren skal levere, skal spesifiseres entydig og oversiktlig med når det enkelte dokument skal leveres. Det vises til PRINSIX, AQAP og Norsk Standard (NS) som håndterer dokumentasjonskrav på en ryddig måte i hele anskaffelsesprosessen.

(2) Dersom gjenstand, prøve eller modell er en del av kravspesifikasjon, eller en del av tilbud/anbud, skal disse være klart og entydig merket og beskrevet. Gjenstand, prøve eller modell kan være en del av kontraktsgrunnlaget, og skal i så tilfelle entydig defineres.

§ 12-8. *Nivå på krav*

Krav skal utarbeidelse med tanke på lavest mulig levetidskostnader. Krav kan stilles som absolutte krav («skal krav»), og som alternative tilleggskrav («bør krav») som kan være gjenstand for en kost/nytte vurdering. Det skal legges stor vekt på at absolutte krav er oppnåelige teknologisk og økonomisk.

§ 12-9. *Opsjoner*

Dersom forsvarssektoren har opsjoner på leveranser/ytelser, skal disse beskrives på samme måte og med samme detaljeringsgrad som de øvrige leveranser.

§ 12-10. *Konsulentoppdrag eller konsulentbistand*

(1) Ved anskaffelse av konsulenttjenester skal det klart framgå om den tjenesten som anskaffes er et konsulentoppdrag eller konsulentbistand.

(2) Ved anskaffelse av konsulentoppdrag skal konsulenten(e) utføre et konkret stykke oppdrag, eller levere et definert sluttprodukt. Oppgaven må klart avgrenses, og kravene til sluttproduktet må defineres.

(3) Ved anskaffelse av konsulentbistand engasjeres konsulenten som ressursperson for å delta i en intern prosess sammen med oppdragsgiver. Konsulentens rolle i forsvarssektoren må defineres klart. Innleide konsulenter kan ikke forplikte forsvarssektoren, se § 5-11 syvende ledd.

(4) Dersom det anskaffes konsulentbistand skal oppdraget inneholde tidsavgrensning. Oppsigelsestiden for konsulentbistand skal ikke overstige 30 dager.

(5) Forsvarssektoren skal sikre seg opphavs- og eiendomsrett i henhold til kapittel 24 om rettigheter.

(6) Konsulenten skal pålegges taushetsplikt iht. bestemmelser i forvaltningsloven. Sikkerhetsloven med forskrifter kommer til anvendelse for konsulenten og eventuelt hans personale hvis konsulenten eller ansatte hos konsulenten får tilgang til sikkerhetsgradert informasjon.

(7) Forsvarssektoren skal sikre seg rett til å godkjenne eventuelt skifte av person/konsulent. Eventuell opplæring av ny person skal bekostes av leverandør.

(8) Dersom oppdraget eller bistand fører til at konsulenten tilegner seg en kompetanse som forsvarssektoren vil ha behov for i fremtiden, skal det defineres hvordan kompetanseoverføring til forsvarssektoren skal skje, f.eks. i form av rapporter, nye rutiner, kurs/opplæring osv.

Kommentar:

Se nærmere Forsvarsdepartementets retningslinjer for kjøp av konsulenttjenester i forsvarssektoren.

§ 12–11. Proviand og næringsmidler

Ved anskaffelse av næringsmidler skal følgende krav stilles til leverandører: «All produksjon, lagring og distribusjon av næringsmidler skal skje i henhold til offentlige bestemmelser for produksjon, frambud mv. av næringsmidler (internkontroll mat)».

§ 12–12. Krav i forbindelse med gjennomføring av leveransen

(1) Krav til leverandørers system for kvalitetsstyring og Forsvarets kvalitetssikring foretas etter en vurdering av leveransens kompleksitet. Er det stilt krav til at leverandøren skal ha et system for kvalitetsstyring, skal dette kontraktstfestes, jf. kapittel 13 Kvalitetsstyring for nærmere vilkår. Anskaffelsesmyndigheten skal, gitt at det er satt krav til kvalitetsstyring, sette krav til at leverandøren fremlegger dokumentasjon på hvordan leverandøren planlegger å sikre kvaliteten på leveransen. Anskaffelsesmyndighet skal også spesifisere krav til leverandørens kvalitetsstyring og Forsvarets kvalitetssikring i kontrakten..

(2) I henhold til bestemmelsene for materiellforvaltning i etaten skal alt strukturmateriell kodifiseres og/eller brukermeldes. Anskaffet eller lånt prøvemateriell som nyttes ved avdelinger, skal kodifiseres og/eller brukermeldes, dvs. identifiseres, klassifiseres og nummereres i samsvar med de til enhver tid gjeldende STANAGer. Kravspesifikasjonen skal inneholde krav og betingelser i henhold til NATO-kodifisering.

(3) Det skal stilles krav til leverandøren om formell konfigurasjonsstyring i forbindelse med en anskaffelse i henhold til kapittel 14.

Kommentar:

Kodifisering er obligatorisk for alle forsyningsartikler i forsvarssektoren, og skal være med i forespørsel/konkurransgrunnlag og kontrakt. For å sikre at leveranser blir levert i henhold til avtale, skal forsvarssektoren vurdere ulike virkemidler, herunder dagmulkt. Forsinkelser kan skyldes forhold som sviktende/manglende kommunikasjon mellom salgsansvarlig og de som skal utføre leveransen (produksjonsansvarlig), mangelfull planlegging av gjennomføring av leveransen, dårlig håndtering av underleverandører, samt dårlig kommunikasjon mellom kjøper og selger. Aktiv anvendelse av ulike virkemidler kan redusere risikoen for forsinket leveranse.

Kapittel 13. Kvalitetssikring**§ 13–1. Kvalitetsstyringskrav og kvalitetssikringsaktiviteter**

(1) Anskaffelsesmyndigheten kan etter en vurdering av leveransens kompleksitet, omfang og risiko kontraktstfeste krav til leverandørens system for kvalitetsstyring. Kvalitetsstyring er koordinerte aktiviteter som kreves iverksatt av leverandørene for å rettlede og styre sin virksomhet under kontraktgjennomføringen. Kvalitetssikring er planlagte og systematiske aktiviteter som iverksettes for å verifisere leverandørens system for kvalitetsstyring. Hensikten er å skaffe tilstrekkelig tiltro til at leverandøren oppfyller kontraktgjennomføringen. For de enkle anskaffelsene kan anskaffelsesmyndigheten vurdere å ikke stille krav til kvalitetssikring, jf. § 13–6.

(2) Kvalitetssikringsmyndigheten er ansvarlig for etablering og vedlikehold av de til enhver tid gjeldende organinterne retningslinjer, blanketter, avtaler og standarder for kvalitetssikring, jf. § 5–19.

§ 13–2. Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet

(1) Kvalitetssikringsmyndigheten skal på oppdrag bistå anskaffelsesmyndigheten med å gjennomføre kvalitetssikring før kontraktinngåelse og i kontraktgjennomføringen. Ved anskaffelser i utlandet kan Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet delegerer kvalitetssikring til andre lands myndigheter i samsvar med gjeldende avtaler.

(2) Forsvarets kvalitetssikring før kontraktinngåelse omfatter blant annet å:

- a. utarbeide og vurdere krav til kvalitetsstyring i forespørsler,
- b. evaluere dokumentasjon i tilbud knyttet til kvalitetsstyring,
- c. delta ved identifisering av usikkerhet (risiko),
- d. gjennomføre «leverandøranalyse – kvalitetssikring», jf. § 18–5,
- e. gi støtte ved utarbeidelse av kontrakter og kontraktforhandlinger.

(3) I de tilfeller det er behov for en grundigere vurdering av leverandørens system for kvalitetsstyring før leverandør velges og kontrakt inngås, skal leverandøranalyse gjennomføres, jf. § 18–5 (leverandøranalyse – kvalitetssikring).

(4) Forsvarets kvalitetssikring i kontraktgjennomføringen omfatter blant annet å:

- a. inngå avtaler med andre NATO-lands kvalitetssikringsmyndigheter for å sikre forsvarssektorens kvalitetssikring hos utenlandske leverandører og gjennomføre samarbeid med disse instanser under kontraktperioden,
- b. gjennomføre prosesser for kvalitetssikring,
- c. vurdere og akseptere kvalitetsplaner,
- d. delta i vurderingen av konfigurasjonsstyringsplan, risikoplan, prosjektplan etc.,
- e. vurdere og gi råd ifm. avvikshåndtering,
- f. planlegge, gjennomføre, rapportere og vurdere kvalitetsrevisjoner på system, prosess eller produkt,
- g. verifisere at korrigerende og/eller feilforebyggende tiltak iverksettes av leverandøren,
- h. vurdere leverandørens evaluerings, s, –og valideringsaktiviteter,
- i. gi støtte til anskaffelsesmyndigheten i saker relatert til kvalitetssikring,

j. bekrefte utført kvalitetssikring ved å signere Sertifikat på konformitet/Certificate of Conformity.

§ 13–3. Anmodning om kvalitetssikring

Kvalitetssikringsoppdrag skal formaliseres ved bruk av den til enhver tid gjeldende blankett om anmodning om kvalitetssikring. Anskaffelsesmyndigheten skal sende blanketten til kvalitetssikringsmyndigheten sammen med kopi av kontrakten og/eller øvrige relevante saksdokumenter.

§ 13–4. Avtaler og standarder for kvalitetssikring

(1) Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for korrekt anvendelse av de til enhver tid gjeldende nasjonale og internasjonale bestemmelser, blanketter, avtaler og standarder for kvalitetssikring.

(2) Begrunnelse for valg av standard skal gis i anskaffelsesprotokoll.

Kommentar:

Avtaler og standarder for kvalitetssikring: STANAG 4107 «Mutual Acceptance of Government Quality Assurance and Usage of the Allied Quality Assurance Publications» har avtalt kostnadsfri og gjensidig utveksling av kvalitetssikringstjenester innen NATO. Denne utveksling utføres av Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet ved norske anskaffelser i utlandet og ved andre NATO-lands anskaffelser i Norge. I tillegg til STANAG 4107 finnes bilaterale avtaler som omhandler kvalitetssikring.

STANAG 4107 har avtalt standardiserte krav som skal gjelde innen kvalitetssikring. Standardene utgis under navnet «Allied Quality Assurance Publications (AQAP)» og er inndelt i følgende grupper: kravdokument, policy og veiledende dokumenter.

A) *Kravdokumenter: Følgende AQAP er utgitt til bruk i kontrakter:*

- a. *AQAP–2310 «NATO Quality Management System Requirements for Aviation, Space and Defence Suppliers»*
- b. *AQAP–2110 «NATO Quality Assurance Requirements for Design, Development and Production»,*
- c. *AQAP–2120 «NATO Quality Assurance Requirements for Production»*
- d. *AQAP–2130 «NATO Quality Assurance Requirements for Inspection and Test»*
- e. *AQAP–2131 «NATO Quality Assurance Requirements for Final Inspection»*
- f. *AQAP–2105 «NATO Requirements for Deliverable Quality Plans»,*
- g. *AQAP–2210 «NATO Supplementary Software Quality Assurance Requirements to AQAP–2110».*

Standardene i punkt b, c og d bygger på ISO-standarder + NATO-tilleggskrav.

Standarden i punkt a bygger på AS–9100 standarden¹ + NATO-tilleggskrav. Denne standarden skal benyttes i anskaffelser av fly, flyteknisk materiell, romfart, særdeles komplisert materiell, systemleveranser, samt materiell med omfattende grensesnitt og behov for integrasjonsstyring.

B) *Policy og veiledende dokumenter: Følgende AQAP er utgitt som policy og veiledende standarder:*

- a. *AQAP–2000 «NATO Policy on an Integrated Systems Approach to Quality through the Life Cycle»*
- b. *AQAP–2009 «NATO Guidance on the Use of AQAP–2000 series»*
- c. *AQAP–2070 «NATO Mutual Government Quality Assurance Process».*

¹ AS/EN 9100:2009 Quality Management Systems – Requirements for Aviation, Space and Defence Organizations.

§ 13–5. Krav til leverandørens System for kvalitetsstyring

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til leverandørens system for kvalitetsstyring og sikre at nødvendige betingelser og øvrige krav blir kontraktsfestet. Kravene skal inkluderes i forespørselen/konkurransegrunnlaget og inntas i kontrakten.

(2) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til at leverandøren implementerer og gjennomfører kvalitetsstyring i overensstemmelse med den kontraktfestede standard, slik at leveransen blir i samsvar med kontraktens krav.

(3) Anskaffelsesmyndigheten skal opplyse om at leverandørens korrespondanse vedrørende kvalitetssikring skal sendes Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet.

(4) Det skal framgå av kontrakt at Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet skal utføre kvalitetssikring på vegne av forsvarssektoren. Ved anskaffelser i utlandet skal kontrakten alltid inneholde vilkår for å kunne delegere oppdraget videre til det respektive lands kvalitetssikringsmyndighet i samsvar med gjeldende avtaler.

(5) Anskaffelsesmyndighetens krav til leverandørens system for kvalitetsstyring skal velges ut i fra bestemte kriterier og gjøres i samråd med kvalitetssikringsmyndigheten.

(6) Kravene til leverandørens system for kvalitetsstyring skal være forenlige med de til enhver tid gjeldene nasjonale og internasjonale bestemmelser, blanketter, avtaler og standarder for kvalitetsstyring.

Kommentar:

Materiellsystemer og produkter til forsvarssektoren kjennetegnes av avansert teknologi, tilhørende økende kompleksitet og er gjenstand for myndighetskrav, der kombinasjonen av disse kan påvirke kostnadene. Det er derfor svært viktig at produktene er konstruert, tilvirket og fremskaffet slik at de er i overensstemmelse med kjøpers krav. For forsvarssektoren som kjøper er det essensielt at leverandøren har tilstrekkelig grad av styring med virksomheten. Hensikten er å skape tiltro til at produktene leveres i samsvar med fastsatte krav. Kravene til styring for å oppnå tilsiktet kvalitet og risikoreduserende tiltak som iverksettes av leverandøren må derfor være innrettet slik at de gjøres synlige for forsvarssektoren som kjøper.

Hovedregelen er at Allied Quality Assurance Publications (AQAP) kontraktstfestes som krav til leverandørens System for kvalitetsstyring. AQAP-standardene er generisk tilpasset anskaffelsen art og omfang, og ved anvendelse tas det hensyn til produktenes grad av modenhet og kompleksitet. Standardene består av en serie standarder som på forhånd er tilpasset og definert til ulike bruksområder. Standardene består blant annet av ISO 9001:2008 som en grunnstamme og har nødvendige NATO-spesifikke tilleggskrav. ISO 9001:2008 er utarbeidet for sertifiseringsformål, mens AQAP-standardene er utarbeidet for et kontraaktuelt formål. De vesentligste forskjellene mellom ISO- og AQAP-standardene er at AQAP inneholder en kombinasjon av flere og strengere krav. De viktigste tilleggene i AQAP summeres i korte trekk opp i det følgende: krav til kvalitetsplan, krav til konfigurasjonsstyring og konfigurasjonsstyringsplan, krav til risikoplan, krav til videreføring av krav til underleverandører og oppfølging av underleverandører, system for kontroll med overvåkings- og måleutstyr skal være iht. ISO 10012, en rekke krav til innsyn og kjøpers rettigheter (blant annet hos underleverandører, informasjon om avvik, rettigheter til å avvise produkter med avvik, dokumentasjon, prosedyrer, etc.), samt krav til assistanse ved verifikasjonsbehov.

Utvikling og konstruksjon av særdeles komplisert materiell – AQAP–2310: Denne standarden skal velges i de tilfeller anskaffelsen omfatter særdeles komplisert materiell, så som fly, flyteknisk materiell, romfart, særdeles komplisert materiell, systemleveranser, samt materiell med omfattende grensesnitt og behov for integrasjonsstyring.

Utvikling og konstruksjon – AQAP–2110: Denne standarden skal velges i de tilfeller produktet ikke er utviklet. Det vil si, produksjonsunderlag, spesifikasjoner og tegninger må helt eller delvis utarbeides før produksjon kan igangsettes. Standarden omfatter derfor krav til leverandørens styring med alle prosesser relatert til blant annet utvikling, konstruksjon, innkjøp, produksjon (tilvirkning) og verifikasjon.

Produksjon – AQAP–2120: Denne standarden skal velges i de tilfeller produktet er ferdig utviklet. Det vil si, produksjonsunderlag, spesifikasjoner og tegninger foreligger før produksjon kan igangsettes. Standarden omfatter derfor krav til leverandørens styring med alle prosesser relatert til blant annet innkjøp, produksjon (tilvirkning) og verifikasjon. Når produksjonsomfanget i kontrakten eller deler av dette omfatter vedlikehold kan det ofte være behov for å kreve at leverandøren har styring med noen få utvalgte utviklings- og konstruksjonsprosesser. Det må da vurderes å bruke AQAP–2110 fullt ut eller alternativt tilpasse krav til styring av de spesifikke prosessene og innarbeide disse som krav i kontraktklausulen.

Inspeksjon og test – AQAP–2130: Denne standarden skal velges i de tilfeller produktet er ferdig utviklet. Det vil si, produksjonsunderlag, spesifikasjoner og tegninger foreligger før produksjon kan igangsettes, og produktets funksjon og ytelser kan verifiseres ved inspeksjon og test. Standarden omfatter derfor krav til blant annet innkjøp, inspeksjon og prøving (test), og leverandørens styring med resultatet av prosessene.

Enkel sluttkontroll – AQAP–2131: Når det er nødvendig/ønskelig å få adgang til produsentens produksjonsområder og få dokumentert produktets egenskaper og ytelser i henhold til kravspesifikasjoner skal denne standarden velges.

Utvikling av programvare – AQAP–2210: AQAP–2210 benyttes i kontrakter som omfatter utvikling av programvare. Standarden omfatter utvikling, konfigurasjonsstyring, testing og vedlikehold av programvare. AQAP–2210 benyttes som et supplement til AQAP–2110 for krav til kvalitetsstyring av programvare. Deler av AQAP–2210 kan også kontraktstfestes sammen med enten AQAP–2120 eller AQAP–2130 når produktet inneholder programvare det er forbundet med risiko å tilpasse/utvikle.

Krav til kvalitetsplan – AQAP–2105: AQAP–2105 inneholder krav til innhold og oppbygging av en kvalitetsplan som skal utarbeides og leveres av leverandøren for en bestemt kontrakt. Kvalitetsplanen skal definere hvordan alle kvalitetsrelaterte kontraktskrav skal oppfylles. Kvalitetsplanen beskriver hvordan leverandøren vil styre prosesser, aktiviteter, ansvar og ressurser. AQAP–2105 benyttes i kontrakter som et supplement til AQAP 2110/2120/2130 paragrafene 5.4 og 7.1. Kvalitetsplanen skal vurderes av Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet som underretter leverandøren hvis planen ikke er akseptabel. Kvalitetsplanen skal være implementert snarest mulig etter kontraktinngåelse. Kvalitetsplanen oppdateres under kontraktgjennomføringen og revisjoner fremlegges for vurdering og akseptering.

§ 13–6. Generiske varer

Ved anskaffelse av generiske handelsvarer og enklere produkter der tekniske ytelser fastslås ved forsvarssektorens mottakskontroll, kan krav til kvalitetsstyring utelates i kontrakten.

§ 13–7. Prosedyre for bruk av ISO 9001 eller andre standarder i kontrakter

Dersom det vurderes å være til fordel for forsvarssektoren, kan det unntaksvis gjennomføres anskaffelser på grunnlag av kravene i ISO 9001 eller andre relevante standarder, jf. § 13–4. Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet skal da konsulteres for å bistå med innarbeiding av nødvendige tilleggskrav i kontrakten og for å tilpasse den valgte standarden til anskaffelsens kompleksitet, omfang og risiko. Begrunnelse og konsekvenser ved bruk av andre standarder enn AQAP skal beskrives i Anskaffelsesprotokollen.

§ 13–8. Krav til dokumentasjon og planer

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal kreve at leverandøren dokumenterer oppfyllelse av de stilte krav til kvalitetsstyring. Dokumentasjonen skal leveres i tilbudsfasen og beskrive hvordan tilbyder planlegger å sikre kvaliteten på leveransen. Følgende dokumentasjon er aktuelt å kreve:

- a. leverandørens kvalitetshåndbok,
- b. svar på spørreskjema om leverandørens system for kvalitetsstyring,

- c. kvalitetsplan,
- d. konfigurasjonsstyringsplan,
- e. risikoplan (etter avtale med kvalitetssikringsmyndigheten kan kravene i bokstav c, d og e slås sammen til en felles plan (Project Management Plan) som inneholder alle relevante elementer),
- f. sertifikater som bekrefter: personellens kompetanse, kapabilitets sertifikater/liste og bekreftelse på eventuell godkjenning/sertifisering av system for kvalitetsstyring med videre,
- g. rapport fra kontraktgjennomgang,
- h. eventuelt annen relevant dokumentasjon.

(2) Leverandøren kan pålegges å gjennomføre granskning av kontrakten og tilhørende dokumentasjon for å planlegge og verifisere at kontraktskravene kan oppfylles. Dokumentasjon fra kontraktgjennomgangen sendes til anskaffelsesmyndigheten.

(3) Når anskaffelsesmyndigheten har stilt krav om det, skal leverandøren utarbeide en kvalitetsplan i samsvar med angitt krav. Kvalitetsplanen skal beskrive hvordan kvalitetsrelaterte kontraktskrav vil bli oppfylt. Planen skal definere hvordan leverandøren vil styre prosesser, aktiviteter, ansvar og ressurser. Kvalitetsplanen og revisjoner av denne skal vurderes og kunne aksepteres av Kvalitetssikringsmyndigheten.

(4) Når anskaffelsesmyndigheten har stilt krav om det, skal leverandøren utarbeide en konfigurasjonsstyringsplan, jf. kapittel 14.

(5) Når anskaffelsesmyndigheten har stilt krav om det, skal leverandøren implementere og praktisere et system for risikostyring. Systemet og utøvelsen skal beskrives i en risikoplan eller kan etter avtale med kvalitetssikringsmyndigheten beskrives i kvalitetsplanen.

§ 13–9. Ansvar for underleverandører

I kontrakten skal det stilles krav til leverandøren om å avtalefeste med sine underleverandører kvalitetssikringskrav som er i samsvar med kravene anskaffelsesmyndigheten har stilt til leverandøren. Leverandøren er ansvarlig for kvalitetssikringen hos sine underleverandører og verifikasjon av kravopplyselse.

§ 13–10. Behandling av avvik

Søknad om å få levere produkter med avvik skal kun forekomme i unntakstilfeller. Søknad om godkjenning av større avvik, som enten skal «brukes som de er» eller repareres av leverandøren, må fremsendes på den til enhver tid gjeldende blankett/mal. Leverandøren skal nøye beskrive avvikets konsekvenser for anvendelse av produktet. Reparasjonsprosedyrer skal vedlegges. Avvikssøknaden sendes anskaffelsesmyndigheten for beslutning via kvalitetssikringsmyndigheten for uttalelse.

Kommentar:

Søknad om godkjenning kan sendes frem på bl. 5303 om søknad om godkjenning av avvik/bl. 5353 Request for Acceptance of Deviation Permit/Concession.

§ 13–11. Leveranse – sertifikat på konformitet

(1) Leverandøren skal kun legge fram for levering produkter som er kontrollert og bekreftet i samsvar med forsvarssektorens krav, med unntak av produkter med godkjente avvik. Leverandøren skal fylle ut og undertegne den til enhver tid gjeldende blankett (sertifikat) på konformitet, som bekreftelse på at produktet innen alle områder er fullt i overensstemmelse med kontraktens krav.

(2) Undertegnet sertifikat på konformitet skal fremlegges for forsvarssektorens kvalitetssikringsmyndighet. Signering av Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet er en bekreftelse til anskaffelsesmyndigheten om at kvalitetssikring er gjennomført i samsvar med oppdraget. I tilfeller der kvalitetssikringsmyndigheten har anmerkninger til den gjennomførte kvalitetssikringen, tas nødvendige forbehold.

(3) Signering av Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet er ikke å betrakte som en godkjennelse av produktet som skal leveres.

Kommentar:

Bl. 5307 Sertifikat på konformitet/bl. 5357 Certificate of Conformity benyttes og bruk av blanketten kontraktsfestes.

§ 13–12. Tilbakevisning eller vraking

Planlagte leveranser, eller deler av den, som fremlegges for forsvarssektoren, og som ikke tilfredsstillt kontraktkravene, skal forsvarssektoren tilbakevise. Planlagte leveranser som ikke kan omarbeides eller repareres, og hvor eventuell avvikssøknad er avslått, skal plasseres på sperret lager inntil annen disponering er avtalt, eller vrakes.

§ 13–13. Risikohåndtering

(1) Håndtering av usikkerhet er en kontinuerlig aktivitet som pågår gjennom alle faser av et prosjekt, jf. kapittel 11.

(2) Det skilles mellom usikkerhet som del av det totale prosjektet (total usikkerhetsvurdering) og usikkerhet som del av en kontrakt med leverandør. I kvalitetssikring benevnes den negative delen av usikkerheter som «risiko».

(3) Retningslinjer for risikobasert kvalitetssikring i kontraktgjennomføringen er innen NATO gitt i de til enhver tid gjeldende STANAG og AQAP for risikohåndtering; STANAG 4107 «Mutual Acceptance of Government Quality Assurance and Usage of the Allied Quality Assurance Publications» og AQAP–2070 «NATO Mutual Government Quality Assurance Process».

(4) For å få en gjensidig forståelse av risikoområder for kvalitetssikring av kontrakten, må produkt- og leverandørrisiko vurderes og håndteres i et samarbeid mellom anskaffelsesmyndigheten og kvalitetssikringsmyndigheten. Anskaffelsesmyndigheten skal identifisere risiko for den aktuelle kontrakten og beskrive disse i den til enhver tid gjeldende blankett for anmodning om kvalitetssikring.

Kommentar:

Retningslinjer for risikobasert kvalitetssikring i kontraktgjennomføringen innen NATO finnes i STANAG 4107 «Mutual Acceptance of Government Quality Assurance and Usage of the Allied Quality Assurance Publications» og AQAP-2070 «NATO Mutual Government Quality Assurance Process».

Forsvarssektorens blankett 5203 Anmodning om kvalitetssikring inneholder bl.a. et punkt om risikovurdering, som skal fylles ut av anskaffelsesmyndigheten. Den fremsendes til kvalitetssikringsmyndigheten ifm. oppdrag om leverandøranalyse, støtte til utforming av forespørsel/kontrakt, kontraktsforhandlinger, kvalitetssikring av kontrakt. Den vil danne grunnlaget for gjennomføringen av oppdraget. Blanketten skal synliggjøre oppdragsgivers vurdering av risiko, og blir utgangspunktet for den etterfølgende kommunikasjon mellom anskaffelsesmyndigheten og kvalitetssikringsmyndigheten.

Forsvarssektorens metode for usikkerhetshåndtering skal benyttes som basis for risikoidentifiseringen. Risiko er her definert som sannsynligheten for at en uønsket hendelse inntreffer x hendelsens konsekvens. Risikoen klassifiseres som «Høy», «Moderat» eller «Lav». Risikovurderinger er å betrakte som et øyeblikksbilde. Dersom risikoelementer endres eller nye identifiseres, skal kvalitetssikringsmyndigheten informeres i den hensikt å korrigere oppfølgingen til områder med den til enhver tid antatt høyeste risiko.

AQAP-2070, NATO Mutual Government Quality Assurance (GQA) Process gir veiledning om risikobasert kvalitetssikring i NATO.

For å få en gjensidig forståelse av risikoområder for kvalitetssikring av kontrakten, må produkt- og leverandørrisiko vurderes og håndteres i et samarbeid mellom anskaffelsesmyndigheten og kvalitetssikringsmyndigheten.

Anskaffelsesmyndigheten skal identifisere risiko for den aktuelle kontrakten og beskrive disse i bl. 5203 Anmodning om kvalitetssikring.

Elementene for produktrisiko må ta utgangspunkt i funksjonelle og tekniske krav, og må «spesifiseres så detaljert som mulig», for å kunne prioritere kvalitetssikringsressursene.

Med «produktrisiko» menes sannsynligheten for at et utilsiktet avvik på produktet oppstår og konsekvensen avviket medfører for produktets ytelse.

Med «leverandørrisiko» menes sannsynligheten for at leverandørens system for kvalitetsstyring ikke er tilstrekkelig for å styre prosessen for fremtagelsen av produktet iht. forespørsel/kontraktens krav. Blir oppdraget akseptert fyller kvalitetssikringsmyndigheten ut leverandørrisikoene iht. egen prosedyre, og sender blanketten tilbake til oppdragsgiver for eventuell etterfølgende kommunikasjon.

Delegeres oppdrag til andre NATO-land vil den utenlandske kvalitetssikringsmyndighet vurdere leverandørrisikoene.

Kontrakter uten identifiserte risikoelementer vil normalt ikke bli kvalitetssikret av kvalitetssikringsmyndigheten.

§ 13–14. Forsvarets kvalitetssikringsplan og kvalitetssikringsaktiviteter

(1) Basert på den inngåtte kontrakt, produktrisiko og leverandørrisiko, skal Kvalitetssikringsmyndigheten utarbeide sin kvalitetssikringsplan. Planen skal vise hvordan det spesifikke kvalitetssikringsoppdraget vil bli løst. Dette kan omfatte blant annet kvalitetsrevisjon hos leverandøren for å påse at leverandøren har etablert og implementert et System for kvalitetsstyring i samsvar med kontraktens krav og den aksepterte kvalitetsplanen. Planen skal være gjenstand for kontinuerlig oppdatering, og justeres ved endringer av risiko.

(2) Kvalitetssikringsmyndigheten skal oversende planen til anskaffelsesmyndigheten etter avtale.

Kapittel 14. Konfigurasjonsstyring

§ 14–1. Formål

(1) Konfigurasjonsstyring er tekniske og organisatoriske aktiviteter som identifiserer, holder kontroll med, utfører revisjoner på og fører regnskap over status for funksjonelle og fysiske egenskaper til et system, inkludert programvare og støtteutstyr.

(2) Formålet med konfigurasjonsstyring er å bidra til at de operative og tekniske krav innfris gjennom et produkts levetid, ved å styre de funksjonelle og fysiske egenskapene til produktet og støttesystemer.

(3) Konfigurasjonsstyring skal bidra til å sikre:

- a. at tekniske og organisatoriske aktiviteter identifiseres, kontrolleres og revideres, samt at det skal føres regnskap med status for funksjonelle og fysiske egenskaper til produktet,
- b. at anskaffelsen er i samsvar med de kravene som er stilt,
- c. at anskaffelsen stemmer overens med den tilhørende dokumentasjonen, og
- d. at dokumentasjonen er korrekt.

(4) Ved konfigurasjonsstyring etableres basislinjer og administrative prosedyrer.

Kommentar:

Konfigurasjonsstyring må følges opp nøye for blant annet å kunne fastslå konsekvensene av endringer, holde oversikt over hvilke tekniske løsninger som tidligere er innført, eventuelt forkastet (historikk, sporbarhet) og sikre at det finnes dokumentasjon som viser om senere versjoner av produktet er kompatibelt med hva som er levert tidligere.

§ 14-2. Hovedregel – ambisjonsnivå og plan for konfigurasjonsstyring

(1) For alt materiell som skal anskaffes, skal anskaffelsesmyndigheten etablere et ambisjonsnivå for konfigurasjonsstyring med en egen tilhørende plan (konfigurasjonsstyringplan) for gjennomføring av konfigurasjonsstyringsaktiviteter i systemets levetid. Planen skal oppdateres etter hvert som aktiviteter, forutsetninger og omfang endres. Konfigurasjonsstyring gir størst gevinst i forbindelse med komplekse tekniske anskaffelser. Ambisjonsnivået skal tilpasses organisasjonens levetidsbehov, og stå i forhold til de gevinster som kan realiseres.

(2) Basert på kontraktens krav skal leverandøren utarbeide og dokumentere en konfigurasjonsstyringsplan. Planen skal sendes anskaffelsesmyndigheten for vurdering, med kopi til kvalitetssikringsmyndigheten og fagansvarlig for konfigurasjonsstyring.

(3) Kvalitetssikringsmyndigheten og fagansvarlig for konfigurasjonsstyring skal gi sine kommentarer til anskaffelsesmyndigheten som igjen skal underrette leverandøren om planen er akseptabel. Ved eventuell akseptert konfigurasjonsstyringsplan skal planen implementeres ved oppstart av alle kontraktsaktiviteter hos leverandøren og oppdateres under kontraktsgjennomføring. Eventuell revisjon av planen skal fremlegges anskaffelsesmyndigheten for vurdering og aksept, med kopi til kvalitetssikringsmyndigheten og fagansvarlig for konfigurasjonsstyring.

§ 14-3. Krav til leverandøren

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til leverandøren om konfigurasjonsstyring og sikre at nødvendige betingelser og øvrige krav blir kontraktsfestet. Kravene skal inkluderes i forespørselen/konkurransegrunnlaget og inntas i anskaffelsens kontrakt.

(2) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til at leverandøren implementerer og gjennomfører konfigurasjonsstyring i overensstemmelse med den kontraktsfestede standard, slik at leveransen blir i samsvar med kontraktens krav.

§ 14-4. Valg av krav til konfigurasjonsstyring

Anskaffelsesmyndigheten skal i forespørselen/konkurransegrunnlaget stille krav om at leverandøren ivaretar konfigurasjonsstyring i samsvar med foreslått kravstekst:

«The Contractor shall establish and work in accordance with a well-documented system for Configuration Management that meets the requirements ISO 10007:2003 standard. Whenever the ISO 10007:2003 uses the word «should» or «may» in section 3, 4 and 5, it is to be read as «shall», and compliance by the Supplier is mandatory, unless otherwise determined by the Purchase authority. Whenever the ISO 10007 uses the phrase «life cycle of the product», it is to be read «contract». ISO 10007:2003 Informative Annex A on Structure and content of a configuration management plan shall apply. The Contractor shall prepare a CM-plan, which shall be acceptable for the purchase authority.»

§ 14-5. Krav til leverandørens konfigurasjonsstyringsplan

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til at leverandøren i sitt tilbud legger fram et utkast til konfigurasjonsstyringsplan som viser hvordan leverandøren har planlagt å gjennomføre konfigurasjonsstyring. Under avklaringsfasen/forhandlingsfasen skal leverandørens og forsvarssektorens konfigurasjonsstyringsplaner avstemmes mot hverandre. Hovedretningslinjene for leverandørens plan skal kontraktsfestes.

(2) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til leverandørens interne konfigurasjonsidentifisering, og kan stille krav til at leverandøren må yte bistand til forsvarssektoren i forbindelse med utvelgelse av konfigurasjonsenheter som forsvarssektoren vil følge opp. Leverandørens eventuelle bistand skal kontraktsfestes. Som del av konfigurasjonsidentifikasjonen skal det velges hvilke komponenter/deler i materiellstrukturen som skal være oppfølgingsobjekter.

(3) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til at leverandøren oppstiller basislinjer for hver konfigurasjonsenhet. Det kan stilles krav til hvilke dokumenter som skal inngå i de respektive basislinjer og derved fryses på et bestemt tidspunkt. Endringer/avvik på disse dokumenter skal følge rutene for endrings- og avviksbehandling. Dersom det er vesentlig at grensesnitt fryses innen en bestemt dato fordi denne informasjonen blir brukt som inngangsverdi i andre prosjekter osv., skal det kontraktsfestes tidspunkt for når grensesnittet senest må fryses, og konsekvenser for leverandøren dersom dette ikke overholdes.

(4) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til at leverandøren følger system for endrings- og avviksbehandling som angitt i § 42-20 (gjelder bare anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123) og § 13-10 behandling av avvik.

(5) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til at leverandøren gjennomfører konfigurasjonsrevisjoner.

(6) Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til at leverandøren har et system for konfigurasjonsstatusregnskap. Systemet skal kunne spore alle endringer i konfigurasjonene fra hver basislinje fram til den gjeldende godkjente konfigurasjonen.

Kommentar:

Konfigurasjonsstyringsplanen skal referere til de relevante krav til konfigurasjonsstyring, og kan inneholde:

- a. en kort beskrivelse av systemet eller konfigurasjonsenheten,
- b. milepæler og aktiviteter i relasjon til prosjektets andre aktiviteter og milepæler,
- c. organisasjonen, inklusiv ansvar, relasjoner til linje/prosjektorganisasjonene til leverandøren og kontaktpunktene mot forsvarssektoren og andre,
- d. konfigurasjonsidentifikasjon,
- e. etablering av basislinjer, inklusiv felles basislinjer med forsvarssektoren,
- f. konfigurasjonskontroll – endringsbehandling både internt og opp mot forsvarssektoren,
- g. styring av grensesnitt,
- h. konfigurasjonsstatusregnskap – registrering og rapportering,
- i. konfigurasjonsrevisjon.

Konfigurasjonsidentifikasjon er aktiviteter for å dokumentere systemets fysiske og funksjonelle egenskaper. Dette gjøres ved å velge konfigurasjonsenheter (CI-er) og fastsette konfigurasjonsdokumentasjon som entydig beskriver konfigurasjonsenhets fysiske og funksjonelle egenskaper, herunder kritiske interne og eksterne grensesnitt.

Forsvarssektorens konfigurasjonsenheter vil være sammenfallende med leverandørens konfigurasjonsenheter, men leverandøren vil kunne operere med enheter på et mer detaljert nivå.

Basislinje er et sett formelt godkjente dokumenter som beskriver systemets konfigurasjon. Basislinjer fungerer som et referansepunkt for fremtidige endringer i systemet.

Endringsbehandling er aktiviteter/rutiner som utføres for å kartlegge tekniske og økonomiske konsekvenser av endringer før beslutning om endringen tas.

Det skilles mellom funksjonell og fysisk konfigurasjonsrevisjon. Funksjonell konfigurasjonsrevisjon gjennomføres for å verifisere at en konfigurasjonsenhet tilfredsstillende de spesifiserte funksjonelle krav. Fysisk konfigurasjonsrevisjon gjennomføres for å verifisere at en konfigurasjonsenhet er produsert i henhold til den godkjente konfigurasjonsdokumentasjon. Både funksjonell og fysisk konfigurasjonsrevisjon gjennomføres for å etablere en produktbasislinje.

Relevante standarder og prosedyrer kan være:

Kravdokumenter:

ACMP-1	NATO Requirements for the Preparation of Configuration Management Plans
ACMP-2	NATO Requirements for Configuration Identification
ACMP-3	NATO Requirements for Configuration Control – Engineering changes, deviations and waivers.
ACMP-4	NATO Requirements for Configuration Status Accounting
ACMP-5	NATO Requirements for Configuration Audit Plans

Veiledende dokumenter:

ACMP-6	NATO Configuration Management Terms and Definitions
ACMP-7	NATO Configuration Management Guidance on the Application of ACMPs 1 to 6

Tilleggsdokumenter:

FS 7610-1960	Retningslinjer for konfigurasjonsstyring i forsvarssektoren
STANAG 4159	NATO Materiel Configuration Management Policy and Procedures for Multinational Joint Projects
STANAG 4427	Allied Configuration Management Publications
NS-ISO 10007	Quality Management – Guidelines for Configuration Management
ANSI/EIA 649	National Consensus Standard for Configuration Management

Kapittel 15. NATO-kodifisering

§ 15–1. Hovedregel

(1) Alle forsyningsartikler i forsvarssektoren skal kodifiseres iht. NATO-kodifiseringssystem. Ved anskaffelser som introduserer nye forsyningsartikler, skal anskaffelsesmyndigheten involvere den nasjonale kodifiseringsmyndighet så tidlig som mulig i anskaffelsesfasen.

(2) Forsvarssektoren skal anvende de til enhver tid gjeldende retningslinjer for Forsvarets kodifiserings- og katalogdatasystem og bestemmelser for materiellforvaltning i Forsvaret ved kodifisering.

(3) Forsvarssektoren skal være oppdatert på det til enhver tid gjeldende NATO-kodifiseringssystem samt etablere og vedlikeholde relevante interne blanketter/standarder for kodifisering i Norge.

Kommentar:

Kodifisering i Norge skal følge reglene i «the NATO Codification System (NCS)» (NATO-kodifiseringssystem), som brukes av alle NATO-land og alle «NCS-godkjente» Partnership for Peace (PfP)-nasjoner. Dette gir NATO og de «NCS-godkjente» PfP-nasjonene et entydig og felles system for identifisering av forsyningsartikler, og er utgangspunktet for maksimal effektivitet i nasjonal og internasjonal logistikkstøtte.

Det viktigste prinsippet for NATO-kodifiseringssystem er at forsyningsartikler skal kodifiseres og tildeles et entydig NATO-katalognummer i det land hvor sann fabrikant er lokalisert.

Den nasjonale kodifiseringsmyndighet i de forskjellige produsentland vil utføre kodifiseringsarbeidet vederlagsfritt, under forutsetning av at kodifiseringsklausulen (STANAG 4177, bl. 5004/bl. 5054) er tatt med i kontrakten og at fabrikanten leverer nødvendige tekniske data. Den norske kodifiseringsmyndighet skal kodifisere norsk produsert materiell, og materiell anskaffet fra land utenfor NATO og fra land som ikke er en «NCS-godkjent» PjP-nasjon.

§ 15–2. Krav i forbindelse med forespørsel/konkurranses grunnlag

Ved anskaffelse av forsyningsartikler skal anskaffelsesmyndigheten i samarbeid med kodifiseringsmyndigheten inkludere de til enhver tid relevante og gjeldende blanketter/standarder vedrørende kodifisering i forespørselen/konkurranses grunnlaget. Anskaffelsesmyndigheten skal skille mellom blanketter/standarder for norske og utenlandske tilbydere. Ved anvendelse av blanketter som inneholder spørsmål til tilbydere, skal anskaffelsesmyndighetene stille krav til leverandøren besvarer spørsmålene som del av tilbudet. Ved anskaffelse av forsyningsartikler skal anskaffelsesmyndigheten i tillegg vurdere behovet for å stille spesielle krav/betingelser, herunder tidsfrister for levering av kodifiseringsdata eller kostnader relatert til etablering av kodifiseringsdata.

Kommentar:

Relevante og gjeldende blanketter/standarder kan være:

- a. *blankett 5004 «Kodifiseringsklausul» for norske tilbydere, og blankett 5054 «Contract Clause to the supply of technical data for identifying items of supply within the NATO codification system» for utenlandske tilbydere, og*
- b. *blankett 5006 «Spørsmål vedrørende tekniske data for kodifisering i forbindelse med materiellanskaffelser» for norske tilbydere, og blankett 5056 «Questionnaire for cataloging data in connection with procurement of materiell» for utenlandske tilbydere.*

§ 15–3. Krav i forbindelse med evaluering og kontraktsinngåelse

Anskaffelsesmyndigheten skal i samarbeid med kodifiseringsmyndigheten sørge for at vilkårene i relevante og gjeldende blanketter/standarder med nødvendige tidsfrister er inkludert i kontrakten, at leverandøren forpliktes i kontrakten til å videreføre standard kodifiseringsvilkår i leverandørens avtaler med underleverandører, og at leverandøren besvarer spørsmål i vedlagte blanketter tilfredsstillende før eventuell kontraktsinngåelse.

Kapittel 16. Standardisering

§ 16–1. Formål

Standardisering i forsvarssektoren har til formål å utvikle felles prosedyrer, praksis og forsvarsmateriell som vil gjøre det mulig å gjennomføre effektive nasjonale og allierte militære operasjoner og øvelser på en sikker og økonomisk måte. Grunnlaget for enhver standardisering er operative, økonomiske og forvaltningsmessige hensyn.

§ 16–2. Områder for standardisering

Standardiseringsvirksomheten deles inn i tre hovedgrupper:

- a. operativ standardisering som omhandler militær praksis, prosedyrer og formater,
- b. administrativ standardisering som omhandler prosedyrer og terminologi,
- c. materiellstandardisering som omhandler krav til materiell.

Operativ standardisering og materiellstandardisering påvirker hverandre gjensidig.

§ 16–3. Hovedregel

(1) Der det finnes fremforhandlede og balanserte kontraktsstandarder, skal disse som hovedregel brukes ved forsvarssektorens inngåelse av kontrakter.

(2) Materiellstandardisering skal som hovedregel anvendes ved utforming av leveransebeskrivelsen. Øvrige føringer med hensyn til standardisering vil normalt være gjennomført og beskrevet i Gjennomføringsoppdraget.

§ 16–4. Militære standarder – NATOs standardiseringsavtaler og Forsvarets standard

(1) For å dekke NATOs spesielle standardiseringsbehov er det utarbeidet Standardiseringsavtaler (STANAG-er) som er bindende for den enkelte nasjon. STANAG-er, som omfatter operative, administrative og materiellstandarder, stiller hovedsakelig krav til interoperabilitet mellom NATO-nasjonenes styrker. STANAG-er som er formelt godkjent (ratifisert) til bruk i forsvarssektoren, skal benyttes ved anskaffelser av materiell eller tjenester.

(2) Når det ikke finnes andre dekkende standarder, og det er et erkjent behov for standardisering, skal Forsvaret utarbeide standard. Forsvarets standard skal omhandle tekniske krav til materiell, prosedyrer, kvalitetssikring, helse, miljø og sikkerhet. Det skal fremgå av den enkelte standard om den er bindende eller veiledende. Ved kontraktsinngåelse kan veiledende standarder pålegges brukt.

§ 16–5. Sivile standarder

(1) Det foreligger en rekke sivile standardiseringsorganisasjoner som utgir standarder internasjonalt, regionalt og nasjonalt. Ved materiellanskaffelser er blant annet følgende internasjonale og regionale standarder relevante ved utarbeidelse av krav til materiell:

- a. ISO – International Organisation for Standardization,
- b. IEC – International Electrotechnical Commission,
- c. ITU – International Telecommunication Union,

- d. CEN – European Committee for Standardization
  - e. CENELEC – European Committee for Electrotechnical Standardization,
  - f. ETSI – European Telecommunications Standards Institute.
- (2) Norges Standardiseringsforbund (NSF) selger og markedsfører standarder og relaterte produkter fra hele verden. NSF har ansvaret for overordnet styring og koordinering av den nasjonale standardiseringsvirksomheten i Norge. Norsk Standard (NS) fastsettes av NSF på grunnlag av forslag fra de norske fagorganene og på grunnlag av europeiske og internasjonale standarder. Felleseuropeiske standarder får betegnelsen NS-EN.
- (3) Andre relevante standardiseringsorganer er:
- a. Norsk teknologistandardisering (NTS) som har ansvaret for standardisering innen verkstedindustrien og beslektet virksomhet, inkludert offshore-rettet virksomhet. NTS har også ansvaret for enkelte tverrfaglige standardiseringsområder, som kvalitetssikring og informasjonsteknologi,
  - b. Standard Norge (NS) har blant annet ansvaret for standardisering innen bygg og anlegg. Ansvarsområdet inkluderer også faste marine installasjoner,
  - c. Norsk elektroteknisk Komite (NEK) som har ansvar for standardisering på det elektrotekniske området i Norge. Internasjonalt er NEK medlem av Internasjonal Electrotechnical Commission (IEC) og European Committee for Electrotechnical Standardization (CENELEC) og representerer Norge i disse organisasjonene,
  - d. Norsk allmenstandardisering (NAS) som har ansvar for standardiseringsoppgaver innenfor områdene forbrukersaker, medisinsk-teknisk utstyr, landbruk, miljø, bioteknologi, handel, kontor og administrasjon, og
  - e. Post- og teletilsynet (PT) som har ansvaret for telekommunikasjonsstandardisering. Internasjonalt er PT medlem av European Telecommunications Standards Institute (ETSI) og International Telecommunication Union (ITU).

§ 16–6. *Prioritetsrekkefølge og bruk av standarder og spesifikasjoner*

- (1) For anskaffelser som gjennomføres i henhold til LOA, herunder FOA eller FOSA, skal forsvarssektoren anvende prioritetsrekkefølgen for standarder og spesifikasjoner som fremgår av forskriftene.
- (2) For anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, skal nedenfornevnte prioritetsrekkefølge legges til grunn:
- a. NATO Standardiseringsavtaler (STANAG-er ratifisert av Norge),
  - b. Forsvarets Standard (FS),
  - c. europeiske standarder, herunder Europeisk Standard (EN) – European Committee for Standardization, ETS Standard – European Telecommunications Standard Institute, CECC – Standard – CENELEC Electronic Components Committee, AECMA-Standard – European Association of Aerospace Industries, ECISS Standard – European Committee for Iron and Steel Standardization, Norsk Standard som implementerer Europeisk Standard (EN) og European Telecommunication Standard (ETS),
  - d. internasjonale standarder, herunder ISO Standard – International Organization for Standardization, IEC Standard – International Electrotechnical Commission, ITU Recommendations – International Telecommunication Union, Norsk Standard som implementerer ISO- og IEC standarder,
  - e. Norsk Standard – Norges Standardiseringsforbund,
  - f. andre nasjonale standarder, herunder tyske DIN, britiske BS, danske DS, finske SFS og svenske SIS,
  - g. andre nasjoners militære standarder, herunder amerikanske MIL SPEC og britiske DEF-STAN, og
  - h. anerkjente bransjestandarder, herunder ASTM – American Society for Testing and Materials.
- (3) Forsvarssektorens henvisning til standarder og spesifikasjoner skal ledsages av uttrykket «eller tilsvarende».

Kapittel 17. Kostnadskontroll

§ 17–1. *Virkeområde og hensikt*

- (1) Når det ikke er mulig å gjennomføre anskaffelsen basert på konkurranse, skal det normalt gjennomføres kostnadskontroll av pristilbudet fra leverandøren. Kostnadskontrollen gjennomføres for å oppveie for manglende konkurranse. I slike tilfeller skal prisen baseres på at leverandøren får dekket sine relevante kostnader samt en rimelig avkastning på investert kapital (både real- og humankapital) for kontraktgjennomføringen, under forutsetning av at leverandøren har en mest mulig effektiv utnyttelse av sine ressurser (innsatsfaktorer). Samtidig skal kostnadskontrollen bidra til at leverandøren ikke utilbørlig drar fordel av en eneleverandørsituasjon.
- (2) Gjennom kostnadskontrollen kan forsvarssektoren forsikre seg om at leverandøren har basert sine kalkyler på korrekte, oppdaterte og fullstendige data, og at leverandøren har fulgt de bestemmelser for kostnadsberegning som er nedfelt i dette regelverket. Kostnadskontrollen gjennomføres før kontrakt er inngått og/eller etter at kontrakten er fullført, avhengig av kontrakttype. Gjennomført kostnadskontroll danner basis for forhandling av en riktig pris herunder gevinst mv. for kontraktgjennomføringen mellom anskaffelsesmyndigheten og leverandøren.
- (3) Kostnadskontroll foretas som hovedregel ved kjøp uten konkurranse eller når konkurransen er mislykket, eksempelvis ved at det ikke er mottatt mer enn ett tilbud eller at det ikke finnes flere enn én kvalifisert leverandør. Det foretas derfor normalt ikke kostnadskontroll ved kjøp etter anbudskonkurranse, uten i helt spesielle tilfeller som f.eks. ved mistanke om prissamarbeid.
- (4) I tillegg skal det for samtlige kostnadskontrakter, samt priskontrakter med begrenset risikokompensasjon og priskontrakter med ansporingsbestemmelser, stilles krav om kostnadskontroll av kontraktens påløpte kostnader, jf. § 19–10.

(5) Ved gjennomføring av kostnadskontroll må innsynsrett være sikret, jf. kapittel 27 Innsyn.

§ 17-2. Kostnadskontroll

(1) Kostnadskontroll omfatter oppgavene kostnadsanalyse, kostnadsprøving, prisglidningsanalyse samt vurdering av leverandørens økonomisystem.

(2) Forsvarssektoren plikter å etablere og vedlikeholde relevante og gjeldende maler/blanketter/standarder for gjennomføring av kostnadskontroll.

§ 17-3. Kostnadsanalyse

(1) Kostnadsanalyse er gjennomgang av leverandørens forkalkyle knyttet til et tilbud med sikte på å skaffe grunnlag for å bedømme om den pris som tilbys er kalkulert i henhold til regelverket.

(2) Kostnadsanalyse utføres i mangel av konkurranse, eller når kalkylen er basert på særlig usikre beregninger av kostnadene. Kostnadsanalyse kan foretas helt uavhengig av hvilken kontrakttype som velges.

(3) Grunnlaget for kostnadsanalyse er et tilbud med tilhørende forkalkyle, som er en beregning av leverandørens antatte kostnader for den forespurte leveranse. For å kunne bedømme kalkylen er det nødvendig med en revisjon av de enkelte kostnadselementer i forkalkylen og grunnlaget for disse. Revisjonen gjennomføres i henhold til fastsatt revisjonsmetodikk, jf. § 17-8.

(4) I de tilfeller der kostnadsanalyse er aktuelt, skal det medtas i forespørselen at forsvarssektoren forbeholder seg rett til, ved innsyn hos leverandøren, å analysere de kostnads- og prisdata som er ført opp i kalkylespesifikasjonen vedlagt tilbudet. Forsvarssektoren skal stille som kvalifikasjonskrav at blankett vedrørende spesifikasjon om pris er utfylt og signert av leverandøren. Ved innsendelse av tilbud skal bekreftelse fra leverandøren foreligge, i form av utfylt og signert blankett, om at leverandøren er innforstått med forsvarssektorens innsynsrett, og at dataene som er oppgitt er så nøyaktige og fullstendige som mulig. Blanketten skal også brukes ved kontraktsmodifikasjoner.

(5) Kalkylen skal være en selvkostkalkyle og skal blant annet vise indirekte påslag og kalkulatorisk rente frem til selvkost. En kalkyle må ses i sammenheng med leverandørens budsjett og regnskapsopplegg. Dersom leverandøren anvender bidragsmetoden, må det etableres fordelingsprinsipper for indirekte kostnader som blir gjenstand for spesiell godkjenning av forsvarssektoren. Leverandøren kan ikke uten samtykke fra forsvarssektoren foreta endringer i kalkyle- og regnskapsmetoder eller praksis hvis dette vil medføre økt belastning på kontrakter med forsvarssektoren.

(6) Ved utførelse av kostnadsanalyse plikter leverandøren å:

- a. verifisere samtlige data,
- b. legge frem for forsvarssektoren en detaljert kalkyle som viser hvilke kostnader leverandøren har regnet med vedrørende direkte kostnader og hvilke beregninger som ligger til grunn for de indirekte kostnadene,
- c. fremskaffe alle tilbud, bestillinger, kalkyler, budsjetter, regnskaper, bilag og andre beregninger for fastsettelsen av kostnadene,
- d. hvis det forlanges, skaffe til veie kopier av ovennevnte dokumentasjon, og
- e. gi opplysninger som forsvarssektoren mener har betydning for fastsettelsen av kostnadene.

(7) Ved kjøp fra agenter kan anskaffelsesmyndigheten kreve å få oppgitt agentprovisjon/avtalen mellom leverandøren og agenten, jf. kapittel 27 Innsyn.

Kommentar:

Gjeldene blankett for kostnadsanalyse er blankett 5301 «Spesifikasjon av pris».

§ 17-4. Kostnadsprøving

(1) Kostnadsprøving er å avgjøre om leverandørens etterkalkyle gjenspeiler de faktiske kostnader og gevinst vedrørende en kontrakt, samt om de er relevante i henhold til regelverk og kontraktens vilkår.

(2) Kostnadsprøving skal foretas for alle kontrakter som inneholder vilkår om dette. Kostnadsprøving skal utføres ved følgende kontrakttyper:

- a. priskontrakter med vilkår om ansporing eller begrenset risikokompensasjon,
- b. alle typer kostnadskontrakter,
- c. kontrakter med vilkår om fremdriftsbetaling basert på faktiske påløpte kostnader under kontrakten.

(3) Ved kostnadsprøving skal samtlige faktiske påløpte kostnader under en kontrakt revideres etter at leveransen helt eller delvis er fullført.

(4) Grunnlaget for en kostnadsprøving er etterkalkyler med tilhørende dokumentasjon. Som grunnlag for sine vurderinger skal revisor følge fastsatt revisjonsmetodikk, jf. § 17-8, og god regnskapsskikk.

(5) Ved utførelse av kostnadsprøving plikter leverandøren å dokumentere samtlige data ved å:

- a. legge frem for forsvarssektoren et detaljert prosjekregnskap som viser hvilke kostnader leverandøren har belastet vedrørende direkte kostnader og hvilke beregninger som ligger til grunn for de indirekte kostnadene,
- b. fremskaffe alle regnskapsdata, bilag og annen dokumentasjon som er nødvendig for etterprøving av kostnadene,
- c. hvis det forlanges, skaffe til veie kopier av ovennevnte dokumentasjon, og
- d. gi alle opplysninger som forsvarssektoren mener har betydning for fastsettelsen av kostnadene.

(6) Forsvarssektoren skal ha adgang til forannevnte regnskapsdata, dokumenter og opplysninger i hele kontraktsperioden og inntil ett år etter at sluttoppgjør er foretatt, ved å avtale innsynsrett med leverandøren.

§ 17-5. Prisglidningsanalyse

(1) Prisglidningsanalyse er en detaljert gjennomgang av alle kalkyleelementer i kalkylesøylen hos en gitt leverandør for å fastsette hvordan pris/kostnadsnivå for hvert element som inngår endres over tid. Hensikten er å vurdere endringstakten i forhold til en valgt indeks.

(2) Pris for fremtidige anskaffelser skal baseres på gitt kostnadsnivå på et bestemt basistidspunkt (basispris). Det kan i kontrakten fastsettes hvordan prisen skal justeres i ettertid for å reflektere prisendringen i innsatsfaktorene i kontraktsperioden. Dette skal kun gjelde prisendringer utenfor leverandørens kontroll. For å oppnå dette må det knyttes en prisglidningsformel til basisprisen.

(3) Prisjusteringer kan bare benyttes for kontrakter med en varighet på mer enn ett år. For kortere perioder er det mindre risiko forbundet med å basere seg på forventet kostnadsutvikling. En slik antatt endring kan derfor inngå i kontraktsprisen.

(4) Ved forsinket levering som ikke skyldes forsvarssektoren eller force majeure, skal det ikke ytes kompensasjon for stigning i innsatsfaktorene for den perioden forsinkelsen varer. Når det er iverksatt lønns og/eller prisstopp gjelder det spesielle regler og forskrifter som bestemmes av myndighetene. Disse kan helt eller delvis sette prisglidningsbestemmelsene i kontrakten ut av kraft.

(5) Prisregulering som følge av valutakursendringer er regulert i kapittel 28 Valuta.

§ 17-6. Vurdering av leverandørens økonomisystem

(1) Med leverandørens økonomisystem forstås regnskaps-, budsjett- og kalkylesystemer med tilhørende undersystemer.

(2) For å fastslå om leverandørens økonomisystem gir tilstrekkelig grunnlag for å fastsette de relevante kostnadene under forsvarssektorens kontrakt, vil det være nødvendig med en vurdering av systemet. Dette må skje i samarbeid med leverandøren. En vurdering vil særlig være aktuell hos nye leverandører, i forbindelse med store leveranser, eller om endringer av systemet har funnet sted.

(3) Hvis forsvarssektoren finner det nødvendig med endringer i leverandørens regnskapsføring, må slike endringer avtales før kontrakt inngås.

(4) Ved en gjennomgang av leverandørens økonomisystem vil revisorene kartlegge om leverandørens internkontroll og regnskapssystem er tilstrekkelig for å fastsette kostnadene under en kontrakt. Dette vil blant annet medføre at revisorene må vurdere bedriftens: kontoplan, forretningsregnskap, kostnadsregnskap, materialadministrasjon, lønnsberegning, timeregnskap og eventuelle prosjekt/ordre/produktregnskap. Det vil også være aktuelt å gjennomgå leverandørens organisasjonsplan. Forsvarssektoren har innsynsrett i beskrivelser og håndbøker til økonomi eller informasjonssystemer.

Kommentar:

Det tas utgangspunkt i leverandørens egen beskrivelse av systemet og rutinene. Dersom slike ikke foreligger, må leverandøren anmodes om å fremskaffe relevante beskrivelser. Forsvarssektoren som anskaffelsesmyndighet stiller ikke egne spesielle krav til økonomisystemet. Det forutsettes imidlertid at leverandøren har tilstrekkelig detaljerte retningslinjer for kalkulasjons-, budsjett- og regnskapssystemer.

Regnskapsførselen skal være i samsvar med gjeldende lovgivning, norsk regnskapsstandard og god regnskapskikk.

Regnskapet må være så spesifisert at det er mulig å skille ut bl.a. de kostnader som er omhandlet i avsnittet om kostnadsprøving se § 17-4. Ved forskjelligartet virksomhet bør regnskapet skille klart mellom de ulike virksomhetsområdene. Dersom det er nødvendig for at regnskapsfremstillingen skal bli i samsvar med alminnelig anerkjent regnskapspraksis og bestemmelsene i dette kapittel, skal FLO Avdeling Kontraktrevisjon kunne pålegge leverandøren å omarbeide sine regnskaper eller på annen måte redegjøre for sine beregninger og kalkyler vedrørende kontrakten.

§ 17-7. Rapportering

(1) Etter utført kostnadskontroll skal det på grunnlag av arbeidsdokumentene skrives en rapport som ender ut i en konklusjon, og som sendes anskaffelsesmyndigheten.

(2) Revisor bør informere leverandøren om de korrigeringer som anbefales.

(3) Rapporten skal inneholde de opplysninger som er fremkommet under revisjon og hvilke anbefalinger som gis. Oversikten skal vise hva som er trukket ut iht. regelverk etc. og hva leverandøren ikke har dokumentert tilstrekkelig. De anbefalinger som gis skal være basert på objektive forhold.

(4) Rapporten skal utformes slik at leverandøren på anmodning skal kunne få utlevert hoveddelen. Det kan knyttes kommentarer av forhandlingstaktisk karakter i egne avsnitt som forbeholdes anskaffelsesmyndighetene.

(5) Det er anskaffelsesmyndigheten som skal oversende rapporten til leverandøren.

(6) Også for vurdering av en leverandørs økonomisystem, utarbeides det rapporter med konklusjoner.

§ 17-8. Revisjonsmetodikk – selvkostkalkylen

(1) Produktkalkylen skal være en selvkostkalkyle.

(2) Nedenfor vises en anbefalt oppstilling av produktkalkylen. Det henvises til de etterfølgende avsnitt hvor de enkelte elementer er mer utførlig behandlet. Satser nevnt nedenfor i de enkelte avsnitt er gjenstand for forhandling og er veiledende.

Direkte materialkostnader	Direkte registrerbare eller direkte innkjøpte materialer til en gitt ordre
Direkte timekostnader	Lønn inklusive sosiale kostnader knyttet til en gitt ordre
Andre direkte kostnader	Tjenester eller ytelser innkjøpt til en bestemt ordre
Materialforvaltningskostnader	Kostnader forbundet med mottakskontroll, lagerhold, materialhåndtering mv. Blir normalt belastet som prosentpåslag på forbrukte materialer
Indirekte tilvirkningskostnader	Kostnader vedrørende produksjonsprosessen som ikke lar seg registrere direkte på en ordre (som for eksempel avskrivninger). Blir normalt belastet som prosentpåslag eller kronetillegg på direkte lønn eller timer forbrukt.
Sum tilvirkningskost	
Salgs- og administrasjonskostnader	Beregnes ofte i prosent av tilvirkningskost
Sum driftskostnader	
Generelle utviklingskostnader	Ikke produktrettede utviklingskostnader som fordeles på grunnlag av driftskostnader
Kapitalkostnader knyttet til rentebærende kapital	Kapitalkostnader beregnet av rentebærende kapital. Fordeles på grunnlag av driftskostnader
Sum selvkost	
Risikokompensasjon/Gevinst	Tillegg for forretningsrisiko og spesiell risiko. Regnet av rentebærende kapital og fordeles på enkelt ordre i forhold til driftskostnader
Tillegg for ansporing	Andel av kostnadsreduksjoner mv.
Pris	

§ 17-9. *Generelt om vurdering av kostnader*

- (1) Kostnader som etter disse bestemmelser ikke skal medtas i kostnadsberegningen (ikke relevante kostnader), vil bli fratrukket i prisen av anskaffelsesmyndigheten.
- (2) Kostnader påløpt før kontraktinngåelse skal kun godkjennes i den utstrekning dette er avtalt i kontraktens spesielle vilkår.
- (3) Kostnader som kun angår kontrakten, bør i prinsippet registreres og behandles som direkte kostnader. Disse må imidlertid ikke inneholde kostnader som er dekket av de tillegg leverandøren anvender for indirekte kostnader.

§ 17-10. *Kapasitetsutnyttelse*

Når kalkylen etableres og vurderes, er det viktig at budsjettet og realisert kapasitets- og sysselsettingsnivå er i rimelig samsvar med leverandørens totale kapasitet, slik at forsvarssektoren ikke betaler for en lav kapasitetsutnyttelse. Kapasitetsutnyttelsen bør ikke være mindre enn 80 % av full kapasitetsutnyttelse.

§ 17-11. *Direkte kostnader*

- (1) Direkte kostnader er kostnader som kan henføres direkte til en enkelt kostnadsbærer på en økonomisk forsvarlig måte.
- (2) Direkte materialkostnader er leverandørens materialkostnader som inngår direkte i produktet. Eventuelle materialkostnader ifm. vrak, omarbeidelse eller kassasjon, kalkuleres her. Disse skal belastes direkte på den ordre der materiellet brukes. Materialer som rekvireres fra lager skal avregnes etter alminnelige prinsipper som anvendes konsekvent i bedriften. Det skal registreres virkelige uttak fra lager minus overskudds materiell. Materialprisen skal være godskrevet de rabatter leverandøren oppnår, eller kunne ha oppnådd ved at han har en effektiv innkjøps- og lagerstyringsfunksjon. Prisnivået i kalkylen må samsvare med basistidspunktet i tilbudet. I kontrakter der forsvarssektoren betaler fullt ut alle kostnader skal «overskuddsmaterialer, komponenter og deler» tilhøre forsvarssektoren. For vurdering av leverandørens valg mellom egne eller fremmede ytelser, skal leverandører dokumentere at valgt løsning er mest gunstig for forsvarssektoren.
- (3) Direkte timekostnader er timesatser som omfatter lønn og andre kostnader tilhørende et eller flere kostnadssteder som kan henføres direkte til en bestemt kostnadsbærer. Overtidstillegg godtas kun dersom dette er nødvendig for tidsaspektet for levering eller angitt i kontraktens spesielle vilkår. Timeforbruket bedømmes ved å kontrollere at:
  - a. oppført timeforbruk står i et rimelig forhold til leverandørens tilgjengelige kapasitet og planlagte produksjonsmetode,
  - b. oppført timeforbruk bygger på tidligere relevante etterkalkyler for tilsvarende produksjon,
  - c. det er tatt hensyn til lærekurver og forventet rasjonalisering. Det må undersøkes om beregningene stemmer overens med så vel leverandørens tidligere erfaringer som med erfaringer fra andre leverandører. Det må kontrolleres at utregning av effekten av lærekurven er korrekt, og
  - d. oppførte direkte arbeidstimer ikke inneholder timer som i henhold til leverandørens kostnadsregistrering medregnes som indirekte arbeidstid.

(4) Andre direkte kostnader omfatter alle øvrige direkte kostnader som ikke strider mot § 17–4. Spesielt må det kontrolleres at oppførte utviklings- og konstruksjonskostnader er relevante og at kostnader ikke er betalt gjennom andre kontrakter eller inndecket på annen måte. Dette gjelder også kostnader til eget fremstilt verktøy, utstyr og andre engangskostnader. Verktøy, utstyr etc. som fremstilles under en kontrakt der forsvarssektoren betaler alle kostnader, skal tilfalle forsvarssektoren.

§ 17–12. Indirekte kostnader

(1) Indirekte kostnader er kostnader som ikke kan identifiseres eller forbindes direkte med en enkelt kostnadsbærer på en økonomisk forsvarlig måte. Hvis ikke spesielle forhold tilsier noe annet, skal de indirekte kostnadene minst fordeles på følgende kostnadssteder og kostnadsgrupper:

- a. ett eller flere innkjøps- eller materialforvaltningssteder,
- b. ett eller flere tilvirkningssteder,
- c. en eller flere salgs- og administrasjonsavdelinger.

Leverandøren må kunne dokumentere de faktiske kostnader som danner grunnlag for fordeling av de indirekte kostnadene. Fordelingen av indirekte kostnader skal foretas slik at produktenes andel av de indirekte kostnadene blir så nøyaktige som praktisk mulig. Proporsjonalitetsprinsippet skal søkes lagt til grunn, slik at kostnadsbærerne blir belastet med de indirekte kostnadene i samme grad som de har forårsaket dem. Dersom leverandøren driver forskjelligartet virksomhet, skal fordelingen være så detaljert at ingen kategori eller gruppe av produkter blir belastet indirekte kostnader for andre kategorier eller grupper.

Når fordelingsgrunnlaget vurderes, er det viktig at budsjettert og realisert kapasitets- og sysselsettingsnivå er i rimelig samsvar med leverandørens totale kapasitet, slik at forsvarssektoren ikke betaler for en lav kapasitetsutnyttelse. Når et fordelingsgrunnlag for inndecking av indirekte kostnader er valgt, skal dette ikke endres ved å fjerne enkeltelementer. Alle kostnader som er inkludert i fordelingsgrunnlaget skal således bidra til å inndekke sine pro rata andeler av indirekte kostnader, selv om deler av samme fordelingsgrunnlag ikke er relevante i henhold til dette regelverk. De enkelte fordelingsgrunnlag er valgt ut fra deres fordelingsmessige egenskaper uavhengig hvorvidt kostnadene som inngår er relevante eller ikke. Fjernes noen av elementene i et fordelingsgrunnlag, er således ikke forutsetningene til stede lenger.

(2) Materialforvaltningskostnader omfatter indirekte kostnader i forbindelse med materialhåndtering, lagerhold, eventuell inngående frakt, innkjøp, kvalitetskontroll med videre. Tillegget beregnes som et forholdstall mellom materialforvaltningskostnadene og totalt forbrukte materialkostnader. Det kan ikke kreves godtgjøring for materialforvaltning vedrørende materialer eller produkter som forsvarssektoren stiller til rådighet for leverandøren, med mindre dette er avtalt i kontraktens spesielle vilkår.

(3) Indirekte tilvirkningskostnader omfatter indirekte kostnader som kan henføres til tilvirkningskostnadssted(-ene). Som eksempel kan nevnes lønnskostnader til formenn, avskrivninger på maskiner og verktøy, husleie for produksjonslokalet, lys, varme og andre spesielle kostnader. Påslaget beregnes enten som et forholdstall mellom kostnadsstedets indirekte tilvirkningskostnader og totale direkte timer forbrukt eller mellom totale indirekte tilvirkningskostnader og sum direkte timekostnader.

(4) Salgs- og administrasjonskostnader inkluderer bedriftens salgs- og administrasjonskostnader, for eksempel kostnader til økonomi/regnskapsavdeling, personellavdeling, salg og markedsføring, avskrivninger på bygninger og kontorinventar og andre generelle kostnader.

Påslaget beregnes normalt som et forholdstall mellom bedriftens totale salgs- og administrasjonskostnader og sum tilvirkningskostnader.

(5) Garantikostnader, herunder reklamasjons- og utbedringskostnader (produktgaranti) skal dekkes inn kun dersom den enkelte kontrakt spesifiserer at det skal stilles garantier. Se kapittel 22 om ansvar for mangler, reklamasjon og utbedring.

Garantikostnader skal vurderes i forhold til leverandørens dokumenterbare kostnader knyttet til garantier. Plassering av denne type kostnader i kalkylesøylen vil avhenge av beregningsmåten for kostnaden. Det er vanskelig å gi en generell anbefaling til beregningsmåte og plassering i kalkylesøylen, da dette vil variere for de forskjellige kontrakter og fra bedrift til bedrift.

§ 17–13. Generelle utviklingskostnader

(1) Utviklingskostnader er de registrerbare kostnader som påløper hos en leverandør på grunn av aktiviteter som utføres for å videreutvikle bedriftens alminnelige og teknologiske kunnskaps- og kompetansenivå.

(2) Ut over dette kan utviklingsaktiviteter hvor resultatet er relevant for alle produkter i en produktgruppe som representerer en vesentlig del av bedriftens totale produktspekter, eller representerer kunnskaps- og kompetanseoppbygging relatert til forventede behov for forsvarssektoren, aksepteres som generell utvikling.

(3) Direkte utviklingskostnader forbundet med konkrete prosjekter (produktrettet utvikling) forutsettes betalt av kjøper.

(4) Generelle utviklingskostnader beregnes som et prosentuell påslag av totale driftskostnader, normalt begrenset oppad til 4 %. Satsen kommer kun til anvendelse etter en vurdering av utviklingsaktivitetene samt tilhørende kostnader.

§ 17–14. *Kapitalkostnader knyttet til rentebærende kapital*

(1) Kapitalverdien som benyttes for beregning av kapitalkostnad og gevinst benevnes rentebærende kapital (R). Den representerer den andel av leverandørens driftsnødvendige eiendeler som er finansiert med egenkapital og rentebærende fremmedkapital.

Verdien beregnes med utgangspunkt i summen av eiendelene i balansen. For å unngå eventuelle tilfeldige utslag av høy/lav kapitalbinding ved regnskapsårets slutt, bør gjennomsnitt av halvårs-, ev. kvartalsregnskapene benyttes. En av inngangsverdiene i denne gjennomsnittsberegning skal være en balanse revidert og godkjent av selskapets revisor. Leverandørens regnskap og balanse skal være ført i henhold til norsk regnskapslov, herunder lov om årsregnskap m.v., for å kunne danne grunnlag for beregning av rentebærende kapital.

(2) Med utgangspunkt i balansen foretas en ny inndeling av eiendels- og gjeldspostene. Eiendelene fordeles på driftsnødvendige og ikke driftsnødvendige eiendeler, mens gjeldspostene fordeles på rentebærende og ikke-rentebærende gjeld.

(3) Driftsnødvendige eiendeler er anleggs- og omløpsmidler som er nødvendige for å gjennomføre bedriftens ordinære virksomhet. Ikke driftsnødvendige eiendeler blir holdt utenfor (dvs. de eiendeler som ikke er nødvendige for løpende drift). Eksempler på ikke driftsnødvendige eiendeler er:

- a. ubebygde tomter som ikke antas å komme til anvendelse i kontraktsperioden,
- b. langsiktige finansplasseringer,
- c. aksjer i datterselskap eller andre foretak. Spesielle unntak kan tenkes hvor for eksempel medeierskap er nødvendig for å sikre råvaretilgang, underleveranser, markedsføring, teknologi med videre,
- d. likvider (i betydningen kontantbeholdning, aksjer, verdipapirfond, sertifikater og obligasjoner) som overstiger løpende behov inklusiv sikkerhetsmargin. Som en veiledning kan en betrakte likviditetsbeholdning som overstiger 20 % av ett års omsetning som overskuddslikviditet,
- e. fordringer som følge av utlånsvirksomhet,
- f. nedlagte anlegg,
- g. aksjer i eget selskap og fordring på ikke innbetalt aksjekapital,
- h. aktiverte utviklingskostnader og goodwill (spesielle unntak kan gjøres), og
- i. øvrige eiendeler som ikke har tilknytning til virksomhetens basisaktiviteter.

(4) Kapitalen må justeres med ikke-rentebærende gjeld. Forsvarssektoren skal ikke betale renter for kreditt som er stillet «gratis» til disposisjon for leverandøren. Eksempel på ikke-rentebærende gjeld er:

- a. leverandørgjeld,
- b. skattegjeld og annen gjeld til offentlige myndigheter (skattetrekk, arbeidsgiveravgift, MVA og lignende),
- c. rentefrie forskudd fra kunder,
- d. garantiavsetninger og
- e. avsetninger for påløpte ikke forfalte kostnader.

(5) Forsvarssektoren skal normalt gi kompensasjon for leverandørens investering i humankapital og immaterielle verdier, som for eksempel resultatet av utviklingsarbeid som vanligvis utgiftsføres i den perioden kostnadene påløper, eller annen oppbygging av «know-how». Det kan være nettopp disse ressursene som er basis for de ytelse for forsvarssektoren ønsker å kjøpe. En modell for å kompensere for slike verdier kan være å aktivere tidligere kostnadsførte utviklingskostnader i balansen med en tilhørende avskrivningsplan. Dette kan gjøres utenfor det offisielle regnskap. Slik praksis må vurderes opp mot hva som blir kompensert gjennom direkte utviklingsoppdrag og gjennom påslag for generell utvikling.

(6) Rentebærende kapital skal gis en avkastning beregnet på grunnlag av en kalkulatorisk rentesats. Den kalkulatoriske rentesatsen settes lik et gjennomsnitt av helårig etterskuddsrente, månedsgjennomsnitt beregnet ut fra renten på representative statsobligasjoner med gjenstående løpetid 10 år for de siste kjente 12 måneder, + 1,5 % poeng. Renten er ment å kompensere et foretaks gjennomsnittlige kostnad for både kort- og langsiktig finansiering. Aktuell rentetabell utarbeides av Norges Bank. Den finnes blant annet i Norges Banks kvartalstidsskrift «Penger og kreditt», som er offentlig tilgjengelig og kan fås ved henvendelse til banken. (I kvartalstidsskriftet benevnes tabellen «Effektive renter på norske obligasjoner».) Ved kontrakter som er gjenstand for kostnadsprøving bør det etableres en gjennomsnittlig rentesats for hvert år i kontraktgjennomføringsperioden.

(7) For å finne frem til selvkost vil det være nødvendig å beregne en påslagsfaktor for kapitalkostnad i prosent av driftskostnadene.

$$K(\%) = ((R(r) - \text{avkastning}) / D) \times 100$$

hvor:

K = påslagssats for kapitalkostnader,

R = rentebærende kapital,

r = kalkulatorisk rentesats,

D = leverandørens totale driftskostnader oppbygget med samme struktur som kalkylesøylen, og avkastning = fradrag for mottatt avkastning på driftsnødvendige eiendeler.

§ 17–15. Risikokompensasjon

Kompensasjonen tilfaller egenkapitalen for dekning av økonomisk risiko. Kompensasjonen skal dekke generell forretningsrisiko (u1) og eventuell spesiell risiko (u2). All forretningsvirksomhet innebærer økonomisk risiko. Generelt er det i forsvarssektorens og leverandørens interesse å redusere risikoen i kontraktsforholdet så mye som mulig. Den gjenstående risiko må fordeles mellom leverandøren og forsvarssektoren etter kontraktens karakter og normale forretningsmessige prinsipper. Da leverandøren normalt vil kreve kompensasjon for risiko i form av økt gevinst, må det vurderes om og i hvilken grad forsvarssektoren skal bære deler av risikoen.

§ 17–16. Generell forretningsrisiko

(1) Generell forretningsrisiko (u1) skal tilfalle egenkapitalen som kompensasjon for den alminnelige risiko knyttet til forretningsvirksomhet. Generell forretningsrisiko er den merrisiko som kapital plassert i en bedrift er utsatt for, sammenlignet med kapital som er investert på sikrere rentabel måte. (F.eks. innskudd i bank eller plassering i obligasjoner med betryggende sikkerhet.)

(2) Risikotillegget for u1 skal være 2 % av Rentebærende kapital (R).

§ 17–17. Spesiell risiko

(1) Spesiell risiko (u2) er risiko knyttet til den konkrete kontrakt og kan kun dekkes når leverandøren påviser hvilke spesielle risikoer som tas. Disse risikoer skal være best mulig spesifisert i kontrakten.

(2) Spesiell risiko beregnes i prosent av Rentebærende kapital (R).

(3) Spesiell risiko er avhengig av:

- a. kontraktens varighet,
- b. kompleksitet/andel av nyutvikling,
- c. kontrakttype.

(4) Sammenheng mellom risikotillegg og risikofradrag:

Risikotillegg	Basis	Fradrag punkt c	Totalt
Kontraktens varighet	0–4,5 %	100–0 %	0–4,5 %
Kompleksitet	0–12,0 %	100–0 %	0–12,0 %
Totalt påslag u2	0–16,5 %	100–0 %	0–16,5 %

§ 17–18. Risikotillegg

Risikotillegget (punkt a og b) beregnes som om leverandøren kun har en kontrakt, og ikke har mulighet til å diversifisere bort usystematisk kontraktrisiko.

a. Kontraktens varighet	Risikopåslag
0–3 år	0–3,0 %
3–10 år	3,0–4,5 %
Mer enn 10 år	4,5 %

b. Kompleksitet/utviklingsandel	Risikopåslag
Serieproduksjon av tidligere utviklet produkt	0–4,0 %
Spesial tilpasning av tidligere utviklet produkt	0–8,0 %
Nyutviklet produkt	0–12,0 %

§ 17–19. Risikofradrag

Bedriftens risiko ved å ta på seg en ny kontrakt er avhengig av den kontrakttype som inngås med kunden.

c. Kontrakttype	Reduksjon av risiko
Priskontrakt med begrenset risikokompensasjon	0 %
Fastpriskontrakt	0 %
Priskontrakt med prisglidning	30–10 %
Priskontrakt med ansporing	30–0 %
Alle kostnadskontrakter	100 %

Kommentar:

Valg av kontrakttype vil i stor grad påvirke spesiell risiko. I en ren kostnadskontrakt vil kjøperen påta seg størstedelen av risikoene, herunder hele kostnadsrisikoen og risiko for mislykket produkt i det denne dekkes som kostnad. Innbefattet i kostnadsrisiko er risiko for feilvurdering av kostnader ved nyproduksjon og tap i forbindelse med force majeure. I en ren fastpriskontrakt vil derimot stort sett all risiko for gjennomføringen påhvile leverandøren, blant annet hele kostnadsrisikoen. Mellom disse ytterpunkter finner man kontraktstyper som i fallende/økende grad angir partenes ansvar og risiko, jf. kapittel 19 om kontraktstyper.

§ 17–20. Beregning av u_2

$$u_2 = (a + b) \times (1 - c)$$

Hvor:

- u_2 = spesiell risiko i prosent av kontraktens driftskostnader,
- a = risiko påslag for kontraktens varighet,
- b = risiko påslag for kontraktens kompleksitet/utviklingsandel, og
- c = reduksjon av risiko som følge av kontrakttype.

Beregning av total risiko: $\Sigma u_1, u_2 = u_1 + (a + b) \times (1 - c)$

§ 17–21. Beregning av påslagssats for risikokompensasjon

(1) Rentebærende kapital er grunnlag for beregning av både kapitalkostnad og risikokompensasjon.

(2) Beregningene av kapitalkostnad og gevinst/risikokompensasjon tar utgangspunkt i totalaktiviteten for en bestemt periode, f.eks. ett år. Både kapitalkostnad og gevinst/risikokompensasjon regnes om til kalkylesatser som beregnes i prosent av bedriftens samlede driftskostnader (D) for perioden. (D = totale driftskostnader oppbygget med samme struktur som kalkylesøylen i § 17–10)

(3) Kalkylesats for gevinst/risikokompensasjon blir beregnet som følger – hvor:

$$G = R (u_1 + u_2) / D,$$

G = kalkylesats for gevinst/risikokompensasjon,

R = rentebærende kapital, og

D = totale driftskostnader.

§ 17–22. Ansporing

Ytterligere kompensasjon kan gis når særskilte ansporingsordninger avtales, se kapittel 26 om ansporings- og sanksjonsordninger. (For eksempel for kostnadssenkning, kortere leveringstid eller for bedre ytelser.)

§ 17–23. Forenklet metode for beregning av påslag for kalkulatorisk rente og risikokompensasjon

Primærmetodene for beregning av kalkulatorisk rente og risikokompensasjon iht. dette regelverk er de metoder som er beskrevet i § 17–16 – § 17–21. I en del tilfeller, for mindre anskaffelser, vil det imidlertid være hensiktsmessig å kunne benytte en enklere metode for beregning av disse påslagene. Denne forenklede metoden innebærer at det gjøres ett påslag som gir kompensasjon både for kapitalkostnader og for den risiko egenkapitalen utsettes for. Påslaget skal være begrenset oppad til den til enhver tid gjeldende kalkulatorisk rentesats, som beregnes i prosent av stipulerte driftskostnader.

Kommentar:

Dersom f.eks. driftskostnader er kr 50 000 og kalkulatorisk rentesats er 7 % vil en ved bruk av maksimal påslagssats få et påslag på kr 3 500. Hvor på skalaen påslaget settes må vurderes i lys av anskaffelsens totale risiko og hvordan denne fordeles mellom forsvarssektoren og leverandøren. Det må likevel kun unntaksvis antas være relevant å innrømme maksimalt påslag med forenklet metode da slike anskaffelser sjelden vil være av samme kompleksitet og varighet som de anskaffelser hvor primærmetoden benyttes, og hvor maksimalt gevinstpåslag er avtalt.

Det er ikke tillatt å spekulere i bruk av den forenklede metoden som her er beskrevet. Primærmetoden skal ha fortrinn fremfor den forenklede metode, og skal alltid kunne benyttes dersom forsvarssektoren finner det nødvendig.

§ 17–24. Teknisk og økonomisk evaluering

(1) Som et ledd i vurderingen av de kalkulerte kostnader i forbindelse med et tilbud og bedømmelse av påløpte kostnader under en kontrakt, må det etableres et nøye samarbeid mellom den tekniske ekspertise og kontraktrevisorene.

(2) Den bistand teknisk ekspertise kan gi kontraktrevisor ved vurdering av materiell- og timeforbruk er av stor betydning for kostnadskontrollen. Den tekniske ekspertise det her er henvisning til vil være teknisk fagpersonell innen anskaffelsesmyndighetene, personell ved Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet og eventuelt annen ekstern fagekspertise.

(3) Koordineringen av det tekniske og økonomiske samarbeidet er kontraktrevisors ansvar. Samarbeidet mellom teknisk fagpersonell og revisor må bygge på gjensidig forståelse, slik at man utveksler opplysninger og yter hverandre bistand for å gjøre den samlede kontrollvirksomhet så effektiv som mulig.

§ 17–25. Belastninger som ikke er relevante i forhold til kontrakter med forsvarssektoren

(1) Alle kostnader som er relevante i forhold til en kontrakt med forsvarssektoren, skal godkjennes. For å unngå urimelige belastninger på forsvarssektorens kontrakter er en del kostnader sett på som ikke relevante. Disse skal derfor holdes utenfor ved beregning av direkte og indirekte kostnader under en kontrakt med forsvarssektoren. Dette er kostnader som:

- a. representerer en skjult gevinst,
- b. forutsettes dekket innenfor rammen av kontraktfestet gevinst,
- c. representerer en ikke driftsnødvendig kostnad,
- d. skal fordeles til andre kostnadsbærere (andre kontrakter og lignende), og som
- e. helt eller delvis dekkes av andre offentlige etater/ordninger.

(2) For å unngå at belastninger som er nevnt ovenfor blir tatt med i kostnadsberegningen, skal følgende kostnadselementer regnes som ikke relevante:

- a. avskrivninger på bygg, maskiner eller utstyr som i henhold til avtale er betalt eller vil bli betalt av forsvarssektoren,
  - b. virkelige rentekostnader,
  - c. tap på valuta,
  - d. tap på kontrakter og leveranser, samt forsikringer mot tap av kontrakt,
  - e. dagbøter og erstatninger, samt kostnader og juridiske honorarer ved rettergang eller forberedelse til slike,
  - f. produktrettet utviklings- og konstruksjonskostnader som ikke angår forsvarssektorens kontrakt,
  - g. materialsvinn utover normal vrak, omarbeidelse og kassasjon,
  - h. gaver som ikke er fradragsberettiget ved inntektsskatteligningen,
  - i. kostnader til representasjon som ikke er fradragsberettiget ved inntektsskatteligningen,
  - j. premier for spesielle livs-/pensjonsforsikringer til fordel for enkeltpersoner,
  - k. utgifter ved forretningsutvikling eksempelvis, oppkjøp, fusjoner, joint venture etableringer, endring av leverandørens organisasjon, eierforhold, juridiske stilling, samt tilhørende finansieringskostnader,
  - l. inntektsskatt til stat og kommune,
  - m. kostnader som belastes en kontrakt direkte kan ikke medtas som en indirekte kostnad eller omvendt,
  - n. kostnader som i sin natur, art eller størrelse er åpenbart urimelig i forbindelse med en kontrakt med forsvarssektoren anses som ikke relevante.
- (3) Oppregningen kan ikke dekke alle aktuelle tilfeller og er derfor ikke uttømmende.
- (4) Hvis en ikke relevant kostnad er en del av et fordelingsgrunnlag, skal dette ikke reduseres med den ikke relevante kostnad.

§ 17–26. Avskrivninger

- (1) Avskrivninger på anleggsmidler skal beregnes på grunnlag av historisk anskaffelseskost basert på en planmessig avskrivning over driftsmidlets antatte bedriftsøkonomiske levetid. Beregningen utføres i samsvar med «Norsk regnskapsstandard».
- (2) Det forutsettes at bedriftsøkonomiske betraktninger legges til grunn for vurdering og avskrivning av driftsmidler. Som hovedprinsipp bør de samme betraktninger legges til grunn for vurdering av kostnader for leveranser til forsvarssektoren.
- (3) Om leverandøren budsjetterer/foretar større investeringer i kontraktperioden, vurderes disse separat og avskrives etter bedriftsøkonomisk levetid.
- (4) I de tilfeller det kan påvises at maskiner og utstyr blir utsatt for ekstra slitasje i forbindelse med en kontrakt til forsvarssektoren, kan det i de spesielle kontraktsvilkårene avtales særskilte avskrivningsbeløp. Avskrivningene i de påfølgende år reduseres tilsvarende.
- (5) Reparasjons- og vedlikeholdskostnader av ekstraordinær størrelse kan kreves aktivert. Hensikten er å unngå at kontrakter som inngås det året reparasjons- og vedlikeholdskostnader påløper, blir uforholdsmessig sterkt belastet med den type kostnader.

§ 17–27. Leiekostnader

Enkelte foretak har delt virksomheten i eiendoms- og driftsselskap. I stedet for avskrivning og rente på bygg og anlegg vil en da i regnskapet til driftsselskapet få leiekostnader til eiendomsselskapet. I slike tilfeller må det vurderes hvorvidt leien avviker fra normal avkastning på kapitalen i eiendomsselskapet.

§ 17–28. Markedsføringskostnader

- (1) Forsvarssektoren godtar en forholdsmessig andel av markedsføringskostnader, forutsatt at de er fordelt til alle produkter/kontrakter etter bestemte kriterier (proporsjonalitetsprinsippet).
- (2) Utgiftsførte engangskostnader forbundet med større markedsføringskampanjer (f.eks. markedsintroduksjon av nytt produkt eller nye produkter i inn- og utland), kan godtas hvis slike kostnader i kalkylesammenheng fordeles over flere år. Resultatet av en slik kampanje vil vanligvis gjøre seg gjeldende over flere etterfølgende år. Hensikten er derfor å unngå at statlige kontrakter som inngås det året kampanjen gjennomføres blir uforholdsmessig sterkt belastet med den type kostnader.

Kapittel 18. Leverandøranalyse

§ 18–1. Innledning

- (1) Leverandøranalyser er aktiviteter for å kartlegge en leverandørs status på forskjellige områder.
- (2) Analysene gjennomføres for å gi anskaffelsesmyndigheten beslutningsgrunnlag ved valg av leverandør, og som grunnlag for å treffe tiltak dersom det avdekkes svakheter hos leverandøren.
- (3) Kapittel 18 regulerer leverandøranalyser av leverandørens system for kvalitetsstyring og finansielle status. Øvrige vurderinger av leverandørers evne til å levere er en del av anskaffelsesmyndighetens normale saksbehandling ved anskaffelser.

§ 18–2. Tidspunkt for leverandøranalyser

- (1) Leverandøranalysene skal normalt gjennomføres før kontraktsinngåelse. Analysen skal gjøres enten som en del av en prekvalifisering av leverandører eller som en del av en detaljevaluering etter at tilbud/anbud er blitt mottatt.

(2) Leverandøranalyser kan også gjennomføres etter kontraktsinngåelse dersom det dukker opp situasjoner som gjør dette nødvendig.

§ 18-3. Vurdering av risiko

(1) Behovet for å gjennomføre leverandøranalyser er avhengig av den risikoen som er forbundet med anskaffelsen. Risikoen fastslås ved å vurdere kombinasjonen av:

- den konsekvensen som en eventuell uteblivelse eller mangelfull leveranse vil få for forsvarssektoren, heretter benevnt «konsekvens», og
- den sannsynligheten som foreligger for at en leveranse vil bli forsinket, mangelfull, osv., heretter benevnt «sannsynlighet».

«Konsekvens» og «Sannsynlighet» deles inn i tre nivåer: Liten, Middels og Stor, og retningslinjer for å fastsette disse er gitt i § 18-4.

(2) Kombinasjonen av «konsekvens» og «sannsynlighet» gir i henhold til nedennevnte tabell fire forskjellige nivåer av risiko: neglisjerbar, moderat, betydelig og kritisk. Krav til leverandøranalyser for de forskjellige risikonivåer er gitt under henholdsvis § 18-5 om leverandøranalyse – kvalitetssikring og § 18-6 om finansiell leverandøranalyse.

<i>Nivå av risiko</i>			
Stor sannsynlighet	<i>Betydelig</i>	<i>Kritisk</i>	<i>Kritisk</i>
Middels sannsynlighet	<i>Moderat</i>	<i>Betydelig</i>	<i>Kritisk</i>
Liten sannsynlighet	<i>Neglisjerbar</i>	<i>Moderat</i>	<i>Betydelig</i>
	<i>Liten</i>	<i>Middels</i>	<i>Stor</i>

Konsekvens

Kommentar:

Modellen er laget for å velge omfanget av leverandøranalyser. Den har likhetstrekk med Forsvarets metode for håndtering av usikkerhet, men må ikke forveksles med den.

§ 18-4. Fastsettelse av sannsynlighet og konsekvens

(1) Normalt kan omfanget av «konsekvens» fastslås på forhånd. Flere av faktorene knyttet til «sannsynlighet» vil først kunne avdekkes ved en leverandøranalyse. En del generelle faktorer knyttet til «sannsynlighet» kan imidlertid fastslås på forhånd.

(2) Ved vurdering av «sannsynlighet» skal følgende retningslinjer legges til grunn:

	<i>Liten</i>	<i>Middels</i>	<i>Stor</i>
Grad av utvikling av produktet	Serieproduksjon	Tilpassing/modifisering av tidligere produserte produkter	Utvikling
Egenkapitalens (EK) størrelse i forhold til kontraktsverdi		1. 10 % < EK < 50 % av kontraktsverdi	2. EK < 10 % av kontraktsverdi
3. Kontraktens varighet		4. > 3 år	
5. Erfaring med leveranser til Forsvaret eller andre lands Forsvar innenfor NATO (både kvalitet og finansiell analyse)		6. Ingen erfaring	
7. Leverandørens avhengighet av få produkter/kunder (bare finansiell analyse)		8. Største kunde eller ett produkt står alene for mer enn 50 % av omsetningen	

(3) Ved vurdering av «konsekvens» skal blant annet følgende faktorer vurderes:

- hvilken betydning en uteblivelse eller mangelfull leveranse vil ha på Forsvarets evne til å utføre krigsoppgaver,
- hvilken betydning en uteblivelse eller mangelfull leveranse vil ha på Forsvarets evne til å utføre fredsoppgaver,
- hvilke økonomiske tap vil Forsvaret kunne påføres som følge av uteblivelse eller mangelfull leveranse. Ved vurdering av økonomisk konsekvens skal alle leveranser med verdi over 500 mill. klassifiseres som stor, og alle fra 75 til 500 mill. som middels,
- andre faktorer som tap av troverdighet/anseelse, politiske aspekter osv.

(4) Ved vurdering av konsekvensen er det tilstrekkelig at en av faktorene er berørt. Er flere faktorer berørt skal den faktor som gir den største konsekvensen legges til grunn.

§ 18-5. Leverandøranalyse – kvalitetssikring

(1) Hensikten med leverandøranalyse og leverandørens system for kvalitetstyring er å vurdere potensielle leverandørers evne til å levere et spesifisert produkt i samsvar med krav i en fremtidig kontrakt. Det skal vurderes om potensielle leverandører har etablert, eller vil være i stand til å etablere og vedlikeholde et system for kvalitetstyring. Leverandøranalysen skal identifisere sterke og svake sider ved systemet for kvalitetstyring.

(2) Omfanget av leverandøranalysen fastslås på bakgrunn av den risikovurderingen som gjøres i henhold vurdering av risiko. Følgende retningslinjer legges til grunn vedrørende risikonivå/krav til analyse:

- a. neglisjerbar – ikke krav til analyse,
- b. moderat – ikke krav til analyse, men anskaffelsesmyndigheten kan foreta en enkel vurdering,
- c. betydelig – analysen gjennomføres av kvalitetsikringsmyndigheten, og
- d. kritisk – analysen gjennomføres av kvalitetsikringsmyndigheten.

(3) En enkel vurdering av aktuell leverandør skal skje på grunnlag av innsendt materiale ifm. en aktuell anskaffelse. Vurderingen innbefatter gjennomgang av preliminær kvalitetsplan og sertifikater. Opplysninger fra kvalitetsikringsmyndighet innhentes. Leverandøranalyse (se nedenfor) gjennomføres dersom vurderingen ikke gir tilstrekkelig informasjon for å foreta valg av leverandør.

(4) Følgende elementer kan inngå i leverandøranalysen og skal tilpasses og vektet ut i fra oppdragets og anskaffelsens art:

- a. ledelsens ansvar,
- b. kvalitetsystemets dokumentasjon,
- c. kontraktgjennomgang,
- d. styring og utvikling av konstruksjon,
- e. dokument og datastyring,
- f. innkjøp,
- g. kontroll med produkter levert av kunden,
- h. produktidentifikasjon og sporbarhet,
- i. prosesstyring,
- j. kontroll og prøving,
- k. styring med kontroll-, måle- og prøvingsutstyr,
- l. kontroll- og prøvingsstatus,
- m. avviksbehandling,
- n. korrigerende og forebyggende tiltak,
- o. håndtering, lagring, pakking, beskyttelse og levering,
- p. registrering,
- q. interne kvalitetsrevisjoner,
- r. opplæring,
- s. ettersyn,
- t. statistiske teknikker,
- u. konfigurasjonsstyring,
- v. kvalitetssikring av programvare, og
- w. elementer med utgangspunkt i krav til produktet.

(5) Når det gjennomføres leverandøranalyse av flere leverandører, blir resultatet fra analysene benyttet til å sammenlikne og vurdere leverandørene opp mot hverandre. Rapporten skal inneholde følgende områder:

- a. resultat og vurdering av de enkelte verifiserte elementer i systemet for kvalitetsstyring. Leverandørens sterke og svake sider vil da fremkomme,
- b. en vurdering om den enkelte leverandørs system for kvalitetstyring er akseptabelt for gjennomføring av den aktuelle kontrakten eller ikke,
- c. en sammenlikning av leverandørenes system for kvalitetstyring,
- d. forslag til oppdragsgiveren om tiltak som bør iverksettes hos den enkelte leverandør. Hvis tiltak ikke kan gjennomføres før kontraktsinngåelse bør det vurderes å avtalefeste gjennomføringen.

Rapporten som vil bli gradert «Fortrolig» distribueres kun til oppdragsgiveren.

(6) Ved leverandøranalyse av eneleverandører kan forbedringstiltak kommuniseres med leverandøren i den hensikt å gi leverandøren mulighet til å forbedre systemet sitt for kvalitetstyring i god tid før kontraktsinngåelse. Rapporten skal inneholde følgende områder:

- a. resultat og vurdering av de enkelte verifiserte elementer i systemet for kvalitetstyring. Leverandørens sterke og svake sider vil da fremkomme,
- b. en anbefaling om leverandørens system for kvalitetstyring er akseptabelt for gjennomføring av den aktuelle kontrakten eller ikke,
- c. forslag til oppdragsgiveren om tiltak som bør iverksettes hos leverandøren. Hvis tiltak ikke kan gjennomføres før kontraktsinngåelse bør det vurderes å avtalefeste gjennomføringen.

(7) Rapporten, som vil bli gradert «Fortrolig», skal distribueres til oppdragsgiveren og eventuelt til leverandøren. Dersom systemet ikke er akseptabelt, må det fremgå av rapporten hvilke elementer som må forbedres.

§ 18–6. *Finansiell leverandøranalyse*

(1) Finansiell leverandøranalyse foretas for å vurdere om leverandøren har finansiell styrke til å oppfylle sine forpliktelser overfor forsvarssektoren. I tillegg til leverandørens generelle finansiell styrke skal det også tas hensyn til de spesielle risikoelementer kontrakten innebærer. Det vil si at en leverandør kan bli vurdert til å ha en tilfredsstillende finansiell styrke for en kontrakt, men samtidig kan bli underkjent for andre kontrakter som innebærer større risikoelementer.

- (2) Leverandøranalyse utføres normalt før kontraktsinngåelse, men skal også utføres under pågående kontrakt:
- når der fremkommer opplysninger som tyder på at leverandørens økonomiske situasjon ikke er tilfredsstillende, og dette kan få konsekvenser for forsvarssektorens leveranse,
  - ved eierskifte dersom tidligere eier har stilt garantier for datterselskapets forpliktelser overfor forsvarssektoren,
  - ved eierskifte av et «Ansvarlig selskap (ANS)», eller
  - ved omdannelse av et ANS til et aksjeselskap.

(3) Omfanget av leverandøranalysen fastslås på bakgrunn av vurdering av risiko. Følgende retningslinjer legges til grunn vedrørende risikonivå/krav til analyse:

- neglisjerbar – ikke krav til analyse,
- moderat – enkel analyse gjennomføres av anskaffelsesmyndigheten,
- betydelig – detaljert analyse gjennomføres. Dersom anskaffelsesmyndigheten har nødvendig kompetanse og kapasitet kan anskaffelsesmyndigheten gjennomføre analysen selv. Dersom kapasitet og kompetanse ikke foreligger, skal analysen gjennomføres av FLO,
- kritisk – detaljert analyse gjennomføres av FLO Avdeling Kontraktrevisjon.

(4) Ved enkel analyse skal minimum en av følgende aktiviteter utføres:

- enkle nøkkeltallsberegning,
- innhenting av kredittopplysninger fra kredittopplysningselskap,
- gjennomgang av tidligere utførte analyser som fortsatt er aktuelle. Analysene skal ikke være mer enn 18 md., og skal i raskt skiftende bransjer ikke være mer enn 12 md. Avhengig av situasjon kan det i tillegg utføres trendanalyse (regnskapsanalyse) siste 3 år.

(5) Omfanget av analysen vil variere fra situasjon til situasjon. Ved detaljert analyse skal minimum følgende aktiviteter utføres:

- trendanalyse siste 3 år (regnskapsanalyse),
- analyse av delårsregnskaper,
- analyse av konsernets økonomiske situasjon dersom selskapet er en del av et større konsern.

Følgende aktiviteter kan utføres:

- vurdering av regnskapsprinsipper og økonomistyringssystemene,
- budsjettanalyser,
- kapitalbehovsanalyse,
- vurdering av prognoser/langtidsplaner,
- vurdering av ordreserven,
- vurdering av markedssituasjonen,
- vurdering av kundegrunnlaget,
- vurdering av produktporteføljen,
- vurdering av organisasjonen og ledelsen,
- vurdering av konsernstrukturen, eller
- referansesjekk (bank, revisor, kunder etc.).

(6) En analyse skal konkludere med en av følgende konklusjoner:

- leverandøren kan anbefales, da det er overveiende sannsynlig at leverandøren har finansiell styrke til å innfri de forestående kontraktsforpliktelser,
- leverandøren kan anbefales dersom det treffes en kombinasjon av tiltak som kan sikre gjennomføring av leveransen og innfrielse av alle kontraktsforpliktelser. Følgende tiltak kan det være aktuelt å kreve: kapitaltilskudd fra eierne for å øke soliditeten og likviditeten, finansiell omstrukturering i form av økt langsiktig gjeld, garantier fra bank, finansinstitusjon, eller garantier fra konsernet som leverandøren er en del av,
- leverandørens kan ikke anbefales da det er knyttet for stor usikkerhet til om leverandøren har finansielle styrke til å innfri de forestående kontraktsforpliktelser, eller
- ved enkel/foreløpig analyse kan det også konkluderes med at det er behov for mer detaljerte analyser før det kan trekkes noen konklusjon.

Kapittel 19. Kontraktstyper

§ 19–1. *Valg av kontraktstype*

Forsvarssektoren skal fastlegge valg av kontraktstype i forkant av anskaffelser. Valg av kontraktstype skal fremgå av kontraktstrategien, jf. kap 8.

§ 19-2. Hovedgrupper av kontraktstyper

(1) Kontraktstyper i ARF defineres ut fra det leverings- og kostnadmessige ansvar som legges til grunn for en avtale, samt på hvilket grunnlag forsvarssektorens økonomiske vederlag for leveransen skal utbetales (kompensasjonsformat). Begrepet kontraktstype henspiller ikke på hvilken type anskaffelse som gjennomføres, f.eks. rammeavtaler, utviklingskontrakter, langtidskontrakter med videre.

(2) Kontraktstypene kan deles i to hovedgrupper; priskontrakter og kostnadskontrakter. Forskjellen mellom dem kan karakteriseres slik:

- a. under en priskontrakt er leverandøren forpliktet til å levere den bestilte vare(r) eller tjeneste(r) til den avtalte pris, uansett hvor høye hans kostnader måtte bli,
- b. under en kostnadskontrakt er leverandøren kun forpliktet til å levere den bestilte vare(r) eller tjeneste(r) så lenge han får dekket sine relevante kostnader i samsvar med kontraktsvilkårene.

(3) I en priskontrakt er det leverandøren som bærer den kostnadmessige risiko, mens det i kostnadskontrakten vil være forsvarssektoren som bærer denne risiko. Med risiko menes her usikkerhet knyttet til leverandørens kostnader forbundet med gjennomføringen av en leveranse. Ved å overføre denne risikoen til leverandøren vil leverandøren normalt kreve en risikopremie. Størrelsen på denne risikopremien vil variere med kunnskapen om og sikkerheten i prisgrunnlaget og leverandørens risikoaversjon.

§ 19-3. Priskontrakter

(1) Følgende fire typer priskontrakter kan benyttes av forsvarssektoren:

- a. fastpriskontrakt,
- b. priskontrakt med begrenset risikokompensasjon,
- c. priskontrakt med prisglidningsbestemmelser, eller
- d. priskontrakt med ansporingsbestemmelser.

(2) Alle kontraktstyper setter en øvre grense for den pris forsvarssektoren er forpliktet til å betale. Leverandøren er forpliktet til å fullføre leveransen, men de ulike kontraktstyper fordeler risiko mellom kjøper og selger forskjellig.

§ 19-4. Kostnadskontrakter

(1) Følgende fire typer av kostnadskontrakter kan benyttes av forsvarssektoren:

- a. kostnadskontrakt med ansporing,
- b. kostnadskontrakt med fast kompensasjon for generell forretningsrisiko,
- c. kostnadskontrakt uten risikokompensasjon, eller
- d. kostnadsdelingskontrakt.

(2) Ved bruk av disse kontraktstypene vil leverandøren få dekket sine relevante kostnader inntil det betingede kostnadstak er nådd. Leverandøren vil imidlertid ikke ha et absolutt leveringsansvar hvis han ikke får dekket sine relevante kostnader innenfor dette betingede kostnadstaket. Kostnadsdelingskontrakten er en kontraktstype som fastsetter at leverandøren bare får dekket en avtalt del av sine kostnader, idet han selv dekker differansen.

§ 19-5. Grunnlaget for oppgjør av kontrakt

(1) Under forutsetning av at leveransen leveres til avtalt tid med riktig kvalitet og mengde, vil oppgjøret av en fastpriskontrakt eller priskontrakt med prisglidningsbestemmelser følge direkte av den avtalte pris kun med justering i henhold til prisglideformelen for denne kontrakttypen.

(2) For priskontrakt med begrenset risikokompensasjon vil oppgjøret av kontrakten være basert på leverandørens ytelse, samt realiserte kostnader maksimert til den øvre grense. Disse kontraktene må derfor gjøres til gjenstand for kostnadsprøving av forsvarssektoren, jf. kapittel 17 om kostnadskontroll.

(3) Under en kostnadskontrakt betaler forsvarssektoren leverandøren de kostnader som er påløpt og godkjent av forsvarssektoren i samsvar med kontraktsvilkårene, samt en eventuell kontraktfestet ansporing eller kompensasjon for generell forretningsrisiko.

(4) Alle kostnadskontrakter er gjenstand for kostnadsprøving av forsvarssektoren. Forsvarssektorens betalingsforpliktelser skal til enhver tid begrenses til et bestemt beløp for derved å fastsette en grense som leverandøren ikke uten videre kan overskride (betinget kostnadstak).

§ 19-6. Risikofordeling etter kontraktstyper

Følgende inndeling, basert på fallende risiko på leverandørens hånd, viser de vanligste typer kontraktstyper, med beskrivelse av risikofordeling mellom leverandør og kjøper

<i>Kontrakttype</i>	<i>Risikofordeling</i>
<i>Priskontrakter</i>	
Priskontrakt med begrenset risikokompensasjon	Leverandøren bærer all økonomisk risiko
Fastpriskontrakt	Leverandøren bærer all økonomisk risiko
Priskontrakt med prisglidningsbestemmelser	Delt risiko mellom leverandør/kjøper
Priskontrakt med ansporingsbestemmelser	Delt risiko mellom leverandør/kjøper

<i>Kontrakttype</i>	<i>Risikofordeling</i>
<i>Kostnadskontrakter</i>	
Kostnadskontrakt med ansporing	Kjøper bærer all spesiell risiko innen kontraktens begrensninger
Kostnadskontrakt med fast kompensasjon for generell forretningsrisiko	Kjøper bærer all spesiell risiko innen kontraktens begrensninger
Kostnadskontrakt uten risikokompensasjon	Kjøper bærer all risiko innen kontraktens begrensninger

§ 19–7. *Ikke tillatt kontraktstype*

Kostnadskontrakt med prosentuell risikokompensasjon skal ikke benyttes. Det vil si der risikokompensasjonen er en kontinuerlig funksjon av kostnadenes størrelse.

Kommentar:

Grunnen til dette er at en slik kontrakt ikke gir leverandøren noe insitament til å begrense kostnadene. Kontraktstypen innebærer at jo større kostnadene blir, jo større blir risikokompensasjonen. Alle hovedkontrakter med innsynsrett, skal inneholde bestemmelse om at ingen underkontrakter av typen kostnadskontrakt med prosentuell risikokompensasjon tillates, herunder også risikopåslag i timepriser.

§ 19–8. *Kriterier for valg av kontraktstype*

(1) Valg av kontraktstype må vurderes for hver anskaffelse og er normalt gjenstand for forhandlinger. Målsettingen er å velge en kontraktstype som gir leverandøren og forsvarssektoren en akseptabel risikofordeling, samtidig som det er viktig å tilrettelegge for maksimal ansporing for effektiv og optimal gjennomføring av kontrakten slik at de totale levetidskostnader blir lavest mulig. Nedenfor er det nevnt en del kriterier som bør vektlegges i vurderingen av hvilke(t) kontraktsformat forsvarssektoren mener er de(t) optimale for den enkelte anskaffelse.

(2) Forsvarssektoren skal vurdere følgende kriterier i forbindelse med valg av kontraktstype:

- a. priskonkurranse – resulterer normalt i priskonkurranse i markedspriser, og en fastpriskontrakt er vanligvis i forsvarssektorens interesse,
- b. kostnadsanalyse – i fravær av effektiv priskonkurranse, vil kostnadsanalyse fremskaffe grunnlag for kontraktsforhandlinger. Det er vesentlig at usikkerhetsmomenter i gjennomføringen av kontrakten og deres mulige innvirkning på kostnadene blir identifisert og evaluert, slik at kontraktstypen som velges plasserer et tilstrekkelig kostnadsansvar på leverandøren, samtidig som risikopremien som betales gjennom avtalt pris ikke blir for høy,
- d. leveransens type og kompleksitet – usikkerhet med hensyn til omfanget av leveransen resulterer normalt i større risikoovertagelse på forsvarssektorens hånd. Dette gjelder spesielt for forsknings- og utviklingskontrakter hvor usikkerhetsmomenter og sannsynlighet for endringer gjør det vanskelig å estimere kostnadene på forhånd. I denne sammenheng er det derfor naturlig å vurdere bruk av kostnadskontrakt. Ved produksjons- eller tjenesteoppdrag der leverandøren kjenner teknologien, skal kostnadsrisikoen overføres til leverandøren, og en priskontrakt skal vurderes,
- e. krav til leveringstid, jf. kapittel 26 om ansporings og sanksjonsordninger,
- f. kontraktsperiodens lengde – i perioder med større økonomisk usikkerhet, kan det i kontrakter med lengre løpetid (over ett år) være nødvendig med prisglidningsbestemmelser, jf. kapittel 17 om kostnadskontroll og valutaklausuler kapittel 28 Valuta,
- g. leverandørens gjennomføringsevne – leverandørens gjennomføringsevne med hensyn på teknisk dyktighet på området og finansiell styrke, jf. kapittel 18 om leverandøranalyse,
- h. leverandørens økonomisystem – leverandørens økonomisystem kan være en begrensende faktor. Det må stilles som krav at leverandørens økonomisystem er vurdert med hensyn til tilstrekkelig grad av informasjonstilgjengelighet og kvalitet. Dette er et absolutt krav der forsvarssektoren velger å inngå en kostnads- eller ansporingskontrakt, samt kontrakt med begrenset risikokompensasjon, og hvor påløpne kostnader skal være gjenstand for kostnadskontroll.

(3) De ulike kontraktstyper krever ulik grad av ressursforbruk for administrasjon av kontrakten for forsvarssektoren. Fastpriskontrakter og priskontrakt med prisglidningsbestemmelser fordrer normalt minst ressursbruk innad i forsvarssektoren under ellers like forhold.

§ 19–9. *Kombinasjoner av kontraktstyper*

(1) Elementer fra hver av de nevnte kontraktstyper kan kombineres, slik at anskaffelsesmyndighetene kan forme kontrakten ut fra de ulike forhold som er knyttet til den enkelte anskaffelse.

(2) Elementer av de forskjellige kostnadskontrakter kan kombineres innbyrdes eller med elementer av priskontrakter. Det kan f.eks. ved produksjonsserier av mer komplekst materiell avtales en kontrakt hvor en viss del av de første produserte enheter betales etter påløpne kontrollerte kostnader. Deretter benyttes en type priskontrakt hvor prisen fastsettes på grunnlag av etterkalkyle og under hensyntagen til oppstartskostnader, læringskurver med videre.

§ 19–10. Krav om innsyn og kostnadskontroll

For samtlige kostnadskontrakter, samt priskontrakter med begrenset risikokompensasjon og priskontrakter med ansporingsbestemmelser, skal det stilles krav om kostnadskontroll av kontraktens påløpte kostnader, jf. kapittel 17 om kostnadskontroll og kapittel 27 om innsyn. Dette forutsetter også at følgende forhold er ivarett:

- a. leverandøren aksepterer innsyn fra forsvarssektoren gjennom at det er bestemmelser om innsyn og kostnadskontroll i kontraktens spesielle vilkår,
- b. leverandørens regnskapssystem tilfredsstiller de nødvendige krav for at en revisjon av kostnadene kan gjennomføres og prosjektets kostnader kan identifiseres separat.
- c. at endelig pris skal fastsettes basert på resultatet av kostnadskontrollen.

Kapittel 20. Opsjoner**§ 20–1. Bruk av opsjoner**

(1) Dersom anskaffelsesmyndigheten ønsker opsjoner på senere leveranser, skal opsjonen(e) inntas i kunngjøringen eller i forespørselen/konkurransegrunnlaget og kontrakten, jf. § 20–2.

(2) Eksempler på situasjoner hvor det er behov for inngåelse av opsjoner:

- a. det kan være behov for å anskaffe flere enheter i framtiden, men det foreligger ikke budsjettmessig dekning. Skifte av leverandør vil skape større drift- og opplæringsmessige konsekvenser,
- b. alle tekniske krav/funksjonalitet er ikke avklart på bestillingstidspunktet. Valg av teknisk løsning/funksjon kan være avhengig av utfall/beslutninger i andre prosjekter/etater, eller budsjettmessige prioriteringer, eller
- c. det er behov for varene/tjenesten andre steder i forsvarssektoren. De øvrige brukere har mindre behov, og vil ikke kunne oppnå samme betingelser.

(3) Det skal ikke brukes opsjoner for å skape et feil inntrykk av leveransens omfang i den hensikt å få lavere priser.

(4) Dersom opsjonen gjelder økt antall, og omfanget av opsjonen er betydelig i forhold til det forpliktende omfanget, skal det avtales separate priser for opsjonen og det forpliktende omfang.

(5) Det kan avtales opsjoner som gir andre brukere/forsvarsgrener/etater/land rett til å anskaffe varer og tjenester til betingelsene i kontrakten.

§ 20–2. Opsjoner i kontrakter

Opsjoner skal avtales med dato for hvor lenge opsjonen er gyldig (dvs. seneste dato for når forsvarssektoren må gjøre sitt valg).

§ 20–3. Utløsning av opsjoner

Opsjoner utløses normalt i form av en endringsavtale. Dersom opsjonen ønskes benyttet av en annen enn den forvaltning som administrerer den opprinnelige kontrakt, kan separate kontrakter benyttes, forutsatt at den annen forvaltning fremstår som oppdragsgiver i kontrakten.

Kapittel 21. Forespørsel og konkurransegrunnlag**§ 21–1. Forespørsel og konkurransegrunnlag**

Forespørselen og konkurransegrunnlaget danner grunnlaget for anskaffelsen, og det er vesentlig at det legges ned mye arbeid ved utarbeidelse av denne. Forespørselens eller konkurransegrunnlagets innhold og organisering vil avhenge av størrelse og kompleksitet av anskaffelsen. Det er opp til den enkelte anskaffelsesmyndighet å bestemme hvordan man ønsker å organisere kontraktsrettslige, tekniske, juridiske og administrative opplysninger i forespørsler, kontrakter osv. Dette vil i enkelte tilfeller være rasjonelt å operere med et samledokument, mens det i andre sammenhenger vil være rasjonelt å dele informasjonen inn i flere dokumenter etter emner. Forespørselen eller konkurransegrunnlaget innhold kan deles i følgende hovedelementer:

- a. informasjon og bestemmelser for gjennomføring av selve anskaffelsen, herunder angivelse av om anskaffelsen følger LOA, FOA eller FOSA, eller faller inn under EØS-avtalen artikkel 123.
- b. krav til leverandøren,
- c. krav til leveransen,
- d. de avtalevilkår som forsvarssektoren vil benytte i forbindelse med inngåelse av en avtale.

§ 21–2. Krav til leverandøren

Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til leverandøren. Kravene vil avhenge av valgt regelverk, samt anskaffelsens kompleksitet og risiko.

§ 21–3. Krav til leveransen

Forespørselen skal inneholde en beskrivelse av det som skal ytes/leveres, og hvordan det skal dokumenteres i tilbudet. Krav til leveransen kan blant annet inneholde:

- a. leveransebeskrivelse,
- b. krav til kodifisering, jf. kapittel 15, og
- c. krav til konfigurasjonsstyring, jf. kapittel 14.

§ 21-4. Avtalevilkår

(1) Forespørselen skal inneholde de avtalevilkårene som tilbudet skal baseres på. Avtalevilkårene må tilpasses den enkelte anskaffelse. Den enkelte etats til enhver tid gjeldende avtalevilkår skal legges til grunn ved anskaffelser.

(2) Normalt skal etaten stå som avtalepart. Hvilke etater i forsvarssektoren som står som avtalepart, skal avklares før forespørsel/konkurranses grunnlag kunngjøres eller, dersom anskaffelsen ikke kunngjøres, før konkurranse igangsettes. Mer spesifikk angivelse av hvem i forsvarssektoren som administrerer avtalen kan oppgis i avtaleteksten.

(3) Avhengig av valgt anskaffelsesregelverk, skal anskaffelsesmyndigheten vurdere anvendelse av følgende relevante avtalevilkår:

- a. pris/kontraktstype, jf. kapittel 19,
- b. leveringsbetingelser – bør baseres på INCOTERMS,
- c. leveringstid – ønsket leveringstid eller «beste leveringstid»,
- d. betalingsvilkår og bankgaranti, jf. kapittel 23,
- e. mangler, reklamasjon og utbedring, jf. kapittel 22,
- f. forsinket levering (ansporings- og sanksjonsordninger), kapittel 26,
- g. force majeure (fritaksgrunner),
- h. endringer, jf. kapittel 38,
- i. opsjoner, jf. kapittel 20,
- j. kostnadskontroll, jf. kapittel 17,
- k. innsyn og framdriftsrapportering, jf. kapittel 27,
- l. forsikring, jf. § 5–3,
- m. materiell holdt av forsvarssektoren, jf. kapittel 25,
- n. rettigheter og royalty, jf. kapittel 24,
- o. hemmelighold, jf. § 2–11 om skjermingsverdig informasjon,
- p. dokumentrang, jf. § 9–4,
- q. oppsigelse,
- r. tvister,
- s. eiendomsrett til verktøy og materiell der forsvarssektoren dekker kostnadene,
- t. utviklingskostnader,
- u. rett til utsatt levering,
- v. offentligrettslige krav,
- w. godkjenning av valg av underleverandør og ansvar for underleverandør,
- x. reklame,
- y. sikkerhetsstillelse, jf. kapittel 23 og § 36–2 fjerde ledd,
- z. kvalitetssikring, jf. kapittel 13,
- æ. kodifisering, jf. kapittel 15,
- ø. konfigurasjonsstyring, jf. kapittel 14, og
- å. Samfunnsansvar, jf. § 3–1.

§ 21-5. Beredskapsklausul

Som et aspekt knyttet til etablering av opplegg for sivilt-militært samarbeid, samt for å ivareta behov for sivil støtte til Forsvaret i krisesituasjoner, skal det ved behov tilstrebes å innarbeide en klausul i avtalen som gjør at leverandøren forplikter seg til leveranser også i krisesituasjoner hvor ikke beredskapslovgivning er trådt i kraft.

Kapittel 22. Ansvar for mangler, reklamasjon og utbedring**§ 22-1. Ansvar for mangler**

Ved anskaffelser av varer og tjenester skal det avtales hvilke plikter og rettigheter partene har i forbindelse med mangler ved leveransen, jf. eksempelvis lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp (kjøpsloven) § 17 og § 18.

§ 22-2. Mangler som oppdages ved levering

Dersom det oppdages mangler ved levering, skal normalt forsvarssektoren avvise leveransen. Dersom mangelen er av mindre karakter, kan forsvarssektoren akseptere leveransen mot at leverandøren forplikter seg til å rette opp mangelen innen en viss tid, eller ved at forsvarssektoren får et forholdsmessig prisavslag. Dersom leverandøren skal rette opp mangelen innen en viss tid, skal anskaffelsesmyndigheten holde tilbake en forholdsmessig andel av betalingen til mangelen er rettet.

§ 22-3. Undersøkelsesplikt etter levering

Etter levering skal anskaffelsesmyndigheten så snart som mulig undersøke om leveransen er i samsvar med det som er avtalt.

§ 22-4. Mangler som oppdages etter levering

(1) Avtalevilkår som regulerer partenes plikter og rettigheter ved mangler som oppdages etter levering, blir ofte omtalt som «garanti» eller «reklamasjonsrett». Begrepene bør ikke brukes uten en nærmere beskrivelse av hva man legger i begrepene.

(2) Eksempelvis inneholder kjøpsloven detaljerte regler for partenes rettigheter og plikter ved mangler. Lovens bestemmelser gjelder dersom norsk lov er lagt til grunn for avtalen og annet ikke er avtalt mellom partene. For å unngå misforståelser mellom partene, bør det klart skrives i avtalen at lovens bestemmelser skal legges til grunn ved mangler. Dersom kjøpsloven er lagt til grunn og det foreligger mangel, og denne ikke skyldes forsvarssektoren eller forhold på forsvarssektorens side, kan forsvarssektoren kreve retting, omlevering, prisavslag, heving og erstatning, samt tilbakeholdelse av kjøpesum, i tråd med kjøpslovens regler. Forsvarssektoren taper sin rett til å gjøre en mangel gjeldende dersom forsvarssektoren ikke innen rimelig tid etter at mangelen ble oppdaget eller burde ha blitt oppdaget, gir selgeren melding som angir hva slags mangel det gjelder. Reklamerer ikke forsvarssektoren innen to år etter den dag da forsvarssektoren overtok tingen, kan mangelen ikke senere gjøres gjeldende. Dette gjelder imidlertid ikke dersom selgeren ved garanti eller annen avtale har påtatt seg ansvar for mangler i lengre tid. Uansett kan forsvarssektoren gjøre en mangel gjeldende dersom selgeren har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.

- (3) Ofte vil ikke lovens bestemmelser være relevant å benytte. Følgende forhold bør da avklares og avtales:
- det bør minimum avtales en frist for når forsvarssektoren senest kan reklamere på mangler. Fristen kan settes til et visst antall måneder etter levering, et visst antall måneder etter at utstyret er tatt i bruk, et visst antall timer som utstyret har vært bruk, eller en kombinasjon av disse. Det kan avtales forskjellige frister for forskjellige funksjoner/egenskaper ved gjenstanden,
  - det bør avtales en beskrivelse/avgrensning av hva som er en mangel,
  - det må avtales en frist for når forsvarssektoren senest kan reklamere etter at en mangel er oppdaget,
  - det må avtales hvilke plikter og rettigheter partene har når en mangel er oppdaget og reklamert innen reklamasjonsfristen,
  - ved flere av forsvarssektorens anskaffelser vil en del av utstyret beredskapslagres, eller bli benyttet i meget begrenset omfang. Mangler vil i slike tilfeller bare bli avdekket på en begrenset del av leveransen. For slike leveranser kan det avtales at det benyttes statistiske metoder for å fastslå om det foreligger mangler som er av gjennomgående karakter (foreligger på en stor del av leveransen). Videre kan det avtales hvilke tiltak som leverandøren må utføre på den delen av leveransen som ikke er blitt tatt i bruk, selv om manglene ennå ikke er kommet for dage.

Kommentar:

Til § 22–4 (3) bokstav b: Kjøpsloven inneholder en beskrivelse av hva som er å betrakte som mangler, se § 17 og § 18. Dersom loven ikke legges til grunn er det vesentlig at partene har en felles oppfatning av hva som er å betrakte som mangler. Typiske problemstillinger som bør avklares er:

- *Kan det bare reklameres på skjulte mangler som var til stede ved leveringstidspunktet, eller kan det også reklameres på mangler som oppstår senere? Leverandøren kan f.eks. garantere at utstyret skal virke som spesifisert i 24 måneder etter leveranse, uavhengig om manglene forelå på leveringstidspunktet.*
- *Stilles det spesielle krav til lagring, bruk, vedlikehold osv. som må følges, og som gir begrensninger i reklamasjonsretten?*

Til § 22–4 (3) bokstav d: Forhold som bør avtales:

- *Kan forsvarssektoren forlange at leverandøren retter mangelen eller foretar omlevering?*
- *Kan forsvarssektoren få andre til å rette mangelen dersom leverandøren ikke retter mangelen innen rimelig tid?*
- *Kan forsvarssektoren forlange prisavslag?*
- *Kan forsvarssektoren forlange erstatning for de tap forsvarssektoren er blitt påført som følge av mangelen?*
- *Kan forsvarssektoren heve avtalen? osv.*
- *Har leverandøren rett til å rette mangelen selv?*

§ 22–5. Avtalevilkår i forespørselen

Anskaffelsesmyndigheten skal ta med avtalevilkårene for mangler, reklamasjon, retting osv., som anskaffelsesmyndigheten ønsker å gjøre gjeldende i forespørselen. Dette for at tilbyderne skal gi tilbud på samme vilkår.

§ 22–6. Forhandlinger om vilkårene

Anskaffelsesmyndigheten kan, når anskaffelsesprosedyren tillater det, føre forhandlinger som går på leverandørens ansvar ved mangler ved leveransen som oppdages etter levering. Dersom anskaffelsesmyndigheten forhandler vekk garantier/vilkår, skal dette kompenseres ved lavere priser eller gunstigere betingelser på andre områder.

§ 22–7. Omfang av vilkårene

Ved vurdering av omfanget av vilkårene må det tas hensyn til hva vilkårene vil koste i form av økt pris og oppfølgingskostnader sett i forhold til usikkerheten knyttet til leveransens kvalitet. Videre bør forsvarssektorens reelle muligheter til å følge opp vilkårene etter levering tas med i betraktning.

Kapittel 23. Betaling

§ 23-1. Betalingsformer

(1) Hovedprinsippet for betaling er betaling etter kontraktmessig levering. Ved suksessive leveranser kan oppgjør skje ved hver dellevering. Ved slik delbetaling er det en forutsetning at betalingen for delleveransen står i forhold til verdien av det som er levert.

(2) Når levering (eventuelt dellevering) først kan skje etter mer enn 12 måneder fra kontraktinngåelse, eller når kjøperen for øvrig finner det hensiktsmessig og nødvendig, kan det avtales at leverandøren skal få utbetalt avdrag på kjøpesummen før levering. Det kan benyttes tre former for betaling før levering: milepælsbetaling, fremdriftsbetaling og forskuddsbetaling.

§ 23-2. Milepælsbetaling

Betaling før levering kan være basert på at en eller flere forholdsmessige avdrag av kjøpesummen utbetales på nærmere bestemte stadier i kontraktsgjennomføringen (milepæler). Avdragenes størrelse og forfalltid skal søkes fastsatt slik at de ikke overstiger 90 prosent av de kostnader, inklusive gevinst, leverandøren har pådratt seg ved betalingstidspunktet for milepælen(e). Utbetalingen skal også være knyttet opp til at leverandøren har nådd et avtalt nivå for den tekniske fremdrift i kontraktsgjennomføringen. Slike betalingsmilepæler må bestemmes og beskrives i kontrakten slik at følgende momenter er ivarettatt:

- a. ved at leverandøren har nådd milepælen har han nådd et nytt nivå som representerer en reell verdi i utviklingen mot en fullstendig leveranse (for eksempel at en ny versjon er utviklet, motor er montert om bord i fartøy, en prototype er ferdig eller lignende),
- b. det er sannsynlig at han har utført det arbeid og kjøpt inn de materialer som lå til grunn ved avtaletidspunktet,
- c. det er verifiserbart at leverandøren har nådd milepælen,
- d. det bør vurderes om det skal angis et tidligste tidspunkt for utbetaling av milepælen avhengig av tilgjengelige budsjettmidler i prosjektet.

Kommentar:

For å kunne fastsette milepælsbetalingen under disse forutsetningene må leverandøren presentere kostnadspådragskurve i tillegg til betalingsplanen i sitt tilbud.

§ 23-3. Fremdriftsbetaling

Fremdriftsbetaling kan avtales å skje til bestemte tider basert på grunnlag av spesifisert avdragsregning. Avdrag skal ikke overstige 90 prosent av verdien av det arbeid som er utført og de materialer som er innkjøpt siden forrige utbetaling. Forskudd som leverandøren har utbetalt sine underleverandører, kan bare medregnes i den utstrekning slik utbetaling på forhånd er godkjent av kjøperen og det er stillet sikkerhet for forskuddet.

§ 23-4. Forskuddsbetaling

(1) Forskudd skal normalt ikke utbetales. Forskudd kan likevel utbetales i det enkelte tilfelle når det bidrar til å opprettholde eller øke konkurransen om kontrakten eller det kan sannsynliggjøres at anskaffelsen vil påføre leverandøren særskilt høye oppstartskostnader.

(2) Forskuddet kan utgjøre inntil en tredjedel av kjøpesummen eksklusiv merverdiavgift. Når særlige grunner foreligger, kan Forsvarsdepartementet samtykke i større forskudd.

(3) Utbetaling av forskudd større enn 50 000 000 NOK eks. mva. må uansett fremsendes Forsvarsdepartementet for godkjenning. I søknaden om godkjenning skal det vedlegges en analyse av om de økonomiske sider av vilkårene for utbetaling av forskudd er tilfredsstillende fra Faggruppe for kontraktrevisjon i Forsvarets logistikkorganisasjon. Alle kontrakter hvor det er utbetalt forskudd skal, uansett størrelse, registreres i en sentral protokoll hos anskaffelsesmyndigheten.

(4) Størrelsen av forskuddet og tidspunktet for utbetaling skal tilpasses kontraktsforholdet. Dog kan utbetaling av forskudd finne sted ved kontraktsinngåelse dersom det er økonomisk fordelaktig for staten eller forretningsmessig nødvendig. Om ytterligere betaling skal skje før levering, må dette avtales etter reglene om fremdrifts- eller milepælsbetaling.

Kommentar:

Hovedregel er at forskudd ikke utbetales. Begrunnelsen for regelen er at staten primært skal være nøytral i forhold til leverandørens finansiering. I den grad det er nødvendig ut fra en konkret vurdering å betale forskudd før levering i en kontrakt, skal det primært foretas i takt med den reelle verdiskapning i kontrakten, og avtales under punktet om milepælsbetaling. Regelen er ment å virke som en sterk begrensning av gjeldende praksis med utbetaling av forskudd.

Utbetaling av forskudd er begrenset til de tilfeller hvor ovennevnte unntakshjemmel kan påberopes. Når utbetaling av forskudd er et virkemiddel til å opprettholde eller øke konkurransen om kontrakten kan forskudd tillates. Det vil ikke være i statens interesse at noen leverandører kan bli avskåret fra å konkurrere om kontrakten, fordi bedriften ikke har tilstrekkelig kapitaldekning dersom leverandøren ellers har levert det beste tilbudet. I noen spesielle kontrakter vil leverandøren ha særlig høye kostnader i oppstarten av prosjektet, for eksempel til materiellkjøp, som kan rettferdiggjøre at forskudd utbetales. Begge situasjoner er å betrakte som klare unntakssituasjoner. Det må fremgå uttrykkelig av anskaffelsesprotokollen hvilke vurderinger som begrunner påberopelsen av unntaksregelen.

Forskuddet skal ikke være større enn at man oppnår den effekt som er tiltenkt.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med grunnregelen om at forskudd kun skal utbetales i unntakstilfeller. Som et kontrollelement skal derfor Forsvarsdepartementet godkjenne utbetalinger større enn 50 000 000 NOK eks. mva. Som grunnlag for Forsvarsdepartementets saksbehandling skal det være vedlagt en vurdering fra etatene av hvorvidt den konkurransemessige fordelene av å gi en leverandør forskudd, som minimum tilsvarer betingelsene i kapittel 24, eller hvorvidt det er sannsynliggjort at leverandøren påføres særskilt høye oppstartskostnader. Registrering av bruken av forskudd i en protokoll kan gjerne gjennomføres ved bruk av ERP-systemet, eller på annen måte, som gjør at en enkelt kan gi en slik oversikt.

§ 23-5. Valg av betalingsform

- (1) Hovedregelen er betaling ved kontraktmessig levering.
- (2) Det kan avtales betaling av kjøpesummen, helt eller delvis, før levering. Betaling av kjøpesummen før levering øker risikoen for kjøper med hensyn til oppfyllelse av kontrakten. Dette gjelder både økonomiske problemer og konkurs som en leverandør vil kunne få, samt i forhold til leverandørens incitament til å fullføre kontrakten rettidig og med avtalt kvalitet. Når en velger å benytte betaling før levering skal man stille krav om sikkerhetsstillelse, jf. § 23-7.
- (3) En hver form for betaling før levering vil medvirke til å redusere leverandørens finansieringskostnader og skal gi en lavere pris enn hvis forutsetningen er betaling ved levering. Prisavslaget skal vurderes tilsvarende at det svares renter av fremdrifts/milepæls/forskuddsbetalingen fra utbetalingsdagen inntil det er avregnet. Renten settes lik Norges Banks effektive rente på norske statsobligasjoner med løpetid lik gjennomsnittlig betalingstid og med et risikotillegg på 2 % p.a., med mindre Forsvarsdepartementet har bestemt noe annet. Med betalingstid menes tid fra utbetaling til forskuddet/fremdriftsbetalingen er likvidert.

Kommentar:

Risikotillegget beregnes ved å legge 2 prosentpoeng til den aktuelle statspapirrenten. Den aktuelle statspapirrenten finnes ved å kontakte Norges Bank på evalueringstidspunktet. Det bør i forespørselen alltid bes om pris med og uten betaling før levering (forskudds-/milepæls-/fremdriftsbetaling) hvis kjøper har til hensikt å benytte seg av en slik betalingsform. På denne måten får en frem effekten av å betale tidlig.

§ 23-6. Betalingsvilkår

- (1) Forsvarssektorens maksimale betalingsforpliktelse skal til enhver tid fastsettes, og er det beløp som leverandøren ikke uten videre kan overskride. I priskontrakter vil denne grense være identisk med pristaket.
- (2) I priskontrakter med prisglidningsbestemmelser vil den avtalte formel bestemme den maksimale betalingsforpliktelse for forsvarssektoren. I kostnadskontrakter vil grensen være et betinget tak, som eventuelt kan forhøyes etter avtale, enten etter ny vurdering av leveransen eller når ytterligere midler kan stilles til disposisjon for vedkommende leveranse.
- (3) I betalingsvilkårene skal fastsettes når, hvorledes og på hvilke vilkår betaling skal finne sted, hvilke dokumenter og blanketter, med angivelse av antall og nødvendige påtegninger som skal fremlegges eller fremsendes.
- (4) Normalvilkåret er at betaling skal finne sted innen 30 dager etter at leveransen er godkjent av kjøper og korrekt faktura med bilag er mottatt. Andre vilkår kan avtales der dette er hensiktsmessig. Hvis det i enkelte tilfeller betales raskere enn avtalte betalingsvilkår skal det kreves prisavslag på grunn av redusert kredittid for leverandøren.
- (5) Når leveringsomfanget omfatter flere separate poster som skal leveres til forskjellige tider, må betalingsvilkårene utformes slik at betaling for den enkelte post ikke finner sted før den er levert.
- (6) Eventuelt utbetalt forskudd eller fremdriftsbetaling skal likvideres forholdsmessig.
- (7) Det skal avtales når og hvorledes sluttoppgjør skal foretas.
- (8) Anskaffelsesmyndigheten skal påse at betaling og postering finner sted rettidig. Med dette menes at anskaffelsesmyndigheten skal betale nær betalingsfristens utløp. Anskaffelsesmyndigheten skal påse at leverandørene presenterer regningene snarest etter at varene er levert og godkjent slik at betaling kan finne sted som forutsatt.
- (9) Ferdig produsert materiell og materialer, komponenter og utstyr som skal benyttes til leveransen, og som forsvarssektoren helt eller delvis har betalt for før leveranse finner sted, skal merkes «Forsvarets eiendom» og plasseres atskilt fra annet materiell, for å sikre eiendomsrett til betalt utstyr og materialer mv.
- (10) Spesielt utstyr, verktøy og instrumenter som inngår i en kontrakt og blir belastet denne i sin helhet, blir forsvarssektorens eiendom og skal merkes som angitt ovenfor. Forsvarssektoren skal på forhånd godkjenne slike belastninger og de skal avtales i de spesielle kontraktsvilkår.
- (11) Det kan i kontrakten avtales, hvis betaling fra forsvarssektoren skjer senere enn fastsatt, at det påløper gjeldende forsinkelsesrente etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. Det er ikke tillatt å fastsette betalingsvilkår som vites, eller skjønnes, å resultere i forsinket betaling.

§ 23-7. Sikkerhetsstillelse for betaling

- (1) Det skal stilles sikkerhet for betalinger som foretas før levering i form av garanti (selvskyldnerkausjon). Garantiklausulen skal utformes slik at det til en hver tid utestående beløp skal være 100 % dekket av betalingsgarantien. I enkelte tilfeller, der en gjennom vurdering av kontraktens størrelse og varighet, samt tilfredsstillende resultater fra en detaljert leverandøranalyse, jf. kapittel 18, anser at risiko for tap er liten, kan anskaffelsesmyndigheten bestemme at sikkerhetsstillelse ikke skal kreves.

(2) Ved kjøp fra statlige institusjoner og forvaltningsbedrifter som ikke er aksjeselskap, skal sikkerhet ikke kreves.

(3) Sikkerhet bør fortrinnsvis gis som «on demand»-garanti fra bank, forsikrings- eller garantiselskap e.l. Garanti fra andre kilder må godkjennes av Forsvarsdepartementet. I alle tilfeller skal garantien gis som selvskyldnerkausjon.

(4) Ved betaling ved leveranse (delleveranse) kan tilbakeholdes 5 % av (del) leveransens pris hvis leverandøren ikke har stillet sikkerhet for riktig oppfyllelse av kontrakten inntil hele leveransen er levert eller til utløp av garantiperioden (her menes garantitid for eventuell produktgaranti).

Kapittel 24. Rettigheter

§ 24-1. Vurdering av immaterielle rettigheter og royalty

I henhold til rammer gitt av Forsvarsdepartementet i det enkelte tilfelle, skal anskaffelsesmyndigheten legge det nedenstående til grunn i sin vurdering av immaterielle rettigheter og royalty. Eierskap til immaterielle rettigheter og eventuell royalty skal fremgå av forespørsel/konkurransegrunnlag, og i kontrakten.

§ 24-2. Begreper

(1) Med immaterielle rettigheter menes hovedsakelig:

- a. patenter. Patent er en tidsbegrenset enerett til å utnytte en oppfinnelse. Patent kan også beskrives som noe som beskytter nye tekniske løsninger eller prosesser som innbefatter et nytt prinsipp eller en ny idé (oppfinnelser). Patentet forbyr andre å produsere, selge, bearbeide, bruke, importere eller eie oppfinnelsen for kommersielle formål. Patentvernet gjelder normalt i 20 år (i noen land 17 år) fra patentsøknadens registrering.
- b. varemerker. Varemerker er navn, symbol, tegn eller mønster skapt med den hensikt å identifisere en vare eller tjeneste, og skille dem fra konkurrentenes varer eller tjenester. Beskyttelse kan oppnås ved registrering eller ved innarbeiding.
- c. designrett. Registrerte og/eller innarbeidede design beskytter utseendet og formen til et produkt. De beskytter ikke de tekniske/funksjonelle trekk til produktet; dette beskyttes av patenter. Designvernet kan gjelde i 25 år etter registrering.
- d. opphavsrett. Opphavsretten gir en tidsbestemt beskyttelse av åndsverk, eksempelvis bøker, skulpturer, filmer og teknologibaserte arbeider, herunder dataprogrammer. Opphavsrett er en rettighet som gis når arbeidet utføres og som automatisk tilhører opphavsmannen. I de fleste land trenger verket og den tilhørende opphavsretten ikke å registreres eller offentliggjøres, men det bør finnes en form for dokumentasjon. Normalt gir opphavsretten vern i forfatterens levetid pluss 70 år (Europa). Opphavsretten gir opphavsmannen en rett til å bli navngitt, vern mot krenkende bruk og andre ideelle rettigheter.

(2) Royalty er en godtgjørelse (betalingsprinsipp) for kommersiell utnyttelse av immaterielle rettigheter.

(3) Rådighet er et begrep som benyttes for å angi på hvilken måte og i hvilket omfang man kan disponere over de immaterielle rettighetene. En rådighet kan eksempelvis innebære en begrenset eller full og uinnskrenket bruksrett på hele eller deler av de immaterielle rettighetene, avhengig av hva som er avtalt med opphavsmannen eller rettighetshaveren. Forsvarssektoren må i hvert enkelt tilfelle konkret definere hva rådigheten gjelder og hva den går ut på.

(4) Overdragelse innebærer at forsvarssektoren blir helt eller delvis eier av de overdratte immaterielle rettighetene.

(5) Eksklusiv lisensavtale innebærer at forsvarssektoren får en enerett til å rå over de immaterielle rettighetene i henhold til den enkelte avtale, men blir ikke eier.

(6) s lisensavtale innebærer at forsvarssektoren får en nærmere bestemt og begrenset rett til å rå over de immaterielle rettighetene i henhold til den enkelte avtale.

§ 24-3. Avtaleinngåelse om immaterielle rettigheter

Anskaffelsesmyndigheten må i hvert enkelt tilfelle vurdere:

- a. om det er tillatt, helt eller delvis, å kreve rådighet over kontraktsgjenstandens immaterielle rettigheter i en anskaffelse, og
- b. om og i hvilken grad det er nødvendig, herunder hva som framstår som det økonomisk mest fordelaktige alternativet ut i fra en kost/nytte betraktning, helt eller delvis, å skaffe seg rådighet eller rettigheter over de immaterielle rettighetene i en anskaffelse eller i en utviklingskontrakt. Herunder må det vurderes om anskaffelsen er et sammensatt produkt med inngående komponenter der de immaterielle rettighetene er eid av flere i tillegg til leverandøren og at overdragelse eller lisensiering således vil være vanskelig å gjennomføre.

§ 24-4. Hovedregel – ikke-eksklusiv lisensavtale

(1) Forsvarssektoren skal som hovedregel inngå ikke-eksklusive lisensavtaler, så lenge dette oppfyller forsvarssektorens behov, og framstår som det økonomisk mest fordelaktige alternativet ut i fra en kost/nytte betraktning, med mindre det foreligger grunnlag for å inngå avtale om overdragelse eller eksklusive lisensavtaler, jf. § 24-5. Inngåelse av en ikke-eksklusiv lisensavtale kan begrense seg til å gjelde kun enkelte immaterielle rettigheter, og kan i tillegg begrense seg i tid.

(2) Forsvarssektoren skal normalt uten krav på vederlag fra leverandøren ha rett til å benytte teknisk dokumentasjon som leveres under en kontrakt og som er nødvendig å ta med i en forespørsel/konkurransegrunnlag, eller på annen måte gjøre dokumentasjonen allment tilgjengelig, for å beskrive grensesnitt og funksjonalitet i forbindelse med anskaffelse av tilstøtende systemer/materiell, såkalt Grensesnittedokumentasjon. Normalt skal en ikke-eksklusiv lisensavtale inneholde nødvendig bruksrett til kontraktsgjenstanden, og rettigheter til Grensesnittedokumentasjon.

(3) Som Grensesnittedokumentasjon kan følgende være omfattet:

- a. overordnet form-, tilpasning- og funksjon,
- b. nødvendig for overordnet installering, operering, vedlikehold og trening,
- c. endringer og korleksjoner av teknisk dokumentasjon levert fra forsvarssektoren til leverandøren,
- d. offentlig tilgjengelig informasjon eller informasjon som leverandøren eller andre har gjort tilgjengelig uten brudd på konfidensialitetsforpliktelser,
- e. teknisk dokumentasjon som forsvarssektoren gjennom særskilt avtale har oppnådd rettigheter til, og
- f. annen teknisk informasjon levert av forsvarssektoren til leverandøren. Forsvarssektoren kan for internt bruk kostnadsfritt mangfoldiggjøre og distribuere teknisk dokumentasjon som er levert fra leverandøren.

§ 24-5. *Unntak – overdragelse eller eksklusiv lisensavtale*

Forsvarssektoren kan inngå en avtale om overdragelse eller eksklusiv lisens, når dette er nødvendig, eller det framstår som det økonomisk mest fordelaktige alternativet ut i fra en kost/nytte betraktning, eller det foreligger tungtveiende sikkerhetsbetraktninger, eksempelvis i henhold til lov og tilhørende forskrift om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar, som utelukker at det inngås en ikke-eksklusiv lisensavtale. Overdragelse eller inngåelse av en eksklusiv lisensavtale kan begrenses både i tid og til enkelte immaterielle rettigheter.

§ 24-6. *Sammensatte avtaler*

Hvis det ikke er mulig å inngå en full eksklusiv lisensavtale, skal forsvarssektoren vurdere om avtalen bør bestå av en delvis overdragelse av immaterielle rettigheter, eller være eksklusiv for bare noen rettigheter og ikke-eksklusiv for andre rettigheter.

§ 24-7. *Avtalekonkretisering av immaterielle rettigheter*

(1) Når det inngås avtale om overdragelse, eller inngås en eksklusiv eller ikke-eksklusiv lisensavtale, må det avtales helt konkret hva som er formålet med avtaleinngåelsen om de immaterielle rettighetene, hvilke immaterielle rettigheter forsvarssektoren har fått, og på hvilken måte forsvarssektoren kan rå over disse.

(2) Videre skal det avtales festes at dokumentasjon knyttet til de angjeldende immaterielle rettigheter fritt kan mangfoldiggjøres for hele forsvarssektoren. I tillegg må det avtales festes om slik dokumentasjon fritt kan mangfoldiggjøres for andre enn forsvarssektoren, når dette framstår som nødvendig. Eksempelvis kan nevnes andre lands forsvar.

(3) Det skal avtales festes med leverandøren at hvis det som skal utvikles av en eller annen årsak ikke blir ferdig utviklet, produsert, industrialisert eller kommersialisert, skal forsvarssektoren få overdratt til seg så stor andel av de immaterielle rettighetene at forsvarssektorens kostnader vil kunne bli dekket ved et videresalg. Samtidig skal det avtales festes at de overdratte immaterielle rettighetene vil kunne bli benyttet for ferdigstilling, videreutvikling, produksjon, industrialisering og kommersialisering av en annen aktør, eller videresolgt for å dekke inn forsvarssektorens andel av kostnadene.

(4) Endelig skal det avtales festes at forsvarssektoren skal holdes skadesløs mot krenkelse av tredjemanns immaterielle rettigheter. Det skal reguleres i avtalevilkårene at det er leverandøren/rettighetshaveren som fullt og helt står ansvarlig, både juridisk og økonomisk for eventuell krenkelse av tredjemanns immaterielle rettigheter. Forsvarssektoren må sikre seg at leverandøren/rettighetshaveren ved eventuell krenkelse retter opp i forholdet, eventuelt tilbyr en tilsvarende løsning slik at vilkårene og formålet med avtalen oppfylles.

Kommentar:

Det finnes ulike standardavtaler som behandler rettighetsspørsmål knyttet til immaterielle rettigheter, eksempelvis Statens standardavtaler for IKT (SSA), eller Forskningsrådets standardavtaler for FoU-kontrakter. Det er mulig å benytte slike standardavtaler når dette anses hensiktsmessig, men de bør da tilpasses det enkelte avtaleforholdet.

§ 24-8. *Arbeidstakere eller oppdragstakere i forsvarssektoren som opphavsmann*

(1) Har en arbeidstaker i forsvarssektoren som har forsknings- eller oppfinnervirksomhet som sine vesentligste arbeidsoppgaver, nådd fram til en oppfinnelse ved utførelsen av disse oppgaver eller utgjør en oppfinnelse resultat av en nærmere angitt oppgave som en arbeidstaker er blitt pålagt i sin tjeneste, kan arbeidsgiveren kreve retten til oppfinnelsen helt eller delvis overført til seg, dersom utnyttelsen av oppfinnelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde.

(2) Er oppfinnelsen blitt til i annet samband med tjenesten kan arbeidsgiveren på nærmere vilkår kreve å få utnytte den i sin virksomhet dersom utnyttelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde.

(3) Er oppfinnelsen blitt til uten samband med tjenesten, har arbeidsgiveren på nærmere vilkår fortrinnsrett til og innga avtale med arbeidstakeren om helt eller delvis å overta retten til oppfinnelsen, dersom utnyttelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde.

(4) Før det har blitt avklart om de immaterielle rettighetene, helt eller delvis, kan og vil overføres til arbeidsgiver, jf. særlig § 4 og § 5 i lov om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere, kan ikke arbeidstakeren rå over det immaterielle godet ved avtale eller på annen måte. Overføres de immaterielle rettighetene til arbeidsgiver, kan ikke arbeidstakeren rå over disse ved avtale eller på annen måte uten etter samtykke fra arbeidsgiver.

(5) Hvis noen i forsvarssektoren, enten i egenskap av å være arbeidstaker eller som oppdragstaker på vegne av forsvarssektoren, har bidratt til forskning og utvikling av et produkt som inneholder en oppfinnelse eller skapt et åndsverk eller på annen måte har bidratt til å skape et immaterielt gode, og på grunn av sin innsats har blitt oppfinner til oppfinnelsen, kan ikke oppfinneren rå over oppfinnelsen ved avtale eller på annen måte, hvis slik rådighet vil komme i strid med lov om forsvarsviktige oppfinnelser av betydning for rikets forsvar, med tilhørende forskrift om behandling av saker etter lov om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar.

§ 24-9. Dokumentasjon – anskaffelsesprotokoll

Det skal så langt det er mulig angis i anskaffelsesprotokollen forskjellen i prisen på ikke-eksklusiv lisensavtale og overdragelse eller eksklusiv lisensavtale, om det er tillatt å kreve immaterielle rettigheter i anskaffelsen, hvorfor det er nødvendig å få overdratt til seg eller skaffe seg eksklusiv rådighet over de immaterielle rettighetene, og hvorfor overdragelse eller inngåelse av eksklusiv lisensavtale framstår som det økonomisk mest fordelaktige alternativet ut i fra en kost/nytte betraktning. I tillegg skal det fremgå hva som eventuelt ligger til grunn for å fravike den rettlede sats på 5 % for royalty.

§ 24-10. Royalty

(1) Hvis forsvarssektoren, helt eller delvis, har finansiert forskning og utvikling av et produkt skal det inngås avtale om royalty.

(2) Størrelsen på royalty skal tilpasses det enkelte tilfellet. Som rettlede sats angis 5 % royalty av fakturert salgpris. Royalty må imidlertid vurderes ut fra markedspotensialet, utviklingskostnader sett i sammenheng med produksjonskostnader, og eventuell avgift per solgte enhet m.m.

(3) Royalty skal betales fra første salgskrone, også etter at forsvarssektorens kostnader er dekket. Det kan vurderes å sette en sluttdato for royaltyinnbetaling basert på en vurdering av teknologisk levetid.

(4) Royalty skal betales til forsvarssektoren iht. kontraktens bestemmelser. Betaling skal skje innen 15. februar det påfølgende året basert på fakturert salg. Ved forsinket betaling skal leverandøren betale forsinkelsesrente i henhold til lov om forsinkelsesrente.

(5) Det er den anskaffende myndighet i forsvarssektoren som er ansvarlig for å følge opp at royalty betales i henhold til avtalen.

(6) Det skal også svares royalty dersom leverandøren videreutvikler produktet eller bruker deler av det utviklede produkt som del i annet system. Ved videreutvikling skal royalty beregnes slik:

Forsvarssektorens royalty = $X (A / (A + B))$,

X = Opprinnelig beregnet royalty,

A = Forsvarssektorens utviklingskostnader (herunder forsvarssektorens egeninnsats),

B = Leverandørens videreutviklingskostnader.

Leverandøren skal overfor anskaffelsesmyndigheten fremlegge dokumentasjon som underbygger en redusert royaltysats. Det skal ikke innrapporteres royalty med en redusert sats, før anskaffelsesmyndigheten har fått fremlagt og godkjent grunnlaget for den reduserte satsen.

(7) Anskaffelsesmyndigheten skal pålegge leverandøren registreringsplikt, herunder plikt til å opprette en spesiell oversikt som viser eksakte antall enheter som er produsert samt fakturert verdi. Serienummer og annen relevant informasjon for fastsettelse av royalty skal registreres.

(8) Anskaffelsesmyndigheten skal forplikte leverandøren til å sende rapport om salg og innkrevd avgift for hvert kalenderår. Leverandøren skal rapportere selv om det ikke har vært salg i perioden.

(9) Forsvarssektoren skal ha rett til innsyn hos leverandøren for å verifisere underlagsmaterialet og ha rett til å innhente opplysninger gjennom relevante etater om eventuelle salg til utlandet.

Kapittel 25. Materiell og anlegg som holdes av forsvarssektoren

§ 25-1. Hovedregel

Forsvarssektoren skal sikre at leverandøren normalt selv anskaffer alt som er nødvendig for gjennomføringen av en kontrakt med forsvarssektoren. I noen tilfeller, der det er økonomisk fordelaktig og/eller nødvendig, kan forsvarssektoren holde råmaterialer, deler, utstyr, våpen, ammunisjon, verktøy eller anlegg, og stille dette til leverandørens disposisjon for gjennomføring av avtalen.

Kommentar:

Generelle retningslinjer for utlån og utleie er gitt i Bestemmelser for materiellforvaltning i Forsvaret.

§ 25-2. Spesielt utstyr og verktøy

Spesielt utstyr, herunder våpen, prøveutstyr og verktøy som eies av forsvarssektoren må ikke leies eller lånes ut til leverandører for gjennomføring av en kontrakt med forsvarssektoren hvis slikt utlån får uheldig innvirkning på prosjekter eller produksjon som har høyere prioritet.

§ 25-3. Krav til forespørsel

Forespørselen skal inneholde tilstrekkelige opplysninger om materiell og anlegg som forsvarssektoren vil stille til disposisjon ved gjennomføring av en kontrakt.

§ 25-4. Forhold som skal avtales – materiell, anlegg og diverse

(1) For materiell skal det blant annet avtales:

- a. når og hvor materiellet som holdes av forsvarssektoren skal leveres,
  - b. når og hvor materiellet skal tilbakeleveres,
  - c. hvorledes materiellet skal utleveres, lagres og brukes, og
  - d. hvem som er ansvarlig for materiellet mens det er i leverandørens varetekt, herunder ansvar for skader og tyveri.
- Normalt bør ansvaret for materiellet ligge hos leverandøren.

(2) Dersom materiellet skal inngå i den endelige leveransen, må det avklares hvilket ansvar leverandøren får for materiellets kvalitet og materiellets grensesnitt/funksjonalitet i forhold til leverandørens totale leveranse (systemansvar).

(3) Hvorledes eventuelt overskuddsmateriell, avfall og skrap skal disponeres. Hvis det er praktisk mulig, kan overskuddet mv. overlates leverandøren mot passende vederlag. Hvis bruks- eller egenverdien er liten, kan disponeringsretten overlates leverandøren uten vederlag.

(4) Med anlegg menes grunn, bygninger, lokaler og andre faste etablissementer som leverandøren i alminnelighet skal være ansvarlig for å holde for gjennomføringen av en kontrakt.

(5) Ved utlån av anlegg skal det blant annet avtales: tidsperiode, ansvarsforhold, eventuell leie eller gebyr, vedlikehold og forbedringer av anleggene og forsikring.

(6) Forsvarssektoren kan unntaksvis avtale å holde materiell og anlegg etter at en kontrakt er inngått.

Kapittel 26. Ansporings- og sanksjonsordninger**§ 26-1. Formål**

Formålet med ansporings- og sanksjonsordninger er å sikre gode leveranser til forsvarssektoren. Det er i hovedsak tre faktorer som påvirker om en kjøper i gjennomføringen av en kontrakt når de mål som er satt. Det vil være om leveransen skjer til avtalt tid, ytelse (kvalitet) og kostnad. I enkelte sammenhenger kan det være ønskelig at leverandøren får til et bedre resultat enn avtalt. For å få til slike effekter må det avtales ansporingsmekanismer, gjerne flere i kombinasjon med hverandre, avhengig av de effekter kjøper ønsker å oppnå.

§ 26-2. Virkemidler

Virkemidlene kjøperen har til disposisjon er basert på belønning eller sanksjoner. Sanksjonsmidlene er avkortning eller tilbakeholdelse av betaling, dagmulkt og i siste instans heving/erstatning. Belønningen vil være i form av bonus/ansporingsordninger. Ansporingsordningene er basert på at den endelige pris, som skal betales vil være avhengig av hvordan leverandøren klarer å gjennomføre kontrakten i forhold til de avtalte ansporingskriterier. Ansporingsarrangementet setter gevinsten i forhold til leverandørens effektivitet, slik at prestasjoner som er av verdi for forsvarssektoren belønnes.

§ 26-3. Krav til tidsriktig leveranse

Der leveransen er tidskritisk, eller der det av andre grunner er formålstjenelig, og forsvarssektoren påføres tap av noen art ved at en leveranse ikke skjer tidsriktig, må det avtales virkemidler i kontrakten som kan være med å sikre dette. Det vil si at i tillegg til å holde tilbake betaling til leveranse skjer som forutsatt, eller en betalingsmilepæl blir oppfylt, benytter man bestemmelser om dagmulkt. Den positive motpol til disse sanksjonene vil være å bruke tidsansporing. Det bør vurderes å balansere ordningene opp mot hverandre i en kontrakt.

§ 26-4. Dagmulkt

(1) Der leveransen er tidskritisk, eller der det av andre grunner er formålstjenelig, skal det avtales dagmulkt. Dagmulkten størrelse og hvordan den skal beregnes må fastsettes i kontrakten. Forsvarssektoren skal ha rett til å kreve inn dagmulkten uten dokumentasjon av tap ved forsinkelsen. En normativ sats for dagmulkt er 1 – en – promille pr. virkedag etter avtalt leveringstid, regnet av den avtalte pris som knytter seg til den del av leveransen som på grunn av forsinkelsen ikke kan tas i bruk som forutsatt. Med pris forstås i denne sammenheng grunnpris med alle avtalte tillegg og fradrag. Dagmulkten skal normalt begrenses til 10 % av den del av prisen som dekker den del av leveransen som ikke kan tas i bruk som forutsatt. (2) Innkreving av dagmulkt følger i prinsippet automatisk ved forsinkelse.

§ 26-5. Tilbakeholde betaling

I henhold til bestemmelsene om betaling skal det ikke betales før en har mottatt avtalt leveranse, eller at kriteriene for å oppfylle en betalingsmilepæl er oppnådd. Hvis en leverandør ikke når avtalt leveransetidspunkt, vil han normalt få en likviditetsmessig belastning som vil ha en effekt i forhold til at han prioriterer å oppfylle kontraktens bestemmelser. Dette virkemidlet må kjøper benytte ved forhandling av betalingsplan for å opprettholde ønsket fremdrift.

§ 26–6. Tidsansporing

Der det av ulike årsaker vil ha en verdi for forsvarssektoren å motta en leveranse så tidlig som mulig, vil det være mulig å knytte ansporingsordninger til leveringstid. Disse vil normalt være utformet slik at leverandøren får en bonus (uttrykt i penger) pr. tidsenhet han leverer før avtalt (stipulert) leveringstidspunkt. Det er da viktig å fastsette hvilke verdier som skal måles, og hvorledes de skal måles, for å få fastsatt avvik fra de stipulerte leveringstider.

§ 26–7. Krav til riktig ytelse

Virkemidlene for å opprettholde avtalte ytelseskrav vil ofte være koblet sammen med overholdelse av leveringstid. Hvis leveringstiden ikke overholdes er det som oftest fordi leverandøren ikke har oppnådd de ytelser som er avtalt. De samme virkemidler som gjelder leveringstid kan derfor også være virksomme for ytelse. Usikkerhetsmomentet knyttet til ytelse er mer knyttet til om kjøperens spesifikasjoner er entydige, og om det er mulig å teste om ytelsen er oppnådd.

§ 26–8. Ytelsesansporing

(1) I en del kontrakter, særlig i utviklingskontrakter, vil det være aktuelt å inkludere ansporingsordninger for ytelse. Det er da viktig å fastsette hvilke verdier som skal måles og hvorledes de skal måles, for å få fastsatt avvik fra de stipulerte ytelseskrav.

(2) Effekten av å ha ansporingsordning for ytelse er avhengig av at det er av reell verdi for forsvarssektoren å oppnå ytelse ut over minstekravet, eller at det under utviklingskontrakter oppnås forbedringer som vil medføre reduksjon av kostnader for fremtidige kontrakter, levetidskostnader mv.

§ 26–9. Kostnadseffektiv leveranse

(1) Den pris som forsvarssektoren skal betale for gjennomføringen av en kontrakt vil være avhengig av valgt kontrakttype, jf. kapittel 19 om kontraktstyper.

(2) Noen av disse kontrakttyper inneholder insitamenter som skal tjene til å anspore til kostnadsreduksjon som f.eks. i priskontrakt med ansporing. I denne kontrakt er det innført en mekanisme som øker leverandørens gevinst når kostnadene reduseres samtidig som total pris for kjøper går ned. I kontrakten avtales det stipulert kostnad og en dertil hørende stipulert risikokompensasjon, som beregnes slik som angitt i kapittel 17 Kostnadskontroll. I tillegg avtales hvordan partene skal dele kostnadsinnsparingene. Leverandøren kan derved ved ekstra innsats realisere en gevinst som går opp til det maksimum som er avtalt.

(3) Denne kontrakttype forener kjøperens interesse av kostnadsinnsyn med ansporing til kostnadsreduksjoner hos leverandøren, og gjøre kontrakten mer interessant for sistnevnte.

(4) Om slike ansporingsordninger for et gitt tilfelle skal anses som god, mindre god eller dårlig, beror imidlertid helt og holdent på i hvilken grad forholdene har ligget til rette for å stipulere kostnaden riktig.

§ 26–10. Balansering av ansporingsordningene

(1) Ved mange anskaffelser er det flere faktorer enn kontroll med kostnadene som har avgjørende betydning for forsvarssektoren. Slike faktorer kan være ytelsesevne med henblikk på et bedre eller mer pålitelig produkt, leveringstider når det er nødvendig med hurtig tilfredsstillende av militære behov, eller en kombinasjon av kostnad, tid og ytelsesevne. Kontrakten kan skrives slik at ansporing gis for alle disse faktorer.

(2) Når slike kombinerte ansporingsordninger benyttes, må en ta særlig hensyn for å oppnå og opprettholde en passende balanse mellom de forskjellige ansporinger. Ansporingsordningene må utformes slik at den totale ansporingsgevinst fordeles i henhold til den vekt som tillegges de enkelte ytelser, sett i forhold til at forsvarssektoren skal oppnå maksimalt utbytte.

(3) Uten riktig balanse av ansporingene, kan resultatet bli at forsvarssektoren betaler mer for et produkt med større yteevne enn nødvendig, eller for et produkt som leveres før det trengs.

§ 26–11. Begrensning av ansporing

Ved oppgjør av en priskontrakt med ansporing eller kostnadskontrakt med ansporing, vil det være summen av stipulert risikokompensasjon og ansporing som utgjør den reelle gevinst/fortjeneste. Selv om det er slik at disse kontrakttypene skal være basert på noenlunde sikre estimater, og være underlagt kostnadsanalyse, bør det forhandles en maksimal grense for summen av kostnadsansporing og stipulert risikokompensasjon. Dette vil motvirke at en leverandør får uttelling for innsparinger, eller ytelsesforbedring som ikke er grunnlagt i leverandørens effektivitet eller prestasjoner.

Kommentar:

Det er viktig å merke seg at det ikke er fastsatt noen slik absolutt grense i konkrete tall da dette kan variere fra sak til sak og således gir fleksibilitet til individuell fastsettelse. I enkelte tilfeller kan det også være aktuelt å ikke ha en slik grense.

I tillegg til en begrensning av kostnadsansporingen vil det være naturlig å fastsette egne maksimale grenser knyttet til eventuell ytelses- og/eller tidsansporing. Disse maksimalbegrensningene må fastsettes basert på samme argumentasjon som ovenfor og/eller at forsvarssektoren har en maksimal grense for de forbedringer innen tid eller ytelse man ønsker å oppnå.

Det er fornuftig å avtale separate grenser for de ulike anspøringsordningene slik at utnyttet potensiale innen en anspøringsordning ikke kan benyttes til å øke anspøringspotensialet i en annen. (F.eks.: I en kontrakt er det avtalt at maksimal kostnadsansporing er satt ved en grense som representerer 20 % innsparing, i tillegg er det avtalt tidsansporing. Når kontrakten er slutført har innsparingen blitt 30 % på kostnader og ingen ting i tidsansporing. Det utnyttede potensialet i tidsansporingen kan ikke benyttes til å øke kostnadsansporingen ut over avtalt maksimal grense, fordi det ikke er noen sammenheng mellom de to anspøringsordningene.)

Hvis man ønsker, kan det eventuelt etableres en øvre grense som er lavere enn full uttelling i alle avtalte anspøringsordninger.

§ 26–12. Innsyn

I alle kontrakter med bestemmelse om kostnadsansporing skal det gjennomføres kostnadskontroll i henhold til kapittel 17 om kostnadskontroll. Det må derfor avtales innsynsbestemmelser i kontraktens spesielle vilkår i henhold til kapittel 27 om innsyn.

§ 26–13. Heving og erstatning

I alle kontrakter av et slikt omfang at det anses nødvendig, må det inkluderes bestemmelser om heving og erstatning i kontrakten. Dette er også et virkemiddel i forhold til å opprettholde forventet gjennomføring av kontrakten. Det vises til kjøpsloven for alminnelige bestemmelser knyttet til heving og erstatning, og relevant rettspraksis. Alle vilkår ut over det som følger av kjøpsloven må spesifiseres i de spesielle kontraktsvilkår.

Kapittel 27. Innsyn

§ 27–1. Generelt

Med innsyn menes at leverandøren skal gi alle opplysninger, dokumenter mv. til autorisert representant fra forsvarssektoren som denne representant mener er av betydning for å utføre sitt oppdrag. Leverandøren må også gi fysisk adgang til alle eiendommer og lokaliteter for forsvarssektorens representanter der det er nødvendig for at disse skal kunne utføre sine oppdrag.

§ 27–2. Hovedregel

(1) Normalt skal forsvarssektoren kreve innsyn hos leverandører i regnskap og alle forhold som er relevant med tanke på gjennomføring av en kontrakt. Slikt innsyn vil normalt relatere seg til forhold knyttet til kvalitetssikring, kostnadskontroll, leverandøranalyse, kodifisering, sikkerhetsbeskyttelse og inspeksjon av teknisk fremdrift og/eller materiell eid av forsvarssektoren.

(2) Forsvarssektoren berettiger seg innsynsrett i leverandørers regnskap ved mistanke om økonomiske misligheter, utroskap eller lignende forhold.

(3) Ved anskaffelser fra utlandet skal det kreves innsyn så langt det er mulig. Dette gjelder også for FMS-anskaffelser.

§ 27–3. Sikring av rett til innsyn

For å oppnå innsyn må retten til dette være avtalefestet med leverandøren. Retten til innsyn skal tas med i forespørselen/konkurransesgrunnlag og i kontraktsutkastet.

§ 27–4. Innsyn hos underleverandører

Dersom deler av leveransen skal leveres fra underleverandører som leverandøren er knyttet til gjennom konserndannelse, eller som han har bestemmende innflytelse over, eller omvendt, skal anskaffelsesmyndigheten anmode hovedleverandøren/kontraktsparten om at det inntas klausuler i hovedleverandøren/kontraktspartens avtaler med underleverandøren.

§ 27–5. Innsyn og ansvarsfordeling

Når forsvarssektoren benytter seg av innsynsretten, må en være oppmerksom på forhold som kan påvirke ansvarsfordelingen mellom forsvarssektoren og hovedleverandøren, eventuelt mellom hoved- og underleverandører.

§ 27–6. Innsyn for kostnadskontroll ved kjøp fra utlandet

(1) Kostnadskontroll skal også utføres i forbindelse med anskaffelser fra eneleverandører i utlandet. Det skal vurderes om det kan være hensiktsmessig å inngå avtale med vedkommende lands revisjonsorgan om gjennomføring av revisjonen. Det må i disse tilfeller klargjøres hvem som skal revidere og retten til opplysningene fra revisjonen (herunder innsynsrett for Riksrevisjonen).

(2) Det kan også være naturlig å benytte vedkommende lands regler hvis disse er formålstjenlige sett fra norsk side. Hvis ikke, må det avtales bestemmelser som sikrer at beregningene blir gjennomført på en måte som tilfredsstillende de norske behov, herunder bruk av norske regler og revisorer.

(3) Hvis konklusjonen på disse vurderingene er at en benytter vedkommende lands revisjonsorgan og det er et NATO- eller PfP-land, er det mest hensiktsmessig å benytte den prosedyre som er utarbeidet gjennom AC/313.

Kapittel 28. Valuta

§ 28–1. Anskaffelser fra utenlandske leverandører

(1) Ved anskaffelser fra utenlandske leverandører fastsettes prisen i leverandørlandets valuta.

(2) Valutaen som kontrakten inngås i, må noteres daglig av Norges Bank.

§ 28-2. Valuta i underleveranser

(1) Leverandøren skal som hovedregel bære usikkerheten som skyldes forandringer i valutakursene knyttet til underleveranser etter avtaleinngåelse med forsvarssektoren. Forsvarssektoren kan bare bære denne risikoen dersom den valutaavhengige andel av kostnadene i en kontrakt med forsvarssektoren utgjør mer enn 100 000 NOK og utgjør minimum 10 % av kontraktens verdi.

(2) Før forsvarssektoren eventuelt påtar seg denne valutarisikoen skal anskaffelsesmyndigheten vurdere den merkostnad/pris som leverandøren krever for å påta seg valutarisikoen. Det må da tas med krav i forespørselen om at leverandøren oppgir kostnaden ved å bære valutarisikoen separat, slik at anskaffelsesmyndigheten kan velge om de vil ta risikoen eller overlate den til leverandøren.

§ 28-3. Krav til valutaklausul

(1) En valutaklausul må blant annet angi:

- a. den andel av kontrakten som er gjenstand for valutajustering (valutaavhengige beløp),
- b. hvilken valutakurs(er) som ligger til grunn for kontraktprisen. Fortrinnsvis bør det benyttes kurser for aktuelle valutaer umiddelbart forut for kontraktinngåelse, og
- c. hvilken kurs som skal legges til grunn for beregning av endelig pris, og når kursen skal avleses. Regulering av kontraktpris skal normalt skje med basis i Norges Banks midtkurs på ett eller flere avtalte tidspunkt.

(2) Klausuler for valutaregulering kan tas inn i de fleste kontrakttyper med unntak av rene fastpriskontrakter.

Kommentar:

Tas det inn valutareguleringsbestemmelser i en fastpriskontrakt, så er det ikke lenger en fastpriskontrakt. I priskontrakter med prisglidningsbestemmelser skal den valutaavhengige andel av basisprisen justeres for valutaendringer. For priskontrakter med ansporingsbestemmelser skal stipulert basis selvkost justeres. I kostnadskontrakter skal det betingede kostnadstaket reguleres. Justeringer av kontraktspris bør som hovedregel bare foretas når de aktuelle valutaer har endret seg pluss/minus 2 % og de samlede valutaavhengige kostnader endres mer enn kr 10 000 NOK. Hvis en overveiende del av kontraktkostnadene er valutaavhengige, kan det avtales regulering av kontraktsprisen også ved mindre valutaendringer enn pluss/minus 2 %.

Mindre valutaendringer forutsettes dekket av leverandørens generelle risiko, da agio behandles som ikke relevant kostnad, jf. kapittel 17 om kostnadskontroll. Hvis forsvarssektoren skal bære en del av valutarisikoen, bør dette sees i sammenheng med gevinstens størrelse.

Del III. Forsvarssektorens anskaffelser som inngås i henhold til FOA**Kapittel 29. Anvendelsesområde****§ 29-1. Levering av varer, tjenester eller utførelse av bygge- og anleggsarbeider**

(1) LOA og FOA kommer til anvendelse på alle anskaffelser av varer, tjenester eller bygge- og anleggsarbeider som faller inn under FOAs anvendelsesområde, jf. FOA § 1-3 første ledd.

(2) Ved forsvarssektorens anskaffelser som kan unntas fra FOA med hjemmel i FOA § 1-3 andre til tredje ledd, kommer bestemmelsene i LOA, med enkelte unntak, til anvendelse. Det må konkret vurderes om LOA kommer til anvendelse når unntak etter FOA § 1-3 andre til tredje ledd påberopes.

Kommentar:

Ikke alle kontrakter som er unntatt FOA etter FOA § 1-3 andre og tredje ledd plikter å følge LOA, eksempelvis gjelder dette anskaffelser som faller inn under EØS-avtalens artikkel 123, og kontrakter som innebærer utøvelse av offentlig myndighet som kan unntas etter EØS-avtalen artikkel 39, jf. artikkel 32.

§ 29-2. Anvendelse av unntaksbestemmelser i FOA

(1) Hvor anskaffelsesmyndigheten velger å anvende unntaksbestemmelsene i FOA § 1-3 andre til tredje ledd må dette påberopes i hvert enkelt tilfelle og begrunnes konkret.

(2) Anskaffelsesmyndigheten må dokumentere i anskaffelsesprotokollen at vilkårene for å benytte unntaksbestemmelsene i FOA § 1-3 andre til tredje ledd er oppfylt.

Del IV. Forsvarssektorens anskaffelser som inngås i henhold til FOSA**Kapittel 30. Anvendelsesområde****§ 30-1. Kontrakter som inngås på forsvars- og sikkerhetsområdet**

(1) LOA og FOSA kommer til anvendelse på alle anskaffelser av forsvarsmateriell, gradert materiell, tjenester eller bygge- og anleggsarbeider som faller inn under FOSAs anvendelsesområde, jf. FOSA § 1-3 første ledd.

(2) Ved forsvarssektorens anskaffelser som kan unntas fra FOSA etter unntakene i FOSA § 1-3 andre til tredje ledd, kommer bestemmelsene i LOA, med enkelte unntak, til anvendelse. Det må konkret vurderes om LOA kommer til anvendelse når unntak etter FOSA § 1-3 andre til tredje ledd påberopes.

Kommentar:

Ikke alle kontrakter som er unntatt FOSA etter FOSA § 1–3 andre og tredje ledd plikter å følge LOA, eksempelvis gjelder dette anskaffelser som faller inn under EØS-avtalens artikkel 123, og kontrakter som innebærer utøvelse av offentlig myndighet som kan unntas etter EØS-avtalen artikkel 39, jf. artikkel 32.

§ 30–2. Anvendelse av unntaksbestemmelser i FOSA

(1) Hvor anskaffelsesmyndigheten velger å anvende unntaksbestemmelsene i FOSA § 1–3 andre til tredje ledd må dette påberopes i hvert enkelt tilfelle og begrunnes konkret.

(2) Anskaffelsesmyndigheten må dokumentere i anskaffelsesprotokollen at vilkårene for å benytte unntaksbestemmelsene i FOSA § 1–3 andre til tredje ledd er oppfylt.

*Kapittel 31. Krav til forsyningssikkerhet og informasjonssikkerhet, samt nasjonal teknologisk kompetanse***§ 31–1. Krav om forsyningssikkerhet**

FOSA angir hvilke krav oppdragsgiver kan stille til leverandøren vedrørende forsyningssikkerhet. Forsvarssektoren skal kreve dokumentert at leverandøren er i stand til å oppfylle de kontraktsrettslige forpliktelsene som forsvarssektoren stiller.

§ 31–2. Krav om informasjonssikkerhet

FOSA angir hvilke krav oppdragsgiver kan stille til leverandøren vedrørende informasjonssikkerhet. Forsvarssektoren skal kreve dokumentert at leverandøren er i stand til å oppfylle de kontraktsrettslige forpliktelsene som forsvarssektoren stiller.

§ 31–3. Krav om ivaretagelse av viktig nasjonal teknologisk kompetanse for forsvarssektoren

Kontraktstrategien, jf. kapittel 8, kan inneholde krav relatert til forsvarssektorens behov for å opprettholde, videreutvikle eller nytutvikle nasjonal kompetanse innen områder som er vesentlig for nasjonal sikkerhet, samt sikkerhetspolitiske eller utenrikspolitiske hensyn, herunder:

- a. behov for forstudier eller tidlig integrerte prosjektorganisasjoner,
- b. tidlig dialog og samarbeid med potensielle leverandører.

Kommentar:

Forsvarsdepartementet er ansvarlig for å eventuelt stille krav til forsvarssektorens behov for å opprettholde, videreutvikle eller nytutvikle nasjonal kompetanse innen områder som er vesentlig for nasjonal sikkerhet, samt sikkerhetspolitiske eller utenrikspolitiske hensyn.

*Del V. Forsvarssektorens anskaffelser som er under EØS-terskelverdiene i FOSA, og anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123**Kapittel 32. Bruk av EØS-avtalen artikkel 123***§ 32–1. Bruk av EØS-avtalen artikkel 123**

Bruk av EØS-avtalen artikkel 123 på anskaffelser vil være aktuelt når vilkårene etter bestemmelsen er oppfylt, og når det ut fra en proporsjonalitetsvurdering er nødvendig, helt eller delvis, å fravike bestemmelsene som følger av LOA, FOA eller FOSA.

§ 32–2. EØS-avtalen artikkel 123

EØS-avtalen artikkel 123 lyder:

«Bestemmelsene i denne avtale skal ikke hindre en avtalepart i å treffe tiltak:

- a) som den anser nødvendig for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med dens vesentlige sikkerhetsinteresser;
- b) som angår produksjon av eller handel med våpen, ammunisjon og krigsmateriell eller andre varer som er uunnværlige for forsvarsformål, eller forskning, utvikling eller produksjon som er uunnværlig for forsvarsformål, såfremt disse tiltak ikke endrer konkurransevilkårene for varer som ikke er bestemt for direkte militære formål;
- c) som den anser vesentlig for sin sikkerhet i tilfelle av alvorlig indre uro som truer den offentlige orden, i krigstid eller ved alvorlig internasjonal spenning som innebærer en fare for krig, eller for å oppfylle forpliktelser den har påtatt seg med sikte på å opprettholde fred og internasjonal sikkerhet.»

*Kapittel 33. Grunnleggende krav***§ 33–1. Grunnleggende krav**

(1) Forsvarsdepartementet har ansvaret for å ivareta nasjonal sikkerhetsinteresse knyttet til anskaffelsen, herunder spesielt om dette krever særskilte tiltak når det gjelder valg av anskaffelsesprosedyre og regelverk. Forsvarsdepartementets eventuelle føringer knyttet til dette fremgår av det enkelte gjennomføringsoppdrag.

(2) Forsvarsdepartementet gir betingelser for gjennomføring av anskaffelser, og kan gripe inn i saksbehandlingen på ethvert trinn.

- (3) Forsvarssektoren skal opptre i samsvar med god forretningsskikk, sikre høy forretningsetisk standard i den interne saksbehandling.
- (4) Med mindre Forsvarsdepartementet har bestemt noe annet skal underliggende etater:
- sørge for at anskaffelsen, så langt det er mulig, er basert på konkurranse,
  - sørge for at hensynet til forutberegnelighet, gjennomsiktighet og etterprøvnbarhet ivaretas i anskaffelsesprosessen, og
  - velge kvalifiserte anbydere og tildele kontrakt, så langt det er mulig, på objektive og ikke-diskriminerende kriterier.

Kommentar:

De grunnleggende anskaffelsesrettslige kravene tar utgangspunkt i LOA § 5. Anskaffelsesmyndigheten kan fravike kravene helt eller delvis som et tiltak etter EØS-avtalen artikkel 123. Eksempler på dette kan være ved bilateralt samarbeid, NATO-forpliktelser eller industrielt samarbeid.

Hvis anskaffelsesmyndigheten fraviker de grunnleggende anskaffelsesrettslige kravene, helt eller delvis, skal anskaffelsesmyndigheten begrunne hvorfor kravene fravikes. Begrunnelsen skal fremgå av anskaffelsesprotokollen.

§ 33–2. Behandling av leverandører

Ved anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, og som vil medføre saklig forskjellsbehandling av leverandører, skal saken legges fram på et tidligst mulig tidspunkt for Forsvarsdepartementet som tar eventuelle avgjørelser, jf. § 5–5 bokstav b. Forsvarssektorens saksbehandlere skal være observante i å identifisere ovennevnte forhold, men skal ikke selv legge vekt på slike forhold ved sin saksbehandling, med mindre dette fremgår av styrende dokumenter fra Forsvarsdepartementet.

Kapittel 34. Anskaffelsesprosedyrer

§ 34–1. Anskaffelsesprosedyrer

- (1) Forsvarssektoren skal benytte den anskaffelsesprosedyren som vil gi den mest fordelaktige anskaffelse for forsvarssektoren. Det er ikke krav om forutgående kunngjøring.
- (2) Ved anskaffelser hvor tilbyder må få tilgang på gradert informasjon skal ikke åpen anbudskonkurranse benyttes, jf. forskrift 1. juli 2001 nr. 753 om sikkerhetsgraderte anskaffelser.
- (3) Ved sikkerhetsgraderte anskaffelser skal det stilles som kvalifikasjonskrav/prekvalifikasjonskrav at vilkårene om sikkerhetsgraderte anskaffelser i sikkerhetsloven og forskrift om sikkerhetsgraderte anskaffelser, er oppfylt eller vil bli det i løpet av prekvalifiseringsperioden.

Kommentar:

Valg av anskaffelsesprosedyre kan eksempelvis være konkurranse med eller uten forhandling, og med eller uten prekvalifisering. Når anskaffelsesmyndigheten velger å kunngjøre en anskaffelse som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, må det begrunnes i anskaffelsesprotokollen hvorfor anskaffelsen ikke kan gjennomføres etter FOA eller FOSA, og det må gjøres helt klart ovenfor leverandøren, eksempelvis i konkurransegrunnlaget eller øvrige anbudsdokumenter, at anskaffelsen ikke følger LOA og FOA eller FOSA.

§ 34–2. Unntak fra konkurranseprinsippet

- (1) Forsvarssektorens anskaffelser kan gjennomføres uten konkurranse i følgende tilfeller:
- når Forsvarsdepartementet i det enkelte tilfelle beslutter det eller samtykker i det,
  - når bare en leverandør kan dekke forsvarssektorens behov,
  - ved mindre etterbestillinger for å dekke uforutsette behov,
  - når kjøpet på grunn av uforutsette omstendigheter ikke kan utsettes. konkurranse.
- (2) Anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, kan foretas gjennom internasjonale samarbeidsavtaler og organisasjoner, enten de er bi- eller multilaterale. Disse kan innebære bruk av internasjonale anskaffelsesprosedyrer. I den grad norske myndigheter formelt har sluttet seg til slike samarbeidskonstellasjoner, tillates de internasjonale anskaffelsesprosedyrer brukt der det ansees nødvendig og/eller formålstjenlig og til erstatning for prosedyrer angitt i ARF. Som eksempler kan det vises til:
- Foreign Military Sales/FMS Cases, hvor blant annet NATO-land har anledning til å anskaffe materiell gjennom de amerikanske militære forsyningskanaler,
  - Cooperative Logistics (COOP LOG) hvor NATO-land gis anledning til å trekke på tyske lagerbeholdninger,
  - NATO Support Agency (NSPA),
  - NATO NC3A Basic Ordering Agreements,
  - NATOs investeringsprogram for sikkerhet iht. AC/4 D–2261 (NATOs anbudsregelverk),
  - European Defence Agency (EDA).
- (3) Ved anskaffelser i samarbeid med andre nasjoner vil det forekomme situasjoner hvor nasjonene har forskjellige regler/prosedyrer og hvor det kan være behov for å foreta avvik fra ARF. Følgende prinsipper legges til grunn:
- anskaffelsesmyndigheten skal følge ARF i den grad det er mulig,
  - dersom det er behov for å foreta avvik fra ARF, skal dette tas opp med Forsvarsdepartementet for avgjørelse, § 5–5 bokstav f.

§ 34-3. Byttehandel

- (1) Byttehandel er kjøp av materiell som betales med verdien på materiellet som skal byttes eller dels med penger og dels med verdien av materiellet som byttes.
- (2) Byttehandel tillates bare i enkelte tilfeller der det er en fast innarbeidet praksis og når varene er av samme slag eller materiellkategori.

Kapittel 35. Anskaffelsesprotokoll**§ 35-1. Protokollføringsplikt**

For anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123 skal det føres anskaffelsesprotokoll i henhold til vedlegg 6.

Kapittel 36. Krav til leverandører**§ 36-1. Minimumskrav til leverandørene**

Det kan stilles minimumskrav til leverandørene, herunder til deres tekniske kvalifikasjoner og finansielle og økonomiske stilling. Vurdering av leverandørens tekniske kvalifikasjoner skal særlig baseres på kriterier som faglig kompetanse, effektivitet, erfaring og pålitelighet. Kravene skal sikre at leverandørene er egnet til å kunne oppfylle kontraktsforpliktelsene og skal stå i forhold til den ytelse som skal leveres. Kravene skal ikke diskriminere leverandørene på grunnlag av nasjonal eller lokal tilhørighet, med unntak av det som følger av § 33-2.

§ 36-2. Generell leveringssevne

- (1) Ved valg av leverandør skal forsvarssektoren vurdere om leverandøren vil være i stand til å innfri sine kontraktsforpliktelser, herunder skal leverandørens kompetanse, kapasitet og finansielle styrke vurderes. Vurderingen av leverandørens leveringssevne skal stå i forhold til de konsekvenser en mangelfull leveranse vil påføre forsvarssektoren.
- (2) Ved vurdering av leverandørens kompetanse skal forsvarssektoren vurdere det tekniske personell leverandøren disponerer, kvalitetssikringssystemer, eventuelle sertifikater, erfaring fra tidligere leveranser, produksjonsfasiliteter osv.
- (3) Ved tidskritiske leveranser bør leverandørens tilgjengelige kapasitet vurderes, herunder leverandørens totale kapasitet, hvor mye av leverandørens kapasitet som er bundet opp i andre oppdrag, mulighet til å sette ut arbeid til underleverandører osv.
- (4) Leverandøren skal ha en finansiell styrke som står i forhold til den økonomiske risiko som en avtale med forsvarssektoren medfører. Dersom anskaffelsesmyndigheten er i tvil om leverandørens finansielle stilling, kan anskaffelsesmyndigheten kreve at leverandøren stiller betryggende sikkerhet for oppfyllelse av avtalen. Sikkerhetsstillelse kan gis i form av garanti fra morselskap eller fra bank, forsikringsselskap, garantiselskap o.l. Behovet for sikkerhetsstillelse må vurderes ut fra de konsekvenser som forsvarssektoren blir påført dersom leverandøren får økonomiske problemer. Ved utstedelse av morselskapsgaranti, skal garantien stilles fra konsernspiss (høyeste juridisk enhet i konsern). Morselskapsgarantien skal gjenspeile leverandørens forpliktelser etter kontrakten. Morselskapet skal ved slike garantier treffe nødvendige tiltak slik at leveransen blir gjennomført i henhold til kontrakt. Garantier fra bank, forsikringsselskap, garantiselskap osv. skal stilles som selvskyldnerkausjon. Det kan avtales at internasjonale garantier skal komme under det Internasjonale Handelskammers regler for anbud, fullføring og tilbakebetalingsgarantier.

§ 36-3. Produsent, importør, grossist eller detaljist

- (1) Forsvarssektoren må i hvert enkelt tilfelle vurdere om det skal inngås avtale med produsent, importør, grossist eller detaljist. Beslutningen vil i hovedsak være avhengig av anskaffelsens størrelse, og i hvilken grad varene som anskaffes skal tilvirkes spesielt etter forsvarssektorens spesifikasjoner.
- (2) Forsvarssektoren skal ikke velge avtalepartnere som ikke har finansiell styrke til å håndtere garantikrav, erstatningskrav eller som ikke vil være i stand til å støtte materiellet i dets levetid. Det skal ikke inngås avtaler med agenter.

§ 36-4. Leverandørsammenslutninger

Leverandørsammenslutninger som er etablert for å gjennomføre en leveranse med forsvarssektoren, skal kunne godtas som leverandør under forutsetning av at samarbeidet ikke er kommet i stand for å hindre konkurranse.

§ 36-5. Skatteattest

- (1) Forsvarssektoren skal for anskaffelser som overstiger 100 000 NOK eks. mva. kreve at samtlige norske leverandører som leverer tilbud fremlegger skatteattest for merverdiavgift og skatteattest for skatt.
- (2) Forsvarssektoren skal angi innleveringsmåte og tidspunktet for innlevering.
- (3) Skatteattestene skal ikke være eldre enn 6 måneder regnet fra fristen i annet ledd.
- (4) Dersom skatteattest ikke er ankommet iht. disse bestemmelsene, skal tilbudet avvises, jf. § 38-8.

§ 36-6. HMS egenerklæring

- (1) For arbeid som skal utføres i Norge, skal forsvarssektoren for anskaffelser som overstiger 100 000 NOK eksl. mva., kreve at den valgte leverandøren fremlegger egenerklæring om at leverandøren vil overholde lovbestemte krav i Norge innen helse, miljø og sikkerhet (HMS).

- (2) Forsvarssektoren skal angi innleveringsmåte og tidspunktet for innlevering.
- (3) Dersom egenerklæring ikke er ankommet iht. disse bestemmelsene, skal tilbudet avvises, jf. § 38–8.

§ 36–7. Tilleggsfrist for ettersending av dokumenter

Dersom en eller flere leverandører ikke har levert HMS-egenerklæring, skatteattest eller offentlig tilgjengelig dokumentasjon av at krav til leverandøren er oppfylt, kan forsvarssektoren fastsette en kort tilleggsfrist for ettersending av disse dokumentene. Tilleggsfristen skal gjelde tilsvarende overfor alle deltakerne i konkurransen, og forsvarssektoren skal ikke vurdere de innkomne tilbudene før tilleggsfristen er utløpt

Kapittel 37. Forespørsel/konkurransegrunnlag

§ 37–1. Informasjon og bestemmelser for gjennomføring av anskaffelsen

Forespørselen/konkurransegrunnlaget skal inneholde nødvendig informasjon i forbindelse med selve anskaffelsen. Den skal blant annet inneholde:

- a. anskaffelsesmyndighetens navn, adresse, kontaktperson, samt nummerering/identifisering av forespørselen,
- b. tilbudsfrist og tilbudsadresse. Det skal oppgis dato og klokkeslett for når tilbudet senest skal være anskaffelsesmyndigheten i hende, og hvilken adresse (postadresse og gateadresse) det skal være innlevert. Tilbudsfristen må fastsettes slik at leverandørene får tilstrekkelig tid til å utarbeide tilbudene,
- c. vedståelsesfrist. Det skal oppgis hvor lenge tilbyderne skal vedstå sine tilbud,
- d. tidspunkt for tilbyderkonferanse. Dersom det er planlagt å avholde tilbyderkonferanser eller befaringer, skal tid og sted for dette oppgis,
- e. sted og tid for tilbudsåpning. Ved anbudskonkurranse skal det oppgis sted og tid for eventuell åpen tilbudsåpning. Ved øvrige anskaffelsesprosedyrer skal det oppgis at offentlig åpning av de innkomne tilbud ikke vil finne sted,
- f. anskaffelsesprosedyre. Det skal informeres om hvilken anskaffelsesprosedyre som benyttes,
- g. dersom forespørselen inneholder referanser til dokumenter som ikke er vedlagt, skal det opplyses om hvor disse dokumentene kan fås,
- h. tildelingskriterier. Det skal oppgis hvilke kriterier som vil bli lagt til grunn ved valg av leverandør,
- i. krav til språk i tilbud. Det skal opplyses om hvilke språk som tilbyderne kan benytte i tilbudet, jf. § 5–1,
- j. merking av tilbudet. Det skal opplyses om hvordan tilbudet skal merkes.
- k. format på tilbudet. Det skal stilles krav om at tilbudet avgis i lukket forsendelse. Det kan stilles øvrige krav til format på tilbud,
- l. alternative løsninger og tilbud på deler av leveransen. Det skal oppgis i hvilken utstrekning det kan gis tilbud på bare deler av leveransen, og om alternative løsningsforslag vil bli avvist. Videre eventuelle forbehold fra forsvarssektoren om å kunne dele leveransen mellom flere leverandører,
- m. forhandlinger. Når det benyttes anskaffelsesprosedyrer som tillater forhandling, skal det oppgis i forespørselen at forsvarssektoren forbeholder seg rett til å forhandle nærmere om vilkårene for anskaffelsen,
- n. spesifisering av pris. Når det er aktuelt å gjennomføre kostnadsanalyse, skal det stilles krav til at tilbydere fyller ut den til enhver tid gjeldende blankett for spesifisering av pris,
- o. henvisning til kunngjøringer. Dersom anskaffelsen er kunngjort, skal det henvises til kunngjøringen,
- p. forkaste alle tilbud. Forespørselen skal inneholde bestemmelse om at forsvarssektoren i særlige tilfeller forbeholder seg rett til å forkaste samtlige tilbud uten å gi begrunnelse, og
- q. eventuelt krav til industrielt samarbeid, jf. kapittel 42 (gjelder bare ved forsvarssektorens anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, og ovenfor leverandører fra tredjestater).

Kapittel 38. Gjennomføring av anskaffelser

§ 38–1. Prekvalifisering

- (1) Anskaffelsesmyndigheten kan foreta en utvelgelse av leverandører som skal få tilsendt forespørsel.
- (2) Utvelgelsesprosessen skal dokumenteres og begrunnes.
- (3) Ved utvelgelse skal det kun legges vekt på leverandørens evne til å levere i henhold til forsvarssektorens krav.
- (4) Anskaffelsesmyndigheten skal snarest mulig gi skriftlig melding til leverandørene som ikke blir prekvalifisert med en kort begrunnelse.

§ 38–2. Utsendelse av forespørsel/konkurransegrunnlag

- (1) Forsvarssektoren skal gjøre forespørsel/konkurransegrunnlag tilgjengelig for leverandørene på en mest mulig egnet måte. Forsvarssektoren kan sende ut dokumentene i papirversjon, oversende dokumentene elektronisk, eller legge dokumentene ut på forsvarssektorens internettsider for nedlastning av tilbyderne. Dette gjelder ikke sikkerhetsgraderte dokumenter.
- (2) Anskaffelsesmyndigheten skal oversende tilbyderne dokumentene i papirversjon dersom tilbyderne ber om det.
- (3) Anskaffelsesmyndigheten skal ha en rutine for å ettersende eventuelle endringer og tillegg til tilbydere som allerede har mottatt dokumentene.

§ 38-3. *Bruk av rådgivere ved utarbeidelse av spesifikasjoner*

Oppdragsgiver skal ikke søke eller motta råd som kan bli benyttet under utarbeidelsen av spesifikasjoner for en bestemt anskaffelse, fra noen som kan ha økonomisk interesse i anskaffelsen, når dette skjer på en måte som vil kunne utelukke reell konkurranse.

§ 38-4. *Kommunikasjon med tilbydere*

(1) Tilbydere skal gis samme informasjon i forbindelse med en anskaffelse. Opplysninger som anskaffelsesmyndigheten gir på forespørsel fra en av tilbyderne, skal således meddeles alle tilbydere umiddelbart.

(2) Kommunikasjon med tilbydere skal være skriftlig og sporbar. Der kommunikasjon skjer ved bruk av e-post, skal forsvarssektorens retningslinjer for slik kommunikasjon følges.

(3) Dersom tilbydere bringer opp spørsmål eller forhold som vedrører industrielt samarbeid, jf. kapittel 42, eller er av annen næringspolitisk art, skal de henvises til Forsvarsdepartementet.

§ 38-5. *Rettelser til forespørsel/konkurranses grunnlag*

(1) Anskaffelsesmyndigheten kan foreta endringer til forespørselen/konkurranses grunnlag som ikke er vesentlige innen tilbudsfristens utløp. Med vesentlige endringer menes endringer som hadde resultert i at andre tilbydere hadde levert tilbudet dersom endringene var kjent på et tidligere tidspunkt, eller andre tilbydere hadde blitt prekvalifisert dersom endringene var kjent på tidspunktet da prekvalifiseringen ble gjennomført.

(2) Rettelser, supplerer eller endringer skal umiddelbart sendes samtlige som har mottatt forespørselen.

(3) Dersom rettelser, supplerer eller endringer kommer så sent at det er vanskelig for leverandørene å ta hensyn til det i tilbudet, skal det fastsettes en forholdsmessig forlengelse av tilbudsfristen. Samtlige tilbydere skal snarest varsles om forlengelsen.

§ 38-6. *Registrering og oppbevaring av innkomne tilbud*

(1) Tilbudene skal påføres tidspunkt for mottakelse etter hvert som de kommer inn. På oppfordring skal anskaffelsesmyndigheten skriftlig bekrefte når tilbudet er mottatt.

(2) Tilbudene skal oppbevares uåpnet fram til tilbudsåpning.

(3) Tilbydere kan tilbakekalle eller endre sine tilbud innen tilbudsfristens utløp. Tilbakekalling skal skje skriftlig. Endringer av tilbudene er å betrakte som nytt tilbud og det skal innleveres og oppbevares på samme måte.

(4) Opplysninger om mottatte tilbud skal bare gjøres kjent for det av forsvarssektorens personell som har bruk for slike opplysninger i sin tjeneste.

§ 38-7. *Tilbudsåpning*

(1) Åpning av tilbudene skal foretas av minst to representanter fra anskaffelsesmyndigheten.

(2) Tilbudene skal åpnes på det sted og til den tid som er angitt i forespørselen dersom forespørselen har gitt opplysninger om dette.

§ 38-8. *Avvisning på grunn av forhold ved leverandøren*

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal snarest mulig ta stilling til spørsmålet om avvisning på grunn av forhold ved leverandørene eller forhold ved tilbudet. Tilbyderen skal gis skriftlig melding snarest etter at avgjørelsen er tatt, med en kort begrunnelse.

(2) Oppdragsgiver skal avvise leverandører som:

- a. ikke oppfyller krav som er satt til leverandørenes deltakelse i konkurransen,
- b. har unnlatt å levere skatteattester og egenerklæring om HMS som er krevd, jf. 36-5,
- c. oppdragsgiver kjenner til er rettskraftig dømt for deltakelse i en kriminell organisasjon eller for korrupsjon, bedrageri, terrorhandlinger eller straffbare handlinger i tilknytning til terrorvirksomhet eller terrorgrupper, hvitvasking av penger eller finansiering av terrorisme, og hvor ikke allmenne hensyn gjør det nødvendig å inngå kontrakt med leverandøren, eller
- d. har blitt benyttet under utarbeidelsen av spesifikasjoner i strid med forbud mot bruk av rådgivere ved utarbeidelse av spesifikasjoner, jf. § 38-3.

(3) Oppdragsgiver kan avvise leverandører som:

- a. er konkurs, under gjeldsforhandling eller avvikling, har innstilt sin virksomhet eller befinner seg i en tilsvarende prosess med hjemmel i nasjonale lover og forskrifter,
- b. er begjært konkurs, har begjært åpning av gjeldsforhandling eller tvangsoppløsning eller annen lignende prosess med hjemmel i nasjonale lover og forskrifter,
- c. ved en rettskraftig dom er kjent skyldig i straffbare forhold som angår den yrkesmessige vandel, som for eksempel overtredelse av lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. (eksportkontrollloven),
- d. i sitt yrke har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje, som for eksempel mislighold av forpliktelser vedrørende beskyttelse av gradert informasjon eller forsyningssikkerhet i relasjon til en tidligere kontrakt,
- e. ikke har oppfylt sine forpliktelser vedrørende innbetaling av trygdeavgifter i samsvar med lovbestemmelser i den stat hvor han er etablert, eller i Norge,
- f. ikke har oppfylt sine forpliktelser vedrørende innbetaling av skatter og avgifter i samsvar med lovbestemmelser i den stat hvor han er etablert, eller i Norge,

- g. har gitt grovt misvisende eller feilaktige opplysninger eller unnlatt å gi opplysninger i henhold til det som kreves etter denne paragraf eller krav til leverandøren, jf. § 4–1, eller
- h. ikke vurderes å ha den pålitelighet som trengs for å utelukke en sikkerhetsrisiko for Norge.
- i. ikke har oppfylt industrisamarbeidsforpliktelsen ved utløp av, eller mellomliggende milepæler i, tidligere inngåtte industrisamarbeidsavtaler, eller misligholdt bankgarantier etablert i samsvar med slike industrisamarbeidsavtaler.

(4) Når oppdragsgiver krever bevis for at leverandøren ikke omfattes av første og annet ledd, skal utdrag fra strafferegister eller konkursregister godtas som tilstrekkelig bevis for første ledd bokstav c og annet ledd bokstav a, b eller c. I mangel av slikt utdrag skal et tilsvarende dokument som viser at kravene er tilfredsstillt, utstedt av en retts- eller forvaltningsmyndighet i leverandørens hjemstat eller oppholdsstat, aksepteres. For annet ledd bokstav e og f skal det anses tilstrekkelig med attest utstedt av vedkommende myndighet i leverandørens hjemstat. Når leverandørens hjemstat ikke utsteder slike dokumenter eller attester, kan de erstattes av en erklæring avgitt under ed eller forsikring av den aktuelle personen overfor en retts- eller forvaltningsmyndighet, en notarius publicus eller en annen kompetent myndighet i hjemstaten eller nåværende oppholdsstat.

§ 38–9. *Avvisning på grunn av forhold ved tilbudet*

(1) Et tilbud skal avvises når:

- a. det ikke er levert innen den fastsatte tilbudsfristen,
- b. det ikke er avgitt skriftlig i lukket og merket forsendelse, eller avgitt på godkjent elektronisk format i henhold til forespørselen/konkurransegrunnlaget,
- c. det inneholder vesentlige forbehold mot kontraktsvilkårene, eller
- d. det inneholder vesentlige avvik fra kravspesifikasjonene i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget.

(2) Et tilbud kan avvises når:

- a. tilbudet inneholder avvik, forbehold, feil, ufullstendigheter, uklarheter eller lignende som ikke må anses ubetydelige,
- b. det på grunn av avvik, forbehold, feil, ufullstendigheter, uklarheter eller lignende kan medføre tvil om hvordan tilbudet skal bedømmes i forhold til de øvrige tilbudene,
- c. tilbudet virker unormalt lavt i forhold til ytelsen, eller
- d. tilbudet ikke er signert, eller på grunn av andre forbehold ikke kan anses bindende.
- e. det ikke tilfredsstiller kravene i vedlegg 7 (BIF) (for tilbydere som vil omfattes av et krav om industrisamarbeid).

(3) Anskaffelsesmyndigheten må dokumentere de forhold som ligger til grunn for avvisning.

§ 38–10. *Avvisning av unormalt lave tilbud*

(1) Før et tilbud avvises fordi det virker unormalt, skal anskaffelsesmyndigheten skriftlig forlange relevante opplysninger om de enkelte delene av tilbudet og etterprøve disse på grunnlag av de forklaringer som blir gitt.

(2) Anskaffelsesmyndigheten kan ta hensyn til forklaringer som er berettiget ut i fra objektive grunner, herunder besparelser ved fremstillingsmåten, tekniske løsninger, usedvanlig gunstige vilkår for leveransen eller varens nyskapende karakter.

§ 38–11. *Industrielt samarbeid*

Når det er stilt krav til industrielt samarbeid i tråd med kapittel 42, skal anskaffelsesmyndigheten oversende leverandørens forslag til industrielt samarbeid til Forsvarsdepartementet omgående etter tilbudsåpning, jf. § 5–5 bokstav g.

§ 38–12. *Feil i tilbud*

Dersom det oppdages feil i tilbud, skal disse skriftlig avklares med leverandøren.

§ 38–13. *Forlengelse av vedståelsesfrist*

Hvis anskaffelsesmyndigheten ikke er i stand til å tildele kontrakt innen vedståelsesfristens utløp, skal samtlige tilbydere forespørres samtidig om å forlenge vedståelsesfristen. Begrunnelse for forlengelsen skal registreres i anskaffelsesprotokollen.

§ 38–14. *Evalueringskriterier og forhandlinger*

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal ved evalueringer og forhandlinger identifisere og velge den leverandør som gir det tilbud som anses mest økonomisk fordelaktig eller lavest pris.

(2) Dersom anskaffelsesmyndigheten mener det bør legges vekt på andre forhold (næringspolitiske), skal det fremlegges for Forsvarsdepartementet til avgjørelse tidligst mulig.

§ 38–15. *Evalueringskriterier*

Anskaffelsesmyndigheten skal bare legge til grunn de evalueringskriterier som er spesifisert i forespørselen/konkurransegrunnlaget.

§ 38–16. *Forhandlinger*

Anskaffelsesmyndigheten kan føre forhandlinger om endringer eller supplering av tilbudene. Forhandlingene kan gjelde alle sider ved tilbudene, så som forretningsmessige vilkår, pris og tekniske spesifikasjoner. Anskaffelsesmyndigheten bør begrense forhandlingene til de tilbydere som har en reell mulighet til å få tildelt kontrakten. De tilbydere som det innledes forhandlinger med skal gis like vilkår og opplysninger.

Anskaffelsesmyndigheten har under forhandlingene ikke anledning til å gi tilbyderne opplysninger om innholdet i de øvrige tilbudene.

§ 38–17. Intensjonsavtale

(1) I en del tilfeller vil leverandøren kunne ha et behov for at det uttrykkes en seriøs, men ikke bindende intensjon fra forsvarssektoren om å inngå en avtale. Forsvarssektoren har anledning til å inngå intensjonsavtaler. Disse skal kun benyttes når det er stor sannsynlighet for at forsvarssektoren vil inngå en avtale med leverandøren. Intensjonsavtaler skal presisere at dokumentet ikke er bindende for forsvarssektoren, og at kostnader og forpliktelser som leverandøren pådrar seg ikke dekkes av forsvarssektoren.

(2) Begrunnelsen for bruk av intensjonsavtaler skal nedtegnes i anskaffelsesprotokollen.

(3) Dersom leverandøren blir tildelt kontrakt, og det blir foretatt kostnadsanalyse eller kostnadsprøving, kan leverandøren få dekket relevante kostnader som leverandøren har hatt i perioden fra han mottar Intensjonsavtale (Letter of Intent) til kontraktstildeling. Dette må i så fall reguleres i den endelige avtalen.

§ 38–18. Melding om valg av leverandør

Valgt leverandør skal underrettes snarest og senest innen utløpet av vedståelsesfristen. De øvrige tilbydere skal gis skriftlig melding samtidig om at de ikke er valgt. Meldingen skal inneholde en begrunnelse for valget, herunder en redegjørelse for det valgte tilbudets egenskaper og relative fordeler i samsvar med angitte tildelingskriterier.

§ 38–19. Endringer

(1) Rutiner for endringer skal avtales med leverandøren. Forsvarssektoren kan utarbeide blanketter, elektroniske virkemidler eller tilsvarende om rutiner for endringer.

(2) Rutiner for endringer kan inneholde tre elementer:

- a. rutiner for å inngå en gjensidig avtale av endringer gjennom en endringsavtale,
- b. rutiner for hvordan leverandøren fremmer forslag til endringer av avtalen gjennom en søknad om endring,
- c. rutiner til å gi ensidige pålegg om endringer fra forsvarssektoren gjennom en endringsordre. Retten til å utstede endringsordre kan utelates ved enkle anskaffelser hvor behovet for å utstede endringsordre ikke anses for å være relevant.

§ 38–20. Endringsavtale

En endringsavtale er en gjensidig avtale med motparten om å endre avtalevilkårene. Dette er den foretrukne form for å endre inngåtte kontrakter. Endringsavtalen forutsetter at det foreligger enighet om endringen på forhånd, og at forhold som omfang, leveringstid, pris/kompensasjonsformat, og administrative forhold er avklart.

§ 38–21. Søknad om endring

Leverandøren kan gjennom søknad til forsvarssektoren foreslå endringer til den inngåtte kontrakten. For eksempel endringer i tegninger, konstruksjoner eller spesifikasjoner dersom slike endringer antas å innebære fordeler med hensyn til fremstillingsmetoder, produksjonstid og/eller kostnader. Leverandøren kan fremme slike søknader på forsvarssektorens blanketter. Hvis søknaden aksepteres av anskaffelsesmyndigheten, skal dette formaliseres ved utstedelse av en endringsavtale.

§ 38–22. Endringsordre

(1) En endringsordre er et skriftlig pålegg som forsvarssektoren med hjemmel i avtalevilkårene gir leverandøren om endringer i leveringsomfanget for ett eller flere av følgende punkter:

- a. tegninger, konstruksjoner eller spesifikasjoner når leveransen produseres spesielt for forsvarssektoren,
- b. forsendelses- og/eller emballeringsmåte herunder preserveringsmetoder,
- c. sted for levering.

(2) Dersom leverandøren mener at endringen skal medføre justering av pris, betinget kostnadstak, leveringstid, eller andre avtalebetingelser, skal leverandøren meddele dette til forsvarssektoren innen 14 dager etter at han har mottatt endringsordren. Et slikt krav om justering av pris, leveringstid osv., fritar ikke leverandøren fra å gjennomføre avtalen i den endrede form.

(3) Når partene er enige om eventuelle endringer av pris, betinget kostnadstak, leveringstid osv. som følge av en endringsordre skal dette formaliseres i en endringsavtale.

(4) Endringsordre skal normalt benyttes når det ikke er tid eller av andre grunner ikke er mulig å utstede en endringsavtale.

Kapittel 39. Rammeavtaler

§ 39–1. Rammeavtaler

(1) Rammeavtale er en avtale inngått mellom en eller flere oppdragsgivere og en eller flere leverandører som har til formål å fastsette vilkårene for de kontrakter som skal tildeles i løpet av en gitt periode, særlig med hensyn til pris og eventuelt planlagte mengder.

(2) Avrop er en forpliktende avtale mellom kjøper og selger som er basert på betingelser som i all vesentlighet er forhåndsavtalt i en rammeavtale.

(3) Forsvarssektoren forplikter seg først i forbindelse med avrop i henhold til rammeavtalens betingelser.

§ 39-2. Krav til bruk av rammeavtaler

(1) Rammeavtaler kan benyttes når dette anses som mest økonomisk fordelaktig for forsvarssektoren. I tillegg til pris kan forhold som transaksjonskostnader, standardisering, forsyningssikkerhet, omløpshastighet, lagerkostnader og problemer med ukurans tas med i betraktning.

(2) Anskaffelsesmyndigheten skal ikke inngå rammeavtaler som hindrer, begrenser, eller skaper mindre konkurranse i det aktuelle markedet. Anskaffelsesmyndigheten skal kartlegge den markedsmessige effekt før rammeavtale inngås.

(3) Rammeavtaler skal som hovedregel ikke inngås med en varighet som overstiger syv år, inklusive eventuelle opsjoner på forlengelse. Rammeavtalen kan inngås med en varighet som overstiger syv år når dette er berettiget ut fra rammeavtalens gjenstand.

Kommentar:

Hensikten med denne avgrensningen er å ivareta det grunnleggende prinsippet om konkurranse, og for å sikre en regelmessig vurdering av markedssituasjonen og Forsvarssektorens behov. FOA har krav om maksimalt 4 år mens FOSA har krav om maksimalt syv år.

Dersom rammeavtale er inngått for å sikre understøttelse av hovedmateriell, og det er en bestemt leverandør som er særskilt egnet til å ivareta dette, kan rammeavtale inngås med den varighet som er nødvendig for å sikre leveranser i hovedmateriellets levetid. Denne type avtale skal så langt det er mulig inngås i forbindelse med kjøp av hovedmateriellet.

Behov for kostbare investeringer med lang nedskrivningstid for å utføre kontrakten, kan også forsvare en lengre varighet på avtalen.

§ 39-3. Rammeavtalens omfang

Rammeavtale kan inngås med flere leverandører for samme type vare eller tjeneste.

§ 39-4. Obligatoriske rammeavtaler

(1) Dersom en bruker ikke kan benytte en bindende rammeavtale, skal tillatelse til å fravike rammeavtalen innhentes fra respektiv etatssjef. Begrunnelsen hvorfor en bindende rammeavtale ikke kan benyttes skal protokollføres.

(2) Oversikt over hvilke rammeavtaler som enhetene er forpliktet til å bruke skal være bekjentgjort på hensiktsmessig medium, herunder forsvarrets intranett.

§ 39-5. Avtaler med leverandørbegrensning

Rammeavtaler skal som hovedregel ikke inneholde klausuler som binder forsvarssektoren til å benytte kun én leverandør.

§ 39-6. Fornyelse

Rammeavtaler skal ikke inneholde klausuler om automatisk fornyelse. Forsvarssektoren skal i hvert enkelt tilfelle ta stilling til om de ønsker en fornyelse, og opsjoner med henhold til forlengelse av rammeavtalen skal inntas i kunngjøringen og i grunnlaget for anskaffelsen.

§ 39-7. Prisjustering

(1) Rammeavtalen skal inneholde bestemmelser som regulerer prisene i hele perioden. Dette kan gjøres i form av:

- a. fast pris i hele avtaleperioden,
- b. prisjustering i form av prisglidningsformel,
- c. forhåndsbestemt årlig prisjustering, eller
- d. avtalte rabatter i forhold til listepriiser som følger markedsutviklingen.

(2) Det skal ikke tas inn nye produktkategorier eller tjenester som øker avtalens omfang utover det som var beskrevet når avtalen ble inngått.

Kapittel 40 Protest mot gjennomføring av anskaffelsesprosess

§ 40-1. Protest mot valg av leverandør

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal gi skriftlig melding om valg av leverandør til alle berørte leverandører, jf. § 38-18.

(2) Dersom leverandøren ønsker å få overprøvd valg av leverandør, skal vedkommende rette sin henvendelse til anskaffelsesmyndigheten (oppdragsgiver). Henvendelsen får som hovedregel ingen oppsettende virkning.

(3) Den saksbehandler som håndterte saken ifm. beslutning om valg av leverandør, kan ikke behandle saken videre når den er ønsket overprøvd iht. andre ledd. Saken skal håndteres av overordnet fagmyndighet og gis fornyet vurdering. Overordnet fagmyndighet skal ta endelig avgjørelse om når den fornyede behandling anses avsluttet. Avgjørelsen skal oversendes skriftlig til vedkommende uten ugrunnet opphold.

Kapittel 41. Teknologiske kompetanseområder**§ 41-1. Krav om ivaretagelse av viktig nasjonal teknologisk kompetanse for forsvarssektoren**

Kontraktstrategien, jf. kapittel 8, kan inneholde krav relatert til forsvarssektorens behov for å opprettholde, videreutvikle eller nyutvikle nasjonal kompetanse innen områder som er vesentlige for nasjonal sikkerhet, samt sikkerhetspolitiske eller utenrikspolitiske hensyn, herunder:

- a. hvilke tilbydere som skal få forespørsel,
- b. hvilke leverandører som eventuelt skal delta med forstudier eller delta i tidlig integrerte prosjektorganisasjoner,
- c. tidlig dialog og samarbeid med potensielle leverandører,
- d. krav til industrisamarbeid
- e. oppdeling/inndeling av et prosjekt i delprosjekter osv.

Kapittel 42. Industrielt samarbeid ved anskaffelser fra utlandet

§ 42-1. Overordnet ansvar

(1) Forsvarsdepartementet har det overordnede ansvar for industrielt samarbeid i forbindelse med anskaffelser fra utlandet.

(2) I medhold av dette regelverk har Forsvarsdepartementet gitt ytterligere bestemmelser for hvorledes industrielt samarbeid skal gjennomføres. Bestemmelsene følger av vedlegg 7 «Bestemmelser for industrielt samarbeid ved forsvarsanskaffelser fra utlandet» (BIF).

§ 42-2. Når kreves det industrisamarbeidsavtale

I henhold til BIF gjelder krav om industrisamarbeidsavtale ved alle anskaffelser fra utenlandske leverandører av materiell, samt varer og tjenester som har sammenheng med materiell og dets levetid, med de begrensninger som følger av BIF. Bestemmelsene gjelder også i de tilfeller hvor leverandøren er registrert i Norge, men hvor vesentlige deler av leveransen er produsert i utlandet.

Unntatt fra dette kravet er anskaffelser:

- a. Som gjennomføres i henhold til Forskrift om offentlige anskaffelser (FOA).
- b. Som gjennomføres i henhold til Forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA) og hvor leverandøren (og dens underleverandører i hovedsak) er hjemmehørende i EØS. I tilfeller der leverandøren er hjemmehørende i EØS, men hvor en underleverandør er hjemmehørende utenfor EØS og underleveransen er større enn 50 mill. kroner (beregnet som nærmere angitt i BIF), skal slik underleverandør inngå en industrisamarbeidsavtale.
- c. Som har en kontraktssum under 50 mill. kroner (beregnet som nærmere angitt i BIF). I tilfeller der en leverandør (a) inngår en leveransekontrakt under 50 mill. kroner, men med muligheter for senere opsjonsutløsninger eller tilleggsanskaffelser, eller (b) over en femårsperiode kan forventes å inngå flere kontrakter under 50 mill. kroner, skal leverandøren inngå en betinget industrisamarbeidsavtale som angitt i BIF.

§ 42-3. Saksgang frem til valg av leverandør

(1) Ved anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, skal anskaffelsesmyndigheten inkludere følgende ordlyd i sin forespørsel til de aktuelle leverandører:

«INDUSTRIAL CO-OPERATION

The Royal Norwegian Ministry of Defence (MOD) has decided that an industrial co-operation agreement is required, in accordance with the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad (RIC). Please find enclosed «Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad» and standard agreements for industrial co-operation. The bidder shall in his response to the Request for Proposal state his commitment to enter into such agreement without making any reservations to the RIC and standard agreements using the wording as follows: «(Name of bidder) hereby unconditionally declare our entire acceptance of the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad. We also unconditionally declare our acceptance of all the terms and conditions of the standard agreements for industrial co-operation.» The bidder shall also describe (in a separate annex) how he intends to fulfil the industrial commitment. The annex shall include descriptions of contracts or arrangements entered into or currently being negotiated with Norwegian industry.»

(2) Ved anskaffelser under FOSA, skal følgende ordlyd inkluderes i forespørselen:

«INDUSTRIAL CO-OPERATION

Applicable to bidders located outside the European Economic Area (EEA): The Royal Norwegian Ministry of Defence (MOD) has decided that an industrial co-operation agreement is required (in accordance with the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad (RIC)), for tenderers located outside the European Economic Area (EEA). Please find enclosed «Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad» and standard agreements for industrial co-operation. Such bidder shall in his response to the Request for Proposal state his commitment to enter into such agreement without making any reservations to the RIC and standard agreements using the wording as follows: «(Name of bidder) hereby unconditionally declare our entire acceptance of the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad. We also unconditionally declare our acceptance of all the terms and conditions of the standard agreements for industrial co-operation.» The bidder shall also describe (in a separate annex) how he intends to fulfil the industrial commitment. The annex shall include descriptions of contracts or arrangements entered into or currently being negotiated with Norwegian industry.

Applicable to bidders located within the European Economic Area (EEA): The Royal Norwegian Ministry of Defence (MOD) has decided that an industrial co-operation agreement is required (in accordance with the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad (RIC)), for subcontractors located outside the European Economic Area (EEA). This requirement also applies if the main contractor and the subcontractor belong to the same corporation. Please find enclosed «Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad» and standard agreements for industrial co-operation. Such bidder shall in his response to the Request for Proposal on behalf of his subcontractors state their commitment to enter into such agreements without making any reservations to the RIC and standard agreements using the wording as follows: «(Name of bidder) hereby unconditionally declare, on behalf of all our subcontractors located outside the European Economic Area, their entire acceptance of the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad. We also unconditionally declare, on behalf of all our subcontractors located outside the European Economic Area, their acceptance of all the terms and conditions of the standard agreements for industrial co-operation.» The bidder shall also describe (in a separate annex) how his subcontractors located outside the European Economic Area intend to fulfil the industrial commitment. The annex shall include descriptions of contracts or arrangements entered into or currently being negotiated with Norwegian industry.»

(3) Når anskaffelsesmyndigheten mottar leverandørens forslag til et industrielt samarbeid, skal dette oversendes til Forsvarsdepartementet.

(4) Dersom potensielle leverandører bringer opp industrirelaterte spørsmål i forbindelse med tilbudsforespørselen, skal de henvises til Forsvarsdepartementet.

§ 42-4. *Anskaffelsesmyndighetens anbefaling av leverandør*

Anskaffelsesmyndigheten skal ikke signere kontrakt med den aktuelle leverandør før Forsvarsdepartementet har ferdigforhandlet avtaler om industrisamarbeid med leverandøren (eller, der dette er relevant, aktuelle underleverandører).

§ 42-5. *Rapportering om industrisamarbeid*

(1) FLO er ansvarlig for oppfølging av inngåtte industrisamarbeidsavtaler. Oppfølging skjer ved at hver leverandør fremsender årsrapporter til FLO, som vurderer disse, og gir tilbakemelding til leverandørene. Det kan avtales annen type rapportering og oppfølging i den enkelte Industrisamarbeidsavtale.

(2) FLO rapporterer årlig til Forsvarsdepartementet status over inngåtte industrisamarbeidsavtaler.

(3) Anskaffelsesmyndigheten skal oversende kopi av alle inngåtte avtaler (kontrakter) og endringsavtaler til FLO/invstab når det foreligger avtale om industrisamarbeid.

Vedlegg

1. Etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren.

2. Varsomhet, taushetsplikt og habilitet (norsk versjon).

3. Prudence, Non-disclosure and Conflict of Interest (engelsk versjon).

4. Etisk egenerklæring for leverandører til Forsvarsdepartementet med underliggende etater (norsk versjon).

5. Ethical statement for suppliers to the Royal Norwegian Ministry of Defence with underlying agencies (engelsk versjon).

6. Protokoll for anskaffelser etter ARF del V.

7. Bestemmelser for industrielt samarbeid ved forsvarsanskaffelser fra utlandet.

18. nov. Nr. 1412 2013**Forskrift om endring i forskrift om rett til dekning av utgifter ved pasienters reise for undersøkelse eller behandling (syketransportforskriften)**

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet 18. november 2013 med hjemmel i lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) § 2–6 femte ledd. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 4. juli 2008 nr. 788 om rett til dekning av utgifter ved pasienters reise for undersøkelse eller behandling (syketransportforskriften) gjøres følgende endring:

§ 4 andre ledd skal lyde:

Også når pasienten benytter retten til fritt sykehusvalg m.m. etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2–4 dekkes utgiftene til reise, med unntak av reise til private radiologiske virksomheter som kun dekkes til nærmeste sted, jf. første ledd.

II

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

25. nov. Nr. 1413 2013**Delegering av avgjørelsesmyndighet i enkeltsaker etter lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte**

Hjemmel: Fastsatt av Justis- og beredskapsdepartementet 25. november 2013 med hjemmel i lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte § 3. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

Justis- og beredskapsdepartementet har besluttet å delegere departementets avgjørelsesmyndighet i enkeltsakene etter lov om overføring av domfelte til Kriminalomsorgsdirektoratet.

Delegeringen gjelder ikke saker som faller inn under lov om overføring av domfelte § 13.

Dette delegeringsvedtaket trer i kraft fra 1. januar 2014.

2. des. Nr. 1414 2013**Forskrift om endring i forskrift om forebygging av, kontroll med og utryddelse av overførbare spongiforme encefalopater (TSE)**

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet 2. desember 2013 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 23 tredje ledd, jf. § 12 og § 19.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg I kap. I innledende del nr. 7 (kommisjonsvedtak 2013/429/EU). Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 30. mars 2004 nr. 595 om forebygging av, kontroll med og utryddelse av overførbare spongiforme encefalopater (TSE) gjøres følgende endringer:

I EØS-henvisningsfeltet skal henvisningen til vedtak 2007/453/EF lyde:

vedtak 2007/453/EF (som endret ved vedtak 2009/830/EF, vedtak 2010/749/EU, vedtak 2012/111/EU, vedtak 2012/489/EU og vedtak 2013/429/EU).

Vedlegg A skal lyde:

Vedlegg A – BSE-risiko i forskjellige land og regioner

A. Land og regioner med ubetydelig (neglisjerbar) BSE-risiko

EU

- Belgia
- Danmark
- Italia
- Nederland
- Østerrike
- Slovenia
- Finland
- Sverige.

EFTA-stater

- Island
- Norge.

Tredjeland

- Argentina
- Australia
- Brasil
- Chile
- Colombia
- India
- Israel
- Japan
- New Zealand
- Panama
- Paraguay
- Peru
- Singapore
- USA
- Uruguay.

*B. Land og regioner med kontrollert BSE-risiko**EU*

- Bulgaria
- Tsjekkia
- Tyskland
- Estland
- Irland
- Hellas
- Spania
- Frankrike
- Kroatia
- Kypros
- Latvia
- Litauen
- Luxembourg
- Ungarn
- Malta
- Polen
- Portugal
- Romania
- Slovakia
- Det forente kongerike.

EFTA-stater

- Liechtenstein
- Sveits.

Tredjeland

- Canada
- Costa Rica
- Mexico
- Nicaragua
- Sør-Korea
- Taiwan.

C. Land og regioner med ikke-fastsatt BSE-risiko

- Land og regioner som ikke er listet opp under punkt A og B.

II

Endringene trer i kraft straks.

5. des. Nr. 1415 2013**Forskrift om endring i forskrift til merverdiavgiftsloven (merverdiavgiftsforskriften)**

Hjemmel: Fastsatt av Skattedirektoratet 5. desember 2013 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven), jf. delegeringsvedtak 15. desember 2009 nr. 1523. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 15. desember 2009 nr. 1540 til merverdiavgiftsloven (merverdiavgiftsforskriften) gjøres følgende endringer:

Overskrift § 15–14 Adgang til å oppgi merverdiavgift i salgsdokumentasjon mv. skal lyde:

§ 15–11. *Adgang til å oppgi merverdiavgift i salgsdokumentasjon mv.*

Overskrift § 15–14–1 Samvirkeforetak mv. skal lyde:

§ 15–11–1. *Samvirkeforetak mv.*

Overskrift § 15–14–2 Forhandlere av hjemmeproduerte håndverks- og husflidsarbeider skal lyde:

§ 15–11–2. *Forhandlere av hjemmeproduerte håndverks- og husflidsarbeider*

Overskrift § 15–14–3 Registrerings-, dokumentasjonsplikt mv. skal lyde:

§ 15–11–3. *Registrerings-, dokumentasjonsplikt mv.*

§ 15–11–3 skal lyde:

Samvirkeforetak, husflidsutsalg og andre som har fått samtykke fra skattekontoret, jf. § 15–11–1 og § 15–11–2, kan pålegges å sende skattekontoret

- a) oppgave som viser årlig samlet varelevering, brutto salgsvederlag og merverdiavgiftsbeløp for hver enkelt selger, eller
- b) gjenpart av alle salgsdokumenter.

Kapitteloverskrift Kapittel 16 Kontrollopplysninger og -oppgaver fra andre enn avgiftssubjektet skal lyde:

Kapittel 16. Kontroll

§ 16–1–1 Plikt til å opplyse om ikke-navngitte forretningsforbindelser mv. oppheves.

Ny § 16–8 skal lyde:

§ 16–8. *Pålegg om revisjon*

Bestemmelser til utfylling av merverdiavgiftsloven § 16–8 er fastsatt av Finansdepartementet i forskrift av 2. mai 2012 nr. 390 om pålegg om revisjon mv.

Ny § 16–11 skal lyde:

§ 16–11. *Forskrifter*

Bestemmelser til utfylling av merverdiavgiftsloven kapittel 16 er fastsatt av Finansdepartementet i forskrift 8. mars 2013 nr. 258 om gjennomføring av skatte- og avgiftskontroll.

II

Endringene under I trer i kraft straks.

5. des. Nr. 1416 2013**Forskrift om endring i forskrift om målenheter og måling**

Hjemmel: Fastsatt av Nærings- og handelsdepartementet 5. desember 2013 med hjemmel i lov 26. januar 2007 nr. 4 om målenheter, måling og normaltid § 10 og § 17. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 20. desember 2007 nr. 1723 om målenheter og måling gjøres følgende endringer:

§ 1–2 bokstav e skal lyde:

- e) *kontroll:* når det i forbindelse med et tilsyn undersøkes om et måleredskap når det brukes oppfyller kravene til måleredskapet.

§ 1–2 bokstav g og h skal lyde:

- g) *oppfølgingskontroll*: en kontroll av et måleredskap som gjennomføres som følge av en melding fra en bruker eller andre og som fastslår om måleredskapet når det brukes er i overensstemmelse med kravene til måleredskapet
- h) *ordinær kontroll*: en kontroll av et måleredskap som fastslår om måleredskapet når det brukes er i overensstemmelse med kravene til måleredskapet.

§ 3–4 første ledd skal lyde:

Det er fastsatt krav ved bruk av følgende måleredskaper når måleresultatet brukes som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør:

- a) Automatiske diskontinuerlige summeringsvekker, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1737 om krav til automatiske diskontinuerlige summeringsvekker
- b) Automatiske gravimetriske fyllemaskiner, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1747 om krav til automatiske gravimetriske fyllemaskiner
- c) Automatisk jernbanevekker, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1741 om krav til automatiske jernbanevekker
- d) Instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekt), jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1742 om krav til instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekker)
- e) Transportbåndvekker, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1736 om krav til transportbåndvekker
- f) Elektrisitetsmålere som måler aktiv energi eller en kombinasjon av aktiv og reaktiv energi i et lavspenningsdistribusjonsnett, jf. forskrift 28. desember 2007 nr. 1753 om krav til elektrisitetsmålere
- g) Flasker brukt som målebeholdere, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1732 om krav til flasker brukt som målebeholdere (måleflasker)
- h) Flerdimensjonsmålere, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1746 om krav til instrumenter til flerdimensjonale målinger (flerdimensjonsmålere)
- i) Gjennomstrømningsmålere for andre væsker enn vann, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1738 om krav til gjennomstrømningsmålere (for væsker unntatt vann)
- j) Ikke-automatiske vekter, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1735 om krav til ikke-automatiske vekter
- k) Lengdemålingsinstrumenter, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1740 om krav til lengdemålingsinstrumenter
- l) Lengdemål som måler nivået i tanker
- m) Materielle lengdemål, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1739 om krav til materielle lengdemål
- n) Målekar for fisk, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1734 om krav til målekar for fisk
- o) Skipstanker, jf. forskrift 21. desember 2007 nr. 1748 om krav til kalibrering av skipstanker som brukes til beregning av økonomisk oppgjør
- p) Taksametre, jf. forskrift 1. oktober 2009 nr. 1226 om krav til taksametre.

§ 3–4 tredje ledd skal lyde:

Dersom det i produksjonen av en ferdigpakning brukes måleredskap som ikke er underlagt krav eller ikke oppfyller kravene til måleredskapet, skal innholdet i ferdigpakningen kontrolleres med et egnet måleredskap som er underlagt krav og som oppfyller kravene. Justervesenet kan i det enkelte tilfelle godta stikkprøvebasert egenkontroll.

Kapittel 5 skal lyde:

Kapittel 5 – Krav til målinger og måleredskaper under bruk

§ 5–1. Brukerens ansvar

En bruker er ansvarlig for at et måleredskap oppfyller kravene i forskriften, samsvarserklæringen, instrumentspesifikk forskrift og andre krav gitt i og med hjemmel i lov om målenheter, måling og normaltid. Måleredskapet kan bare brukes dersom det er godkjent etter bestemmelsene i kapittel 4 før det ble solgt.

§ 5–2. Tilsyn

Justervesenets tilsyn under bruk kan være periodisk. Ved periodisk tilsyn opprettes tilsynsperiode som minst må løpe mellom to periodiske tilsyn. Tilsynsperioden regnes i kalenderår, og tilsynet kan av effektivitetshensyn gjennomføres på et hvilket som helst tidspunkt i kalenderåret. Ordningen er ikke til hinder for at annet tilsyn gjennomføres i løpet av tilsynsperioden.

Av effektivitetshensyn kan Justervesenet gjøre unntak fra opprettet tilsynsperiode når Justervesenet er i området for å utføre tilsyn eller annet arbeid i medhold av lov om målenheter, måling og normaltid.

Justervesenet avgjør hvor tilsynet skal finne sted. Måleredskapet skal kontrolleres der det er installert når

- a) måleredskapet er faststående eller vanskelig å flytte på grunn av sin størrelse, vekt eller ømfintlighet
- b) måleredskapet må være plassert der det skal brukes for at tilsynet skal kunne gjennomføres.

For mobile måleredskap kan Justervesenet bestemme at tilsynet skal foretas på angitt sted. Bruker skal da varsles om stedet og tidspunktet for tilsynet minst to uker før tilsynet skal finne sted.

Tilsynet kan ellers foretas i Justervesenets lokaler, og måleredskapet fremstilles da i fullt ferdig stand til å kontrolleres.

Brukeren skal skaffe det tarermaterialet og den arbeidshjelpen som Justervesenet trenger i tilsynsarbeidet.

Dersom brukeren ikke medvirker til eller hindrer tilsynet, er måleredskapet ulovlig å bruke som grunnlag for beregning av et økonomisk oppgjør eller til andre formål som er underlagt krav etter kapittel 3.

Brukeren eller eieren av et måleredskap er ansvarlig for at utstyret som Justervesenet bruker under en kontroll oppbevares og behandles forsvarlig frem til Justervesenet selv tar hånd om utstyret.

§ 5-3. Dokumentene som skal fremlegges ved tilsynet

Ved tilsynet skal brukeren legge frem samsvarserklæringen eller den nasjonale typegodkjenningen og annen dokumentasjon som Justervesenet krever. Fremlegger ikke brukeren dokumentene, kan Justervesenet fastsette at måleredskapet ikke kan brukes som grunnlag for beregning av et økonomisk oppgjør eller andre formål som er underlagt krav etter kapittel 3.

§ 5-4. Justervesenets adgang til å pålegge internkontroll

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak pålegge brukeren krav til internkontroll, når forholdene ligger til rette hos brukeren.

§ 5-5. Plikt til aktsomhet, retting og melding

Er det grunn til å tro at et måleredskap ikke lenger oppfyller kravene til måleredskapet, skal brukeren straks klarlegge og eventuelt rette forholdet. Kan ikke bruddene på kravene rettes, skal brukeren straks ta måleredskapet ut av bruk og sikre det slik at det ikke kan forveksles med måleredskaper som oppfyller kravene til måleredskapet.

Er plomberingen brutt eller måleredskapets vesentlige måletekniske egenskaper påvirket, kan måleredskapet ikke brukes som grunnlag for beregning av et økonomisk oppgjør eller andre formål som er underlagt krav etter kapittel 3 før brukeren har meldt fra til Justervesenet. Brukeren skal kunne dokumentere at meldingen er mottatt av Justervesenet. Etter at Justervesenet har mottatt meldingen kan Justervesenet gjennomføre en oppfølgingskontroll.

Når en beslutning om at et måleredskap er i samsvar med fastsatt krav, er falt bort, jf. lov om målenheter, målinger og normaltids § 9 andre ledd, kan ikke måleredskapet brukes som grunnlag for beregning av et økonomisk oppgjør eller andre formål som er underlagt krav etter kapittel 3.

Den som reparerer, vedlikeholder eller utfører annet arbeid på et måleredskap, skal melde fra til Justervesenet dersom arbeidet bryter en plombering eller gir risiko for at måleredskapet ikke lenger tilfredsstiller kravene til måleredskapet. Justervesenet kan i forskrift gjøre unntak fra paragrafen her.

§ 5-6. Brukerens plikter

Brukeren plikter å forsikre seg om at måleredskapet kun brukes innenfor den angitte minimums- og maksimumsbelastningen. Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra paragrafen her.

Et måleredskap kan ikke brukes som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør eller andre formål etter kapittel 3 når måleredskapet eller utstyret som er tilknyttet måleredskapet er endret slik at det er mulig å manipulere måleresultatet.

§ 5-7. Merking av måleredskapet

Justervesenet kan merke måleredskapet med et merke som gir uttrykk for om måleredskapet oppfyller kravene i regelverket.

Justervesenet kan merke måleredskapet med et merke som identifiserer måleredskapet.

§ 5-8. Retting og midlertidig brukstillatelse

Tilfredsstiller ikke et måleredskap kravene til måleredskapet, kan Justervesenet fastsette en frist for retting, jf. lov om målenheter, måling og normaltids § 26. Måleredskapet kan midlertidig brukes frem til denne fristen. Reparerer ikke brukeren måleredskapet og melder fra til Justervesenet i samsvar med § 5-5 andre ledd innen fristen kan ikke måleredskapet brukes som grunnlag for beregning av et økonomisk oppgjør eller andre formål etter kapittel 3.

§ 5-9. Adgangen til å anvende brukerens utstyr ved tilsynet

Det kan avtales at Justervesenet anvender brukerens utstyr for gjennomføringen av tilsynet dersom Justervesenet anser det hensiktsmessig. Justervesenet setter de nødvendige krav.

§ 5-10. Overtredelsesgebyr

Overtredelse av bestemmelsene i dette kapittelet kan medføre pålegg om overtredelsesgebyr utmålt etter bestemmelsene i kapittel 7.

§ 6-2 første ledd skal lyde:

Det skal betales et gebyr for Justervesenets kontroll av et måleredskap under bruk og for førstegangsgodkjenning og installasjonskontroll av et måleredskap.

§ 6-4 første og annet ledd skal lyde:

For kontroll- og tilsynsaktiviteter som ikke omfattes av § 6-2 og som utføres i Justervesenets lokaler, skal det betales et gebyr på kr 1 340 per time Justervesenet bruker på aktiviteten. Det betales kr 340 per påbegynte kvarter.

For kontroll- og tilsynsaktiviteter som ikke omfattes av § 6-2 og som er nødvendiggjør reisevirksomhet, skal det betales et gebyr på kr 3 510 per time Justervesenet bruker på å utføre aktiviteten på kontrollstedet. Det skal betales kr 890 per påbegynte kvarter. Dersom reise- og oppholdsutgifter kan knyttes til en ansvarlig, skal det i tillegg betales nødvendige reise- og oppholdsutgifter etter Statens reiseregulativ.

II

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

6. des. Nr. 1417 2013**Forskrift om endring i forskrift om utøvelse av fisket i sjøen**

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 6. desember 2013 med hjemmel i lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevende marine ressurser (havressurslova) § 16. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 22. desember 2004 nr. 1878 om utøvelse av fisket i sjøen, gjøres følgende endring:

§ 33d sjette ledd (endret) skal lyde:

Ved fiske etter andre fiskeslag enn torsk med andre konvensjonelle redskaper enn snurrevad, er det uten hinder av forbudet i første ledd tillatt å fiske innenfor fjordlinjene i perioden frem til og med 31. mars 2014, med unntak av de begrensningene som følger av § 32.

II

Denne forskriften trer i kraft straks.

9. des. Nr. 1418 2013**Forskrift om endring i avfallsforskriften (kriterier for avfallsfasens opphør for visse typer metallskrap og glass)**

Hjemmel: Fastsatt av Miljøverndepartementet 9. desember 2013 med hjemmel i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven) § 33, jf. delegeringsvedtak 11. juni 1993 nr. 785.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg XX nr. 32ffa (forordning (EU) nr. 333/2011) og nr. 32ffb (forordning (EU) nr. 1179/2012). Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 1. juni 2004 nr. 930 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) gjøres følgende endring:

Kapittel 18A skal lyde:

Kapittel 18A. Kriterier for avfallsfasens opphør

Fastsatt med hjemmel i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven) § 33. Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 32ffa (forordning (EU) nr. 333/2011) og nr. 32ffb (forordning (EU) nr. 1179/2012).

§ 18a-1. *Forordning om fastsettelse av kriterier for å bestemme når visse typer metallskrap opphører å være avfall*
EØS-avtalen vedlegg XX nr. 32ffa (forordning (EU) nr. 333/2011) om fastsettelse av kriterier for å bestemme når visse typer metallskrap opphører å være avfall i henhold til europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/98/EF gjelder som norsk forskrift med de tilpasninger som følger av vedlegg XX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 18a-2. *Forordning om fastsettelse av kriterier for å bestemme når gjenvunnet glass opphører å være avfall*
EØS-avtalen vedlegg XX nr. 32ffb (forordning (EU) nr. 1179/2012) om fastsettelse av kriterier for å bestemme når gjenvunnet glass opphører å være avfall i henhold til europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/98/EF gjelder som norsk forskrift med de tilpasninger som følger av vedlegg XX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 18a-3. *Ikke vedtatt*

§ 18a-4. *Ikke vedtatt*

§ 18a-5. *Ikke vedtatt*

§ 18a-6. *Ikke vedtatt*

§ 18a-7. *Tilsyn*

Fylkesmannen eller den Miljøverndepartementet bemyndiger fører tilsyn med at bestemmelsene i dette kapitlet overholdes.

II

Forskriften trer i kraft straks.

Forordninger

Under «Forordninger» tilføyes følgende:

Nedenfor gjengis til informasjon forordning (EU) nr. 333/2011:

Nedenfor gjengis til informasjon forordning (EU) nr. 1179/2012:

9. des. Nr. 1419 2013

Forskrift om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2014 (deltakerforskriften)

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 9. desember 2013 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 21, § 28 og § 29, jf. delegeringsvedtak 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. (virkeområde)

Forskriften inneholder bestemmelser om begrensninger i adgangen til å delta i følgende fiskerier:

- a. fisket etter torsk, hyse og sei mv. for konvensjonelle havfiskefartøy,
- b. fisket etter torsk, hyse og sei for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord,
- c. fisket etter torsk for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med konvensjonelle redskap i Nordsjøen sør for 62 grader nord,
- d. fisket etter makrell for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum,
- e. fisket etter sild for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum i Nordsjøen sør for 62 grader nord,
- f. fisket etter sei for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med not nord for 62 grader nord,
- g. fisket etter sei for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med not eller konvensjonelle redskap sør for 62 grader nord,
- h. fisket etter reker med trål i Nordsjøen og Skagerrak sør for 62 grader nord,
- i. fisket etter norsk vårgytende sild for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum,
- j. fisket etter rognkjeks for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum i Nordland, Troms og Finnmark,
- k. fisket etter blåkveite for fartøy under 28 meter største lengde som fisker med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord,
- l. fisket etter brisling for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum, og
- m. fisket etter lodde i Barentshavet for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum,
- n. fisket etter lange og brosme for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum,
- o. fangst av kongekrabbe innenfor kvoteregulert område.

§ 2. (definisjoner)

I denne forskriften menes med:

1. «eier»: fysisk person som direkte, eller indirekte gjennom foretak, innehar mer enn 50 prosent av eierandelene i et fiskefartøy. Dersom ingen fysisk person innehar mer enn 50 prosent av eierandelene i fiskefartøyet, ses det hen til en konstellasjon av fysiske personer som direkte, eller indirekte gjennom foretak, innehar mer enn 50 prosent av eierandelene i fiskefartøyet. Der det unntaksvis følger naturlig av sammenhengen skal en likevel med «eier» forstå fysisk eller juridisk person som direkte eier fartøyet. Dette gjelder enkelte bestemmelser i kapittel III om tildeling av tillatelse eller ny adgang til å delta.
2. «deltakeradgang»: adgang til å delta i et fiskeri hvor det er fastsatt et største antall fartøy som gis adgang til fiskeriet (lukket gruppe).
3. «høvedsmann»: leder av mannskapet om bord, med ansvar for driften av fartøyet.

§ 3. (forholdet til reguleringene av fiske)

Bestemmelsene om begrensning av adgangen til å delta i fiske i denne forskriften gir bare rett til å utøve fiske i samsvar med de reguleringene av fiske som til enhver tid er fastsatt i eller i medhold av lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevende marine ressursar (havressursloven).

§ 4. (krav til tidligere deltakelse i fisket)

For å kunne delta i lukket gruppe i et fiskeri i 2014, må fartøyet ha hatt adgang til å delta i fiskeriet i samme fartøygruppe og med samme redskap i 2013.

Kravet i første ledd gjelder ikke deltakeradgang som fartøyeier er tildelt med virkning fra 2014 i rekrutteringsøyemed i medhold av forskrift 1. juli 2013 nr. 815 om nytildeling av deltakeradganger i rekrutteringsøyemed for 2014

Fiskeridirektoratets regionkontor kan dispensere fra kravet i første ledd, dersom eieren av fartøyet har hatt tillitsverv i fiskeriorganisasjon eller offentlig verv, og vervet har medført at eieren ikke har hatt adgang til å delta. Slik tillatelse kan bare gis til eieren av et fartøy som kan vise til tidligere deltakelse med eget fartøy i det aktuelle fisket.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan dispensere fra kravet i første ledd dersom eier av fartøyet i 2013 hadde et tilsagn etter § 46 tredje ledd om tillatelse til å delta i fisket med ubestemt erstatningsfartøy, og fartøyet deretter har fått tillatelse til å delta som erstatningsfartøy.

§ 5. *(begrensninger i antall fartøy en eier kan delta i ett fiskeri med)*

Hvis eier av fartøy som deltar i lukket gruppe eier 50 % eller mer i annet fartøy, kan ikke sistnevnte fartøy delta i åpen gruppe i samme fiskeri.

Hvis eier av fartøy som deltar i åpen gruppe eier 50 % eller mer i annet fartøy, kan ikke sistnevnte fartøy delta i åpen gruppe i samme fiskeri.

Hvis ingen enkeltperson alene kan anses som eier av fartøyet, jf. § 2 nr. 1, er det avgjørende etter første og annet ledd om enhver konstellasjon av enkeltpersoner som innehar mer enn 50 % av eierandelene i fartøyet, også innehar mer enn 50 % i det andre fartøyet.

§ 6. *(gruppetilhørighet)*

Eier av fartøy som har startet fiske i lukket gruppe innenfor ett fiskeri, kan ikke skifte gruppetilhørighet innenfor dette fiskeriet i løpet av reguleringsåret.

§ 7. *(kontroll og godkjenning)*

Fiskeridirektoratets regionkontor kan kreve kontroll av at eier og fartøy oppfyller vilkårene som er satt for å delta i det enkelte fiskeri. Fartøy som skal delta i åpen gruppe i fangst av kongekrabbe innenfor kvoteregulert område skal framstilles for godkjenning for Fiskeridirektoratets regionkontor Finnmark.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan i vedtaket stille krav til fartøyets egnethet, bemanning, utstyr og fremstilling for kontroll.

Kapittel 2. Deltakerbegrensede fiskerier i 2014

I. Fisket etter torsk, hyse og sei mv. for konvensjonelle havfiskefartøy

§ 8. *(avgrensning av deltakelsen i fiske)*

Deltakelsen i fiske gjelder for fisket etter torsk, hyse, sei, brosme, lange (hvitlange og blålange), blåkveite, uer og steinbit med havfiskefartøy som fisker med annet redskap enn trål og not.

§ 9. *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å kunne delta i lukket gruppe i fiske med konvensjonelle havfiskefartøy etter torsk, hyse og sei mv. må følgende vilkår være oppfylt:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret.
- eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter torsk, hyse og sei mv.

For å kunne delta i fisket etter sei med garn, må fartøyet ha hatt adgang til å delta i dette fisket i 2013.

For å kunne delta i fisket etter torsk i området sør for 62 grader nord, vest for en rett linje gjennom Lindesnes fyr og Hanstholm fyr, øst for fire grader vest og nord for 51 grader nord, må fartøyet ha hatt adgang til å delta i dette fisket i 2013.

Når vilkårene for deltakelse i denne bestemmelsen og kravet til tidligere deltakelse i § 4 er oppfylt, har fartøyet adgang til å delta i lukket gruppe i dette fiske i 2014.

Dispensasjonsadgangen fra kravet til tidligere deltakelse i § 4 tredje ledd gjelder ikke for dette fiskeriet.

II. Fisket etter torsk, hyse og sei for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord

§ 10. *(avgrensning av deltakelsen i fiske)*

Deltakelsen i fiske gjelder for fiske etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord med fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med annet redskap enn trål og not.

§ 11. *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fiske etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord må følgende vilkår være oppfylt:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum, med mindre det er gitt dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.
- eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter torsk, hyse og sei.
- vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 12. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt, kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde under 11 meter.

- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter torsk, hyse og sei.

Kravet i første ledd bokstav a om at fartøyet må ha en største lengde under 11 meter gjelder ikke dersom:

- a. eier av fartøyet har fisket og levert torsk med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord i åpen gruppe med dette fartøyet i minst ett av årene 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007,
- b. eier av fartøyet har fått innvilget ervervstillatelse 1. januar 2006 eller senere for dette fartøyet på grunnlag av søknad innsendt senest 28. november 2007, eller har inngått bindende avtale om kjøp av dette fartøyet mellom 1. januar 2006 og 28. november 2007,
- c. eier av fartøyet har fisket og levert torsk med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord i åpen gruppe i minst ett av årene 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007 og har adgang til å delta i lukket gruppe i et annet fiskeri etter reglene i denne forskriften, eller
- d. eier av fartøyet har hatt adgang til å delta i lukket gruppe i et annet fiskeri mellom 1. januar 2007 og 28. november 2007 og har adgang til å delta i lukket gruppe i et annet fiskeri etter reglene i denne forskriften.

Fartøy med torsketrållatelse, seitrållatelse eller ringnotillatelse etter forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften) § 2–1, § 2–14 og § 4–1 kan likevel ikke delta i åpen gruppe.

III. Fisket etter torsk for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med konvensjonelle redskap i Nordsjøen sør for 62 grader nord

§ 13. *(avgrensning av deltakelsen i fiske)*

Deltakelsen i fiske gjelder fiske etter torsk i området sør for 62 grader nord, vest for en rett linje gjennom Lindenes fyr og Hanstholmen fyr, øst for fire grader vest og nord for 51 grader nord med fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med annet redskap enn not og trål.

§ 14. *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fiske etter torsk sør for 62 grader nord må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum, med mindre det er gitt dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter torsk.
- d. vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 15. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt, kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter torsk sør for 62 grader nord:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter torsk.

IV. Fisket etter makrell for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum

§ 16. *(vilkår for å delta med not eller garn og snøre i lukket gruppe)*

For å delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fiske med not eller garn og snøre etter makrell må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum, med mindre det er gitt dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. fartøy som skal fiske med not må være egnet, bemannet og utstyrt for å delta i fisket med not. Fartøy som skal fiske med garn eller snøre må være egnet, bemannet og utstyrt for å delta i fiske med garn eller snøre.
- d. vilkårene i § 4 må være oppfylt.

Eier av fartøy større enn 13 meter største lengde, men mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som deltok i fiske med garn eller snøre i 2010 uten å være ført på blad B i fiskermanntallet, kan etter søknad til Fiskeridirektoratets regionkontor gis adgang til å delta uavhengig av vilkåret i første ledd bokstav b dersom eier og høvedsmann er ført i fiskermanntallet.

§ 17. *(vilkår for å delta i lukket gruppe – små ringnotfartøy)*

For å delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fiske med ringnot etter makrell må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret, og ha en hjemmelslengde mellom 21, 35 og 28 meter.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter makrell med ringnot.
- d. vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 18. *(vilkår for å delta med not eller garn og snøre i åpen gruppe)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt, kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter makrell med not eller garn og snøre:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde under 13 meter.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- c. fartøy som skal fiske med not må være egnet, bemannet og utstyrt for å delta i fisket med not. Fartøy som skal fiske med garn eller snøre må være egnet, bemannet og utstyrt for å delta i fisket med garn eller snøre.

V. Fisket etter sild for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum i Nordsjøen sør for 62 grader nord**§ 19.** *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fiske etter sild må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum, med mindre det er gitt dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter sild med snurpenot eller landnot. Fartøy som benyttes til fiske ved lysing, skal ha særskilt lysebåt.
- d. vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 20. *(vilkår for deltakelse i lukket gruppe – små ringnotfartøy)*

For å delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fiske etter sild med ringnot må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret, og ha en hjemmelslengde mellom 21, 35 og 28 meter.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for å fiske etter sild med ringnot.
- d. vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 21. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt, kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter sild:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum,
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter nordsjøsilde med snurpenot, landnot eller garn. Fartøy som benyttes til fiske ved lysing, skal ha særskilt lysebåt.

VI. Fisket etter sei for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med not nord for 62 grader nord**§ 22.** *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å delta i kystfartøygruppens fiske etter sei med not nord for 62 grader nord må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde på eller over 13 meter men mindre enn 500 m³ lasteromsvolum, med mindre det er gitt dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter sei med not.
- d. vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 23. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt, kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter sei med not nord for 62 grader nord:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde under 13 meter.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter sei med not.

VII. Fisket etter sei for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med not eller konvensjonelle redskap sør for 62 grader nord**§ 24.** *(vilkår for å delta med not i lukket gruppe)*

For å delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fiske etter sei med not sør for 62 grader nord må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde på eller over 13 meter men mindre enn 500 m³ lasteromsvolum, med mindre det er gitt dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter sei med not.

d. vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 25. *(vilkår for å delta med not eller konvensjonelle redskap i åpen gruppe)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i kystfartøygruppens fiske etter sei med not eller konvensjonelle redskap sør for 62 grader nord:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret og være under 13 meter største lengde ved deltakelse med not og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum ved deltakelse med konvensjonelle redskap.
- eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter sei med not eller konvensjonelle redskap.

VIII. Fisket etter reker med trål i Nordsjøen og Skagerrak sør for 62 grader nord

§ 26. *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å delta i kystfartøygruppens fiske etter reker sør for 62 grader nord må følgende vilkår være oppfylt:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde på eller over 11 meter.
- eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter reker med trål.
- vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 27. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt, kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter reker med trål sør for 62 grader nord:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde under 11 meter.
- eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter reker med trål.

IX. Fisket etter norsk vårgytende sild for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum

§ 28. *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å delta i kystfartøygruppens fiske etter norsk vårgytende sild må følgende vilkår være oppfylt:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum, med mindre det er gitt dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.
- eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter norsk vårgytende sild med snurpenot, landnot eller snurrevad.
- fartøy som skal fiske med snurpenot, landnot eller snurrevad må ha hatt adgang til å delta i fisket i 2013 med samme redskap. I tillegg kan fartøy som hadde adgang til å delta i fisket i 2004, og som fortsatt har samme eier som før 1. juli 2004, delta. For eier av fartøy som nevnt i 2. pkt. som har søkt om utskifting eller fått tilsagn om utskifting før 24. november 2005, kan Fiskeridirektoratets regionkontor etter søknad gi samme eier adgang til å delta i fisket med et erstatningsfartøy dersom de øvrige vilkårene er oppfylt. Fiskeridirektoratet er klageinstans.
- for å kunne delta i fisket med landnot må fartøyet ha en største lengde under 15 meter. Eiere av fartøy over 15 meter som ved søknad kan dokumentere landnotfiske ett av de siste 5 år kan likevel delta i fisket med landnot.

Bestemmelsen om dispensasjon fra tidligere aktivitet i denne forskrift § 4 tredje ledd gjelder tilsvarende for kravet i første ledd bokstav d.

Eier av fartøy mellom 28 og 33,50 meter største lengde som hadde tillatelse til å delta i fisket etter norsk vårgytende sild i 1985, kan delta med fartøyet uavhengig av størrelsesvilkåret i første ledd bokstav a.

Den som hadde kystnottillatelse, ekstraordinær landnottillatelse i 1985 eller som deltok i fisket etter norsk vårgytende sild på kystfiskekvoten i 1985 eller tidligere, kan uavhengig av vilkåret i første ledd bokstav b delta i fisket selv om vedkommende står på blad A i fiskermanntallet.

§ 29. *(vilkår for å delta i åpen gruppe – landnot og garn)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter norsk vårgytende sild med landnot og garn:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum.
- eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.
- fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter norsk vårgytende sild med landnot eller garn.

X. Fisket etter rognkjeks i Nordland, Troms og Finnmark

§ 30. *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å delta i kystfartøygruppens fiske etter rognkjeks med fartøy på eller over 13 meter største lengde i Nordland, Troms og Finnmark må følgende vilkår være oppfylt:

- eier må være ført i fiskermanntallet.
- fartøyet må være registrert i merkeregisteret.
- eier av fartøyet har fisket og levert rognkjeks med dette fartøyet i minst ett av årene 2011, 2012 eller 2013.

Bestemmelsen om dispensasjon fra krav om tidligere aktivitet i § 4 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 31. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter rognkjeks i Nordland, Troms og Finnmark må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og være under 13 meter største lengde.
- b. eier av fartøyet må være ført i fiskermanntallet.

§ 32. *(dispensasjon)*

Fiskeridirektoratets regionkontor kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsen om at fartøyet må være registrert i merkeregisteret.

§ 33. *(begrensning i deltakelsen)*

Hvis eier av fartøy som deltar i fisket etter rognkjeks i Nordland, Troms og Finnmark eier 50 % eller mer i annet fartøy, kan ikke sistnevnte fartøy delta i rognkjeksfisket. Eier av fartøyet må stå om bord under fisket. Fiskeridirektoratets regionkontor kan dispensere fra kravet om at eier av fartøyet må stå om bord under fisket dersom vedkommende har tillitsverv i fiskeriorganisasjon eller offentlig verv, og vervet medfører at eier ikke kan stå om bord under fisket.

XI. Fisket etter blåkveite nord for 62 grader nord

§ 34. *(deltakelse i direkte fiske)*

Deltakelse i direkte fiske etter blåkveite gjelder for fartøy under 28 meter største lengde som fisker med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord.

§ 35. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

For å delta i fisket etter blåkveite nord for 62 grader nord må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret.
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for å drive fiske etter blåkveite.

XII. Fisket etter brisling med kystnotfartøy

§ 36. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

For å delta i fisket etter brisling må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha mindre enn 500 m³ største lasteromsvolum, med mindre det er gitt dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.
- b. eier av fartøyet må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- c. eier må ha minst to års erfaring fra brislingfiske og må stå om bord under brislingfisket.
- d. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for å drive fiske med not etter brisling. Fartøy som benyttes til fiske ved lysing skal ha særskilt lysebåt.

Kravet i første ledd bokstav b gjelder ikke ved fiske med landnot i kombinasjon med jordbruk, når eier har levert brisling til hermetikkindustrien i minst to av årene 1987, 1988 eller 1989.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan gi dispensasjon fra vilkårene i første ledd bokstav b og c til bas eller høvedsmann med tradisjonelt brislingbruk og kontrakt om leie av fartøy. Enheten som gis dispensasjon må samlet fylle vilkårene for deltakelse.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan gi dispensasjon fra kravet om at eier må stå om bord under brislingfisket i første ledd bokstav c dersom eier av fartøyet har tillitsverv i fiskeriorganisasjon eller offentlig verv, og vervet medfører at eier ikke kan stå om bord under brislingfisket.

XIII. Fisket etter lodde i Barentshavet for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum

§ 37. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

For å delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter lodde må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret.
- b. fartøyet må ha mindre enn 500 m³ lasteromsvolum med mindre fartøyet eller fartøy som det kommer til erstatning for deltok i kystfartøygruppens fiske etter lodde i 2003. Dersom fartøyet eller fartøy som det kommer til erstatning for deltok i trålgruppens fiske etter lodde i 2003, kan det likevel ikke delta.
- c. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- d. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter lodde.

Fartøy som skal nytte trål, må ha loddetråltillatelse etter forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften) § 2–22.

XIV. Fisket etter lange og brosme for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum

§ 38. *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fiske etter lange og brosme må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde på eller over 28 meter,
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført på blad B i fiskermanntallet,
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for å fiske etter lange og brosme med line,
- d. fartøyet har ikke deltakeradgang i fisket etter torsk, hyse, sei mv. for konvensjonelle havfiskefartøy,
- e. vilkårene i § 4 må være oppfylt.

§ 39. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

For å delta i åpen gruppe i kystgruppens fiske etter lange og brosme må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde under 28 meter,
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet,
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for å drive fiske etter lange og brosme.

XV. Fangst av kongekrabbe innenfor kvoteregulert område

§ 40. *(vilkår for å delta i lukket gruppe)*

For å kunne delta i lukket gruppe i kystfartøygruppens fangst av kongekrabbe innenfor kvoteregulert område må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret, være egnet, bemannet og utstyrt for fangst av kongekrabbe og være under 21 meter største lengde
- b. eier av fartøyet og høvedsmannen må være ført i fiskermanntallet

§ 41. *(vilkår for å delta i åpen gruppe)*

For å kunne delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fangst av kongekrabbe innenfor kvoteregulert område må følgende vilkår være oppfylt:

- a. fartøyet må være merkeregistrert i Øst-Finnmark, herunder kommunene Nordkapp og Porsanger
- b. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fangst av kongekrabbe og være under 15 meter største lengde
- c. eier av fartøyet og høvedsmannen må være ført i fiskermanntallet
- d. eier av fartøyet må være ført i fiskermanntallet i Øst-Finnmark, herunder kommunene Nordkapp og Porsanger, og ha vært ført der de siste tolv månedene. Fiskeridirektoratets regionkontor kan etter søknad dispensere fra kravet i første punktum for eier som er registrert i manntallet i løpet av de siste tolv månedene, og som har vært bosatt i Øst-Finnmark, herunder kommunene Nordkapp og Porsanger, de siste tolv månedene
- e. under utøvelse av fangst må eier selv være høvedsmann om bord i fartøyet. Fiskeridirektoratets regionkontor kan dispensere fra dette kravet dersom eier har tillitsverv i fiskeriorganisasjon eller offentlig verv, og vervet medfører at eier ikke kan være høvedsmann om bord i fartøyet under utøvelse av fangst.

Kapittel 3. Utskifting og salg av fartøy mv. i lukket gruppe

§ 42. *(virkeområde)*

Reglene i dette kapitlet gjelder ikke for åpne grupper da deltakelse i fiske i disse gruppene ikke er begrenset til et største antall deltakende fartøyer.

Reglene får heller ikke anvendelse for deltakeradgang i fisket etter rognkjeks.

§ 43. *(forbud mot overføring av deltakeradgang)*

Adgangen til å delta i fiske kan ikke overføres til annet fartøy med mindre slik tillatelse gis i medhold av bestemmelsene i dette kapitlet.

§ 44. *(salg av fartøy med deltakeradgang)*

Ved salg av fartøy som har deltakeradgang i fiske, kan Fiskeridirektoratets regionkontor gi ny eier adgang til å delta i fiske dersom de øvrige vilkår for å delta er oppfylt. Det kan likevel ikke gis tillatelse til å delta i fangst av kongekrabbe innenfor kvoteregulert område ved salg av fartøy.

Adgang for ny eier til å delta i fiske medfører at selgers adgang til å delta med erstatningsfartøy bortfaller.

Ved salg av fartøy med deltakeradgang som er tildelt i rekrutteringsøyemed med virkning fra 2010, 2011, 2012, 2013 eller 2014 kan ny eier ikke tildeles adgang til å delta i det samme fiskeriet.

§ 45. *(særregler som gjelder ved salg av fartøy med deltakeradgang i fisket etter torsk, hyse og sei mv.)*

Disse særreglene gjelder ved salg av fartøy som har deltakeradgang i fisket etter torsk, hyse og sei mv. for konvensjonelle havfiskefartøy og i fisket etter torsk, hyse og sei for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord.

Ved salg av fartøy som har deltakeradgang, kan Fiskeridirektoratets regionkontor gi ny eier adgang til å delta i fiske når følgende vilkår er oppfylt:

- a. kjøper må være ført på blad B i fiskermanntallet.
- b. både kjøper og selger må være ført i fiskermanntallet i samme fylke i minst 12 måneder før kjøpet finner sted, dersom ikke kjøpet skjer i forbindelse med at kjøper skal nytte strukturkvoteordningen etter reglene i forskrift 4. mars 2005 nr. 193 om strukturkvoteordning mv. for havfiskeflåten. Det kan gjøres unntak fra kravet i første punktum for kjøper som er ført i manntallet i løpet av de siste tolv månedene, dersom han/hun har vært bosatt i fylket i minst 12 måneder.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan dispensere fra kravet i annet ledd bokstav b:

- a. når fartøy kjøpes fra annet fylke til Nord-Troms og Finnmark, eller
- b. ved salg mellom fylker når det er naturlig å se kjøper og selgers distrikt som ett område i kvotesammenheng. Fylkene Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder og Rogaland anses som ett område i kvotesammenheng. Det samme gjelder fylkene Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

Adgang for ny eier til å delta i fisket medfører at selgers adgang til å delta med et erstatningsfartøy bortfaller. Dette gjelder samtlige fiskerier nevnt i første ledd.

§ 46. (utskifting av fartøy med deltakeradgang)

Ved utskifting av fartøy med deltakeradgang i fiske, kan Fiskeridirektoratets regionkontor gi eier tillatelse til å delta i fiske med erstatningsfartøy.

Adgang til å delta i fiske med utskiftningsfartøyet bortfaller når slik tillatelse gis for erstatningsfartøyet. Dette gjelder samtlige fiskerier som deltakerbegrensningen gjelder for.

Dersom et fartøy er forlist i løpet av de siste seks månedene eller planlegges solgt uten at eieren har anskaffet nytt fartøy, kan det gis tilsagn om tillatelse til å delta i fiske med et ubestemt erstatningsfartøy til eieren av utskiftningsfartøyet. Slikt tilsagn gis med varighet på to år under forutsetning av at adgangsvilkårene i fisket videreføres i påfølgende kalenderår. Forlengelse kan bare skje dersom det er årsaker utenfor rederiets kontroll som medfører at erstatningsfartøy ikke er anskaffet innenfor fristen.

Erstatningsfartøyet må oppfylle de vilkår som til enhver tid er fastsatt i eller med hjemmel i deltakerloven for fartøy med slik deltakeradgang.

Det kan ikke gis tillatelse til utskifting dersom fartøyet kvotegrunnlag i løpet av reguleringsåret samlet vil overskride kvotetaket i forskrift 7. november 2003 nr. 1309 om spesielle kvoteordninger for kystfiskeflåten § 12. Det kan likevel gis tillatelse til utskifting dersom vilkårene for unntak i kvotetutnyttelsesbestemmelsene i reguleringsforskriftene er oppfylt.

§ 47. (særregler som gjelder ved utskifting av fartøy med deltakeradgang i fisket etter torsk, hyse og sei mv.)

Disse særreglene gjelder ved utskifting av fartøy som har deltakeradgang i fisket etter torsk, hyse og sei mv. for konvensjonelle havfiskefartøy og i fisket etter torsk, hyse og sei for fartøy som har mindre enn 500 m³ lasteromsvolum som fisker med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord.

Det kan ikke gis tillatelse etter § 46 dersom søker er tildelt torsketråttillatelse, pelagisk tråttillatelse, seitråttillatelse eller ringnottillatelse etter forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 (konsesjonsforskriften) § 2-1, § 2-6, § 2-14 og § 4-1 for erstatningsfartøyet.

§ 48. (leiefartøy)

Ved forlis og havari som medfører vesentlig driftsavbrudd for fartøy med deltakeradgang, kan Fiskeridirektoratets regionkontor gi tillatelse til å benytte annet fartøy i fisket. Det er forbudt å benytte leiefartøy ved deltakelse i fiske i åpen gruppe.

Dersom levering av fartøy fra verft til kjøper som har fått forhåndstilsagn om tillatelse etter § 46 tredje ledd blir vesentlig forsinket i forhold til frist fastsatt i bindende avtale om fartøykjøp, og dette skyldes at fartøyet har blitt ødelagt som følge av uforutsette hendelser som brann og lignende, kan Fiskeridirektoratets regionkontor gi tillatelse til å benytte annet fartøy i fisket.

Ved kontrahering av nybygg kan Fiskeridirektoratets regionkontor gi tillatelse til å benytte leiefartøy. Det er en forutsetning at søker har forhåndstilsagn om utskiftningsstillatelse etter § 46 tredje ledd, og at leiefartøyet ikke har fisket i henhold til annen leiefartøytillatelse i løpet av siste to år. Det er videre en forutsetning at søker enten har inngått bindende kontrakt om kjøp av nybygg med levering senest om to år, eller bindende kontrakt om kjøp av nybygg med levering senest innen utløpet av inneværende kalenderår og kan dokumentere at levering av nybygg er forsinket som følge av forhold utenfor rederiets kontroll.

Tillatelse etter tredje ledd kan ikke gis lengre varighet enn utskiftningsstillatelsens varighet. Tillatelse etter tredje ledd tredje punktum første alternativ kan ikke gis ut over bindende avtalt dato for levering av nybygg. Tillatelse etter tredje ledd tredje punktum annet alternativ kan ikke gis lengre varighet enn det er dokumentert forsinkelse.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan fastsette nærmere vilkår for slik tillatelse, herunder begrensninger på leiefartøyet lengde, samt at høvedsmann og hele eller deler av mannskapet skal delta i fisket med leiefartøyet.

Det kan ikke gis tillatelse til å benytte leiefartøy som har større lasteromsvolum enn 500 m³, med mindre det aktuelle leiefartøyet har fått dispensasjon fra lengdebegrensningen som gjaldt før 2008 i henhold til de regler som gjaldt da dispensasjonen ble gitt.

Størrelsesbegrensningen gjelder ikke for leiefartøy i fisket etter torsk, hyse og sei mv. for konvensjonelle havfiskefartøy. For fangst av kongekrabbe kan det ikke gis tillatelse til å benytte leiefartøy som har en største lengde på 21 meter eller mer.

Ett og samme fartøy kan i løpet av reguleringsåret kun benyttes som leiefartøy i forbindelse med ett forlis/havari.

§ 49. (dødsfall)

Dersom fartøyeier dør, bortfaller adgangen til å delta i fisket.

Den som ved arv erverver fartøy med deltakeradgang i fiske, kan gis adgang til å delta i fiske dersom de øvrige vilkår for å delta er oppfylt. Dersom fartøyeiers død skyldes forlis der også fartøyet har gått tapt, kan arving gis rett til å delta i fiske med erstatningsfartøy.

Arvinger som nevnt i andre ledd, kan også selge fartøy med adgang for ny eier til å delta i fiske dersom vilkårene for å delta og salg for fortsatt drift er oppfylt.

Fiskeridirektoratets regionkontor er vedtaksmyndighet etter denne bestemmelse.

Kapittel 4. Avsluttende bestemmelser

§ 50. *(overtredelsesgebyr)*

Dersom bestemmelsene om begrensning av antall fartøy én eier kan delta med i ett fiskeri i § 5 og § 33, forbudet mot å skifte gruppetilhørighet i løpet av reguleringsåret i § 6 eller forbudet mot å bruke leiefartøy i § 48 første ledd annet punktum eller forbudet i § 43 mot å overføre en deltakeradgang til et annet fartøy uten tillatelse blir overtrådt, kan Fiskeridirektoratet ilegge et overtredelsesgebyr.

§ 51. *(tvangsmulkt)*

For å sikre at bestemmelsene om begrensning av antall fartøy én eier kan delta med i ett fiskeri i § 5 og § 33, forbudet mot å skifte gruppetilhørighet i løpet av reguleringsåret i § 6, forbudet mot å bruke leiefartøy i § 48 første ledd annet punktum eller forbudet i § 43 mot å overføre en deltakeradgang til et annet fartøy uten tillatelse blir oppfylt, kan Fiskeridirektoratet fatte vedtak om tvangsmulkt.

§ 52. *(bortfall)*

Adgangen til å delta i fiske etter forskriften her faller bort dersom fartøyet eller eieren av fartøyet ikke lenger fyller vilkårene for deltakelse som er fastsatt her i forskriften.

§ 53. *(vedtaksmyndighet og klageinstans)*

Fiskeridirektoratet har myndighet til å treffe vedtak etter denne forskriften.

Når myndigheten etter forskriften er lagt til Fiskeridirektoratets regionkontor, er Fiskeridirektoratet klageinstans.

Myndigheten som er lagt til Fiskeridirektoratet etter denne forskriften kan delegeres til Fiskeridirektoratets regionkontor.

§ 54. *(ikraftsetting)*

Denne forskriften gjelder fra 1. januar 2014 til og med 31. desember 2014.

9. des. Nr. 1420 2013

Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2013

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeridirektoratet 9. desember 2013 med hjemmel i forskrift 18. desember 2012 nr. 1297 om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2013 § 35. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 18. desember 2012 nr. 1297 om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2013 nr. 1297 gjøres følgende endringer:

§ 6 første ledd (endret) skal lyde:

Fartøy med torsketrållatelse og med kvotefaktor 1,00 kan fiske og lande en fartøykvote på inntil 1681 tonn torsk og en maksimalkvote på 446 tonn hyse hvorav hvert fartøy har en garantert hysekvote på 406 tonn hyse. Fra og med 7. mars 2013 kan fartøyene kun fiske innenfor den garanterte kvoten på hyse. Fra og med 18. november øker den garanterte kvoten på hyse til 418 tonn. Fra og med 29. november gis et maksimalkvotetillegg på 16 tonn torsk og et maksimalkvotetillegg på 5 tonn hyse. Fra og med 9. desember økes maksimalkvotetillegget med 170 tonn torsk.

§ 6 annet ledd (endret) skal lyde:

Fartøy påmeldt til bonusordningen kan oppnå et kvotetillegg som etter 9. desember 2013 er på 115 tonn torsk. Kvotetillegget må leveres som rund eller sløyd, hodekappet fersk torsk, og fangsten må registreres med tilhørende produkttilstand og konserveringsmåte på landings- og sluttseddel. Påmelding til bonusordningen sendes til paamelding@fiskeridir.no med informasjon om organisasjonsnummer, fartøynavn, registreringsmerke samt eiers navn og kontaklinformasjon innen 27. august 2013.

§ 13 første ledd (endret) skal lyde:

Konvensjonelle havfiskefartøy som har kvotefaktor 1,0 kan fiske og lande en fartøykvote på 461 tonn torsk. Fra og med 29. november gis et maksimalkvotetillegg på 3 tonn torsk. Fra og med 9. desember økes maksimalkvotetillegget med 46 tonn torsk.

II

Denne forskrift trer i kraft straks.

9. des. Nr. 1421 2013**Forskrift om endring i forskrift om periodisk kontroll av kjøretøy**

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 9. desember 2013 med hjemmel i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 19 første og annet ledd og § 43, jf. delegeringsvedtak 12. mars 2009 nr. 297. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 13. mai 2009 nr. 591 om periodisk kontroll av kjøretøy gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd bokstav c skal lyde:

- c) drosjer, selskapsvogner, ambulanser, herunder leilighetsambulanser, uansett totalvekt eller

§ 5 første og andre ledd skal lyde:

Kjøretøy som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c skal framstilles første gang tidligst 12 måneder etter at det ble registrert og deretter én gang i kalenderåret. For kjøretøy som har vært avregistrert og som ordinært skulle ha vært kontrollert og godkjent i den tiden det var avregistrert, skal det ved påregistrering dokumenteres at kjøretøyet har vært kontrollert og godkjent i løpet av siste 12 måneder. Tilsvarende gjelder for kjøretøy registrert til bruk utenfor offentlig veg (kjennemerke med lysgule tegn på sort bunn) eller som lisensiert rallybil (kjennemerke med hvite tegn på sort bunn), eller på forsvaret (kjennemerke med sorte tegn på gul bunn) som skal omregistreres til ordinær bruk på offentlig veg (kjennemerke med sorte tegn på hvit bunn).

Kjøretøy som nevnt i § 4 første ledd bokstav d skal framstilles første gang i det fjerde kalenderåret etter registreringsåret og deretter hvert annet år. For kjøretøy som har vært avregistrert, og som ordinært skulle ha vært kontrollert og godkjent i den tiden det har vært avregistrert, skal det ved påregistrering dokumenteres at kjøretøyet har vært kontrollert og godkjent i løpet av de siste 24 måneder. Tilsvarende gjelder for kjøretøy registrert til bruk utenfor offentlig veg (kjennemerke med lysgule tegn på sort bunn) eller som lisensiert rallybil (kjennemerke med hvite tegn på sort bunn), eller på forsvaret (kjennemerke med sorte tegn på gul bunn) som skal omregistreres til ordinær bruk på offentlig veg (kjennemerke med sorte tegn på hvit bunn).

§ 6 skal lyde:

Eier eller den som på eiers vegne har rådighet over kjøretøy som bare brukes i sommerhalvåret, kan søke regionvegkontoret om permanent endring av kontrollmåned til juni eller august.

Eier eller den som på eiers vegne har rådighet over kjøretøy som bare er i Norge bestemte deler av året, kan søke regionvegkontoret om permanent endring av kontrollmåned til nærmeste måned i kjøretøyets bruksperiode i Norge innenfor samme kalenderår regnet fra opprinnelig kontrollmåned.

Eier eller den som på eiers vegne har rådighet over vogntog kan søke regionvegkontoret om permanent endring av kontrollmåned slik at bil og tilhenger får samme kontrollmåned. Endringer av kontrollmåned etter første punktum kan bare innvilges hvis de innebærer fremskyndelse av kjøretøyets kontrollfrist.

§ 8 andre ledd bokstav g skal lyde

- g) Avgassmåleinstrument skal oppfylle kravene i forskrift 21. desember 2007 nr. 1744 om krav til avgassmålere. Avgassmåleinstrument tatt i bruk før 30. oktober 2006 er unntatt fra dette kravet, og skal vise CO-konsentrasjon og lambdaverdi samt være i samsvar med ISO 3930 (International Organization for Standardization) eller OIML R 99 (Organisation Internationale de Métrologie Légale) klasse 0 eller 1.

§ 11 tredje ledd skal lyde:

Teknisk leder må på godkjenningstidspunktet ha vært i relevant arbeid i minst 3 av de siste 10 årene.

§ 23 tredje ledd andre punktum skal lyde:

For å utføre tilsynsoppgavene, kan regionvegkontoret også innkalle kjøretøy til stikkprøvekontroll eller foreta stikkprøvekontroll ved kontroll av kjøretøy langs veg, herunder elektronisk avlese kjennemerke på passerende kjøretøy for utvelgelse til stikkprøvekontroll.

§ 29 andre ledd skal lyde:

Regionvegkontoret kan, ved enkeltvedtak, gjøre unntak fra denne forskriftens § 5 tredje ledd, § 8, § 10 og § 11, når det foreligger særlig tungtveiende grunner.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2014.

10. des. Nr. 1422 2013**Forskrift om endring i forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14**

Hjemmel: Fastsatt av Finansdepartementet 10. desember 2013 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 5–12 femte ledd. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

I

I forskrift 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 gjøres følgende endringer:

§ 5–11–10 med overskrift skal lyde:

§ 5–11–10. Utgiftsgodtgjørelse til dekning av kostnader til elektroniske kommunikasjonstjenester

Utgiftsgodtgjørelse for kostnader til elektroniske kommunikasjonstjenester er skattepliktig for den del som faller på privat bruk. Det skattepliktige overskudd beregnes ved å anvende reglene i § 5–12–20 og § 5–12–21 tilsvarende så langt de passer, dog slik at overskuddet ikke skal settes høyere enn beløpet som er godtgjort.

Dersom arbeidstaker også disponerer elektronisk kommunikasjonstjeneste som naturalytelse, skal summen av overskudd etter første ledd og fordel etter § 5–12–21 ikke overstige 4392 kroner.

Deloverskrift C under § 5–12 skal lyde:

C. Fordel ved arbeidsgiverfinansierte elektroniske kommunikasjonstjenester

§ 5–12–20 skal lyde:

§ 5–12–20. Virkeområde

Bestemmelsene i § 5–12 C gjelder fastsettelse av skatteplikt for arbeidstakers fordel ved adgang til privat bruk av arbeidsgivers elektroniske kommunikasjonstjeneste utenfor ordinær arbeidssituasjon, når det foreligger tjenstlig behov for den ansatte til å disponere tjenesten. Videre gis det særlige bestemmelser om den skattemessige behandlingen av fellesfakturerte varer og tjenester mv.

Elektronisk kommunikasjonstjeneste skal forstås slik begrepet er definert i lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) § 1–5.

§ 5–12–21 skal lyde:

§ 5–12–21. Fastsettelse av fordel

Fordel ved adgang til privat bruk av en eller flere tjenester som nevnt i § 5–12–20 fastsettes til 4392 kroner. Det gis ikke fradrag for arbeidstakers egenbetaling mv.

Arbeidstaker som får fordel beregnet etter denne bestemmelsen kan i tillegg få dekket andre varer og tjenester som faktureres sammen med den elektroniske kommunikasjonstjenesten etter forbruk (fellesfakturert) eller inngår i abonnementskostnaden (tilleggstjeneste) inntil en samlet verdi på 1000 kroner uten at dette anses som en fordel.

§ 5–12–23 første punktum skal lyde:

Sporadisk adgang til privat bruk av arbeidsgivers elektroniske kommunikasjonstjeneste anses ikke å gi noen skattepliktig fordel.

II

Endringene under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2014.

10. des. Nr. 1423 2013**Forskrift om fiske etter røye på Svalbard i 2014**

Hjemmel: Fastsatt av Sysselmannen på Svalbard 10. desember 2013 med hjemmel i forskrift 24. juni 2002 nr. 712 om høsting på Svalbard § 7, jf. lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven) § 31 og § 32. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

§ 1. Formål

Denne forskrift har til formål å sikre en forvaltning av røye på Svalbard som ivaretar bestandenes produksjonsevne og sammensetning, og samtidig sikrer fritidsfiske som en viktig friluftaktivitet for fastboende på Svalbard og tilreisende. Forvaltning av annen anadrom laksefisk er ikke inkludert i forskriftens formål.

§ 2. Virkeområde og tidsrom for fiske

Forskriften gjelder for fiske etter røye i vassdrag på Svalbard og i sjøområdet rundt Svalbard ut til territorialgrensen, herunder Hopen og Bjørnøya. Fiskeåret er fastsatt som perioden fra og med 1. januar til og med 15. oktober det enkelte år.

§ 3. Definisjoner

Fastboende: person som er gyldig innført i befolkningsregisteret for Svalbard.

Fiskekvoter: maksimalt antall fisker over 25 cm som kan fiskes i den enkelte lokalitet per sesong.

Vassdrag: innsjø, vann, tjern, elv, elvearm, bekk eller kanal. Ferskvannslaguner og strengsjøer regnes også som vassdrag.

§ 4. Krav til fisker

Fiske etter røye kan bare foretas av den som har innløst fiskekort fra Sysselmannen. Kun fastboende har anledning til garnfiske etter røye.

§ 5. Redskapsbruk

Garn som nyttes skal ha minimum 52 mm maskevidde, tilsvarende 12 omfar (målt fra knute til knute). Det skal ha maks høyde på 1,8 meter og maks 25 meters lengde. Garn kan ikke kobles sammen i lenker. Garn skal merkes med bøye, eiers navn og adresse. Garn er kun tillatt i navngitte innsjøer der det er åpnet for dette, og med maksimalt 2 garn samtidig per fisker.

§ 6. Garnforbudssoner

I vassdrag, som er åpnet for garnfiske, må garn settes minst 200 m fra innløps- eller utløpsos. I sjømråder er garnfiske ikke tillatt nærmere elvemunning (grense elv/sjø) enn 200 m. Sysselmannen kan ved eget vedtak utvide disse sonene for enkelte lokaliteter.

§ 7. Stopp i fiske

Dersom den fastsatte kvoten for et vassdrag fylles vil Sysselmannen umiddelbart innføre forbud mot ytterligere beskatning i lokaliteten for resten av gjeldende sesong. Dette annonseres på Sysselmannens nettsider.

§ 8. Garnfiske i sjøen

Utover de begrensninger som ligger i § 2, § 5 og § 6 er der ingen begrensninger i fiske etter røye og annen anadrom laksefisk i sjøen.

§ 9. Rapporteringsplikt

Fangst av fisk på 25 cm og mer rapporteres (merkes med garn eller håndsnøre, fangst dato og sted) til Sysselmannen snarest mulig og senest innen 1 uke etter fiske er foretatt, med mindre ikke tilstrekkelig kommunikasjon foreligger. All fangst (uansett størrelse) skal rapporteres innen 25. oktober hvert år og alle fiskehoder av røye over 25 cm skal innleveres snarest mulig og senest innen 25. oktober hvert år. Manglende rapportering kan medføre at fiskekort for kommende sesong ikke tildeles.

§ 10. Vassdrag åpnet for fiske

Det er åpnet for fiske i følgende vann/innsjøer, knyttet til maksimalkvoter for fisk over 25 cm og redskapstyper. I tilhørende elvestrenger og ut til 200 m fra inn- og utløp er det kun tillatt å fiske med stang og håndsnøre. Maksimalkvoten gjelder hele vassdraget.

Det er åpnet for fiske i følgende vassdrag, knyttet til redskapstyper og maksimalkvoter for fisk over 25 cm. I alle disse vassdragene er det tillatt med håndsnøre og stang.

<i>Vassdrag</i>	<i>Maksimal- kvote</i>	<i>Garnfiske tillatt</i>	<i>Kart-blad</i>
Richardvatnet (Raudfjorden)	40	Nei	A4
Rabotvatna (Rabotfjorden)	10	Nei	A4
Arresjøen (Danskøya)	10	Nei	A4
Gjøavatnet (Amsterdamøya)	10	Nei	A4
Åsøvatnet (V for Flathukfjellet)	10	Nei	A4
Pytten (Danskøya)	20	Nei	A5
Pervatnet (Sjubrean)	30	Nei	A5
Nordre Dieset (Mitrahalvøya)	40	Ja	A6
Søndre Dieset (Mitrahalvøya)	30	Ja	A6
Erlingvatnet (Mitrahalvøya)	50	Nei	A6
Murraytjørnene (Forlandet)	25	Nei	A5
Vårfluesjøen (Woodfjorden)	150	Ja	B4
Lovénvatnet (Trygghamna)	10	Ja	B9
Straumsjøen (Erdmannflya)	100	Nei	B9
Linnévatnet	100	Ja	B9
Kongressvatnet	40	Ja	B9
Bretjønnna (Grønnfjordbotnen)	10	Ja	B10
Revvatnet (N for Hornsund)	25	Nei	B12
Svartvatnet (S for Hornsund)	25	Nei	C13
Mosselvatnet	75	Nei	C4
Femmilsjøen (Ny-Friesland)	150	Nei	C4
Lakssjøen (Ny-Friesland)	75	Nei	C4

<i>Vassdrag</i>	<i>Maksimal- kvote</i>	<i>Garnfiske tillatt</i>	<i>Kart-blad</i>
Strøen (Ny-Friesland)	25	Nei	C4
Einsteinvatnet (Austbotn)	50	Nei	C6

I Vårfluesjøen kan inntil halvparten tas i garn, og av disse er 40 fisk forbeholdt Mushamna fangststasjon dersom denne er utlånt fra Sysselmannen. I Einsteinvatnet er en kvote på 30 fisk av den totale kvoten forbeholdt fangststasjonen på Austfjordneset dersom denne er utlånt fra Sysselmannen.

§ 11. *Iverksettelse m.m.*

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014 og gjelder frem til og med 31. desember 2014. Med virkning fra denne forskrifts ikrafttreden oppheves forskrift 7. desember 2012 nr. 1153 om fiske etter røye på Svalbard i 2013.

10. des. Nr. 1424 2013

Forskrift om regulering av fisket etter sei i Nordsjøen og Skagerrak i 2014

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 10. desember 2013 med hjemmel i lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevende marine ressurser (havressurslova) § 11, § 12, § 14 og § 16 og lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 12, § 20 og § 21, jf. delegeringsvedtak 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 12. desember 2013 kl. 16.10.

§ 1. *Generelt forbud*

Det er forbudt for norske fartøy å fiske og lande sei i følgende områder i 2014:

- I Nordsjøen, det vil si Norges territorialfarvann og økonomisk sone sør for 62° N avgrenset mot øst av en rett linje gjennom Hanstholmen fyr og Lindesnes fyr, og i EU-sonen i ICES' statistikkområde IV.
- I Skagerrak, avgrenset mot vest av en rett linje gjennom Hanstholmen fyr til Lindesnes fyr og i sør av en rett linje gjennom Skagen fyr til Tistlarna fyr utenfor 4 nautiske mil av de svenske og danske grunnlinjene.

§ 2. *Totalkvote*

Uten hensyn til § 1 kan norske fartøy som har adgang til å delta, fiske og lande inntil 39 439 tonn sei i norske farvann i Nordsjøen og i norsk farvann Skagerrak utenfor grunnlinjen i 2014. Av dette kvantum avsettes 10 tonn til forsknings- og undervisningskvoter.

Alle kvanta i denne forskrift angis i rund vekt.

§ 3. *Gruppekvoter*

Fartøy som fisker med not kan fiske og lande inntil 5500 tonn.

Fartøy som fisker med konvensjonelle redskap kan fiske og lande inntil 8000 tonn.

Fartøy som fisker med trål kan fiske og lande inntil 25 929 tonn, herunder kan:

- fartøy med torsketråltillatelse fiske og lande inntil 15 278 tonn.
- fartøy med seitråltillatelse kan fiske og lande inntil 3977 tonn.
- fartøy med pelagisk tråltillatelse og fartøy med nordsjøtråltillatelse kan fiske og lande inntil 5139 tonn, hvorav 1000 tonn avsettes til dekning av bifangst av sei som går til oppmaling i industritrålfisket.
- fartøy med avgrenset nordsjøtråltillatelse kan fiske og lande inntil 1535 tonn.

§ 4. *Maksimalkvote for fartøy som fisker med konvensjonelle redskap*

Fartøy som fisker med konvensjonelle redskap kan maksimalt fiske og lande inntil 600 tonn.

§ 5. *Maksimalkvote for fartøy med torsketråltillatelse*

Fartøy med torsketråltillatelse og som er registrert som fabrikktrålere kan maksimalt fiske og lande inntil 840 tonn.

Fartøy med torsketråltillatelse som er registrert som ferskfisk- og rundfrystrålere eller småtrålere kan maksimalt fiske og lande inntil 600 tonn.

§ 6. *Maksimalkvote for fartøy med seitråltillatelse*

Fartøy med seitråltillatelse med kvotefaktor 1,00 kan maksimalt fiske og lande inntil 600 tonn.

§ 7. *Maksimalkvote for fartøy med pelagisk tråltillatelse, nordsjøtråltillatelse og avgrenset nordsjøtråltillatelse*

Fartøy med pelagisk tråltillatelse og fartøy med nordsjøtråltillatelse kan maksimalt fiske og lande inntil 400 tonn.

Fartøy med avgrenset nordsjøtråltillatelse som har fisket mer enn 325 tonn sei i ett av årene 2006, 2007 og 2008 får kvotefaktor 1 og kan maksimalt fiske og lande inntil 400 tonn. Andre fartøy med avgrenset nordsjøtråltillatelse får kvotefaktor 0,5 og kan maksimalt fiske og lande inntil 200 tonn.

Maksimalkvotene i første og andre ledd skal også dekke bifangst av sei i fartøyenes pelagiske trålfiske.

§ 8. *Beregning av kvote ved utskifting og ombygging*

Ved utskifting eller forlengelse av fartøy med seitråltillatelse til større fartøy etter 31. desember 2001 skal erstatningsfartøyets kvote beregnes etter utskiftningsfartøyets lengde før nevnte skjæringsdato.

§ 9. Kvoteutnyttelse

Hvert fartøy kan bare fiske og lande én kvote av de enkelte fiskeslag innenfor reguleringsåret. Uten hinder av dette kan hvert fartøy fiske og lande kvote utvekslet eller tildelt i medhold av bestemmelser om spesielle kvoteordninger.

Ved kjøp av fartøy skal det gjøres fradrag i kvoten for det kvantum kjøper har fisket og levert innenfor reguleringsåret med annet fartøy.

Ved kjøp av fartøy som i reguleringsåret har fisket og levert hele eller deler av selgers kvotegrunnlag i det aktuelle fiskeriet, skal det gjøres fradrag for dette kvantumet i kjøpers kvotegrunnlag inneværende reguleringsår.

Når det ved kjøp gjøres fradrag etter både andre og tredje ledd, skal bare det kvantum som er størst, trekkes fra.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd og tredje ledd dersom fartøyet har deltatt i lukket gruppe i de enkelte fiskeri og ikke har skiftet eier de siste to årene.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan gjøre unntak fra bestemmelsen i første og tredje ledd for fartøy som erverves til erstatning for fartøy som på grunn av havari eller forlis har vesentlig driftsavbrudd. Det er en forutsetning at vilkårene for bruk av leiefartøy ellers er oppfylt.

§ 10. Bifangst

Når det direkte fisket etter sei er stoppet, er det ved konsumfiske etter andre fiskeslag tillatt å ha inntil 10 % bifangst av sei i de enkelte fangster og ved landing.

§ 11. Bemyndigelse

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket når totalkvoten eller gruppekvoteene er beregnet oppfisket.

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket for konvensjonelle havfiskefartøy når det gjenstår 1400 tonn sei av gruppekvoteen.

Fiskeridirektoratet kan endre denne forskriften og fastsette nærmere bestemmelser som er nødvendig for å oppnå en rasjonell og hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fisket.

§ 12. Overtredelsesgebyr

Foretak og den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift, kan ilegges overtredelsesgebyr i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar § 59 og forskrift 20. desember 2011 nr. 1437 om bruk av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved brudd på havressursloven.

§ 13. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften, straffes i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar § 60, § 61, § 64 og § 65. På samme måte straffes medvirkning og forsøk.

§ 14. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 2014 og gjelder til og med 31. desember 2014.

9. des. Nr. 1431 2013**Forskrift om endring i forskrift om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, deler og utstyr (kjøretøyforskriften)**

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 9. desember 2013 med hjemmel i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 13, § 14, § 15 og § 16, jf. delegeringsvedtak 24. november 1980 nr. 1. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

I

I forskrift 4. oktober 1994 nr. 918 om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, deler og utstyr (kjøretøyforskriften) gjøres følgende endring:

§ 7-2 pkt. 2.1 skal lyde:

For kjøretøy som er reparert etter omfattende skade i forbindelse med kollisjon, utforkjøring eller lignende, skal det dokumenteres at reparasjonen er utført i henhold til kjøretøyproduzentens anvisninger der disse foreligger, og etter faglig anerkjente reparasjonsmetoder.

Med omfattende skade menes skade eller deformasjon på kjøretøyets struktur eller bærende elementer av et slikt omfang at kjøretøyet må målrettes.

II

Endringen trer i kraft 1. januar 2014.

9. des. Nr. 1432 2013**Forskrift om endring i forskrift om kjøretøyverksteder**

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 9. desember 2013 med hjemmel i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 19a og § 43a jf. delegeringsvedtak 18. juni 2004 nr. 907 og delegeringsvedtak 20. august 2009 nr. 1530. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

I

I forskrift 13. mai 2009 nr. 589 om kjøretøyverksteder gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Forskriften gjelder enhver som skal utføre reparasjons-, vedlikeholds-, ombyggings-, oppbyggings- og påbyggingsarbeid på kjøretøy.

Alt reparasjons-, vedlikeholds-, ombyggings-, oppbyggings- og påbyggingsarbeid på kjøretøy skal foretas på forsvarlig måte av kompetent person.

§ 3 bokstav l skal lyde:

- l) *Traktorverksted* – verksted som kan utføre alle typer arbeid på traktor og motorredskap som er konstruert for en hastighet på 50 km/h eller mer, tilhenger til traktor eller motorredskap samt tilhengere med påløpsbremsanlegg.

§ 4 første ledd og bokstav b og f skal lyde:

Regionvegkontoret kan, for virksomhet som ikke er godkjent etter denne forskriften, utstede særlig arbeidstillatelse for bestemte typer arbeid på kjøretøy hvis virksomheten kan dokumentere å ha forutsetning for å utføre slikt arbeid. Slik forutsetning kan være nødvendige tillatelser, egnet sted, verktøy, utstyr og kompetanse.

- b) arbeid på hjul: Omlegging av dekk og slanger, lapping av slanger, plugging av slangeløse dekk når ferdig bearbeidet hull ikke er større enn 6 millimeter, pigging av dekk og avbalansering av hjul. Tillatelse til plugging av slangeløse dekk kan også gis for bearbeidet hull større enn 6 millimeter dersom virksomheten dokumenterer å ha særlig kompetanse og utstyr for formålet. For arbeid på hjul (felg og dekk) skal det dokumenteres spesiell kunnskap innenfor området, inkludert kunnskap om kjøretøyforskriftens krav.
- f) arbeid på bilglass: Bytte av limt bilglass. Det kreves kunnskap om bruk av materiale, herunder lim, arbeidsmetoder og tilgang på fabrikantens reparasjonsanvisninger.

§ 5 bokstav g skal lyde:

- g) reparasjons- og vedlikeholdsarbeid som blir utført av eieren eller medlemmer av eierens husstand på kjøretøy som er registrert på eieren, eller har vært registrert i eierens navn på tidspunktet for eventuell avskilting. Unntaket gjelder også dersom den som utfører reparasjons- og vedlikeholdsarbeid har rådighet over kjøretøy på leasingkontrakt, dersom det er tillatt i kontrakten. Unntaket gjelder ikke når eieren reparerer kjøretøy som blir omsatt i næringsøyemed.

§ 9 andre ledd bokstav k skal lyde:

- k) *Påbyggerverksted*: Fagbrev som «industrimekaniker», «chassispåbygger», eller «bilmekaniker tunge kjøretøy» eller som «bilmekaniker lette kjøretøy» og 4 års relevant praksis etter bestått fagprøve, alternativt 10 års relevant praksis i tillegg til bestått fagprøve.

§ 9 tredje ledd skal lyde

Teknisk leder må på godkjenningstidspunktet ha vært i relevant arbeid i minst 3 av de siste 10 årene.

§ 12 skal lyde:

Ved endring av forhold som kan ha betydning for godkjenningen, herunder opphør, flytting, endring av organisasjonsnummer, bytte av teknisk leder og/eller kompetent stedfortreder, utstyr, skal det straks gis skriftlig melding til regionvegkontoret.

Når arbeid på kjøretøy vil medføre at det innpregede understellsnummeret blir skadet eller fjernet, skal regionvegkontoret ha melding før slikt arbeid blir satt i gang. Det samme gjelder dersom det viser seg at understellsnummer allerede er skadet eller fjernet før reparasjon av kjøretøyet blir påbegynt ved kjøretøyverkstedet).

Når kjøretøy blir reparert etter omfattende skade i forbindelse med kollisjon, utforkjøring eller lignende, jf. bestemmelser i forskrift 4. oktober 1994 nr. 918 om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, deler og utstyr (kjøretøyforskriften), skal det dokumenteres at reparasjonen er utført i henhold til kjøretøyproduzentens anvisninger der disse foreligger, og etter faglig anerkjente reparasjonsmetoder før kjøretøyet tas i bruk. Dokumentasjonen skal oppbevares av virksomheten i minst 5 år etter reparasjon og gjøres tilgjengelig for Statens vegvesen ved tilsyn.

§ 21 femte ledd skal lyde:

Virksomheter som tilbyr skifte av limt bilglass og som var i drift pr. 31. desember 2013, skal fra 1. januar 2016 oppfylle kravene i denne forskrift.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2014.

10. des. Nr. 1433 2013**Forskrift om endring i forskrift om bruk av kjøretøy**

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 10. desember 2013 med hjemmel i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 15, § 16 og § 36, jf. delegeringsvedtak 24. november 1980 nr. 1, delegeringsvedtak 1. april 1993 nr. 286 og delegeringsvedtak 30. april 2002 nr. 557. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

I

I forskrift 25. januar 1990 nr. 92 om bruk av kjøretøy gjøres følgende endringer:

§ 2–8 skal lyde:

Gebyr for utlån/utstedelse av dagsprøvekjennermerke skal være kr 270,- pr. gyldighetsdag (kl. 00.00–24.00). Gebyr for ubenyttede dager refunderes ikke.

§ 2–11 første ledd skal lyde:

For kjøretøy som avskiltes etter vegtrafikkloven § 36 må det betales et gebyr før inndratt vognkort og kjennermerke kan utleveres. Gebyret skal være kr 1 410,- ved utlevering av kjennermerke og vognkort inndratt etter 1. januar 2014, kr 1 360,- ved utlevering av kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i perioden 1. januar–31. desember 2013, kr 1 320,- ved utlevering av kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i perioden 1. januar–31. desember 2012, kr 1 280,- ved utlevering av kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i perioden 1. januar–31. desember 2011, kr 1 200,- ved utlevering av inndratt kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i perioden 1. juli 2004–31. desember 2010, kr 1 150,- ved utlevering av inndratt kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i perioden 1. februar 2004–30. juni 2004, kr 1 110,- ved utlevering av inndratt kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i perioden 1. mars 2003–31. januar 2004, kr 900,- ved utlevering av inndratt kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i perioden 1. januar 1996–28. februar 2003, kr 600,- ved utlevering av inndratt kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i 1995 og kr 300,- ved utlevering av inndratt kjennermerke og vognkort som er blitt inndratt i perioden 1. juli 1993–31. desember 1994.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2014.

10. des. Nr. 1434 2013**Forskrift om endring i forskrift om periodisk kontroll av kjøretøy**

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 10. desember 2013 med hjemmel i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 19 første og annet ledd og § 43, jf. delegeringsvedtak 12. mars 2009 nr. 297. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

I

I forskrift 13. mai 2009 nr. 591 om periodisk kontroll av kjøretøy gjøres følgende endring:

§ 27 skal lyde:

For kontroll av kjøretøy utført etter § 26 gjelder for tiden følgende gebyrsatser, inkludert mva.:

- a) Biler med tillatt totalvekt 3 500 kg eller mindre: kr 480,-
- b) Biler med tillatt totalvekt 7 500 kg eller mindre: kr 820,-
- c) Biler med tillatt totalvekt over 7 500 kg: kr 1210,-
- d) Tilhengere med tillatt totalvekt over 3 500 kg: kr 820,-.

II

Endringen trer i kraft 1. januar 2014.

11. des. Nr. 1435 2013**Forskrift om endring i forskrift om samtrafikkvevnen i jernbanesystemet (samtrafikkforskriften)**

Hjemmel: Fastsatt av Samferdselsdepartementet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m (jernbaneloven) § 4, § 5, § 6, § 12, § 15 og § 16 og lov 16. juni 1994 nr. 20 om tekniske kontrollorgan som har til oppgave å gjennomføre samsvarsvurderingar § 7.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 37d (direktiv 2008/57/EF endret ved direktiv 2009/131/EF, direktiv 2011/18/EU og direktiv 2013/9/EU). Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

I

I forskrift 16. juni 2010 nr. 820 om samtrafikkvevnen i jernbanesystemet (samtrafikkforskriften) gjøres følgende endringer:

Vedlegg III pkt. 1.6. skal lyde:

- 1.6. *Tilgjengelighet*
- 1.6.1. Delsystemer for infrastruktur og rullende materiell skal være tilgjengelige for funksjonshemmede og bevegelseshemmede personer for å sikre adgang på like vilkår som andre ved å forebygge eller fjerne barrierer og ved hjelp av andre hensiktsmessige tiltak. Dette skal omfatte prosjektering, bygging, opprusting, fornyelse, vedlikehold og drift av de relevante delene av delsystemene publikum har adgang til.
- 1.6.2. Delsystemer for drift og telematikkprogrammer for persontransport skal inneholde den funksjonalitet som er nødvendig for å lette adgangen for funksjonshemmede og bevegelseshemmede personer på like vilkår som andre ved å forebygge eller fjerne barrierer og ved hjelp av andre hensiktsmessige tiltak.

Vedlegg III pkt. 2.1.2. skal lyde:

2.1.2. *Tilgjengelighet*

- 2.1.2.1. Delsystemer for infrastruktur som publikum har adgang til, skal være tilgjengelige for funksjonshemmede og bevegelseshemmede personer i samsvar med pkt. 1.6.

Vedlegg III pkt. 2.4.5. skal lyde:

2.4.5. *Tilgjengelighet*

- 2.4.5.1. Delsystemer for rullende materiell som publikum har adgang til, skal være tilgjengelig for funksjonshemmede og bevegelseshemmede personer i samsvar med pkt. 1.6.

Vedlegg III pkt. 2.6.4. skal lyde:

2.6.4. *Tilgjengelighet*

- 2.6.4.1. Det skal treffes egnede tiltak for å sikre at driftsreglene inneholder den funksjonalitet som er nødvendig for å lette adgangen for funksjonshemmede og bevegelseshemmede personer.

Vedlegg III pkt. 2.7.5. skal lyde:

2.7.5. *Tilgjengelighet*

- 2.7.5.1. Det skal treffes egnede tiltak for å sikre at telematikkprogrammer for persontransport inneholder den funksjonalitet som er nødvendig for å lette adgangen for funksjonshemmede og bevegelseshemmede personer.

II

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

11. des. Nr. 1436 2013

Forskrift om regulering av fisket etter hestmakrell i 2014

Hjemmel: Fatsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villtlevande marine ressurser (havressurslova) § 11, § 16 og § 37 og lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 20. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

§ 1. Generelt forbud

Det er forbudt for norske fartøy å fiske og lande hestmakrell (taggmakrell) i 2014.

§ 2. Totalkvote og områdekvote

Uten hinder av § 1 kan norske fartøy fiske og lande totalt 47 520 tonn hestmakrell i Norges territorialfarvann, økonomiske sone, fiskerisonen ved Jan Mayen, fiskevernsonen ved Svalbard og i internasjonalt farvann.

§ 3. Bifangst

Uten hinder av § 1 kan hestmakrell fiskes som bifangst i et direkte fiske etter andre arter.

I fisket etter hestmakrell er det tillatt med inntil 10 % bifangst av makrell i vekt i de enkelte fangster, av hele fangsten om bord og ved landing.

I fisket etter hestmakrell er det tillatt med inntil 10 % bifangst av sild i vekt i de enkelte fangster, av hele fangsten om bord og ved landing.

§ 4. Overføring av fangst

Det kvantum som kan fiskes med det enkelte fartøy kan ikke overføres til annet fartøy. Det er også forbudt å motta og å lande fangst som er fisket av et annet fartøy.

Det er likevel tillatt å overføre fangst på feltet mellom fartøy som fisker med not og trål dersom fartøyene er egnet, bemannet og utstyrt for fiske.

Det er ikke tillatt å overføre fangst som er tatt om bord.

§ 5. Bemyndigelse

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket etter hestmakrell når totalkvoten eller områdekvoten er beregnet oppfisket.

Fiskeridirektoratet kan endre denne forskriften og fastsette nærmere bestemmelser som er nødvendige for å oppnå en rasjonell og hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fisket.

§ 6. *Overtreddelsesgebyr*

Foretak og den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift, kan ilegges overtreddelsesgebyr i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar § 59 og forskrift 20. desember 2011 nr. 1437 om bruk av tvangsmulkt og overtreddelsesgebyr ved brudd på havressursloven.

§ 7. *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften, straffes i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar § 60, § 61, § 64 og § 65. På samme måte straffes forsøk og medvirkning.

§ 8. *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 2014 og gjelder til og med 31. desember 2014.

11. des. Nr. 1437 2013

Forskrift om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2014

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 11. desember 2013, med hjemmel i lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar (havressurslova) § 11, § 12, § 14 og § 16 og lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 20 og § 21, jf. delegeringsvedtak 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

§ 1. *Generelt forbud*

Det er forbudt for norske fartøy å fiske og lande reker i følgende områder:

1. I Nordsjøen, dvs. Norges territorialfarvann og økonomiske sone sør for 62° N avgrenset mot øst av en rett linje mellom Hanstholmen fyr og Lindesnes fyr.
2. I Skagerrak, dvs. avgrenset mot vest av en rett linje gjennom Hanstholmen fyr til Lindesnes fyr og i sør av en rett linje gjennom Skagen fyr til Tistlarna fyr utenfor 4 nautiske mil av de danske og svenske grunnlinjene.

§ 2. *Totalkvoter*

Uten hinder av forbudet i § 1 kan norske fartøy som har adgang til å delta, fiske og lande inntil:

1. 1 354 tonn reker i norske farvann i Nordsjøen
2. 1 770 tonn reker i norske farvann i Skagerrak.

§ 3. *Periodisering*

Den samlede kvoten på 3 124 tonn reker som kan fiskes i Nordsjøen og Skagerrak periodiseres som følger:

<i>Periode:</i>	<i>Periodekvote:</i>
1. januar–30. april	1 249 tonn
1. mai–31. august	937 tonn
1. september–31. desember	937 tonn

§ 4. *Maksimalkvote*

Fartøy som har adgang til å delta i fisket kan fiske og lande til sammen følgende kvanta reker i følgende perioder i Nordsjøen og Skagerrak:

<i>Periode:</i>	<i>Maksimalkvote:</i>
1. januar–30. april	21 tonn
1. mai–31. august	16 tonn
1. september–31. desember	16 tonn

Fartøy under 20 meter største lengde kan fortsette fisket innenfor et garantert kvantum på 7 tonn i hver av de tre periodene selv om periodekvotene er oppfisket.

§ 5. *Kvoteutnyttelse*

Hvert fartøy kan bare fiske og lande én kvote av de enkelte fiskeslag innenfor reguleringsåret. Uten hinder av dette kan hvert fartøy fiske og lande kvote utvekslet eller tildelt i medhold av bestemmelser om spesielle kvoteordninger.

Ved kjøp av fartøy skal det gjøres fradrag i kvoten for det kvantum kjøper har fisket og levert innenfor reguleringsåret med annet fartøy.

Ved kjøp av fartøy som i reguleringsåret har fisket og levert hele eller deler av selgers kvotegrnlag i det aktuelle fiskeriet, skal det gjøres fradrag for dette kvantumet i kjøpers kvotegrnlag inneværende reguleringsår.

Når det ved kjøp gjøres fradrag etter både andre og tredje ledd, skal bare det kvantum som er størst, trekkes fra.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd og tredje ledd dersom fartøyet har deltatt i lukket gruppe i de enkelte fiskeri og ikke har skiftet eier de siste to årene.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan gjøre unntak fra bestemmelsen i første og tredje ledd for fartøy som erverves til erstatning for fartøy som på grunn av havari eller forlis har vesentlig driftsavbrudd. Det er en forutsetning at vilkårene for bruk av leiefartøy ellers er oppfylt.

§ 6. *Helgedagsfredning*

Det er forbudt å drive fiske fra midnatt til midnatt på søn- og helligdager. Helgedagsfredningen gjelder ikke 2. påskedag og 2. pinsedag.

§ 7. *Bemyndigelse*

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket når periodekvotene eller totalkvotene i Nordsjøen og Skagerrak er beregnet oppfisket.

Fiskeridirektoratet kan endre denne forskriften og fastsette nærmere bestemmelser som er nødvendig for å oppnå en rasjonell og hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fisket.

§ 8. *Overtreddelsesgebyr*

Foretak og den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift, kan ilegges overtreddelsesgebyr i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar § 59 og forskrift 20. desember 2011 nr. 1437 om bruk av tvangsmulkt og overtreddelsesgebyr ved brudd på havressursloven.

§ 9. *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften, straffes i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar § 60, § 61, § 62, § 64 og § 65. På samme måte straffes medvirkning og forsøk.

§ 10. *Ikrafttredelse*

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 2014 og gjelder til og med 31. desember 2014.

11. des. Nr. 1438 2013

Forskrift om regulering av fisket etter tobis i 2014

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar (havressurslova) § 16. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

§ 1. *Generelt forbud*

Det er forbudt for norske fartøy å fiske og lande tobis i 2014.

§ 2. *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften, straffes i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar § 60, § 61, § 64 og § 65. På samme måte straffes medvirkning og forsøk.

§ 3. *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 2014 og gjelder til og med 31. desember 2014.

11. des. Nr. 1439 2013

Forskrift om regulering av fisket etter øyepål i 2014

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar (havressurslova) § 11, § 12, § 14, § 16 og § 37 og lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 12 og § 20. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

§ 1. *Generelt forbud*

Det er forbudt for norske fartøy å fiske og lande øyepål i 2014.

§ 2. *Deltakelse og maksimalkvote*

Uten hinder av § 1 kan norske fartøy med adgang til å delta, fiske og lande inntil 108 000 tonn øyepål i 2014 fra og med 1. april til og med 31. oktober.

Fiskeridirektoratet kan fastsette maksimalkvoter for fartøy med adgang til å delta.

§ 3. *Bifangst av øyepål*

Det er ikke tillatt å ha bifangst av øyepål i fisket etter kolmule med mindre fangsten av øyepål kan avregnes mot fartøyets øyepålkvote.

§ 4. *Kvoteutnyttelse*

Hvert fartøy kan bare fiske og lande én kvote av de enkelte fiskeslag innenfor reguleringsåret. Uten hinder av dette kan hvert fartøy fiske og lande kvote utvekslet eller tildelt i medhold av bestemmelser om spesielle kvoteordninger.

Ved kjøp av fartøy skal det gjøres fradrag i kvoten for det kvantum kjøper har fisket og levert innenfor reguleringsåret med annet fartøy.

Ved kjøp av fartøy som i reguleringsåret har fisket og levert hele eller deler av selgers kvotegrunnlag i det aktuelle fiskeriet, skal det gjøres fradrag for dette kvantumet i kjøpers kvotegrunnlag inneværende reguleringsår.

Når det ved kjøp gjøres fradrag etter både andre og tredje ledd, skal bare det kvantum som er størst, trekkes fra.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd og tredje ledd dersom fartøyet har deltatt i lukket gruppe i de enkelte fiskeri og ikke har skiftet eier de siste to årene. Det kan også gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd og tredje ledd dersom fartøyet har deltatt i lukket gruppe i de enkelte fiskeri og kjøper eller selger har inngått bindende kontrakt om kjøp av nybygg med levering senest om to år.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan gjøre unntak fra bestemmelsen i første og tredje ledd for fartøy som erverves til erstatning for fartøy som på grunn av havari eller forlis har vesentlig driftsavbrudd. Det er en forutsetning at vilkårene for bruk av leiefartøy ellers er oppfylt.

§ 5. *Overføring av fangst*

Det kvantum som kan fiskes med det enkelte fartøy kan ikke overføres til annet fartøy. Det er også forbudt å motta og å lande fangst som er fisket av et annet fartøy.

Det er likevel tillatt å overføre fangst på feltet mellom fartøy som fisker med not og trål dersom fartøyene er egnet, bemannet og utstyrt for fiske.

Det er ikke tillatt å overføre fangst som er tatt om bord.

§ 6. *Avkortning av kvote ved dumping eller neddrepning*

Er fangst forsettlig eller uaktsomt dumpet eller på annen måte drept ned, kan Fiskeridirektoratets regionkontor fatte vedtak om en forholdsmessig avkortning av kvoten. Fiskeridirektoratet er klageinstans.

§ 7. *Bemyndigelse*

Fiskeridirektoratet kan endre denne forskriften og fastsette nærmere bestemmelser som er nødvendige for å oppnå en rasjonell og hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fisket.

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket etter øyepål når totalkvoten eller områdekvoter er beregnet oppfisket.

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket etter øyepål eller innføre områdebegrensninger dersom bifangst av andre arter eller innblanding av fisk under minstemål overstiger de grenser som er fastsatt i forskrift 22. desember 2004 nr. 1878 om utøvelse av fisket i sjøen § 37 og § 46, eller bifangst av makrell overstiger 10 % i vekt i de enkelte fangster.

§ 8. *Overtredelsesgebyr*

Foretak og den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift, kan ilegges overtredelsesgebyr i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar § 59 og forskrift 20. desember 2011 nr. 1437 om bruk av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved brudd på havressursloven.

§ 9. *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften, straffes i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar § 60, § 61, § 64 og § 65. På samme måte straffes forsøk og medvirkning.

§ 10. *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 2014 og gjelder til og med 31. desember 2014.

12. des. Nr. 1440 2013

Forskrift om nivå på motsyklisk kapitalbuffer

Hjemmel: Fastsatt av Finansdepartementet 12. desember 2013 med hjemmel i lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) § 2–9e. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

§ 1. Banker, finansieringsforetak og morselskap i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern, skal fra 30. juni 2015 ha en motsyklisk kapitalbuffer bestående av ren kjernekapital som skal utgjøre ett prosentpoeng.

§ 2. Beregningsgrunnlaget for den motsykliske kapitalbufferen skal være det samme som beregningsgrunnlaget for minstekravet til ansvarlig kapitaldekning.

§ 3. Forskriften trer i kraft straks.

13. des. Nr. 1441 2013

Forskrift om endring av forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften)

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 12 og § 14. Fremmet av Fiskeri- og kystdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

I

I forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften) gjøres det følgende endringer:

Forskriftens hjemmelhenvisning (endret) skal lyde:

Fastsatt ved kgl.res. 13. oktober 2006 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 12 andre og tredje ledd, § 14, § 18 andre ledd jf. § 11 andre ledd bokstav a, § 28, § 29 og § 30. Fremmet av Fiskeri- og kystdepartementet.

§ 1–1 (endret) skal lyde:

§ 1–1. (*krav om spesiell tillatelse*)

Ingen må uten spesiell tillatelse drive ervervsmessig fiske og fangst med trål, reke trål, ringnot, seinot eller snurrevad, eller drive ervervsmessig fangst av hval eller sel.

Ved fiske med trål og reke trål, og ved hvalfangst og selfangst gjelder kravet om spesiell tillatelse for alle fartøy. Kravet gjelder likevel ikke krepsetrål for fartøy som er 11 meter eller kortere, reke trål i området sør for 62 grader nord, og reke trål for fartøy som er kortere enn 65 fot.

Ved fiske med ringnot, seinot og snurrevad gjelder kravet om spesiell tillatelse bare for havfiskefartøy. Som havfiskefartøy regnes fartøy med lasteromsvolum over 500 m³.

Vilkårene for reke trål i området sør for 62 grader nord, og for kystfiskefartøys fiske med ringnot, seinot og snurrevad fastsettes i de årlige forskriftene som gis med hjemmel i deltakerloven § 21.

Kravet i deltakerloven § 12 om spesiell tillatelse for å nytte havfiskefartøy til ervervsmessig fiske og fangst gjelder ikke ut over det som følger av første ledd her og av forskrift 2. mars 2007 nr. 232 om konsesjonsordning for fiske utenfor norsk fiskerijurisdiksjon.

§ 1–2 (endret) skal lyde:

§ 1–2. (*søknad om spesiell tillatelse*)

Søknad om spesiell tillatelse skal oppfylle krav til søknad i forskrift 7. desember 2012 nr. 1144 om ervervstillatelse, registrering og merking av fiskefartøy mv. (ervervstillatelsesforskriften) kapittel IV.

§ 1–3 (endret) skal lyde:

§ 1–3. (*generelle kriterier for tildeling av spesiell tillatelse*)

Søknad om spesiell tillatelse som ikke gjelder hvalfangst eller selfangst kan innvilges dersom:

- Søknaden gjelder tillatelser for et brukt fartøy eller nybygg, til utskifting av et fartøy eieren er tildelt tilsvarende tillatelse for,
- Søknaden gjelder tillatelser for et fartøy som kjøpes for fortsatt drift eller
- Eieren er gitt forhåndstilsagn om utskiftingstillatelse, jf. § 1–5.

§ 2–19, § 3–2 og § 4–2 oppheves.

§ 4–4 annet ledd oppheves.

§ 5–1 (endret) skal lyde:

§ 5–1. (*tillatelse til å drive fiske etter sei med not*)

Fiskeridirektoratet tildeler tillatelse til å fiske sei med not (seinotstillatelse).

§ 6–1 (endret) skal lyde:

§ 6–1. (*snurrevadtillatelse*)

Fiskeridirektoratet tildeler snurrevadtillatelse.

Kapittel 7 (endret) skal lyde:

7. Krav om spesiell tillatelse for å drive fangst av vågehval

§ 7–1. (*hvalfangsttillatelse*)

Fiskeridirektoratet tildeler tillatelse til å drive fangst av vågehval. Tillatelse kan ikke gis varighet ut over ett kalenderår.

§ 7–2. (*vilkår for tillatelse*)

Tillatelse til å drive fangst av vågehval kan bare tildeles dersom følgende vilkår er oppfylt:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret.
- eier må være ført på blad B i fiskermanntallet.

- c) eier må ha deltatt i fangst av vågehval med det omsøkte fartøyet i minst ett av de seks siste årene. Fiskeridirektoratet kan dispensere fra dette vilkåret dersom eier er forhindret fra å drive hvalfangst på grunn av politiske verv, eller dersom eier har anskaffet nytt fartøy til erstatning for fartøy som vedkommende har deltatt i fangst av vågehval med i minst ett av de siste seks år.

Ved avgjørelsen av om tillatelse skal gis, skal det legges vekt på de faglige og tekniske forutsetningene for å drive hvalfangst. Det kan stilles vilkår om at en eller flere av mannskapet skal ha erfaring fra hvalfangst. Tillatelsen kan begrenses til å gjelde bestemte områder.

Søknad om tillatelse til å drive fangst av vågehval kan avslås dersom fartøyeieren eller andre som har drevet fartøyet, grovt eller gjentatte ganger har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av deltakerloven eller annen fiskerilovgivning.

For å kunne delta i fangst av vågehval må eier og skytter gjennomgå de kursene, herunder skyteprøve, som Fiskeridirektoratet bestemmer. Fiskeridirektoratet kan i særlige tilfeller dispensere fra denne bestemmelsen.

Det er et vilkår for tildeling av tillatelse til å drive fangst av vågehval at det tas slike prøver av fangsten som Fiskeridirektoratet bestemmer. Prøver av fangsten skal innen 8 dager etter avsluttet fangst være sendt Havforskningsinstituttet.

§ 7-3. (stedfortreder)

Fiskeridirektoratet kan i særlige tilfeller og på følgende vilkår gi tillatelse til å drive fangst av vågehval med stedfortreder:

- a) stedfortreder må være ført på blad B i fiskermanntallet
- b) stedfortreder må ha deltatt i fangst av vågehval i minst to av de tre siste årene
- c) stedfortreder må ha gjennomgått de kursene som Fiskeridirektoratet bestemmer.

Fiskeridirektoratet kan dispensere fra vilkåret i første ledd bokstav b dersom det er nødvendig for at fartøyet skal kunne gjennomføre fangsten.

§ 7-4. (leiefartøy)

Fiskeridirektoratet kan i særlige tilfeller som medfører vesentlig driftsavbrudd, gi midlertidig tillatelse til å drive fangst av vågehval med annet fartøy.

Kapittel 8 (nytt) skal lyde:

8. Krav om spesiell tillatelse for å drive selfangst

§ 8-1. (selfangsttillatelse)

Fiskeridirektoratet tildeler tillatelse til å drive selfangst i Vesterisen og Østerisen. Tillatelse kan ikke gis varighet ut over ett kalenderår.

Med Vesterisen forstås drivisområdene i fiskerisonen ved Jan Mayen og i havområdene ved Jan Mayen utenfor Grønlands økonomiske sone og sørvest av Svalbard, og i tilgrensende områder til Grønlands økonomiske sone og Islands økonomiske sone.

Med Østisen forstås områdene øst for 20° Ø i Russlands økonomiske sone.

§ 8-2. (vilkår for selfangsttillatelse)

Selfangsttillatelse kan bare tildeles dersom følgende vilkår er oppfylt:

- a) Fartøyet må være registrert i merkeregisteret.
- b) Fartøyet må være egnet og utrustet for å drive selfangst. Fartøyet må ha kapasitet, herunder frysekapasitet og kapasitet for ombordbehandling, som er egnet til å sikre at råvaren blir utnyttet på en økonomisk hensiktsmessig og tilfredsstillende måte.
- c) Fartøyets skipper må ha deltatt på Fiskeridirektoratets kurs for selfangere i det kalenderåret tillatelsen skal gjelde for. Dette gjelder også medlemmer av fartøyets mannskap som ikke deltok på Fiskeridirektoratets kurs for selfangere i foregående kalenderår. Fiskeridirektoratet kan i særlige tilfeller dispensere fra kravene i første og annet punktum. Fiskeridirektoratet kan i særlige tilfeller bestemme at hele eller deler av mannskapet skal delta på kurs for selfangere, uavhengig av deltakelse foregående kalenderår.
- d) Det må være sendt skriftlig søknad om deltakelse til Fiskeridirektoratet innen en nærmere fastsatt frist.

Søknad om tillatelse til å delta i fangst av sel kan avslås uten hensyn til om ovennevnte vilkår er oppfylt, dersom fartøyeieren eller andre som har drevet fartøyet, grovt eller gjentatte ganger har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av deltakerloven eller annen fiskerilovgivning.

Fangst i Grønlands økonomiske sone, i Islands økonomiske sone og i Russlands økonomiske sone kan bare skje i den utstrekning vedkommende myndighet tillater at norske fartøy fangster sel der, og må skje i henhold til vedkommende myndighets regelverk.

Nåværende kapittel 7 blir nytt kapittel 9.

Nåværende § 7-1 – § 7-3 blir nye § 9-1 – § 9-3.

§ 9-4 (ny) skal lyde:

§ 9–4. (bemyndigelse og vedtaksmyndighet)

Departementet kan endre denne forskriftens bestemmelser om vilkår for og tildeling av tillatelse til å drive hvalfangst og selfangst.

Fiskeridirektoratet har myndighet til å treffe vedtak etter denne forskriften. Myndigheten som er lagt til Fiskeridirektoratet etter denne forskriften kan delegeres til Fiskeridirektoratets regionkontor. I saker hvor Fiskeridirektoratets regionkontor treffer vedtak er Fiskeridirektoratet klageinstans.

Nåværende § 7–5 blir ny § 9–5.

II

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1442 2013**Endring av vedtak 31. mai 2013 nr. 541 om endring av vedtak 11. februar 2000 nr. 99 om delegering av Kongens myndighet etter deltakerloven**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 14. Fremmet av Fiskeri- og kystdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

I

I vedtak 31. mai 2013 nr. 541 om endring av vedtak 11. februar 2000 nr. 99 gjøres det følgende endringer:

Romertall I (endret) skal lyde:

I

I kongelig resolusjon 11. februar 2000 nr. 99 gjøres det følgende endringer:

Vedtaketstittel (endret) skal lyde:

Delegering av Kongens myndighet etter § 21, § 28 og § 29 i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)

Vedtaketshjemmelshenvisning (endret) skal lyde

Fastsatt ved kgl.res. 11. februar 2000 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 21, § 28 og § 29. Fremmet av Fiskeridepartementet.

Vedtaketstomertall II (endret) skal lyde:

Departementet gis fullmakt til å fastsette forskrift med nærmere regler om fastsettelse av overtredelsesgebyr og fastsettelse og varighet av tvangsmulkt, jf. deltakerloven § 28 og § 29, ved overtredelse av deltakerloven § 21 og bestemmelser gitt i medhold av deltakerloven § 21.

II

Endringene trer i kraft straks.

13. des. Nr. 1443 2013**Ikraftsetting av lov 21. juni 2013 nr. 62 om endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister)**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 21. juni 2013 nr. 62 om endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister) del II. Fremmet av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

1. Ikraftsetting av lov 21. juni 2013 nr. 62 om endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister).
2. Loven trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1444 2013**Ikraftsetting av lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven)**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven) § 8–1 første ledd. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Loven trer i kraft fra 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1445 2013**Delegering av myndighet til Finansdepartementet etter tjenstepensjonsloven**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenstepensjon (tjenstepensjonsloven) § 8–1. Fremmet av Finansdepartementet. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

Kongens myndighet til å fastsette overgangsregler og for øvrig å gi nærmere regler i forskrift blir delegert til Finansdepartementet. Dette gjelder Kongens myndighet etter lov om tjenstepensjon § 1–3, § 2–8 tredje ledd, § 2–9 tredje ledd, § 3–2 første ledd annet punktum, § 3–2 fjerde ledd annet punktum, § 4–2 tredje ledd tredje punktum, § 4–6 femte ledd første punktum, § 4–7 første ledd tredje punktum, § 4–7 tredje ledd første punktum, § 4–9 første ledd annet punktum, § 4–14 annet ledd annet punktum, § 4–14 fjerde ledd første punktum, § 4–15 fjerde ledd, § 5–4 fjerde ledd sjette punktum, § 5–7 fjerde ledd, § 5–8 annet ledd, § 6–4 fjerde ledd, § 6–5 tredje ledd, § 6–7, § 6–10 tredje ledd tredje punktum, § 6–10 fjerde ledd femte punktum, § 6–10 sjette ledd femte punktum, § 7–1, § 7–2, § 7–3, § 8–1 annet ledd og § 8–2.

13. des. Nr. 1446 2013**Forskrift om endring i forskrift til lov av 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven)**

Hjemmel: Fastsatt av Finansdepartementet 13. desember 2013 med hjemmel i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) § 5–4 og lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenstepensjon (tjenstepensjonsloven) § 8–1 annet ledd. Kunngjort 13. desember 2013 kl. 15.15.

I

I forskrift 22. desember 2000 nr. 1413 til lov av 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) gjøres følgende endringer:

§ 3–2 annet og nytt tredje ledd skal lyde:

(2) Innskudd for et medlem et enkelt år i henhold til innskuddspensjonsloven § 5–3 første ledd bokstav b, c eller d kan i pensjonsplanen ikke settes høyere enn 7 prosent av medlemmets samlede lønn inntil 12 G, eller 7 prosent av medlemmets samlede lønn mellom 1G og 12 G. Tilleggsinnskudd for medlemmets lønn mellom 7,1 G og 12 G kan i pensjonsplanen ikke settes høyere enn 18,1 prosent av slik lønn i det enkelte år. Det skal ikke betales innskudd for lønn over 12 G.

(3) Betaling for administrasjon og forvaltning av pensjonsordningen kommer i tillegg til grensene i første og annet ledd.

II

Foretak som 1. januar 2014 har innskuddspensjonsordning opprettet i henhold til innskuddspensjonsloven, gis frist til 31. desember 2016 med å tilpasse innskuddspensjonsordningen til innskuddspensjonsloven § 5–3 første ledd bokstav d.

III

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

12. des. Nr. 1447 2013**Forskrift om regulering av fisket etter torsk i Nordsjøen og Skagerrak i 2014**

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 12. desember 2013 med hjemmel i lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevende marine ressurser (havressurslova) § 11, § 12, § 14, § 16 og § 37 og lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 12, § 20 og § 21 jf. delegeringsvedtak 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

§ 1. Generelt forbud

Det er forbudt for norske fartøy å fiske og lande torsk i følgende områder i 2014:

- Nordsjøen, det vil si Norges territorialfarvann og økonomiske sone sør for 62° N avgrenset øst av en rett linje gjennom Hanstholmen fyr og Lindesnes fyr, og i EU-sonen i ICES' statistikkområde IV.
- I Skagerrak, det vil si utenfor den norske grunnlinjen og videre avgrenset mot vest av en rett linje gjennom Skagen fyr til Tistlarna fyr utenfor 4 nautiske mil av de svenske og danske grunnlinjene.

§ 2. Totalkvoter

Uten hinder av § 1 kan norske fartøy som har adgang til å delta, fiske og lande inntil 2330 tonn torsk i norske farvann i Nordsjøen. Av dette kvantum avsettes 50 tonn til forsknings- og undervisningsformål.

Uten hinder av forbudet i § 1 kan norske fartøy fiske inntil 44 tonn torsk i norsk farvann i Skagerrak utenfor grunnlinjene.

Alle kvanta i denne forskrift angis i rund vekt.

§ 3. Gruppekvoter

Fartøy som fisker med konvensjonelle redskap som har adgang til å delta kan fiske og lande inntil 1618 tonn torsk i Nordsjøen.

Fartøy som fisker med konvensjonelle redskap som har adgang til å delta kan fiske og lande inntil 28 tonn torsk i Skagerrak utenfor grunnlinjene.

§ 4. Maksimalkvoter

Fartøy med adgang til å delta i lukket gruppe i fisket etter torsk med konvensjonelle redskap i Nordsjøen kan maksimalt fiske følgende kvanta torsk i Nordsjøen:

<i>Fartøyets hjemmelslengde:</i>	<i>Garanterte kvoter (tonn)</i>	<i>Maksimalkvote (tonn)</i>
0–14,99 meter	5	50
15,00–20,99 meter	10	100
på eller over 21,00 meter	20	200

Fartøy med adgang til å delta i åpen gruppe i fisket etter torsk for fartøy med mindre enn 500m³ lasteromsvolum som fisker med konvensjonelle redskap i Nordsjøen, kan maksimalt fiske følgende kvanta torsk i Nordsjøen:

<i>Fartøyets største lengde:</i>	<i>Garanterte kvoter (tonn)</i>	<i>Maksimalkvote (tonn)</i>
0–0,99 meter	4	5
10–20,99 meter	4	10
på eller over 21 meter	4	15

Fartøy som i 2004 fikk dispensasjon fra forbudet mot å fiske direkte etter torsk i Skagerrak utenfor grunnlinjene, kan maksimalt fiske inntil 10 tonn torsk i Skagerrak utenfor grunnlinjene.

§ 5. Bifangst

Fartøy som fisker med snurrevad i Skagerrak kan ha inntil 5 % bifangst av torsk i de enkelte fangster og ved landing.

Fartøy som fisker med stormasket trål eller reketral kan ha inntil 5 % bifangst av torsk i de enkelte fangster og ved landing.

Fartøy som fisker med småmasket trål, unntatt reketral, kan ha inntil 2,5 % bifangst av torsk i de enkelte fangster og ved landing.

Fartøy med nordsjøtråltillatelse eller avgrenset nordsjøtråltillatelse kan ha inntil 20 % bifangst av torsk i de enkelte fangster og ved landing ved fiske i Nordsjøen med stormasket trål eller snurrevad med en minste maskevidde på 120 mm.

Fartøy med nordsjøtråltillatelse eller avgrenset nordsjøtråltillatelse kan ha inntil 10 % bifangst av torsk i de enkelte fangster og ved landing ved fiske i Skagerrak med stormasket trål med en minste maskevidde på 120 mm. Dette gjelder også ved bruk av seleksjonspanel med maskevidde ned til 90 mm, eller ved bruk av sorteringsrist og med maskevidde ned til 70 mm dersom det benyttes kvadratmasker i fiskeposen.

Fartøy som fisker med konvensjonelle redskaper, andre enn snurrevad, kan ha inntil 25 % bifangst av torsk i de enkelte fangster og ved landing.

§ 6. Kvoteutnyttelse

Hvert fartøy kan bare fiske og lande én kvote av de enkelte fiskeslag innenfor reguleringsåret. Uten hinder av dette kan hvert fartøy fiske og lande kvote utvekslet eller tildelt i medhold av bestemmelser om spesielle kvoteordninger.

Ved kjøp av fartøy skal det gjøres fradrag i kvoten for det kvantum kjøper har fisket og levert innenfor reguleringsåret med annet fartøy.

Ved kjøp av fartøy som i reguleringsåret har fisket og levert hele eller deler av selgers kvotegrunnlag i det aktuelle fiskeriet, skal det gjøres fradrag for dette kvantumet i kjøpers kvotegrunnlag inneværende reguleringsår.

Når det ved kjøp gjøres fradrag etter både andre og tredje ledd, skal bare det kvantum som er størst, trekkes fra.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd og tredje ledd dersom fartøyet har deltatt i lukket gruppe i de enkelte fiskeri og ikke har skiftet eier de siste to årene.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan gjøre unntak fra bestemmelsen i første og tredje ledd for fartøy som erverves til erstatning for fartøy som på grunn av havari eller forlis har vesentlig driftsavbrudd. Det er en forutsetning at vilkårene for bruk av leiefartøy ellers er oppfylt.

§ 7. Overføring av fangst

Det kvantum som kan fiskes av det enkelte fartøy kan ikke overføres til annet fartøy. Det er også forbudt å motta og lande fangst som er fisket av annet fartøy.

§ 8. Beregning av kvote ved utskifting og ombygging

Ved utskifting, forlengelse til større fartøy eller forkortelse til mindre fartøy, skal erstatningsfartøyets kvote beregnes etter utskiftningsfartøyets lengde før 5. juni 2003. Ved avgjørelsen legges tidspunktet for innføring i merkeregisteret til grunn. Tidspunktet for utstedelse av identitetsbevis eller målebrev utstedt av Sjøfartsdirektoratet sentralt likestilles med tidspunktet for innføring i merkeregisteret.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan dispensere fra kravet om at utskiftningen, forlengelsen eller forkortelsen må være registrert i merkeregisteret innen skjæringsdatoen, dersom manglende registrering skyldes forhold på myndighetenes hånd. Fiskeridirektoratet er klageinstans.

§ 9. Bemyndigelse

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket når totalkvoten eller gruppekvoten er beregnet oppfisket.

Fiskeridirektoratet kan endre denne forskriften og fastsette nærmere bestemmelser som er nødvendige for å oppnå en rasjonell og hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fisket.

§ 10. Overtredelsesgebyr

Foretak og den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift, kan ilegges overtredelsesgebyr i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar § 59 og forskrift 20. desember 2011 nr. 1437 om bruk av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved brudd på havressursloven.

§ 11. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften, straffes i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar § 60, § 61, § 64 og § 65. På samme måte straffes forsøk og medvirkning.

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 2014 og gjelder til og med 31. desember 2014.

12. des. Nr. 1448 2013**Forskrift om endring i forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester**

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet 12. desember 2013 med hjemmel i lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven) § 11–2. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

I

I forskrift 16. desember 2011 nr. 1349 om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester gjøres følgende endringer:

§ 3 Egenandelens størrelse ved langtidsopphold skal lyde:

Egenandelen må ikke overstige de reelle oppholdsutgifter. Kapitalutgiftene skal ikke tas med i beregningen av oppholdsutgiftene. Kommunen fastsetter oppholdsutgiftene ved den enkelte institusjon.

Av inntekter inntil folketrygdens grunnbeløp, fratrukket et fribeløp på kroner 7 250 pr. år, kan det kreves betalt 75 prosent årlig. Av inntekter utover folketrygdens grunnbeløp betales inntil 85 prosent. Betalingen skal begrenses slik at enhver har i behold til eget bruk minst 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp i tillegg til fordelene av fribeløpet.

Kommunen kan kreve egenandel av barn som har opphold i institusjon. En forutsetning for kommunens egenandelskrav er at barnet har selvstendig inntekt. Foreldrenes inntekts- og formuesforhold skal holdes utenfor egenandelsberegningen.

Som inntekt regnes årets inntekter på grunnlag av pensjon, andre løpende trygdeytelser, arbeidsinntekt, næringsinntekt, leieinntekt, renter og annen avkastning av formue, etter fradrag av skatt og gjeldsrenter. Avkastning av erstatning for fremtidige utgifter regnes ikke som inntekt.

Kommunen kan kreve opplysninger om inntektsforhold som er nødvendig for å kunne fastsette egenandelen.

Dersom beboerens økonomiske situasjon endrer seg vesentlig, eller tidligere vedtak viser seg å bygge på uriktige opplysninger, skal saken tas opp til ny vurdering. Viser skatteoppgjøret for foregående år at det ikke er beregnet riktig egenandel, skal det skje et etteroppgjør.

Arbeids- og velferdsetaten kan holde tilbake utbetaling av trygdeytelser og andre samordnede ytelser som legges til grunn for betaling av egenandel etter denne forskrift, jf. folketrygdloven § 22–7.

§ 4 Egenandelens størrelse ved korttidsopphold skal lyde:

Kommunen kan ta betaling med inntil kroner 142 pr. døgn for korttidsopphold og med inntil kroner 74 for det enkelte dag- eller nattopphold.

§ 10 Samlet inntektsgradert utgiftstak for praktisk bistand og opplæring skal lyde:

Når kommunen bestemmer den maksimale egenandelen en person skal betale pr. år for tjenester som nevnt i § 8 skal betalingen beregnes på grunnlag av husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag. Siste tilgjengelige skatteligning pr. 1. januar i det aktuelle året legges til grunn med mindre inntekten er vesentlig endret. Til inntekten legges også hjelpestønad fra folketrygden til hjelp i huset, mens omsorgslønn etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3–6 skal trekkes fra inntektsgrunnlaget.

Dersom husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag er under 2 G, skal den samlede egenandelen for tjenester som nevnt i § 8 ikke overstige et utgiftstak på kroner 180 pr. måned. Til grunn for fastsetting av utgiftstaket legges G pr. 1. januar i det aktuelle året.

Til husstanden regnes bare ektefeller eller samboere og i tillegg barn under 18 år, dersom hjelpen ytes på grunnlag av barnets omsorgs- eller pleiebehov.

Hvis et av husstandens medlemmer betaler egenandel for langtidsopphold etter kapittel 1 eller mottar avkortede trygdeytelser på grunn av opphold utenfor hjemmet, regnes vedkommende ikke som medlem av husstanden etter bestemmelsen i andre ledd.

Kommunen skal minst årlig oppdatere egenandelsvedtaket ut fra nye opplysninger i likning og ny G.

Departementet gir veiledende retningslinjer for beregningen av egenandel for tjenester som nevnt i § 1.

II

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1449 2013

Utsatt ikrafttredelse av lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) og lov 21. juni 2013 nr. 82 om endringer i politiregisterloven mv.

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering § 11, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) § 62, § 160, § 183 og § 216k, lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 29, lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) § 20, lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) § 23, lov 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven) § 31 og lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) § 70. Fremmet av Justis- og beredskapsdepartementet. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

I

I kongelig resolusjon 27. september 2013 nr. 1132 gjøres følgende endringer:

Del II nr. 2 første punktum skal lyde:

Loven trer i kraft 1. juli 2014, unntatt § 57 som trer i kraft senere.

Del III skal lyde:

1. Delvis ikraftsetting av lov 21. juni 2013 nr. 82 om endringer i politiregisterloven mv.
2. Loven trer i kraft 1. januar 2014, unntatt del I, II, IV, VI, VII, XI, XIV, XVI og XIX, som trer i kraft 1. juli 2014, og del VII § 28, § 55 og § 242, som trådte i kraft 13. september 2013.

13. des. Nr. 1450 2013

Forskrift om endring i politiregisterforskriften mv.

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering § 11, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) § 62, § 160, § 183 og § 216k, lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 29, lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) § 20, lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) § 23, lov 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven) § 31 og lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) § 70. Fremmet av Justis- og beredskapsdepartementet. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

I

I forskrift 20. september 2013 nr. 1097 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 74–1 første ledd første punktum skal lyde:

Forskriften trer i kraft 1. juli 2014, med unntak av kapittel 41 og kapittel 72 som trer i kraft senere.

§ 75–5 første ledd innledningen skal lyde:

Følgende frister for sletting av opplysninger løper fra 1. juli 2014:

II

Forskrifter 20. desember 1974 nr. 4 om strafferegistrering oppheves fra 1. juli 2014.

III

I forskrift 27. september 2013 nr. 1134 om endringer i forskrift 13. mars 2009 nr. 303 om kontrollutvalget mot hvitvasking skal del II første punktum lyde:
Forskriften trer i kraft 1. juli 2014.

IV

I forskrift 27. september 2013 nr. 1135 om endringer i forskrift 30. juni 2006 nr. 749 om bruk av politiarrest skal del II første punktum lyde:
Forskriften trer i kraft 1. juli 2014.

V

I forskrift 27. september 2013 nr. 1136 om endringer i forskrift 29. juni 2001 nr. 722 om personellsikkerhet skal del II lyde:
Forskriften trer i kraft 1. juli 2014.

VI

I forskrift 27. september 2013 nr. 1137 om endringer i kommunikasjonskontrollforskriften skal del II første punktum lyde:
Forskriften trer i kraft 1. juli 2014.

VII

I forskrift 27. september 2013 nr. 1138 om endringer i påtaleinstruksen skal del II første punktum lyde:
Forskriften trer i kraft 1. juli 2014, med unntak av endringen i § 22–2 første ledd og opphevelsen av kapittel 11a som trer i kraft straks.

VIII

I forskrift 27. september 2013 nr. 1139 om endringer i instruks 19. august 2005 nr. 920 for Politiets sikkerhetstjeneste skal del II første punktum lyde:
Endringene gjelder fra 1. juli 2014.

IX

I forskrift 27. september 2013 nr. 1140 om endringer i alminnelig tjenesteinstruks for politiet 22. juni 1990 nr. 3963 (politiinstruks) skal del II første punktum lyde:
Endringene gjelder fra 1. juli 2014.

X

Forskriften trer i kraft straks.

13. des. Nr. 1451 2013**Forskrift om endring i forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå i folketrygden fra 1. mai 2013 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 19–14 åttende ledd. Fremmet av Arbeidsdepartementet. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

I

I forskrift 24. mai 2013 nr. 507 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå i folketrygden fra 1. mai 2013 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger skal § 3 andre punktum lyde:

Den særskilte satsen etter sjettede ledd fastsettes til 261 957 kroner.

*II**Ikraftsetting*

Endringen trer i kraft fra 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1452 2013**Forskrift om endringer i forskrift om pseudonymt register for individbasert pleie- og omsorgsstatistikk**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 18. mai 2001 nr. 24 om helseregistre og behandling av helseopplysninger (helseregisterloven) § 8 annet, fjerde og femte ledd, § 9 annet ledd og § 10. Fremmet av Helse- og omsorgsdepartementet. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

I

I forskrift 17. februar 2006 nr. 204 om pseudonymt register for individbasert pleie- og omsorgsstatistikk gjøres følgende endringer:

Tittelen på forskriften skal lyde:

Forskrift om pseudonymt register for individbasert helse- og omsorgsstatistikk

Hjemmelsangivelsen skal lyde:

Fastsatt ved kgl.res. 17. februar 2006 med hjemmel i lov 18. mai 2001 nr. 24 om helseregistre og behandling av helseopplysninger (helseregisterloven) § 3 tredje ledd, § 8 annet, fjerde og femte ledd, § 9 annet ledd, § 10, § 16 femte ledd og § 17 tredje ledd.

§ 1–1 første punktum skal lyde:

Denne forskriften etablerer et landsomfattende pseudonymt register for individbasert helse- og omsorgsstatistikk.

Ny § 1–1a skal lyde:

§ 1–1a. Virkeområde

Denne forskriften regulerer opplysninger om personer som har søkt, mottar og har mottatt helse- og omsorgstjenester. Helse- og omsorgstjenester omfatter i denne forskriften tjenester som ytes med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven § 3–2 første ledd nr. 4, nr. 5 og nr. 6 og § 3–6 og § 3–8.

§ 1–2 nr. 4 skal lyde:

4. *IPLOS-registeret*: helseregister hvor det oppbevares pseudonymiserte og kvalitetskontrollerte opplysninger om personer som har søkt, mottar eller har mottatt pleie- og omsorgstjenester;

§ 1–2 nr. 5 oppheves

Nåværende § 1–2 nr. 6 blir § 1–2 nr. 5.

§ 1–3 første ledd skal lyde:

Formålet med IPLOS-registeret er å samle inn og behandle data fra kommunene om personer som har søkt, mottar eller har mottatt helse- og omsorgstjenester for å:

1. gi grunnlag for overvåking, kvalitetssikring, planlegging, utvikling og overordnet styring av helse- og omsorgstjenesten og helse- og omsorgsforvaltningen,
2. gi grunnlag for forskning.

§ 1–8 første ledd nr. 1 skal lyde:

IPLOS-registeret kan uten samtykke fra den opplysningen gjelder, inneholde følgende typer opplysninger om personer som har søkt, mottar og har mottatt helse og omsorgstjenester i den utstrekning det er nødvendig for å oppnå formålet med IPLOS-registeret:

1. tildelt pseudonym for søker/mottaker av helse- og omsorgstjenester,

§ 1–8 første ledd nr. 4 bokstav a skal lyde:

4. opplysninger om tjenester:
  - a) vedtak eller beslutning om, herunder avslag på helse- og omsorgstjenester jf. § 1–1a,

II

Forskriften her trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1453 2013**Delegering av myndighet til å fastsette særskilt ordning for døvemenigheter og andre kategorialmenigheter**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (kirkeloven) § 2 tredje ledd. Fremmet av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

Delegasjon til Kirkemøtet av Kongens myndighet etter lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 2 tredje ledd til å fastsette særskilt ordning for døvemenigheter og andre katedralmenigheter.

13. des. Nr. 1454 2013

Forskrift om endring av forskrift 30. november 2012 nr. 1115 om undersøkelse av sjøulykker

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) § 486a. Fremmet av Nærings- og handelsdepartementet.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg XIII direktiv nr. 55c (2009/18/EF), jf. EØS-komiteens beslutning nr. 62/2012. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

I

I forskrift 30. november 2012 nr. 1115 om undersøkelse av sjøulykker gjøres følgende endring:

§ 3 nytt annet ledd skal lyde:

Med sjøulykke, jf. sjøloven § 472a fjerde ledd, menes også en hendelse hvor det har oppstått materiell skade på maritim infrastruktur som kan medføre alvorlig fare for sikkerheten til skipet, andre skip eller personer.

II

Forskriften trer i kraft straks.

13. des. Nr. 1455 2013

Endring i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom departementene

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013. Fremmet av Statsministerens kontor. Kunngjort 16. desember 2013 kl. 15.40.

1. Opprettelse av Nærings- og fiskeridepartementet (NFD).
2. Styringen av Nærings- og fiskeridepartementet overtas av to konstitusjonelt ansvarlige statsråder:
Statsråd Monica Mæland overtar styret av saker om statens eierskapspolitikk og forvaltning av statlig eierskap i selskaper der departementet forvalter statens eierskapsinteresser, den næringsrelevante forsknings- og innovasjonspolitikken, handelspolitikk herunder handelsavtaler, konkurransepolitikk, politikk for maritime næringer, utvikling av enkelt næringer, forenkling, reiseliv mv. og selskapslovgivningen. Statsråd Mæland overtar også det administrative ansvaret for Nærings- og fiskeridepartementet.

Statsråd Elisabeth Aspaker overtar styret av saker om fiskeri- og havbrukspolitikken, sjømatpolitikken og den marine forsknings- og innovasjonspolitikken.
3. [...]
4. Nedleggelse av Fiskeri- og kystdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.
5. Kulturdepartementet overtar ansvaret for Kirkeavdelingen fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.
6. Samferdselsdepartementet overtar ansvaret for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets oppgaver knyttet til bredbånd samt ansvaret for kyst- og miljøsaker fra Fiskeri- og kystdepartementet.
7. Kommunal- og regionaldepartementet skifter navn til Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD).
Departementet overtar ansvaret for Arbeidsgiverpolitisk avdeling, Avdeling for bygg, sikkerhet og tjenester, Statsforvaltningsavdelingen, Avdeling for IKT og fornying (med unntak av oppgaver knyttet til koordinering av bredbåndspolitikken), Same- og minoritetspolitisk avdeling fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Det overtar dessuten ansvaret for Planavdelingen, unntatt deler som gjelder ansvaret for forvaltning av regelverk om konsekvensutredninger i kapittel 14 i plan- og bygningsloven og deler som gjelder ansvaret for oppfølging av klima- og miljøpolitikk i byene, fra Miljøverndepartementet.
8. Ansvaret for Grafisk designprogram for departementene, fastsatt ved kgl.res. 9. oktober 1996, overføres fra Kulturdepartementet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
9. Miljøverndepartementet skifter navn til Klima- og miljødepartementet (KLD).
Departementet overtar ansvaret for klima- og skogsatsingen fra Utenriksdepartementet og ansvaret for statens kjøp av klimakvoter fra Finansdepartementet.
10. Arbeidsdepartementet endrer navn til Arbeids- og sosialdepartementet (ASD).
11. Departementene skal ha ansvar for lover i samsvar med et vedlagt forslag.
12. Delegering til departementene til å foreta de endringer i forskrifter, avtaler, instruksjer og bestemmelser som er en nødvendig følge av omorganiseringen.
13. Endringen trer i kraft 1. januar 2014.

Vedlegg 1. Oversikt over lover Kulturdepartementet skal ha forvaltningsansvaret for

- Kong Christian Den Femtis Norske Lov av 15. april 1687 Anden Bog. Om religionen og Geistligheden.
- Lov 14. august 1918 nr. 1 om forandring av rikets inndelingsnavn § 1
- Lov 4. november 1948 nr. 1 om avgift på omsetning av billedkunst
- Lov 13. desember 1948 nr. 5 om Riksteatret (riksteaterlova)
- Lov 30. juni 1955 nr. 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigging i utlandet og utanlandsk tenestemakt i Noreg (brudviggingslova) for så vidt gjelder sjømannsprester (§ 1) og feltprester (§ 3)
- Lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.
- Lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom for så vidt gjelder grunn til formål som nevnt i § 2 nr. 1, 4, 5, 34, 38 og 39
- Lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven)
- Lov 9. april 1965 nr. 1 om avgift til Det norske komponistforbund
- Lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna
- § 23 og § 23a til § 23f i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, jf. forskrift 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling etter kulturminneloven § 1 nr. 5 og § 12 nr. 3.
- Lov 11. april 1980 nr. 5 om målbruk i offentlig tjeneste
- Lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynsamfunn
- Lov 12. juni 1981 nr. 68 om forbud mot profesjonell boksing
- Lov 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek
- Lov 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram
- Lov 29. mai 1987 nr. 23 om bibliotekvederlag
- Lov 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelege dokument (pliktavleveringslova)
- Lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn
- Lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. (pengespilloven)
- Lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv
- Lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester (kringkastingsloven)
- Lov 28. mai 1993 nr. 52 om vederlag for visning av billedkunst og kunsthåndverk m.v.
- Lov 24. februar 1995 nr. 11 om lotterier m.v. (lotteriloven)
- Lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og hellidagsfred
- Lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (kirkeloven)
- Lov 7. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven)
- Lov 7. juni 1996 nr. 33 om Opplysningsvesenets fond
- Lov 13. juni 1997 nr. 53 om eierskap i medier (medieeierskapsloven)
- Lov 15. juni 2001 nr. 73 om organisert kampaktivitet som tillater knockout
- Lov 29. juni 2007 nr. 86 om forbud mot prispåslag ved videresalg av billetter til kultur- og idrettsarrangementer (svartebørsloven)
- Lov 29. juni 2007 nr. 87 om registrering av innsamlinger (innsamlingsregistreringsloven)
- Lov 29. juni 2007 nr. 88 om register for frivillig virksomhet (frivillighetsregisterloven)
- Lov 29. juni 2007 nr. 89 om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova)
- Lov 13. juni 2008 nr. 41 om redaksjonell fridom i media
- Lov 7. juni 2013 nr. 31 om Norsk kulturråd (kulturrådsloven).

Vedlegg 2. Oversikt over lover som Samferdselsdepartementet skal ha forvaltningsansvaret for

- Lov 14. juni 1884 nr. 3 om beskyttelse av undersjøiske kabler og rørledninger utenfor sjøterritoriet
- Lov 14. juni 1912 nr. 1 om anlegg av taugbaner og løipestrenger mv.
- Lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar (veglova)
- Lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven)
- Lov 13. mars 1981 nr. 6 om forurensninger og om avfall (Forurensningsloven)
  - § 7 fjerde ledd, § 48 til og med § 51, § 73, § 74 første, andre, tredje og femte ledd, og § 75 til og med § 78, i den utstrekning det har oppstått akutt forurensning, jf. forurensningsloven § 38, eller fare for akutt forurensning. Dette gjelder likevel ikke for virksomhet med særskilt tillatelse i henhold til forurensningsloven kap. 3, særskilte beredskapskrav i henhold til forurensningsloven § 40 eller virksomhet som er regulert av forskrifter fastsatt i medhold av forurensningsloven § 9 dersom det verken er nødvendig med statlig aksjon i henhold til § 46 eller særskilte vedtak/pålegg.
  - § 37 andre ledd for så vidt gjelder skip, samt kompetanse til å begjære påtale i henhold til § 79 for så vidt gjelder skip.
  - § 39 tredje ledd
- Lov 16. juni 1989 nr. 59 om lostjenesten m.v.
- Lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. (jernbaneloven).
- Lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven).

- Lov 24. juni 1994 nr. 45 om omdanning av forvaltningsbedrifta Televerket til aksjeselskap
- Lov 26. mai 1995 nr. 25 om gjennomføring av fellesregler om innenlands transport i EØS-avtalen
- Lov 29. november 1996 nr. 73 om formidling av landsdekkende posttjenester (postloven)
- Lov 18. juni 1999 nr. 42 om omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap
- Lov 23. juni 2000 nr. 54 om edb-baserte reservasjonssystemer for passasjertransport m.v.
- Lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard: I den utstrekning det har oppstått akutt forurensning, jf. lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven) § 70 fjerde ledd, eller fare for akutt forurensning, er departementet miljøvernmyndighet på Svalbard i henhold til lovens § 4 første ledd bokstav b. For virksomhet omfattet av lovens kap. VII, gjelder dette likevel bare dersom det er nødvendig med en statlig aksjon mot akutt forurensning eller pålegg etter § 65.
- Lov 15. juni 2001 nr. 87 om omdanning av Jernbaneverkets kommersielle televirksomhet til aksjeselskap
- Lov 21. juni 2002 nr. 43 om omdanning av statens jernbanetrafikkselskap (NSB BA) og statens postselskap (Posten Norge BA) til aksjeselskaper
- Lov 21. juni 2002 nr. 44 om tilbud av grunnleggende banktjenester gjennom Posten Norges AS' ekspedisjonsnett
- Lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn og fartøy (yrkestransportlova)
- Lov 13. desember 2002 nr. 84 om lov om omdanning av Statens vegvesens produksjonsvirksomhet til statlig aksjeselskap
- Lov 13. desember 2002 nr. 85 om omdanning av Luftfartsverket til aksjeselskap
- Lov 4. juli 2003 nr. 87 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven)
- Lov 10. desember 2004 nr. 82 om overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk (COTIF-loven).
- Lov 17. desember 2004 nr. 90 om omdanning av Kystverkets produksjonsvirksomhet til statsaksjeselskap
- Lov 7. januar 2005 nr. 5 om omdanning av Jernbaneverkets forretningsenhet BaneService til aksjeselskap
- Lov 3. juni 2005 nr. 34 om varslings-, rapportering og undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser m.m. (jernbaneundersøkelsesloven).
- Lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann (havne- og farvannsloven)
- Lov 19. juni 2009 nr. 109 om overføring av rettigheter og forpliktelser ved omklassifisering av veg etter vegloven § 62 tredje ledd i forbindelse med forvaltningsreformen.

Vedlegg 3. Oversikt over lover som Nærings- og fiskeridepartementet skal ha forvaltningsansvaret for

Statsråd Monica Mæland

- Lov 23. juni 1888 nr. 3 inneholdende særlige Bestemmelser angaaende Leilændingsgods tilhørende Stamhuse og visse Stiftelser m.v.
- Lov 7. august 1925 om Bergverksordning for Svalbard
- Lov 4. juli 1927 nr. 11 om stamhuset Rosendal og om forandring i arverettsreglene for stamhuset Jarlsberg (stamhusloven)
- Lov 22. mars 1946 nr. 4 om fiendegods o.a.
- Lov 28. juni 1952 nr. 3 om avgift på bygge- og entreprenørvirksomhet til dekning av utgifter til byggeforskning og geoteknisk forskning
- Lov 19. desember 1952 nr. 2 om adgang til rekvisisjon av skip m.v. under krig eller kriseforhold
- Lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersjøiske etter og utnyttelse av andre naturforekomster enn petroleumsforekomster
- Lov 7. juli 1967 nr. 1 om tiltak mot diskriminering i internasjonal skipsfart
- Lov 16. juni 1967 nr. 3 om fullmakt for Kongen til å forby redere å gi opplysninger m.m. til utenlandske myndigheter
- Lov 13. juni 1969 nr. 38 om oppskyting av gjenstander fra norsk territorium m.m. ut i verdensrommet
- Lov 7. juni 1974 nr. 22 om prisregler for jern og stål
- Lov 17. desember 1982 nr. 84 om sikre containere (containerloven)
- Lov 8. juni 1984 nr. 55 om linjekonferanser m.v. (linjekonferanseloven)
- Lov 3. mai 1985 nr. 24 om inngåelse av avtale mellom Kongeriket Norge og Folkerepublikken Kina vedrørende gjensidig beskyttelse av investeringer
- Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak
- Lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. (foretaksnavneloven)
- Lov 21. juni 1985 nr. 80 om prokura (prokuraloven)
- Lov 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven)
- Lov 20. juni 1986 nr. 35 om mesterbrev i håndverk og annen næring (mesterbrevloven)
- Lov 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister (NIS-loven)
- Lov 27. november 1992 nr. 117 om offentlig støtte
- Lov 19. juni 1992 nr. 56 om handelsagentur og handelsreisende (agenturloven)
- Lov 4. desember 1992 nr. 121 om fri utveksling av tjenesteytelser innen sjøtransport
- Lov 11. juni 1993 nr. 66 om pristiltak
- Lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret (enhetsregisterloven)
- Lov 16. juni 1994 nr. 20 om tekniske kontrollorgan som har til oppgave å gjennomføre samsvarsvurderinger

- Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) for så vidt gjelder:
  - Kapittel 1 Alminnelige bestemmelser
  - Kapittel 2 Registrering av skip
  - Kapittel 18 avsnitt II Undersøkelser av sjøulykker
  - Kapittel 21 Flyttbare plattformer mv.
- Lov 22. desember 1995 nr. 85 om europeiske økonomiske foretaksgrupper ved gjennomføring av EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10 (rådsforordning (EØF) nr. 2137/85) (EØFG-loven)
- Lov 6. juni 1997 nr. 35 om Oppgaveregisteret (oppgaveregisterloven)
- Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)
- Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)
- Lov 13. juni 1997 nr. 55 om serveringsvirksomhet (serveringsloven)
- Lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter (småbåtloven) for så vidt gjelder: Kapittel 3 Krav til fritidsbåter og utrustningen av dem
- Lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser
- Lov 22. desember 1999 nr. 105 om handelsverksemd med brukte og kasserte ting (brukthandellova)
- Lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven)
- Lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektronisk signatur (esignaturloven)
- Lov 23. mai 2003 nr. 35 om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven)
- Lov 12. desember 2003 nr. 109 om heleide dattersamvirkeforetak
- Lov 12. desember 2003 nr. 115 om statleg varekrigsforsikring
- Lov 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge
- Lov 5. mars 2004 nr. 11 om gjennomføring og kontroll av EØS-avtalens konkurranseregler mv. (EØS-konkurranseloven)
- Lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven)
- Lov 27. august 2004 nr. 70 om omorganisering av Statkraft SF
- Lov 17. desember 2004 nr. 101 om europeisk meldeplikt for tekniske regler (EØS-høringsloven)
- Lov 1. april 2005 nr. 14 om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) (SE-loven)
- Lov 21. desember 2005 nr. 129 om oppløsning av stamhuset Ekeberg
- Lov 30. juni 2006 nr. 50 om europeiske samvirkeforetak ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003) (SCE-loven)
- Lov 26. januar 2007 nr. 4 om måleenheter, måling og normaltid
- Lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven)
- Lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak (samvirkelova)
- Lov 6. juni 2008 nr. 38 om meldeplikt ved nedlegging av næringsverksemd (omstillingslova)
- Lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)
- Lov 19. juni 2009 nr. 103 om tjenestevirksomhet (tjenesteloven)
- Lov 3. september 2010 nr. 52 om varer av edelt metall (edelmetalloven)
- Lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap (næringsberedskapsloven)
- Lov 22. juni 2012 nr. 57 om Eksportkreditt Norge AS (eksportkredittloven)
- Lov 22. juni 2012 nr. 58 om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar (patentstyrelova)
- Lov 12. april 2013 nr. 13 om det frie varebytte (EØS-vareloven)
- Lov 14. juni 2013 nr. 35 om endringer i konkurranseloven
- Lov 14. juni 2013 nr. 40 om endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger)
- Lov 21. juni 2013 nr. 102 om stillingsvern mv. for arbeidstakere på skip (skipsarbeidsloven)

Statsråd Elisabeth Aspaker

- Lov 27. mai 1775 Kongelig Resolution ang. Jorddelingen i Finmarken samt Bopladses Udvisning og Skyldlægning sammesteds
- Lov 14. mars 1930 om landslott (landslottloven)
- Lov 8. juli 1949 nr. 13 om produksjon, transport og omsetning av agn (agnforsyningsloven)
- Lov 23. mars 1956 nr. 1 om forbud mot å betinge forkjøpsrett vedkommende fisk eller fiskeprodukter
- Lov 17. juni 1966 nr. 19 om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. i Norges territorialfarvann (fiskeriforbudsloven)
- Lov 16. juni 1972 nr. 43 om ferie for fiskere
- Lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomiske soneloven)
- Lov 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer (fiskeeksportloven)
- Lov 11. juni 1993 nr. 73 om prisregulering ved import av fisk og fiskevarer
- Lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)
- Lov 7. juli 2000 nr. 68 om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen

- Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet (Myndighetsfordeling mellom HOD, LMD og FKD følger av Kronprinsreg.res. 19. desember 2003 nr. 1790 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven). Fremmet av Helsedepartementet. Endret 18. feb. 2005 nr. 218)
- Lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven)
- Lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltelevande marine ressursar (havressurslova)
- Lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (Myndighetsfordeling mellom LMD og FKD fastsatt ved kgl.res. 11. juni 2010 nr. 814)
- Lov 31. mai 2013 nr. 24 om endringer i deltakerloven, fiskeriforbudsloven mv.
- Lov 21. juni 2013 nr. 74 om endringer i akvakulturloven
- Lov 21. juni 2013 nr. 75 om førstehåndsomsetning av viltelevande marine ressursar (fiskesalslagslova)

Vedlegg 4. Oversikt over lover som Klima- og miljødepartementet skal ha forvaltningsansvaret for

- Lov 7. juni 1845 om perlefiskeriet
- Lov 23. juni 1888 nr. 1 om Retten til Fiskeri i Tanavasdraget i Finmarkens Amt
- Lov 29. mai 1901 nr. 6 om forskjellige forhold vedkommende Røros kobberverks Skogvæsen
- Lov 22. mars 1957 nr. 4 om fredning og fangst av isbjørn
- Lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet
- Lov 9. april 1976 nr. 21 om gjennomføring i norsk rett av miljøvernkonvensjon mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige, undertegnet 19 februar 1974
- Lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester
- Lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag
- Lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner
- Lov 13. mars 1981 nr 6 om vern mot forurensninger og om avfall
- Lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt
- Lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv.
- Lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer m.m.
- Lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn
- Lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard
- Lov 9. mai 2003 nr. 31 om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet
- Lov 17. desember 2004 nr. 99 om kvoteplikt og handel med kvoter for utslipp av klimagasser
- Lov 10. juni 2005 nr. 52 om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner og lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard
- Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling, for så vidt gjelder kapittel 14. Konsekvensutredninger for tiltak og planer etter annet lovverk
- Lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner
- Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold
- Lov 17. september 2010 nr. 57 om endringer naturmangfoldloven, viltloven mv.
- Lov 15. april 2011 nr. 12 om endringer i klimakvotelovent
- Lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg.

Vedlegg 5. Oversikt over lover som Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal ha forvaltningsansvaret for

- Lov 2. oktober 1751 Første Codicill og Tillæg til Grendse-Tractaten imellem Kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende (Lappekodisillen)
- Lov 14. august 1918 nr. 1 om forandring av rikets inndelingsnavn, med unntak av § 1 som hører under Kulturdepartementet
- Lov 16. juni 1939 nr. 6 om husleie
- Lov 11. oktober 1946 nr. 1 om Norsk Lysingsblad
- Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister
- Lov 29. april 1977 nr. 34 om kommunal forkjøpsrett til leiegårder
- Lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m.
- Lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold
- Lov 7. juni 1991 nr. 24 om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøylesparker (tivoliloven)
- Lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak
- Lov 26. juni 1992 nr. 87 om forsøk i offentlig forvaltning
- Lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- Lov 22. mars 1996 nr. 16 om regulering av bygge- og anleggsverksemd
- Lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner (eierseksjonsloven)
- Lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler (husleieloven)

- Lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper
- Lov 16. juli 1999 nr. 68 om omdanning av Noregs kommunalbank til aksjeselskap
- Lov 18. februar 2000 nr. 11 om omdanning av deler av Statsbyggs eiendomsvirksomhet til aksjeselskap
- Lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser (inndelingslova)
- Lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)
- Lov 20. desember 2002 nr. 88 om endringer i lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak
- Lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag (bustadbyggjelaglova)
- Lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag (burettslaglova)
- Lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven), kap 1, 2 og 3, samt § 49 i kap. 6.
- Lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering (matrikkelloven)
- Lov 17. juni 2005 nr. 102 om visse forhold vedrørende de politiske partiene
- Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven), unntatt kapittel 14 om konsekvensutredninger etter annet lovverk
- Lov 16. januar 2009 nr. 6 om endringer i husleieloven
- Lov 29. mai 2009 nr 30 om Husbanken
- Lov 3. september 2010 nr 56 om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven)
- Lov 24. august 2012 nr 64 om bustøtte (bustøttelova)
- Lov 30. november 2012 nr 70 om registrering av regjeringsmedlemmers verv og økonomiske interesser
- Lov 1. februar 2013 nr 6 om endringer i partiloven.

5. mars Nr. 1461 2013

Delegering av departementets myndighet til Statens legemiddelverk etter narkotikaforskriften

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet 5. mars 2013 med hjemmel i forskrift 14. februar 2013 nr. 199 om narkotika. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Vi viser til ny forskrift om narkotika 14. februar 2013 nr. 199.

Med dette delegerer Helse- og omsorgsdepartementet sin kompetanse etter visse bestemmelser i forskrift 14. februar 2013 nr. 199 om narkotika til Statens legemiddelverk og Helsedirektoratet.

Delegeringen gjelder følgende bestemmelser:

<i>Forskrift</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Myndighet i forskrift lagt til</i>	<i>Delegert til</i>	<i>Dato</i>
§ 4 første ledd	Fastsettelse av narkotikalistene	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 5 annet ledd	Gjøre unntak fra forbudet i første ledd	Departementet	Statens legemiddelverk og Helsedirektoratet	14.02.2013
§ 6 annet ledd	Gi tillatelse om industriell bruk	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 9	Utstede sertifikat for innførsel og utførsel	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 11 første ledd	Innvilgelse av transitt i særlige tilfeller	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 13 første ledd	Motta kvartalsregnskap	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 13 annet ledd	Bestemme at kvartalsregnskap skal leveres på fastsatt skjema	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 14 første ledd	Motta årsregnskap	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 14 annet ledd	Bestemme at årsregnskapet skal leveres på fastsatt skjema	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 17	Tilbakekalle tillatelse og sette vilkår	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
§ 19	Gjøre unntak – mengde-begrensning	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013

§ 20	Gi tillatelse til å sende/ta med narkotiske legemidler til førstehjelps-formål	Departementet	Statens legemiddelverk	14.02.2013
------	--	---------------	------------------------	------------

Delegeringsbestemmelsene trer i kraft straks.

2. des. Nr. 1462 2013

Forskrift om endring i forskrift om narkotika (narkotikaforskriften)

Hjemmel: Fastsatt av Statens legemiddelverk 2. desember 2013 med hjemmel i forskrift 14. februar 2013 nr. 199 om narkotika § 4, jf. lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. (legemiddeloven) § 22 og delegeringsvedtak 5. mars 2013 nr. 1461. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

I

I forskrift 14. februar 2013 nr. 199 om narkotika (narkotikaforskriften) gjøres følgende endringer:

I narkotikalistens tilføyes følgende nye betegnelse og nytt stoff.

<i>Stoffnavn</i>	<i>Internasjonal regulering</i>	<i>Forbudt etter § 5</i>	<i>Unntak og spesielle bestemmelser</i>
Butylon; se bk-MBDB			
Lisdexamfetaminum		Forbudt etter § 5	Tillatelse til rekvirering, se § 5

Følgende tabell over kjemiske betegnelser erstatter nåværende tabell i forskriften, dette for å rette opp nomenklaturen i tabellen.

Kjemiske betegnelser:

2C-B	2,5-dimetoksy-4-bromfenetylamin
4-MTA	4-metyltioamfetamin
AM-2201	(1-(5-fluorpenyl)-1H-indol-3-yl)(naftalen-1-yl)metanon
Amineptin	7-((10,11-dihydro-5H-dibenzo[a,d]-syklohepten-5-yl)amino)heptansyre
bk-MBDB	β-keto-metylbenzodioksolybutanamin
DET	N,N-dietyltryptamin
DMA	2,5-dimetoksyamfetamin
DMHP	dimetylheptylpyran
DMT	N,N-dimetyltryptamin
DOB	2,5-dimetoksy-4-bromamfetamin
DOET	2,5-dimetoksy-4-etylamfetamin
DOM/STP	2,5-dimetoksy-4-metylamfetamin
GHB	γ-hydroksybutyrat
JWH-018	naftalen-1-yl(1-pentyl-1H-indol-3-yl)metanon
JWH-073	(1-butyl-1H-indol-3-yl)(naftalen-1-yl)metanon
JWH-081	(4-metoksynaftalen-1-yl)(1-pentyl-1H-indol-3-yl)metanon
JWH-122	(4-metyl-naftalen-1-yl)(1-pentyl-1H-indol-3-yl)metanon
JWH-203	2-(2-klorfenyl)-1-(1-pentyl-1H-indol-3-yl)etan-1-on
JWH-210	(4-etylnaftalen-1-yl)(1-pentyl-1H-indol-3-yl)metanon
JWH-250	2-(2-metoksyfenyl)-1-(1-pentyl-1H-indol-3-yl)etan-1-on
MBDB	metylbenzodioksolybutanamin
MDA	3,4-metylendioksyamfetamin
MDMA	3,4-metylendioksymetamfetamin
MMDA	5-metoksy-3,4-metylendioksyamfetamin
PCE	N-etyl-1-fenylsykloheksanamin
PCPY/PHP	1-(1-fenylsykloheksyl)pyrrolidin
PMA	para-metoksyamfetamin
TCP	1-(1-(2-tienyl)sykloheksyl)piperidin
TMA	3,4,5-trimetoksyamfetamin

Ikrafttredelse

Endringene trer i kraft umiddelbart.

11. des. Nr. 1463 2013**Forskrift om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2014**

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 11. desember 2013, med hjemmel i lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villtlevende marine ressurser (havressurslova) § 11, § 12, § 14, § 16, § 27, § 36 og § 37, og lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 12, § 20 og § 21, jf. delegeringsvedtak 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

*Kapittel I. Fiskeforbud og kvoter***§ 1. Generelt forbud**

Det er forbudt for norske fartøy å fiske og lande sild i følgende områder i 2014:

- I Nordsjøen, det vil si Norges territorialfarvann og økonomiske sone sør for 62° N avgrenset mot øst av en rett linje gjennom Hanstholmen fyr og Lindesnes fyr, og i EU-sonen i ICES' statistikkområde IV.
- I Skagerrak, det vil si utenfor den norske grunnlinjen og videre avgrenset mot vest av en rett linje gjennom fra Hanstholmen fyr til Lindesnes fyr og i sør av en rett linje gjennom Skagen fyr til Tistlarna fyr utenfor 4 nautiske mil av de svenske og danske grunnlinjene.

§ 2. Totalkvote

Uten hinder av forbudet i § 1 kan norske fartøy som har adgang til å delta, fiske og lande inntil 137 589 tonn sild i norske farvann i Nordsjøen. Av dette kvantumet avsettes 440 tonn til forsknings- og undervisningsformål.

Uten hinder av forbudet i § 1 kan norske fartøy fiske inntil 2 200 tonn sild i norsk farvann i Skagerrak utenfor grunnlinjene.

§ 3. Gruppekvoter for ringnotfartøy

Fartøy med ringnottillatelse, jf. forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften) § 4–1, kan fiske og lande inntil 111 339 tonn sild sør for 62° N. Av dette kvantumet kan inntil 110 212 tonn sild fiskes utenfor grunnlinjene i norsk sone i Nordsjøen. Inntil 1 127 tonn sild kan fiskes utenfor to nautiske mil av de norske grunnlinjene i Skagerrak.

Ringnotfartøy uten konsesjon (SUK), jf. forskrift 9. desember 2013 nr. 1419 om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2014 (deltakerforskriften) § 20, kan fiske og lande inntil 7 107 tonn sild sør for 62° N. Av dette kvantumet kan inntil 7 035 tonn sild fiskes utenfor grunnlinjene i norsk sone i Nordsjøen. Inntil 72 tonn sild kan fiskes utenfor to nautiske mil av den norske grunnlinjen i Skagerrak.

§ 4. Gruppekvote for trålfartøy

Fartøy med pelagisk tråltillatelse eller nordsjøtråltillatelse, jf. konsesjonsforskriften § 2–6 og § 2–10, kan fiske og lande inntil 9 754 tonn sild i norsk sone i Nordsjøen.

Av kvantumet som nevnt i første ledd avsettes 800 tonn sild til dekning av bifangst av sild, som tas i forbindelse med utøvelsen av industritrålfisket i Nordsjøen.

Dersom det beregnede kvantum sild tatt som bifangst i industritrålfisket i Nordsjøen blir mindre enn det avsatte kvantumet, kan Fiskeridirektoratet reforedele det resterende kvantumet til direktefiske, for å sikre at gruppekvoten blir oppfisket.

§ 5. Gruppekvote for fartøy i kystfartøygruppen

Fartøy med adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske etter sild kan fiske og lande inntil 11 148 tonn sild i norsk sone i Nordsjøen. Herunder kan fartøy med adgang til å delta i lukket gruppe, jf. deltakerforskriften § 19 og § 20, fiske og lande inntil 9 998 tonn sild i norsk sone i Nordsjøen. Av dette kvantum avsettes 500 tonn sild til låssettingsfiske innenfor grunnlinjene i Skagerrak fra og med 1. september 2014. Fartøy med adgang til å delta i åpen gruppe, jf. deltakerforskriften § 21, kan fiske og lande innenfor en avsetning på 150 tonn sild i norsk sone i Nordsjøen.

*Kapittel II. Fisket i ringnotgruppen***§ 6. Kvoter på fartøynivå**

Fartøy i ringnotgruppen tildeles fartøykvoter og områdekvoter i Nordsjøen og maksimalkvoter i Skagerrak på grunnlag av følgende basiskvoter:

1500 hl +	40 % av konsesjonskapasiteten fra	0–4000 hl
	30 % av konsesjonskapasiteten fra	fra 4000–6000 hl
	20 % av konsesjonskapasiteten fra	fra 6000–10 000 hl
	10 % av konsesjonskapasiteten fra	over 10 000 hl

Basiskvoten blir omregnet til tonn ved at 1 hektoliter = 0,1 tonn (100 kilo).

Kvotene til det enkelte fartøy fremkommer ved å multiplisere fartøyets basiskvote med en faktor fastsatt av Fiskeridirektoratet.

For ringnotfartøy uten konsesjon (SUK) legges fastsatt basiskvote per 19. november 2006 til grunn for utregning av kvotene.

§ 7. Krav til melding om utseiling ved fiske i Skagerrak

Ingen fartøy kan ta utseiling til Skagerrak uten på forhånd å ha meldt fra til Norges Sildesalgslag. Melding om utseiling må gis for hver tur. Fartøy må ha avsluttet annet fiske, ha levert all annen fangst, samt være faktisk utlosset og ha not om bord før utseiling til Skagerrak meldes. Fartøy kan ikke ha fangst fra andre områder enn Skagerrak på samme tur om bord eller ved landing.

Fartøy som melder utseiling til Skagerrak skal rapportere daglig klokken 12.00 til Norges Sildesalgslag. Dersom fartøyet ikke har fått fangst i Skagerrak, skal det gis melding til Norges Sildesalgslag når fartøyet går ut av Skagerrak. Norges Sildesalgslag kan fastsette siste frist for å foreta utseiling, og fastsette stopp i utseilingen.

Fiskeridirektoratet eller Fiskeridirektoratets regionkontor kan plassere inspektør om bord i det enkelte fartøy.

§ 8. Refordeling

Fiskeridirektoratet kan oppheve fartøykvotene og maksimalkvotene for fartøy med ringnottillatelse etter 10. desember 2014.

Fiskeridirektoratet kan oppheve fartøykvotene og maksimalkvotene for ringnotfartøy uten konsesjon (SUK) etter 13. oktober 2014.

§ 9. Forbud mot fiske med flytetrål i Skagerrak

Det er forbudt å drive fiske med flytetrål i Skagerrak.

Fiskeridirektoratet kan gjøre unntak fra forbudet i første ledd.

Kapittel III. Fisket i trålgruppen**§ 10. Kvoter på fartøynivå**

Fartøy med tillatelse til å fiske med trål, tildeles fartøykvoter og områdekvoter på grunnlag av følgende basiskvoter:

50 tonn +	50 % av bruttotonnasje fra	0–100
	40 % av bruttotonnasje fra	101–200
	30 % av bruttotonnasje fra	20–300
	20 % av bruttotonnasje fra	301–400
	10 % av bruttotonnasje fra	401–600

Kvotene til det enkelte fartøy fremkommer ved å multiplisere fartøyets basiskvote med en faktor fastsatt av Fiskeridirektoratet.

Ved beregning av fartøyets basiskvote gjelder tonnasje i henhold til skipskontrollens målebrev/identitetsbevis utstedt senest 31. desember 2001, eventuelt fartøyets tonnasje i henhold til Skipskontrollens målebrev/identitetsbevis etter foretatt utskifting eller ombygging i overensstemmelse med utskifting/ombyggingstillatelse gitt senest samme dato. Ved eierskifte nyttes bruttotonnasje per nevnte tidspunkt for det fartøy reder hadde konsesjon på ved årets begynnelse eller tidligere.

§ 11. Refordeling

Fiskeridirektøren kan oppheve fartøykvotene etter 3. desember 2014.

§ 12. Bifangst av sild i fiske med pelagisk trål

I fiske med pelagisk trål sør for 62° N er det tillatt å ha inntil 10 % sild i vekt i det enkelte hal og ved landing.

Ved fiske etter tobis med trål med en maskevidde mindre enn 16 mm er det likevel ikke tillatt å ha mer enn 10 % sild regnet i vekt av hele fangsten om bord og ved landing.

§ 13. Partråling

Uten hinder av forbudet i § 19 og § 20 kan fartøy som partråler på følgende vilkår fordele kvantumet ved landing, uavhengig av hvilket fartøy som fører fangsten:

- Fartøyene må være skriftlig påmeldt som partrållag til Norges Sildesalgslag før fisket tar til.
- Fartøyene i partrållaget må fiske med samme redskap, og to fartøy kan dra med inntil 2 wire i hver sin vinge av trålredskapet. Det er ikke tillatt å nytte tråldører under partråling.
- Dersom fangst som tas i forbindelse med partråling deles, skal minimum 20 % av fangsten per landing fordeles til de aktuelle fartøyene. Det skal alltid føres fangst på det fartøy som lander fangsten.
- Ved innmelding av fangst til Norges Sildesalgslag og ved landing skal det gis oppgave over at fangsten er tatt som partrållag.
- Et fartøy kan ikke dele fangst med mer enn tre andre fartøy i løpet av 2014.
- Et fartøy kan likevel dele fangst med nytt fartøy dersom tidligere fartøy i partrållaget er utgått av merkeregisteret som følge av en strukturordning.

Før oppstart av fisket med partrål skal det sendes melding til Fiskeridirektoratets regionkontor i den region hvor fisket skal pågå. Fiskeridirektoratets regionkontor kan kreve at fartøy som meldes som partrållag fremstiller seg for godkjenning. Fiskeridirektoratet er klageinstans.

Kapittel IV. Fisket i kystfartøygruppen**§ 14. Kvoter på fartøynivå i lukket gruppe**

Fartøy som har adgang til å delta i lukket gruppe kan fiske og lande følgende kvanta:

Hjemmelslengde	Kvotefaktor	Maksimalkvote (tonn)	Herav garantert kvote (tonn)
Fartøy under 7,0 meter	1	13,5	9,5
Fartøy 7,0–7,99 meter	2	27	19
Fartøy 8,0–8,99 meter	3	40,5	28,5
Fartøy 9,0–9,99 meter	4	54	38
Fartøy 10,0–10,99 meter	5	67,5	47,5
Fartøy 11,0–11,99 meter	6	81	57
Fartøy 12,0–12,99 meter	7	94,5	66,5
Fartøy 13,0–13,99 meter	8	108	76
Fartøy 14,0–14,99 meter	9	121,5	85,5
Fartøy 15,0–15,99 meter	10	135	95
Fartøy 16,0–16,99 meter	11	148,5	104,5
Fartøy 17,0–17,99 meter	12	162	114
Fartøy 18,0–18,99 meter	13	175,5	123,5
Fartøy 19,0–19,99 meter	14	189	133
Fartøy 20,0–20,99 meter	15	202,5	142,5
Fartøy 21,0–21,35 meter	16	216	152

Kvoteenheten for maksimumkvoten er 13,5 tonn. Ved en eventuell stopp i fisket i lukket gruppe kan det enkelte fartøy likevel fortsette fisket innenfor en kvoteenhet på 9,5 tonn.

Fartøy tilhørende lukket gruppe kan innenfor en avsetning på 500 tonn sild delta i et låssettingsfiske innenfor grunnlinjene i Skagerrak fra 1. september. I låssettingsfiske kan hvert fartøy maksimalt fiske og lande inntil 100 tonn sild innenfor fartøykvoten angitt i tabellen ovenfor.

Fartøy i åpen gruppe kan fiske og lande inntil 12 tonn sild.

Fartøy i åpen gruppe kan fortsette fisket selv om det innføres stopp i fisket for kystfartøygruppen.

§ 15. Samfiske i forbindelse med låssetting

Uten hinder av forbudet i § 19 og § 20 kan to notfartøy, som er utrustet og bemannet for samfiske og låssetting, gå sammen om kast og fiske for låssetting inntil et kvantum tilsvarende summen av 2 x 15 kvotefaktorer. Kvantum utover dette må det enkelte fartøy fiske og lande alene. Fartøyene skal til enhver tid oppfylle deltakerforskriftens krav til egnethet og utstyr for å drive eget fiske.

Adgangen til å samfiske gjelder for notfartøy i lukket gruppe som begge har hjemmelslengde under 15 meter, og for notfartøy i åpen gruppe. Dersom ingen av fartøyene er egnet, bemannet og utstyrt for å drive fiske etter sild ved direktehåving, kan samfiske foregå uten hensyn til hjemmelslengde.

For øvrig gjelder følgende vilkår:

- Ingen kan gå sammen om kast uten på forhånd å være skriftlig påmeldt til Norges Sildesalgslag for samfiske til låssetting. Ved påmelding må samfiskerne utpeke en av deltakerne som ansvarshavende. Fiskere som har gått sammen om kast plikter å oppgi alle nødvendige opplysninger om deltakende fartøyer, eiere, registreringsmerke, ansvarshavende, nøyaktig fangststed osv. til Norges Sildesalgslag.
- Hvert fartøy kan bare delta i ett samfiskelag i 2014. Et fartøy kan likevel delta i ett nytt samfiskelag dersom tidligere fartøy i samfiskelaget er utgått av merkeregisteret som følge av en strukturordning.
- Fartøy som har deltatt i direktehåvingsfiske kan ikke delta i samfiske i samme kalenderår, med mindre fartøyet har minst 20 % igjen av egen kvote på tidspunktet for utøvelsen av samfiske.
- Låssettingen skal skje innenfor grunnlinjene, og samfiskere plikter å føre daglig tilsyn med låset frem til fangsten er levert. Bruket skal merkes på forsvarlig måte med minimum en blåse fra hver enkelt deltaker.
- Fisker skal straks etter avsluttet fiske melde inn hele sin fangst til Norges Sildesalgslag. Låssatt fangst skal innmeldes så snart fangsten er sikret i lås/pose. Fisk som holdes i snurpenot på siden av fartøy blir ikke ansett som låssatt.
- Låssted med tilhørende koordinater (geografisk posisjon) og kommune skal angis i innmeldingen. Landing av fangst som er låssatt kan bare skje ved opptak fra lås/pose i sjøen til godkjent førings-/kjøperfartøy. Låset/posen skal være oppankret/fortøyd til land før overføring til førings-/kjøperfartøy finner sted.

Adgangen til å gå sammen om kast gjelder ikke i sperrede områder med puljevis innseiling.

Fiskeridirektoratets regionkontor avgjør om samfiske kan utøves og hvordan samfiske kan utøves i sperrede områder med puljevis innseiling. Fiskeridirektoratet er klageinstans.

§ 16. Samføring av samfisket og låssatt fangst i Skagerrak

Uten hinder av § 15 bokstav f kan fartøy som oppfyller de øvrige vilkårene angitt i § 15, og som deltar i et samfiskelag i Skagerrak, føre samfiskelagets fangst fra lås til mottak på land.

Fiskeridirektoratet kan fastsette nærmere vilkår om samføring av samfisket og låssatt fangst, herunder krav til rapportering.

§ 17. Beregning av kvote ved utskifting og ombygging

Fartøy som ved utskifting eller ombygging får endret sin faktiske lengde, får sin kvote beregnet etter lengde ført i merkeregisteret senest 31. desember 2002, eller godkjent målebrev datert senest samme dato.

§ 18. Forbud mot å fiske med lys øst for Lindesnes

Det er forbudt å fiske sild med lys i de tidsrom som er fastsatt med hjemmel i forskrift om observatørordning ved fiske etter kystbrisling og sild øst for Lindesnes.

Kapittel V. Fellesbestemmelser**§ 19. Kvoteutnyttelse**

Hvert fartøy kan bare fiske og lande én kvote av de enkelte fiskeslag innenfor reguleringsåret. Uten hinder av dette kan hvert fartøy fiske og lande kvote utvekslet eller tildelt i medhold av bestemmelser om spesielle kvoteordninger.

Ved kjøp av fartøy skal det gjøres fradrag i kvoten for det kvantum kjøper har fisket og levert innenfor reguleringsåret med annet fartøy.

Ved kjøp av fartøy som i reguleringsåret har fisket og levert hele eller deler av selgers kvotegrunnlag i det aktuelle fiskeriet, skal det gjøres fradrag for dette kvantumet i kjøpers kvotegrunnlag inneværende reguleringsår.

Når det ved kjøp gjøres fradrag etter både andre og tredje ledd, skal bare det kvantum som er størst, trekkes fra.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd og tredje ledd dersom fartøyet har deltatt i lukket gruppe i de enkelte fiskeri og ikke har skiftet eier de siste to årene.

Fiskeridirektoratets regionkontor kan gjøre unntak fra bestemmelsen i første og tredje ledd for fartøy som erverves til erstatning for fartøy som på grunn av havari eller forlis har vesentlig driftsavbrudd. Det er en forutsetning at vilkårene for bruk av leiefartøy ellers er oppfylt.

§ 20. Overføring av fangst

Det kvantum som kan fiskes med det enkelte fartøy kan ikke overføres til annet fartøy. Det er også forbudt å motta og å lande fangst som er fisket av et annet fartøy.

Det er likevel tillatt å overføre fangst på feltet mellom fartøy som fisker med not og trål dersom fartøyene er egnet, bemannet og utstyrt for fiske.

Det er ikke tillatt å overføre fangst som er tatt om bord.

Det er ikke tillatt å overføre fangst som er satt i lås.

Det er ikke tillatt for fartøy i åpen gruppe å overføre fangst.

§ 21. Bifangst

Ved fiske etter sild er det tillatt å ha inntil 10 % bifangst av makrell i vekt i de enkelte fangster og ved landing.

Ved fiske etter hestmakrell er det tillatt å ha inntil 10 % bifangst av sild i vekt i de enkelte fangster og ved landing.

§ 22. Avkortning av kvote ved dumping og neddrepning

Er fangst forsettlig eller uaktsomt dumpet eller på annen måte drept ned, kan Fiskeridirektoratets regionkontor fatte vedtak om en forholdsmessig avkortning av kvoten.

Fiskeridirektoratet er klageinstans.

§ 23. Meldeplikt ved sprenging av not

Fartøy som fisker med not skal ved notsprenging melde fra på eget skjema til Fiskeridirektoratets regionkontor.

Fartøy som er underlagt kravet til elektronisk rapportering av fangst- og aktivitetsdata skal melde fra om notsprenging i tråd med forskrift 21. desember 2009 nr. 1743 om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangstfartøy § 12.

§ 24. Fisket etter agn

Fiskere som er ført i fiskermanntallet kan bruke not i fisket etter agn til eget forbruk med merkeregistrert fartøy som har under 500 m³ lasteromsvolum. Omsetning av fangsten er forbudt.

§ 25. Geografiske sperreområder og avregning av kvote

I perioden fra og med 15. februar til og med 30. april er det forbudt å fiske all sild i området mellom 62° N og en rett linje mellom Lindesnes fyr og Hanstholm fyr innenfor 12 nautiske mil regnet fra grunnlinjene. Forbudet omfatter også norsk vårgytende sild, med unntak av et begrenset fiske etter norsk vårgytende sild for fartøy i kystfartøygruppen i den grad slik adgang følger av forskrift om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild i 2014.

Sild som fiskes innenfor grunnlinjene i området mellom 62° N og 61° N i perioden 1. januar til 15. februar skal avregnes kvoten for norsk vårgytende sild.

§ 26. Bemyndigelse

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket når totalkvotene, gruppekvotene eller områdekvotene er beregnet oppfisket.

Fiskeridirektoratet kan endre denne forskriften og fastsette nærmere bestemmelser som er nødvendige for å oppnå en rasjonell og hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fisket.

Kapittel VI. Overtredelsesgebyr, straff og ikrafttredelse

§ 27. Overtredelsesgebyr

Foretak og den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift, kan ilegges overtredelsesgebyr i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar § 59 og forskrift 20. desember 2011 nr. 1437 om bruk av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved brudd på havressursloven.

§ 28. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften straffes i henhold til lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova) § 60, § 61, § 62, § 64 og § 65 og lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 31. På samme måte straffes medvirkning og forsøk.

§ 29. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 2014 og gjelder til og med 31. desember 2014.

11. des. Nr. 1464 2013

Forskrift om endring i forskrift om krav til kalibrering av skipstanker som brukes til beregning av økonomisk oppgjør

Hjemmel: Fastsatt av Justervesenet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 26. januar 2007 nr. 4 om målenheter, måling og normaltids § 7, § 8, § 10, § 13, § 20 og § 30. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

I

I forskrift 21. desember 2007 nr. 1748 om krav til kalibrering av skipstanker som brukes til beregning av økonomisk oppgjør gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om krav til kalibrering av måletanker som brukes til beregning av økonomisk oppgjør

Forskriften skal lyde:

§ 1. Virkeområde

Denne forskriften setter krav til kalibrering av måletanker inntil 20 000 kubikkmeter som benyttes til bestemmelse av mengde ved økonomisk oppgjør i Norge og kalibrering av lengdemål som brukes til å måle nivået på væsken i måletanken (nivåmåleutstyr).

Kravene i forskriften her gjelder når:

- Slike måletanker selges eller tilbys for salg og skal brukes som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør, jf. forskrift 20. desember 2007 nr. 1723 om målenheter og måling § 3-1 og når
- Slike måletanker brukes som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør, jf. forskrift 20. desember 2007 nr. 1723 om målenheter og måling § 3-4.

§ 2. Definisjoner

Måletank: Tank som benyttes som måleredskap for å fastsette volum av et medium.

§ 3. Tilsyn av måletanker og lengdemål

Justervesenet fører nødvendig tilsyn med at krav fastsatt i forskriften overholdes.

§ 4. Krav til kalibrering av måletanker

Måletanker skal ha dokumentasjon på kalibrering utstedt i henhold til kravene i forskriften her, før de tas i bruk som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør.

Kalibrering av måletanker skal utføres av organ med tilstrekkelig kompetanse, som viser resultatene av kalibreringsoperasjonene i en måleprotokoll med vedlagte tegninger og tabeller.

§ 5. Krav til når måletanken skal kalibreres

Måletanken skal kalibreres i henhold til kravene i forskriften her, hvert tiende år eller når måletanken av andre grunner inspiseres eller er gjenstand for service. Kalibrering skal uansett foretas innen maksimalt tretten år etter forrige kalibrering. Krav til når måletanken skal kalibreres gjelder ikke dersom bruker har internkontroll som sikrer krav til måletanken.

Måletanker som er reparert på en slik måte at det kan påvirke måleresultatet, skal kalibreres på nytt før de tas i bruk som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør. Det samme gjelder måletanker som er blitt utsatt for behandling som medfører risiko for at måletanken ikke lenger har de egenskaper som dokumentert ved kalibrering.

§ 6. Krav til nøyaktighet under bruk

Usikkerheten i bestemmelsen av måletankens innhold under bruk skal, uttrykt i volum, maksimalt tilsvare 0,5 prosent av tankens kapasitet.

Justervesenet kan i særlige tilfeller akseptere høyere måleusikkerhet i målesystemet.

Justervesenet kan kreve fremlagt dokumentasjon på alle komponenter av målesystemet og kreve at brukerne av måletanken dokumenterer usikkerheten ved hjelp av beregninger basert på anerkjente metoder hvor dette anses nødvendig.

Målesystemet skal være robust og egnet for tiltenkt bruksformål.

Måleresultatet kan kun brukes som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør dersom den utmålte mengde væske medfører en endring i tanken som er mer enn 500 millimeter.

§ 7. *Krav til innhold i måleprotokollen*

Måleprotokollen skal inneholde en volumtabell for hver måletank eller gruppe av like måletanker. Tabellen skal være inndelt i centimeter eller desimeter, ha en angivelse av den totale referanse høyde H samt eventuelt en interpolasjonstabell inndelt i millimeter. På toppen av tabellen skal det angis om den gjelder for «innage» (måling fra dip-plate til væskeflate) eller «ullage» (måling fra knivegg til væskeflate).

§ 8. *Krav til konstruksjon av måletanker og røropplegg*

Konstruksjonen og arrangementet av måletankene og tilkoblede rør skal være slik at de under normale driftsforhold uten vanskelighet kan tømmes eller fylles fullstendig uten at det formes luftlommer som kan medføre målefeil.

§ 9. *Krav til kalibrering av lengdemål*

Lengdemål som brukes til å måle nivået på væsken i måletanken (nivåmåleutstyr) skal ha dokumentasjon på kalibrering utstedt i henhold til kravene i forskriften her før det tas i bruk som grunnlag for beregning av økonomisk oppgjør.

Lengdemålet skal kalibreres hvert tredje år eller når måletanken av andre grunner inspiseres eller er gjenstand for service. Kalibrering skal uansett foretas innen maksimalt seks år. Lengdemålet skal være samsvarsvurdert og tilpasset formålet.

§ 10. *Overtredelsesgebyr*

Overtredelse av bestemmelsene i denne forskriften kan medføre pålegg av overtredelsesgebyr utmålt etter bestemmelsene i forskrift om målenheter og måling kapittel 7.

§ 11. *Ikrafttredelse og opphevelse*

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 2008.

Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 28. september 2006 nr. 1103 om krav til kalibrering av skipstanker som brukes til beregning av økonomisk oppgjør.

§ 12 til § 17 samt vedlegg 1 oppheves.

II

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

11. des. Nr. 1465 2013

Forskrift om utmåling og lempning av overtredelsesgebyr

Hjemmel: Fastsatt av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) § 29 femte ledd, § 31 fjerde ledd og delegeringsvedtak 14. juni 2013 nr. 634. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

§ 1. *Virkeområde*

Forskriften gir regler om utmåling av overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 29 for brudd på konkurranseloven og lempning etter konkurranseloven § 30 og § 31. Med lempning menes i forskriften hel eller delvis nedsettelse av overtredelsesgebyr i forbindelse med en overtredelse av konkurranseloven § 10.

Bestemmelsene om utmåling av overtredelsesgebyr for foretak gjelder tilsvarende for sammenslutninger av foretak.

§ 2. *Overtredelsesgebyrets maksimale størrelse*

Konkurransetilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr på inntil 1 prosent av foretakets omsetning dersom foretaket eller noen som handler på vegne av foretaket forsettlig eller uaktsomt

- overtrer konkurranseloven § 18 første ledd
- overtrer vedtak etter konkurranseloven § 23
- overtrer forskrift etter konkurranseloven § 18 niende ledd eller § 23
- unnlater å etterkomme pålegg etter konkurranseloven § 18 tredje eller femte ledd, § 24 eller § 25
- gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til konkurransemyndighetene
- bryter forsegling foretatt i medhold av konkurranseloven § 25
- medvirker til overtredelser av bokstav a til f.

Konkurransetilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr på inntil 10 prosent av foretakets omsetning dersom foretaket eller noen som handler på vegne av foretaket forsettlig eller uaktsomt overtrer

- konkurranseloven § 10 eller § 11
- vedtak etter konkurranseloven § 12

- c) forskrift etter konkurranseloven § 14
- d) vedtak etter konkurranseloven § 16 eller § 16a
- e) konkurranseloven § 19 første ledd
- f) medvirker til overtredelser av bokstav a til e.

Omsetningen er foretakets samlede salgsinntekt for det siste regnskapsåret. Hvis en sammenslutning av foretak overtrer konkurranseloven og overtredelsen angår medlemsforetakenes aktiviteter, er omsetningen den samlede salgsinntekten til de medlemmene som er aktive på de markedene som berøres av overtredelsen.

§ 3. Momenter i utmålingen

Det fremgår av konkurranseloven § 29 andre ledd at det ved utmålingen av overtredelsesgebyret skal legges særlig vekt på foretakets omsetning, overtredelsens grovhet og varighet. Ved overtredelse av konkurranseloven § 10 gjelder konkurranseloven § 30 og § 31 om lempning.

Ved vurdering av hvor grov overtredelsen er skal det særlig tas hensyn til

- a) overtredelsens art
- b) overtredelsens faktiske innvirkning på markedet
- c) størrelsen på det berørte markedet
- d) utvist skyld
- e) den kombinerte markedsandelen til de berørte foretak
- f) om avtaler eller tiltak er gjennomført.

Ved overtredelser av konkurranseloven § 10 og § 11 kan Konkurransetilsynet ved utmålingen av overtredelsesgebyret ta utgangspunkt i omsetningsverdien av foretakets varer og tjenester som overtredelsen direkte eller indirekte omfatter i det aktuelle geografiske området for det siste hele regnskapsåret foretaket deltok i overtredelsen. Avhengig av hvor grov overtredelsen er, kan det tas utgangspunkt i et beløp på inntil 30 prosent av omsetningsverdien fastsatt etter første punktum.

Ved overtredelser av konkurranseloven § 10 og § 11 kan Konkurransetilsynet multiplisere beløpet som fremkommer når det er tatt hensyn til momentene i andre og tredje ledd med antallet år foretaket har deltatt i overtredelsen. Perioder på under seks måneder vil bli medregnet som et halvt år, og perioder på mer enn seks måneder, men under ett år, vil bli medregnet som et helt år.

Ved særlig grove overtredelser av konkurranseloven § 10 og § 11, som horisontale avtaler om prisfastsettelse, markedsdeling og begrensning av produksjonen, kan overtredelsesgebyret økes med ytterligere 15 til 25 prosent av omsetningsverdien fastsatt etter tredje ledd første punktum.

Andre momenter som i skjerpene eller formildende retning kan påvirke utmålingen av gebyret, er blant annet

- a) om foretaket har hatt en ledende eller passiv rolle i overtredelsen
- b) om foretaket fortsetter med overtredelsen eller på ny begår den samme eller tilsvarende overtredelse
- c) om foretaket ved instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
- d) om foretaket har bistått Konkurransetilsynet i forbindelse med etterforskningen av overtredelsen utover det som følger av foretakets rettslige plikt og utenfor tilfeller som faller inn under reglene om lempning
- e) økonomien til det konsernet foretaket er en del av
- f) overtredelsesgebyrets preventive virkning
- g) om offentlige myndigheter har pålagt, tillatt eller oppmuntret til konkurransebegrensende adferd.

Hvis foretaket fortsetter med overtredelsen eller på ny begår den samme eller tilsvarende overtredelse, kan gebyret økes med inntil 100 prosent for hver overtredelse.

Ved overtredelser av konkurranseloven § 10 og § 11 skal Konkurransetilsynet i vedtak om overtredelsesgebyr angi de momentene som det er lagt vekt på ved utmålingen og hva som har hatt særlig betydning for resultatet.

Anmoder et foretak om at det tas hensyn til foretakets manglende betalingsevne, kan Konkurransetilsynet i særlige tilfeller legge vekt på det.

§ 4. Lempningssøknaden

En søknad om lempning etter konkurranseloven § 30 og § 31 rettes skriftlig eller muntlig til Konkurransetilsynet. Bevis skal fremlegges som beskrevet i konkurranseloven § 30 første ledd bokstav a og andre ledd.

I en lempningssøknad skal søker gi tilgjengelig informasjon om identiteten til foretakene som har deltatt i overtredelsen, og en konkret beskrivelse av overtredelsens art, overtredelsens varighet, hvilke produkter overtredelsen har omfattet, overtredelsens geografiske omfang, og om foretaket har hatt kontakt med andre konkurransemyndigheter om overtredelsen.

Lempningssøknader etter konkurranseloven § 30 andre ledd bokstav c på andre språk enn norsk, svensk, dansk og engelsk gir en prioritert rett til lempning dersom Konkurransetilsynet mottar en oversettelse innen en frist Konkurransetilsynet fastsetter.

Konkurransetilsynet skal bekrefte skriftlig med dato og klokkeslett når lempningssøknaden er mottatt. Bekreftelsen skal identifisere fremlagte bevis.

§ 5. Foreløpig vurdering av lempningssøknaden

Konkurransetilsynet skal så snart som mulig underrette foretaket skriftlig om den foreløpige vurderingen av lempningssøknaden.

Finner Konkurransetilsynet på bakgrunn av det fremlagte bevismaterialet etter konkurranseloven § 30 andre ledd bokstav a at vilkårene i konkurranseloven § 30 første ledd er oppfylt, skal foretaket underrettes om at det er grunnlag for hel lempning, forutsatt at foretaket oppfyller de øvrige vilkårene for lempning.

Gir foretaket en beskrivelse av bevismaterialet etter konkurranseloven § 30 andre ledd bokstav b, kontrollerer Konkurransetilsynet om beskrivelsen oppfyller vilkårene i konkurranseloven § 30 første ledd, og informerer foretaket om vurderingen. Finner Konkurransetilsynet at bevisene som deretter fremlegges svarer til beskrivelsen, skal foretaket underrettes om at det er grunnlag for hel lempning, forutsatt at foretaket oppfyller de øvrige vilkårene for lempning.

Dersom foretaket har blitt gitt en prioritert rett til lempning etter konkurranseloven § 30 annet ledd c, og foretaket oppfyller vilkårene i konkurranseloven § 30 første ledd innen fristen Konkurransetilsynet har satt, skal foretaket underrettes om at det er grunnlag for hel lempning, forutsatt at foretaket oppfyller de øvrige vilkårene for lempning.

Finner Konkurransetilsynet på bakgrunn av det fremlagte bevismaterialet at vilkårene i konkurranseloven § 31 første ledd er oppfylt, skal foretaket underrettes om at det er grunnlag for delvis lempning, forutsatt at foretaket oppfyller de øvrige vilkårene for lempning.

§ 6. Samarbeidsplikt

Det er et vilkår for hel eller delvis lempning at foretaket av eget tiltak samarbeider fullt ut under hele Konkurransetilsynets saksbehandling.

Foretaket skal fremlegge alle bevis og annen relevant informasjon foretaket besitter til enhver tid, besvare alle henvendelser fra Konkurransetilsynet og sørge for at nåværende og, så langt det er mulig, tidligere ansatte er tilgjengelige for å forklare seg.

Handlinger som vanskeliggjør Konkurransetilsynets etterforskning, som å tilintetgjøre bevis, gi uriktige opplysninger og avsløre eksistensen av eller innholdet i søknaden om lempning, vil kunne frata foretaket rett til lempning. Dette gjelder også fra det tidspunkt foretaket vurderer å søke lempning, men før søknad er sendt Konkurransetilsynet.

§ 7. Endelig vedtak om lempning

Søknad om hel eller delvis lempning innvilges eller avslås i vedtak om overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 29 andre ledd.

§ 8. Tilbakelevering av bevis

Fremlagte bevis som ikke oppfyller vilkårene i konkurranseloven § 30 første ledd, kan kreves levert tilbake. Konkurransetilsynet kan likevel innhente ytterligere informasjon etter konkurranseloven § 24 og § 25.

§ 9. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 22. august 2005 nr. 909 om utmåling og lempning av overtredelsesgebyr.

11. des. Nr. 1466 2013

Forskrift om melding av foretakssammenslutninger mv.

Hjemmel: Fastsatt av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) § 18 niende ledd, § 18a fjerde ledd og delegeringsvedtak 14. juni 2013 nr. 634. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

§ 1. Melding av foretakssammenslutninger

Melding til Konkurransetilsynet etter konkurranseloven § 18 første, tredje, femte og sjette ledd skal inneholde de opplysninger som fremgår av konkurranseloven § 18a første og annet ledd og denne forskrift § 2.

Melding etter første ledd skal oppfylle kravene i konkurranseloven § 18b.

Fristen på 25 virkedager for Konkurransetilsynets saksbehandling i konkurranseloven § 20 annet ledd løper fra første virkedag etter at meldingen er mottatt eller, dersom meldingen er mangelfull, fra første virkedag etter at de manglende opplysningene er mottatt. Konkurransetilsynet må senest innen 15 virkedager fra melding er mottatt informere melderne dersom tilsynet finner at kravene til melding ikke er oppfylt.

Melder plikter å gi korrekte og fullstendige opplysninger. En melder som forsettlig eller uaktsomt gir uriktige eller ufullstendige opplysninger kan ilegges overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 29 første ledd bokstav d.

§ 2. Nærmere krav til innholdet av melding etter konkurranseloven § 18a

Der foretakssammenslutningen er mellom en part som operer i et forutgående eller etterfølgende ledd til et produktmarked hvor en annen part operer, og partenes individuelle eller samlede markedsandel overstiger 30 prosent på minst ett av de vertikalt forbundne markedene, skal også de vertikalt forbundne markedene beskrives i meldingen. Beskrivelsen av markedene skal omfatte partenes tre viktigste konkurrenter, kunder og leverandører.

§ 3. Forenklet melding

Følgende foretakssammenslutninger kan inngi en forenklet melding:

1. Fellesforetak, når fellesforetaket ikke eller kun i ubetydelig omfang, driver eller forventes å ville drive virksomhet i Norge. Dette er tilfelle når

- a) fellesforetakets omsetning og/eller omsetningen til virksomhetsområder overført til fellesforetaket er mindre enn 100 millioner kroner i Norge, og
- b) aktiva som overføres til fellesforetaket har en samlet verdi på under 100 millioner kroner i Norge.
2. Foretakssammenslutninger hvor en part overtar enekontroll over et foretak som den før foretakssammenslutningen kontrollerte sammen med en eller flere andre parter.
3. Foretakssammenslutninger hvor et eller flere foretak fusjonerer, eller et eller flere foretak eller personer erverver ene- eller felleskontroll over et annet foretak, og hvor
  - a) ingen av partene er aktive på det samme produktmarked og det samme geografiske marked (ingen horisontal overlapp) eller på et produktmarked i et forutgående eller etterfølgende ledd til et produktmarked, hvor en annen part opererer (ingen vertikal forbindelse), eller
  - b) to eller flere av partene er aktive på det samme produktmarked og geografiske marked (horisontal overlapp), men hvor partenes samlede markedsandel ikke overstiger 15 prosent, eller
  - c) en eller flere av partene opererer på et produktmarked i et forutgående eller etterfølgende ledd til et produktmarked hvor en annen part opererer (vertikal forbindelse), og hvor partene verken enkeltvis eller samlet har en markedsandel som overstiger 25 prosent.

Forenklet melding til Konkurransetilsynet skal inneholde

- a) navn og adresse på partene i fusjonen eller den eller de som overtar kontroll,
- b) opplysninger om foretakssammenslutningens art,
- c) beskrivelse av de involverte foretak og foretak i samme konsern, herunder foretakenes virksomhetsområder,
- d) navn på de fem viktigste konkurrenter, kunder og leverandører i markeder i Norge, eller som Norge er en del av, hvor de involverte foretak og foretak i samme konsern er aktive på det samme produktmarked og det samme geografiske marked (horisontal overlapp),
- e) årsberetning og årsregnskap for de involverte foretakene og foretak i samme konsern, dersom disse ikke er offentlig tilgjengelige,
- f) en redegjørelse for at vilkårene for inngivelse av forenklet melding etter første ledd er oppfylt, og
- g) for foretakssammenslutninger som nevnt i første ledd nr. 1, skal det opplyses om morselskapene fortsatt er virksomme på det samme markedet som fellesforetaket eller på et tidligere eller senere ledd i omsetningskjeden eller på et tilgrensende marked.

Konkurransetilsynet kan i den enkelte sak lempe på kravene til melding som følger av annet ledd.

Konkurransetilsynet kan pålegge at foretakssammenslutningen skal meldes etter kravene i konkurranseloven § 18a, selv om vilkårene i første ledd er oppfylt. Et slikt pålegg kan ikke gis senere enn 15 virkedager etter at Konkurransetilsynet har mottatt forenklet melding som fyller kravene til annet ledd. Fristen på 15 virkedager for Konkurransetilsynets saksbehandling løper fra første virkedag etter at meldingen er mottatt, eller, dersom meldingen er mangelfull, fra første virkedag etter at de manglende opplysningene er mottatt. Konkurransetilsynet må senest innen 10 virkedager fra melding er mottatt informere melderne dersom tilsynet finner at kravene til forenklet melding ikke er oppfylt.

§ 4. *Involverte foretak*

Ved en fusjon er de involverte foretak partene i fusjonen.

Ved et erverv av kontroll er de involverte foretak det eller de foretak, eller den eller de personer, som erverver kontroll, samt det ervervede foretak. Dersom det erverves kontroll over en del av et foretak, enten det er et selvstendig rettssubjekt eller ikke, er det bare den ervervede delen som skal regnes med blant de involverte foretak.

§ 5. *Beregning av omsetning*

Begrepet omsetning i konkurranseloven § 18 annet ledd tilsvarer uttrykket salgsinntekt i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. (regnskapsloven). Forskrifter som utfyller eller fraviker bestemmelsene i regnskapsloven gis tilsvarende anvendelse. For foretak som er unntatt fra reglene i regnskapsloven kapittel 6, skal årlig omsetning som hovedregel tilsvare summen av de varer og tjenester som er solgt som ledd i foretakets alminnelige virksomhet i løpet av året.

Et involvert foretaks omsetning etter konkurranseloven § 18 annet ledd skal beregnes som summen av omsetningen i

- a) det involverte foretak,
- b) foretak hvor det involverte foretak direkte eller indirekte
  - i. eier mer enn halvparten av kapitalen eller driftskapitalen,
  - ii. kan utøve mer enn halvparten av stemmerettighetene,
  - iii. kan utnevne mer enn halvparten av medlemmene i foretakets kontrollorgan eller administrasjonsorgan eller i de organer som rettslig representerer foretaket, eller
  - iv. har rett til å lede foretakets forretninger,
- c) foretak som har rettigheter eller innflytelse som nevnt i bokstav b i et involvert foretak,
- d) foretak hvor foretak som nevnt i bokstav c har rettigheter eller innflytelse som nevnt i bokstav b, og
- e) foretak hvor to eller flere foretak som nevnt i bokstav a til d i fellesskap har rettigheter eller innflytelse som nevnt i bokstav b.

Det skal ikke tas hensyn til omsetning mellom foretakene nevnt i annet ledd.

Dersom de involverte foretak i fellesskap har rettigheter eller innflytelse som nevnt i annet ledd bokstav b, skal det ved beregningen av de involverte foretaks samlede omsetning

- a) ikke tas hensyn til omsetning mellom fellesforetaket og hvert av de involverte foretak, eller ethvert annet foretak med en tilknytning til et involvert foretak som nevnt første ledd bokstav b til e,
- b) tas hensyn til omsetning mellom fellesforetaket og et tredje foretak. Denne omsetningen skal fordeles likt mellom de involverte foretak.

§ 6. *Kunngjøring*

Meldte foretakssammenslutninger og meldte erverv av andeler i foretak som ikke fører til kontroll, skal kunngjøres på Konkurransetilsynets hjemmeside. Kunngjøringen skal inneholde opplysninger om de involverte foretakenes navn og organisasjonsnummer, foretakssammenslutningen og berørte markeder.

§ 7. *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 28. april 2004 nr. 673 om melding av foretakssammenslutninger mv.

11. des. Nr. 1467 2013

Forskrift om endring i forskrift om forvalter

Hjemmel: Fastsatt av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) § 12 tredje ledd, § 16 fjerde ledd og delegeringsvedtak 14. juni 2013 nr. 634. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

I

I forskrift 15. september 2008 nr. 1021 om forvalter gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Denne forskrift gir nærmere regler om forvalter etter konkurranseloven § 12 tredje ledd og § 16 fjerde ledd.

§ 2 skal lyde:

I forskriften menes med

- a) *vedtak*: vedtak etter konkurranseloven § 12 tredje ledd, § 16 første og annet ledd, § 16a og § 21.
- b) *part*: den som et vedtak retter seg mot.

§ 3 skal lyde:

I vedtak etter konkurranseloven § 12 tredje ledd, § 16 annet ledd og § 16a kan Konkurransetilsynet, etter forslag fra partene, fastsette at en eller flere forvaltere oppnevnes, eller kan oppnevnes, til å bistå ved gjennomføringen av vedtaket. Partene skal legge fram forslag til forvalter og mandat for oppdraget innen de frister tilsynet fastsetter. Partenes forslag til forvalter og utforming av mandat må godkjennes av tilsynet. Konkurransetilsynet kan i vedtaket fastsette at det skal gjelde et gjennomføringsforbud frem til forvalter er oppnevnt.

Konkurransetilsynet kan, dersom det finnes nødvendig, av eget tiltak oppnevne en eller flere forvaltere

- a) til å bistå ved gjennomføringen av vedtak etter konkurranseloven § 16 første ledd jf. § 16 tredje ledd,
- b) til å bistå ved gjennomføringen av vedtak etter konkurranseloven § 21, jf. § 16, og
- c) til å bistå ved gjennomføringen av vedtak etter konkurranseloven § 16a jf. § 16.

Ved oppnevning etter annet ledd skal partene innen en frist Konkurransetilsynet fastsetter, få anledning til å uttale seg om utforming av mandat og valg av forvalter. Partene skal uten ugrunnet opphold etter oppnevningen underrettes om valg av forvalter og forvalteroppdragets innhold ved kopi av endelig mandat.

§ 5 skal lyde:

Forvalter skal under forvalteroppdraget, og i en periode på ett år etter forvalteroppdragets avslutning, avstå fra å yte tjenester til eller ta ansettelse eller verv i det eller de foretak som vedtaket retter seg mot eller tilknyttede foretak. Den samme begrensningen gjelder for forvalters adgang til å yte tjenester til den eller de som overtar rettigheter som følge av Konkurransetilsynets vedtak. Konkurransetilsynet kan likevel godta at forvalter påtar seg slike oppdrag dersom dette er ubetenkelig.

§ 6 skal lyde:

Forvalter og eventuelle medhjelpere har taushetsplikt etter reglene i konkurranseloven § 27 og forvaltningsloven § 13 flg.

§ 7 skal lyde:

Ved oppnevning av forvalter etter § 3 annet ledd kan Konkurransetilsynet stille krav til forvalters forsikringsdekning og pålegge forvalter å stille tidsbegrenset sikkerhet. Konkurransetilsynet kan bestemme sikkerhetens størrelse og stille krav til innholdet av denne.

§ 8 første ledd skal lyde:

Forvalteroppdraget fastsettes i et mandat.

§ 9 første og annet ledd skal lyde:

Forvalter skal utføre de oppgaver som følger av forvalteroppdraget på den måte som best sikrer gjennomføring av vedtaket og samtidig påse at partenes interesser ivaretas på en forsvarlig måte.

Forvalter kan innenfor rammene av mandatet gi partene de pålegg som er nødvendig for at vedtaket skal gjennomføres.

§ 12 første ledd skal lyde:

Oppnevning av forvalter påvirker ikke partenes ansvar for å oppfylle de plikter som følger av vedtaket.

§ 13 annet ledd skal lyde:

Ved oppnevning av forvalter etter § 3 annet ledd fastsetter Konkurransetilsynet vederlag og dekning av utgifter som forvalteren kan kreve av partene. Konkurransetilsynet fastsetter også bestemmelser om hvordan oppgjør mellom partene og forvalter skal skje.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2014.

11. des. Nr. 1468 2013

Forskrift om endring i forskrift om gebyr til Statens jernbanetilsyn for godkjenning av og tilsyn med innretninger til bruk i tivoli og fornøylesparker

Hjemmel: Fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 11. desember 2013 med hjemmel i lov 7. juni 1991 nr. 24 om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøylesparker § 2 tredje ledd. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

I

I forskrift 19. januar 2012 nr. 82 om gebyr til Statens jernbanetilsyn for godkjenning av og tilsyn med innretninger til bruk i tivoli og fornøylesparker skal § 3 lyde som følgende:

§ 3. Årsgebyr

Alle innretninger med sikkerhetsmessig godkjenning plikter å betale årsgebyr.

Følgende satser gjelder:

Kategori 0

Faste innretninger, herunder hoppeslott, oppblåsbare sklier, hoppeputer, skytebaner kr 2 400,–

Kategori 1

Faste innretninger bl.a. beregnet for små barn, med bevegelse langs bakkeplan eller tilnærmet parallelt med dette og med minimal risiko for skade, herunder skinnegående biler og minitog, saktegående kjøretøy, bungytrampoliner, rodeo okser, simulatorer for en person, spøkelseshus, fornøyleshus, båter, kanoer kr 3 250,–

Kategori 2

Faste innretninger/karuseller beregnet for større barn, bevegelse langs både horisontal- og vertikalplanet og hvor fall kan medføre risiko for skade, herunder mindre gravitetstårn, liten pendel, parishjul lavere enn 8 m, radiobilbaner, bungykatapult, zip-lines (enkle)/taubaner, høydeparker inntil 9 elementer, mindre vannopplevelser, simulatorer for 2 personer kr 4 550,–

Kategori 3

Faste innretninger, herunder karuseller med bevegelse i vertikalplanet, mindre berg- og dalbaner, pariserhjul med høyde mellom 8 m og 15 m, middels store gravitetstårn, litt større pendel, simulatorer for flere enn 2 personer, høydeparker med 10 til 49 elementer, zip-lines (multiple), større vannopplevelser kr 7 700,–

Kategori 4

Faste innretninger, herunder karuseller med bevegelse i flere plan, større berg- og dalbaner, pariserhjul med høyde > 15 m, store gravitetstårn, større pendel, flyvende teppe, høydeparker med 50 eller flere elementer, katapulting, store vannopplevelser kr 10 950,–

Kategori 5

Faste innretninger, herunder store berg- og dalbaner (parkmodeller), stor pendel, tømmerrenner, bobaktiviteter kr 15 900,–

Kategori 6

Vannrutsjeanlegg, herunder anlegg med samlet banelengde ≤ 50 m og fall mellom 2 m og 10 m kr 3 700,—

Kategori 7

Vannrutsjeanlegg, herunder baner med lengde > 5 m og/eller høydeforskjell mellom banens høyeste punkt og vannoverflaten ved utløpet ≥ 10 m. Anlegg med flere baner med utløp i samme basseng/område og samlet lengde > 50 m kr 5 500,—

Kategori 8

Gokartbaner, herunder innendørs og utendørs gokartbaner med 1 kjørebane. Midlertidige ikke-kommersielle gokartbaner med kjørebane omfattes av kategori 2 kr 7 200,—

Kategori 9

Komplekse gokartbaner, herunder anlegg med flere kjørebaner kr 10 800,—

Kategori 10

Omreisende innretninger, se beskrivelse under kategori 0 kr 2 350,—

Kategori 11

Omreisende innretninger, se beskrivelse under kategori 1 kr 3 200,—

Kategori 12

Omreisende innretninger, se beskrivelse under kategori 2 kr 4 100,—

Kategori 13

Omreisende innretninger, se beskrivelse under kategori 3 kr 7 300,—

Kategori 14

Omreisende innretninger, se beskrivelse under kategori 4 kr 10 600,—

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2014.

12. des. Nr. 1469 2013**Forskrift om opphevelse av forskrift om måling av hektolitermassen av korn**

Hjemmel: Fastsatt av Justervesenet 12. desember 2013 med hjemmel i lov 26. januar 2007 nr. 4 om målenheter, måling og normaltids § 35 jf. § 7, § 10, § 8 og § 19. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

I

Forskrift 21. desember 2007 nr. 1731 om måling av hektolitermassen av korn oppheves.

II

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

12. des. Nr. 1470 2013**Forskrift om endring i forskrift om samhandel med levende fjørfe og rugeegg i EØS**

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet 12. desember 2013 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 19 tredje ledd, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790 og delegeringsvedtak 5. mai 2004 nr. 884.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg I (direktiv 2009/158/EF som endret ved beslutning 2011/214/EU og beslutning 2011/879/EU, vedtak 2009/436/EF, vedtak 95/410/EF sist endret ved vedtak 98/277/EF, vedtak 2003/644/EF og vedtak 2004/235/EF). Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

I

I forskrift 28. desember 2001 nr. 1616 om samhandel med levende fjørfe og rugeegg i EØS gjøres følgende endringer:

§ 7 andre ledd skal lyde:

Daggamle kyllinger, unntatt strutsefugl, som skal settes inn i flokker med avls- eller bruksfjørfe, skal stamme fra flokk som har vært isolert i minst 15 dager, og hvor det er testet negativt for alle serotyper salmonella i henhold til vedlegg A til denne forskrift, jf. vedtak 2003/644/EF, eller som har gjennomgått et tilsvarende salmonellakontrollprogram som er godkjent av EU-kommisjonen.

§ 8 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Avlsfjørfe, unntatt strutsefugl, skal komme fra en flokk som før innførsel har vært isolert i minst 15 dager, og hvor det er testet negativt for alle serotyper salmonella i henhold til vedlegg A til denne forskrift, jf. vedtak 2003/644/EF, eller skal ha gjennomgått et tilsvarende salmonellakontrollprogram som er godkjent av EU-kommisjonen.

Bruksfjørfe, unntatt strutsefugl, som skal benyttes til produksjon av konsumegg skal komme fra en flokk som før innførsel har vært isolert i minst 15 dager, og hvor det i løpet av de siste 10 dager før forsendelse er testet negativt for invasive salmonellaserotyper i henhold til vedlegg B til denne forskrift, jf. vedtak 2004/235/EF, eller ha gjennomgått et tilsvarende salmonellakontrollprogram som er godkjent av EU-kommisjonen.

§ 9 fjerde ledd skal lyde:

Slaktefjørfe, unntatt strutsefugl, skal komme fra en flokk som i løpet av de siste 14 dager før slakting har testet negativt for salmonella i henhold til vedlegg A til denne forskrift, jf. vedtak 95/410/EF, eller ha gjennomgått et tilsvarende salmonellakontrollprogram som er godkjent av EU-kommisjonen.

§ 11 første ledd skal lyde:

Bestemmelsene i denne paragrafen kommer ikke til anvendelse for strutsefugl og rugeegg av strutsefugl.

II

Endringene trer i kraft straks.

13. des. Nr. 1471 2013

Forskrift om endring i forskrift om miljørettet helsevern

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid (folkehelseloven) § 8 annet ledd, § 10 første og annet ledd. Fremmet av Helse- og omsorgsdepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

I

I forskrift 25. april 2003 nr. 486 om miljørettet helsevern gjøres følgende endringer:

§ 11c skal lyde:

§ 11c. *Meldeplikt til kommunen og inspeksjonsordning*

Virksomheter med kjøletårn og luftskrubbere skal melde til kommunen

- ved første gangs oppstart, vesentlige utvidelser eller endringer og
- når det er grunn til å tro at det foreligger alvorlig feil ved kjøletårn eller luftskrubber som kan medføre spredning av legionellamitte.

Virksomheter skal i forbindelse med melding etter første ledd bokstav a, og deretter hvert femte år, legge frem for kommunen en vurdering av innretningen fra et akkreditert inspeksjonsorgan.

Kommunen kan gi unntak fra krav om ny vurdering hvert femte år for kjøletårn og luftskrubbere der vurderingen etter annet ledd viser at vekstbetingelsene for Legionella ikke er til stede.

Kommunen kan kreve fremlagt ny vurdering av innretningen fra akkreditert inspeksjonsorgan i tilfelle som nevnt i første ledd bokstav b, og som en del av gransking etter folkehelseloven § 13 annet ledd.

Omkostninger forbundet med vurdering fra akkreditert inspeksjonsorgan betales av virksomheten.

Virksomheter med kjøletårn og luftskrubbere som er etablert og i drift ved ikrafttreddelsen av denne bestemmelsen, skal legge frem vurdering etter annet ledd innen 1. januar 2016. Kommunen kan etter søknad dispensere fra denne tidsfristen med inntil 6 måneder.

§ 11d skal lyde:

§ 11d. *Definisjoner:*

Med *kjøletårn* menes innretning som benyttes til å fjerne overskuddsvarme fra kjøleprosesser der nedkjølingen skjer ved at vann tilføres i luftstrømmen på en måte som gjør at det dannes aerosoler. Eksempler på slike innretninger er åpent kjøletårn, lukket kjøletårn (også kalt evaporativ kondensator, fordampningskondensator/fordunstningskondensator) og tørrkjøler med vannsprededyser.

Med *luftskrubber* menes innretning som bruker væske for å fjerne uønskede stoffer fra luft- eller gassblandinger på en måte som gjør at det dannes aerosoler. Eksempler på slike innretninger er scrubber, våtvasker, vasketårn og gassvasker.

Med *akkreditert inspeksjonsorgan* menes inspeksjonsorgan som er akkreditert av Norsk akkreditering eller annet anerkjent akkrediteringsorgan som har undertegnet de relevante multilaterale avtaler for gjensidig internasjonal anerkjennelse, og som er etablert i et EU-/EØS-land. Inspeksjonsorganet skal være akkreditert etter NS-EN ISO/IEC 17020 Samsvarsvurdering – krav til drift av ulike typer inspeksjonsorganer. Inspeksjonsorganet må tilfredsstillende standardens krav til uavhengighetstype A, B eller C.

§ 12 første ledd skal lyde:

Den ansvarlige for en virksomhet eller en eiendom skal sørge for at det innføres og utøves internkontroll for å påse at kravene i kapittel 3, 3a og 4 etterleves. Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse i det omfang som er nødvendig for å etterleve kravene i denne forskriften.

§ 18 femte ledd oppheves.

II

Forskriften trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1472 2013

Ikraftsetting av lov 13. desember 2013 nr. 130 om endringer i tinglysingsloven

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 13. desember 2013 nr. 130 del II. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Loven trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1473 2013

Delegering av myndighet etter lov om tinglysing § 38 annet ledd

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing § 38 annet ledd. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Myndigheten etter lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing § 38 annet ledd legges til Miljøverndepartementet

13. des. Nr. 1474 2013

Ikraftsetting av lov 13. desember 2013 nr. 131 om endringer i rettsgebyrloven, kraftledningsregisterloven og tinglysingsloven

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 13. desember 2013 nr. 131 om endringer i rettsgebyrloven, kraftledningsregisterloven og tinglysingsloven del V. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Lov 13. desember 2013 nr. 131 om endringer i rettsgebyrloven, kraftledningsregisterloven og tinglysingsloven trer i kraft 1. januar 2014.

13. des. Nr. 1475 2013

Delegering av myndighet etter lov om registrering av elektriske kraftledninger § 16 annet ledd

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 1. juli 1927 nr. 1 om registrering av elektriske kraftledninger § 16 annet ledd. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Delegering av Kongens myndighet etter lov 1. juli 1927 nr. 1 om registrering av elektriske kraftledninger § 16 annet ledd til Miljøverndepartementet.

13. des. Nr. 1476 2013

Delegering av myndighet etter lov om tinglysing § 12b

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing § 12b. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Myndigheten etter lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing § 12b legges til Miljøverndepartementet.

13. des. Nr. 1477 2013**Ikraftsettelse av lov 21. juni 2013 nr. 84 om endringer i straffeprosessloven (bording av skip ved terrorhandlinger m.m.)**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 21. juni 2013 nr. 84 om endringer i straffeprosessloven (bording av skip ved terrorhandlinger m.m.) del II. Fremmet av Justis- og beredskapsdepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Lov 21. juni 2013 nr. 84 om endringer i straffeprosessloven (bording av skip ved terrorhandlinger m.m.) trer i kraft 30. desember 2013.

13. des. Nr. 1478 2013**Forskrift om endring i påtaleinstruksen**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med hjemmel i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) § 4a tredje ledd. Fremmet av Justis- og beredskapsdepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

I

I forskrift 28. juni 1985 nr. 1679 om ordningen av påtalemyndigheten skal ny § 32–2 lyde:

§ 32–2. Bekjempelse av ulovlige handlinger mot sikkerheten ved skipsfart

I samsvar med straffeprosessloven § 4a om bekjempelse av ulovlige handlinger mot sikkerheten ved skipsfart kan påtalemyndigheten:

- a) samtykke til at utenlandsk myndighet border et norsk fartøy og i den forbindelse gjør bruk av tvangsmidler,
- b) anmode utenlandske myndigheter om tillatelse til å borde fartøy som fører denne statens flagg,
- c) anmode utenlandske myndigheter om å borde et norsk fartøy,
- d) etterkomme anmodning fra utenlandske myndigheter om bording av fartøy som fører denne statens flagg eller av statsløse fartøy.

Myndigheten etter første ledd ligger til Det nasjonale statsadvokatembetet. Utenriksdepartementet skal informeres om saken så snart som mulig.

II

Forskriften her trer i kraft 30. desember 2013.

13. des. Nr. 1479 2013**Ikraftsetting av lov 13. desember 2013 nr. 129 om endringer i havressurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking)**

Heimel: Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2013 med heimel i lov 13. desember 2013 nr. 129 om endringer i havressurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking) del II. Fremja av Fiskeri- og kystdepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Lova trer i kraft frå 1. januar 2014.

17. des. Nr. 1480 2013**Ikraftsetting av lov 17. desember 2013 nr. 132 om endringer i utlendingsloven (gjennomføring av Dublin III-forordningen)**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 17. desember 2013 med hjemmel i lov 17. desember 2013 nr. 132 om endringer i utlendingsloven (gjennomføring av Dublin III-forordningen) del II. Fremmet av Justis- og beredskapsdepartementet. Kunngjort 17. desember 2013 kl. 15.20.

Loven trer i kraft 1. januar 2014.

Oversikt over rettelser som er inntatt i 2013-årgangen

År	Feil i hefte nr.	Side	Gjelder	Se rettelse i nr.
1989	14	701	Forskrift nr. 562	5
2003	15	2465	Forskrift nr. 1353	12
2008	11	1564	Forskrift nr. 1119	7
2009	11	1877	Forskrift nr. 1286	1
2010	7	1230	Forskrift nr. 763	9
2011	9	1227	Forskrift nr. 894	16
2012	11	1968	Forskrift nr. 959	2
2012	13	2272–2273	Forskrift nr. 1157	15
2012	15	2529	Forskrift nr. 1329	3
2012	15	2575	Forskrift nr. 1352	8
2013	1	38	Forskrift nr. 11	8
2013	4	639	Forskrift nr. 265	6
2013	4	720	Forskrift nr. 286	12
2013	4	756	Forskrift nr. 288	11
2013	4	763	Forskrift nr. 291	12
2013	5	892	Forskrift nr. 369	12
2013	7	1233	Forskrift nr. 481	11
2013	7	1298	Forskrift nr. 537	15
2013	7	1321	Forskrift nr. 551	10
2013	9	718	Forskrift nr. 718	12
2013	10	1787–1788	Forskrift nr. 821	15
2013	12	2045	Forskrift nr. 1038	14
2013	12	2049	Forskrift nr. 1045	15
2013	12	2065	Forskrift nr. 1048	16

Returadresse:
Lovdata
Postboks 2016 Vika
N-0125 Oslo

NORSK LOVTIDEND

Avd. I Lover og sentrale forskrifter
Avd. II Regionale og lokale forskrifter

Utgiver: Justis- og beredskapsdepartementet
Redaksjon: Stiftelsen Lovdata

Manuskripter for kunngjøring

Manuskripter sendes i ett eksemplar med kunngjøringskjema til Lovdata via nettsiden www.lovdata.no/lovtidend/kunngjoring.

Bestilling av abonnement

Med post: Samme adresse som over.
Elektronisk: Se Lovdatas nettsted.

		Norge	Norden	Verden
Abonnement for 2013 koster	Avd. I	kr 1540	kr 2300	kr 3180
	Avd. I og II	kr 1920	kr 3320	kr 4700

Innholdet i heftene vil bli kunngjort fortløpende på Lovdatas nettsted – www.lovdata.no – også en versjon av den trykte utgaven av heftet i PDF-format vil være tilgjengelig. På samme sted finnes ajourførte versjoner av lovene og sentrale og lokale forskrifter.

Samlemapper: Det vil bli sendt ut etiketter for bruk på ringpermer.

Alle andre henvendelser om Norsk Lovtidend kan rettes til:

Lovdata
Postboks 2016, Vika
0125 Oslo

Tlf. 23 11 83 00
Faks 23 11 83 01
E-post: ltavd1@lovdata.no